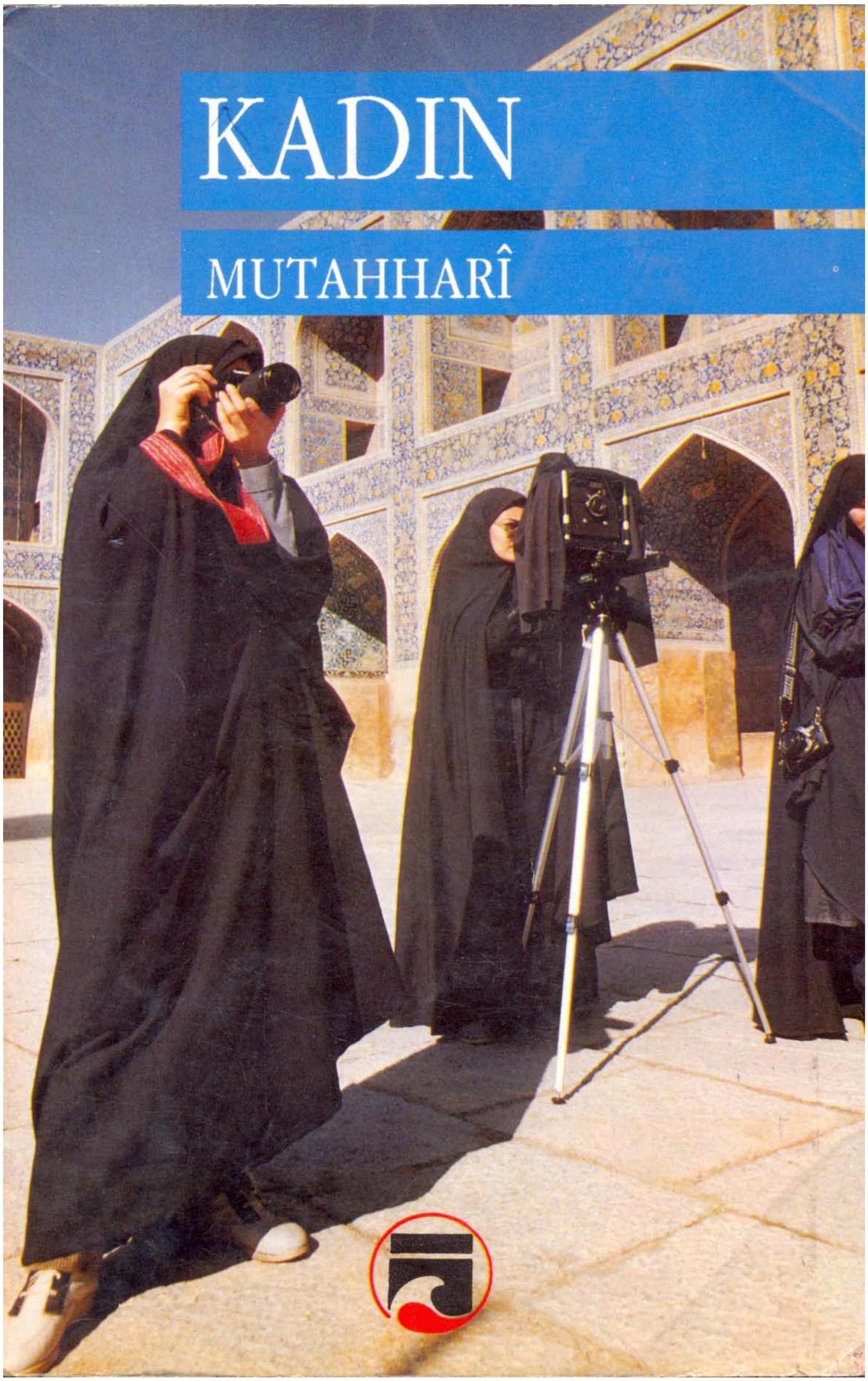

KADIN
MUTAHHARÎ

KADIN

MURTAZA MUTAHHARİ

Türkçesi

İsmail Derya

İstanbul -1991

Akademi Yayınları: 21

Mutahhari - Bütün Eserleri: 7

1. Baskı: **Nisan 1991**

Orijinal Adı: **Nizam-ı Hukûk-ı Zen Der İslam.**

Dizgi: **Akademi**

Baskı: **Marmara Reklam**

Cilt: **Güven Mücellit Matbaacılık 512 64 42**

Kapak: **Aycan Grafik**

Kapak Baskısı: **Marmara Reklam**

Redakte: Akademi

ISBN 975-7454-01-X

akademi

Fevzipaşa Cad. No: 57 Kat 4
Tel: 521 20 21 Fatih / İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

Önsöz/15

Giriş/34

Aile İlişkileri Beynelmilel Sorunu / 35

Bağımsızlık mı Batı Taklitçiliği mi? / 36

Tarihin Zorlayışı / 37

Biz ve Anayasa / 38

İran Toplumunun Dini Duyguları / 39

1. Bölüm

Elçilik ve Nişanlılık/41

Elçiliğe Erkeğin Gitmesi Kadına Hakaret midir? / 41

Erkeğin İç Güdüsü Talep ve İhtiyaç,

Kadının İçgüdüsü ise Naz ve Cilvedir / 44

Erkek Kadının Visalinin Alıcısıdır, Köleliğinin Değil

Erkeğin Kadına Elçi Gitmesi Kadının Hürmet ve Haysiyetinin

Korunması Yolunda Düşünülmüş Gayet Hesaplı Yerinde ve

Akıllıca Bir Tedbirdir / 45

Kırk Madde Yazarının Medeni Kanunla İlgili Hatası / 46

2. Bölüm

Geçici Nikâh/50

Bugünkü Hayat ve Geçici Nikâh Meselesi / 53

Günümüz Gençliği, Buluğ ve Cinsel Buhran / 54

Muvakkat Ruhbaniyet mi? Cinsi Komüni zm mi?

Yoksa Geçici Nikâh mı? / 54

Deneme Evlilik / 56

Russel ve Geçici Nikâh Nazariyesi / 56

Geçici Nikâh ve Birden Fazla Evlilik / 65

Geçici Nikâhta Evlatların Durumu / 65

Eleştiriler/67

Geçici Nikâh ve Harem Sarayları Meselesi / 69

Harem Saraylar Yaptırmanın Sosyal Sebepleri / 70
Geçici Nikâhın Teşrii Zevk Tatmini İçin midir?/ 73
Günümüz Dünyasında Harem Saray / 74
Halifenin Geçici Nikâhı Men Edişi / 7 5
Hz. Ali'den (S) Bir Hadis/79

3. Bölüm

Kadın ve Sosyal Bağımsızlık Kendi Kaderini
Belirleme Bağımsızlığı /82
Dünyaya Gelmeden Nikâhlama Hadisesi / 83
Karşılıklı Kız Değiştirme / 84
Hz. Resulü Ekrem (SAA) Kızı Fatımat-uz Zehra'yı (S) Eş
Seçiminde Serbest Bırakmıştır / 85
İslam'ın Kadın Hareketi Beyaz Bir Harekettir / 85
Babanın İzni Meselesi / 87
Erkek Şehvetin Kölesi, Kadında Sevginin Esiridir / 89

4. Bölüm

İslam ve Hayatı Yenileme -1 / 97
Zamanın Gerçekleri / 97
İslam ve Zamanın Gerekleri / 99
Yabancılara Göre İslam'ın Zamana intibak Edebilme Özelliği / 100
Sorular Eleştiriler /101
Bizzat Zaman Neyle Uyumlu Olmalı / 103
İntibak mı Yoksa İptal ve Bozulma mı? /105
İslam ve Hayatı Yenileme -2 / 108
Tutucular ve Cahiller /İli
Kur'an'daki Benzetme / 113
İslam ve Hayatı Yenileme -3 / 118

5. Bölüm

İnsan Kanunlarındaki Aksiyon ve Yumuşaklığın Sırrı /120
Ruh ve Manaya Önem Vererek Şekle ve
Kalıba itibar Etmemek /121

Sabit ihtiyaç için Sabit, Değişken
İhtiyaç içinde Değişken Kanun / 120
Alfabenin Değişmesi Hakkında / 127
Haram Olan, Tüfeylik ve Asalaklıktır, Fötr Şapka Değil / 128
"Önem Derecesi" Meselesi / 129
"Veto" Hakkı Taşıyan Kurallar/ 129
Devlet Başkanının Yetkileri / 130
İçtihat Prensibi/130
Kur'an Nazarında Kadının İnsanî Makamı / 132
Aile Hakları Hususunda İslam'ın Özel Görüşü / 132
Eşitlik mi Benzerlik mi? / 134
İslamî Dünya Görüşünde Kadının Makamı / 137
Benzerlik? Hayır Eşitlik? Evet / 143
İnsan Hakları Beyannamesi Kanun Değil, Felsefedir /149
Felsefe Anketlerle ispatlanamaz /152
Avrupa'da Kadın Hakları Tarihine Bir Bakış / 152
İnsanî Haysiyet ve Haklar /155
İnsan Haklan Beyannamesi'nin Giriş Bölümünün
Önemli Noktalan / 156
İnsanın Değer ye Saygınlığı / 158
Batı Felsefelerinde İnsanının
İnsanlık Değerini Yitirmiş Olması / 159
Batı İnsan Konusunda Çelişkiye Düşmüştür / 162
Batı Hem Kendisini Unutmuştur Hem de Tanrısını / 164

6. Bölüm.

Aile Haklarının Tabii Esasları -1 / 167
Tabiatın Bir Hedef Taşıyan Olmasıyla Tabii Haklar Arasındaki
İlişki/168
Sosyal Haklar/169
Aile Hukuku-Ailevi Haklar-/ 171
Aile Haklarının Tabii Esasları -2 /173
Aile Hayatı Doğal mıdır? Yoksa Sözleşmeli midir? / 175
Dört Merhale Teorisi / 176

Doğada Kadın/180

7. Bölüm

Kadınla Erkeğin Farkları -1/ 184

Uyum mu, Yoksa Mükemmellik veya Eksiklik mi? / 185

Eflatun'un Nazariyesi /187

Eflatun ve Aristo Karşı Karşıya /189

Günümüz Dünyasının Görüşü / 189

İki Türlülükler/190

Kadınla Erkeğin Farkları -2 /192.

Hilkat Harikası/194

Şehveti Aşan Bir Bağ / 196

Kadınla Erkeğin Birbirlerine Karşı

"Bir ve Aynı" Değil, "Değişik" Duygular Taşıyor Olması / 198

Bir Bayan Psikologun Görüşleri / 200

Aceleye Getirilmiş Bir Hareket / 201

Will Dorant'ın Görüşleri / 202

8. Bölüm

Mihr ve Nafaka -1/ 207

Mihrin Tarihine Kısa Bir Bakış / 208

İslam Hukuki Düzeninde "Mihr" /210

Tarihe Bir Bakış /211

Mihrin Gerçek Felsefesi / 213

Kur'an'da Mihr/217

Hayvanlardaki Duygunun İki Tür Oluşu / 218

Gayri Meşru İlişkilerde Armağan ve Hediye / 218

Batılının Flörtü, Evliliğinden Daha Tabiidir / 219

Mihr ve Nafaka -2/219

İslam'ın İptal Ettiği Cahiliye Prensipleri / 220

İslam'ın Kendisine Has Bir Mihr Sistemi Vardır / 223

Fıtratın Prensibi / 224

Eleştiriler/226

Mihr ve Nafaka -3/232

19.yy. İkinci Yarısına Kadar Batılı Kadının Malını
Kullanamaması/ 234
Avrupa'nın Kadına Birdenbire Mali Bağımsızlığını
Tanımış olmasının Sebebi Neydi? / 235
Kur'an ve Kadının Ekonomik Bağımsızlığı / 236
Bir Mukayese / 237
Bir Eleştiri ve Bir Cevap / 238
Üç Tür Nafaka/240
Bugünün Kadını Mihr ve Nafaka İstememekte midir Acaba? / 242
Mali Meselelerde Kadının Hakkını Koruma / 242
Nafaka Aleyhine Propaganda Yapılmasının Sebebi / 247
Koca Yerine Devlet / 249
Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi Kadına
Hakaret mi Ediyor?/253

9. Bölüm

Miras Meselesi / 256
Geçmişte Kadının Mirastan Mahrum Bırakılmış
Olmasının Nedenleri / 256
Evlatlığın Miras Hakkı / 258
Kan kardeşliğiyle Miras / 259
Bir Eşya Gibi Mirasın Bir Parçası Olan Kadın / 259
Sasaniler Dönemi İran'ında Kadının Miras Hakkı / 260
Batıperestlerin Parlak Fikirleri(!) / 262
Sadr-ı İslam Zındıklarının Miras Meselesine
Getirdikleri Eleştiri/ 264

10. Bölüm

Boşanma Hakkı -1 / 265
Modern Hayatta Boşanma Oranının Artması / 266
İran'da Boşanma / 268
Amerika'nın "Boşanmalara Yol Açan" Ortamı / 269
Teoriler/271
Boşanma -2 / 275

Mertliğe Sığmayan Boşamalar / 278
Kasıtlı Bir Söylenti/281
İslam Boşanmayı Niçin Yasaklamıştır? / 284
Boşanma -3 / 285
Evlenme ve Boşanma Konusunda Fıtratın Kanunları / 286
Aile Hayatında Erkeğin Tabii Konumu / 289
Bir Bayan Psikologun Görüşü / 292
Duygu üzerine Kurulu Bir Yapı / 293
Aile Yapısını Sağlam ve Kalıcı Kılan, Eşitliğin
Ötesinde Şeylerdir / 296
Fesadda Eşitlik/297
Boşanma -4 / 298
Ailevi Barış Tabiatı İtibariyle Diğer Barışlardan Farklıdır / 301
İslam, Boşamada Caydırıcı Her (Meşru) Faktörü
Olumlu Karşılar / 303
Kadının Eve Emeği Geçmiştir / 309
Boşanma -5/313
Boşanma Hakkı, Erkeğin Malikiyetinden Değil; Onun
Aşk Hadisesindeki Özel Rolünden Kaynaklanmıştır / 314
Boşanmanın "Bırakma" Olmasının Nedeni,
Evliliğin Tesahup Oluşudur/315
Boşanmaya Ceza Kesme / 317
Kadının Devredilmiş Bir Hak Olarak Boşanma
Hakkına Sahip Oluşu / 318
Adli Boşama/319
Bazı Evlilikler, Kadının İster İstemez Katlanması
Gereken Bir Kanser midir Gerçekten? / 321
Çıkmazlar/323
Boşanma Çıkmazı / 326
Ayetullah Helli'nin Görüşü /326
Başka Deliller / 330
Şeyhel Taife'nin Görüşü / 332
Birden Fazla Eşe Sahip Olma / 334
Cinsel Komünizm / 334

Eflatun Teorisi / 335
Çok Erkekli Evlilik/336
Çok Kocalı Evliliğin Sakıncası / 338
Çok Kadınlı Evlilik/339
İslam ve Çok Kadınlı Evlilik / 339
İran'da Çok Kadınlı Evlilik / 343
Çok Kadınlı Evliliğin Tarihi Nedenleri -1 / 345
Çok Kadınlı Evliliğin Rağbet Görmemiş Olmasının Nedeni / 349
Cinsel Ortaklığın Yenilgisi / 351
Çok Kadınlı Evliliğin Tarihi Sebepleri -2 / 356
Coğrafi Faktörler/356
Batıda Çok Kadınlı Evlilik/359
Aybaşı Adetleri / 363
Kadının Doğum Yapabilme Süresinin Kısıtlı Olması / 364
İktisadî Faktörler / 365
Aile ve Kabile Nüfusunun Artış Faktörü / 365
Kadın Nüfusunun Erkek Nüfusunu Aşması / 366
Sebep ve Nedenlerin Tahlili / 367
Çok Kadınlı Evlilikte "Bekâr" Kadının Hakkı / 369
Evliliğe Hazır Kadınların, Evliliğe Hazır Erkeklerden
Daha Çok Olmasının Nedenleri / 375
Kadınların Hastalıklara Karşı Daha Dayanıklı Olması / 376
Çok Kadınlı Evlilikte "Bekâr" Kadının Hakkı / 378
Russel Teorisi / 380
Her On İngiliz'den Biri / 383
Çok Kadınlı Evliliğe Hayır Eşcinselliğe Evet mi?! / 383
Erkeğin Tabiatı Gerçekten Çok Kadınlılığa Eğilimli midir? / 385
Çok Kadınlı Evlilik, Tek Kadınlı Evliliğin Emniyet Sibobu / 389
Meselenin Gerçek Yüzü / 390
20. Yüzyıl Erkeğinin Hilesi / 392
Kocasız Kadınların Mahremiyetlerinin Yol Açtığı Kriz / 394
Kadının Çokluğu Karşısında Gösterilen Tepkiler / 396
Çok Kadınlı Evliliğin Sakıncaları / 398
Meselenin Doğru Tahlili / 399

Ruhî Açıdan/400

Eğitim Açısından / 402

Ahlakî Açıdan/404

Hukukî Açıdan/407

Felsefi Açıdan/409

Çok Kadınlı Evlilikte İslam'ın Rolü / 411

Sınırlama/411

Adalet/412

Adalete Uyamama Korkusu / 417

Harem Sarayları / 418

Diğer İmkân ve Şartlar / 418

Bu günün Erkeği ve Çok Kadınlı Evlilik / 420

ÖNSÖZ

Asrımızın şartları pek çok meselenin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmakta ve geçmişte yapılan değerlendirmelerle iktifa edilmemesi gerektiğini göstermektedir. "Ailevî vazife ve haklar" da bu meselelerden biri durumundadır.

Daha sonra değineceğimiz sebepler yüzünden çağımızda; mezkûr alandaki en önemli meselenin "kadın özgürlüğü" ve onun "erkekle eşit haklara sahip bulunması" olduğu zannedilmiş. Diğer meseleler bütünüyle bu iki meselenin teferruatı şeklinde ele alınmıştır.

Ancak, bizce "Ailevi haklar sistemi" konusunda -ve hiç olmazsa önemli meselelerden biri- şudur: Ailevi sistem, diğer sosyal kurumlardan farklı bir sitem midir? Bu kurumlarda geçerli mantık mikyaslarından farklı bir takım mantık ölçüleri mi vardır. Yoksa bu sosyal birimle diğer birimler arasında hiçbir fark yok mudur? Bu birime hâkim olan mantık, felsefe ve mikyaslar neticede diğer sosyal birim ve teşekküllerdekiyle tamamen aynı mıdır? ..

Bu tereddüdün asıl sebebi bir yandan mezkûr birimi meydana getiren iki temel unsurun "iki cinsiyet" ten müteşekkil olmasıdır. Diğer taraftan ise ebeveynle çocukların art arda gelen iki nesli oluşturuyor bulunmasıdır. Yaratılış mekanizması bu birimin üyelerini birbirine "benzemeyen" ve birbiriyle "aynı olmayan" konumlarda tesbit etmiş farklı nitelik ve nicelikler bağışlamıştır. Aile topluluğu "tabii- sözleşmeli" bir topluluktur. Yani böcekler ve bal anlarında olduğu gibi bütün kuralların, haklar ve sınırların doğrudan doğruya tabiat tarafından belirlendiği ve tabiatın tespit etmiş olduğu bu sınır ve kurallara aykırı davranma ihtimal ve imkanının söz konusu olmadığı içgüdüsel bir toplulukta; tabii ve içgüdü yönü -hayvanlardakinden- çok daha zayıf olan medeni insan toplulukları arasında yer alan bir orta topluluk durumunda olup bir "tabiilik" ve "sözleşmişlik" terkibidir.

Bilindiği üzere eski felsefeciler ailevi hayat felsefesini "pratik bilim" den bağımsız başlı başına bir bilim dalı olarak kabul ediyorlardı. İnsan hayatının bu bölümünün kendine has mantık ve ölçüleri olduğuna inanıyorlardı. Eflatun "Cumhuriyet" adlı eserinde Aristo "Siyaset" inde ve Ebu Ali Sina "Kitab-ul Şifa" sında meseleye bu açıdan yaklaşmıştır.

Kadının toplumdaki hukuku konusunda da, onunla erkeğin tabii ve insani haklarının "aynı" ve "benzer mi" yoksa birbirinden "farklı" ve "benzer olmayan" haklar mı olduğu sorusu tabiatıyla mevcuttur. Bununla anlaşılması gereken şey şudur: İnsanlara birtakım haklar bahşeden tabiat ve hilkat, bu hakları iki cinsiyetli mi yaratmıştır, yoksa bir cinsiyetli mi? Başka bir deyişle, acaba "erkeklik" ve "dişilik" unsurlarının sosyal görev ve haklar üzerinde bir fonksiyonu var mıdır?

Yoksa tabiat açısından tekvin ve hilkat mantığına göre "hak" ve "hukuk" denilen şey (tek cinsiyetli) midir?

Batı dünyasında 17. y.y' dan sonra yaygınlaşan ilmi felsefi haraketlerle birlikte, adına " İnsan Hakları" denilen sosyal bir cereyan da başladı. 17. ve 18. yüzyıl yazar ve düşünürleri insanın inkâr edilmeyecek fitri ve tabii haklarıyla ilgili düşüncelerini takdire değer bir çabayla halka yaydılar. Voltaire, J.J. Rousseau ve Montesquieu bu yazarların önde gelenlerindendir. Söz konusu meseleye değinen yazar ve mütefekkirlerin insanlık camiasına büyük hizmetleri olduğu inkâr edilemez. Hatta bu mütefekkirlerin insanlığa verilen hizmette büyük kâşif ve mucitlerden daha az pay sahibi olmadığı da iddia edilebilir.

Bu gruptaki yazarların önemle üzerinde durdukları nokta; insanın fitri olarak, tabiat ve yaratılışı gereği bir takım hak ve hürriyetler taşıyor oluşuydu. Bu hak ve hürriyetleri hiç kimse veya hiçbir grup, hiç bir şekilde ve hiç bir ad altında o birey veya gruptan elinden alamaz. Hatta bizzat hak sahibi dahi kendi irade ve arzusuna binaen bu hakları başkasına devredip kendisini onlardan soyutlayamaz. Keza, hükmedenden hükmedilene, beyazdan siyaha, zenginden fakire varıncaya kadar hangi hal ve durumda olursa olsun bütün insanlar bu hak ve hürriyetlerde yekdiğeriyle bir ve "eşit" tirler.

Bu fikri ve içtimai hareket kısa zamanda meyvesini verdi. Önce İngiltere'de, daha sonra Amerika ve ardından Fransa'da inkılâplar, rejimlerin değişmesi ve bir dizi bildirilerin imzalanması şeklinde kendisim göstererek tedricen başka noktalara da sıçradı.

19. y.y' da iktisadi, içtimai ve siyasi sahalarda insan haklarıyla ilgili yeni düşünceler ortaya çıktı. Emekçilerin çıkarları ön plana alındı iktidarın kapitalist sınıftan, işçi sınıfının' savunucularına intikal etmesi gerektiğini öngören sosyalizm gibi yeni oluşumların doğusuyla sonuçlandı.

19. yüzyılın sonlarından 20. y.y. başlarına kadar insan hakları konusunda söylenen veya bilfiil ortaya konulan girişimler, devletler karşısında milletlerin ya da işveren ve patron kesim karşısında işçi emekçi sınıfın haklarıyla ilgilidir. 20. y.y'da "Erkek Haklan" gündeme geldi. İlk olarak ikinci dünya savaşı -1948- den sonra Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nca yayınlanan "İnsan Hakları" beyannamesinde kadınla erkeğin eşit haklara sahip olduğu sarihen açıklandı.

IV.y.y'dan günümüze kadar batı dünyasında gerçekleşen bütün toplumsal hareketlerde asıl eksen daima şu iki konu oldu: "Hürriyet" ve "Eşitlik"... Keza, batıda kadın hakları hareketi diğer hareketlerin devamı olduğundan ve son derece acı bir geçmişi bulunduğundan bu alanda da "hürriyet" ve "eşitlik" ten başka bir şey söylenmedi.

Bu hareketi başlatanlar kadının hür ve erkekle eşit haklara sahip bulunmasının gerekliliğini, 17.yy'da gündeme gelen insan hakları hareketinin tamamlayıcısı şeklinde yorumladılar. Kadının hürriyetine kavuşamaması ve erkekle eşit haklara sahip olamaması halinde insan hak ve hürriyetlerinden söz etmenin anlamsız olacağın; iddia ettiler. Bununla da yetinmeyip aile sorunlarının bütünüyle kadının hürriyetine sahip olmayışından ve erkekle eşit haklara sahip bulunmayışından kaynaklandığını ileri sürdüler. Bu meselenin halledilmesi halinde aile problemleri bütünüyle çözüme kavuşmuş olacaktı.

Bu harekette, bizim "aile hakları sisteminin en önemli meselesi" olarak tanımladığımız problem, yani bu sistemin tabii olarak bağımsız bir sistem mi olduğu ve onu diğer sosyal müesseselerden ayıran kendine has mantık ve ölçülere sahip bulunup bulunmadığı meselesi tamamen unutuldu. Zihinleri meşgul eden yegâne mesele kadınların da erkeklerle eşit hak ve hürriyetlere sahip olması gerekliğinden ibaretti. Bütün konuşma ve telaşlar şu mihver çevresinde dönüp durdu: Kadın, insaniyet hususunda erkekle ortak ve onun gibi " her şeyiyle tam bir insan" dır. O halde kadın da erkek gibi ve onunla eşit bir şekilde, "kendisinden soyutlanamayacak fitri haklar" ından faydalanabilmelidir.

Bu kitabın bazı bölümlerinde "Tabii hakların kaynağı" ndan kafi derecede söz ettik. Bu bölümlerde tabii ve fitri hukukun temel kaynağının bizzat tabiatın kendisi olduğunu ispat ettik. Yani, eğer insan at, koyun, tavuk, balık... vb. hayvanların sahip olmadığı bazı özel haklara sahipse bunun kaynağı bizzat tabiat ve hilkat nizamıdır. Keza, tabii haklar konusunda bütün insanların yekdiğeriyle eşit olması ve herkesin "hür" yaşama hakkına sahip bulunması da yaratılış nizamının temelinde yatan değişmez bir kuraldır. Bunun başka bir sebebi de yoktur zaten. Hürriyet ve eşitlik taraftarı bilim adamları da insanların fitri haklan konusunda bundan başka bir delil öne

sürüyor değildi. Binaenaleyh aile sistemi gibi temel bir mesele için de tabiattan başka bir kaynak aramak beyhude olacaktır.

Sözün burasında, bizim "aile hukuku sisteminin temel meselesi" olarak ele aldığımız meseleye neden dikkat gösterilmemiş olduğunu incelemek yerinde olacaktır. Acaba bugünkü bilimler ışığında kadın-erkek arasında ki ihtilaf ve farklılığın basit bir uzvi farklılıktan ibaret olduğu mu anlaşıldı? Bu durumun onların cismi ve ruhî yapıları, kendilerine ait olması gereken haklar ve yüklenmeleri gereken sorumluluklar üzerinde hiçbir tesir bırakmadığı mı anlaşıldı? Neticede mezkur sebeple mi günümüz felsefelerinde bu konuya özel bir yer ayrılmadı?

Bilakis bunun tam tersi bir durum oldu. Biyoloji ve psikoloji dallarında kaydedilen ilmi gelişme ve bu bilimlerdeki yeni buluşlar neticesinde iki tür arasında ki farklılıklar net bir şekilde ortaya çıktı. Nitekim elinizdeki kitabın bazı bölümlerinde meseleyle ilgili olarak biyolog, fizyolog ve psikologların araştırmalarına yer vermeye çalıştık. Ancak, bütün bunlara rağmen batılılar tarafından asıl meselenin yine de unutulmuş olması gerçekten şaşırtıcıdır.

Bu dikkatsizliğin kaynağı, mezkûr hareketin çok acelecilikle vuku bulmasıdır belki de... Bu yüzdendir ki söz konusu akım, kadını bir takım bedbahtlıklardan kurtardıysa da, kadın ve insanlık camiasını daha başka bedbahtlık ve zavallılıklara müptela etti. İleride, elinizde ki kitabın bazı bölümlerinde de göreceğiniz gibi batılı kadın 20.yy başlarına kadar en ilkel ve en basit haklardan bile mahrum bir durumda idi. Nitekim batılıların geçmişin telafisini akıl etmeleri yakın bir tarihe(20. yy başlarına) rastlar. Öte yandan bu hareket, "hürriyet" ve "eşitlik" alanında başlayan hareketlerin bir devamı olduğu ndan bu iki kelimenin mucizeler yaratmasını beklediler. Halbuki hürriyet ve eşitlik, insanların yekdiğeriyle olan irtibatlarıyla ilgili kavramlardır. Din eğitimi alan öğrencilerin de deyişiyle "hürriyet ve eşitlik, insanın, insan olduğu için hemcinslerine karşı sahip olduğu bir haktır." O halde kadın da bir insan olduğuna göre, her insan gibi o da hür yaratılmıştır ve eşit haklara sahiptir. Ancak kadın kendisine has özelliklere sahip bir insandır. Nitekim erkek de yine kendine has başka özelliklere sahiptir. Evet, "insan olma" konusunda erkekle kadın "eşit" tir; fakat iki tür insan söz konusudur burada, iki çeşit haslet ve iki çeşit psikolojiyle... Keza bu farklılığın sebebi coğrafi, tarihi veya sosyal meseleler de değildir; bilakis, yaratılıştan kaynaklanan bir farklılıktır bu. Söz konusu "iki türlülük " ün bir sebebi ve maksadı vardır tabiatta; tabiat ve fıtrata aykırı her davranış, neticede hoşa gitmeyecek illetler doğurmaktadır. İnsanların; kadın-erkek haklarının "bir çeşit" mi "iki çeşit" mi olduğunu ve aile topluluğunun - en azından- yan tabii bir topluluk olup olmadığını da yine tabiattan ilham alarak araştırmamız gerekir. Hiç olmazsa hayvanlar ve bu cümleden olmak üzere insanların iki değişik cinsiyete sahip bulunmasının tesadüfî bir sonuç mu olduğu, yoksa bunun doğrudan doğruya yaratılış programının bir parçası mı olduğu üzerinde düşünülebilinir. Keza meseleye şu açıdan da yaklaşmak yerinde olacaktır: İki tür arasındaki fark, sadece basit ve sathi bir uzuv farklılığı mıdır? Yoksa Alexis Carrel'in de dediği gibi insanoğlunun her hücresinde, onun cinsiyetini gösteren bir iz mi vardır? Fıtrat dili ve mantığında kadınla erkeğin her birinin kendine mahsus görevleri var mıdır? Hak kavramı tek tür bir kavram mıdır, iki türden bir kavram mıdır? Ahlak ve eğitim "tek tür" müdür, yoksa "iki tür" müdür? Cezalar, görev ve mesuliyetler için durum nasıldır?

Bu hareket ve akımda, eşitlik ve hürriyetten başka meselelerin de olduğu noktasına dikkat edilmedi. Hürriyet ve eşitlik gerekli şartlar olmalarına rağmen "yeterli şartlar" değildirler. Eşit hakların bir anlamı, benzer hakların ise bir diğer anlamı vardır. Kadınla erkeğin maddi ve manevi değerler konusunda eşit tutulmasıyla, bu konuda "aynı", "gibi" ve şeklen bir addedilmesi farklı şeylerdir. Bu harekette "eşitlik", kasten veya yanlışlıkla "benzerlik" yerine kullanıldı ve "eşitlik", "tıpatıp aynılık" la bir kabul edildi, "nitelik", "nicelik" in sınırlarına hapsedildi. Kadının "insan" oluşu, onun "kadın" olduğunun unutulmasına sebep oldu.

Gerçekte, sözünü ettiğimiz asıl meseleye değinilmemiş olması, acelecilikten kaynaklanan felsefi bir gaflet değildi. Kadının "hürriyet" ve "eşitlik" ini kullanmaya çalışanlar söz konusudur.

Bu faktörlerden biri sermaye sahipleriydi. Sermaye sahiplerinin tamah ve çıkarlarını mezkur meselede rolü olmadığını söylemek kabil değildir. Fabrikatörler, kadım evden fabrikaya çekmek ve onun iktisadi gücünden kendi çıkarları doğrultusunda faydalanmak için kadın hakları, kadının ekonomik bağımsızlığı, kadının hür ve erkekle eşit haklara sahip olduğu... vb. meseleleri gündeme getirdiler. Nitekim bütün bunlara kanuni resmiyet kazandıran da yine fabrika sahipleri oldu.

Will Dorant, Felsefenin Lezzetleri adlı kitabının 9. bölümünde Aristo, Nietsele ve Schophenhour kitapları ve bazı mukaddes Yahudi kitaplarında geçen kadın konusunda hayli aşağılayıcı görüşlerden bazılarına değinir. Ve Fransız devriminde kadın hürriyetlerinden de söz edilmesine rağmen pratikte hiçbir değişikliğin meydana gelmediğini hatırlatarak şöyle der: "1900'lere kadar kadının, kanunen erkeğin saygı duymasını gerektirecek bir hakka sahip olduğunu görmek bir hayli zordur." Dorant, daha sonra kadının içinde bulunduğu durumun 20.yy'da birtakım değişikliklere uğramasının sebeplerine değinir ve şöyle der: "Kadın hürriyeti denilen şey, sanayi devriminin doğurduğu sonuçlardan biridir.(...) Kadınlar, erkeklere nispeten daha ucuz işçilerdi, bu yüzden işverenler onları yüklüce ücret isleyen asi erkeklere tercih etmekteydi. Bir asır önce İngiltere'de erkekler için iş bulmak son derece zorlaştı. Ancak, her yere asılı ilanlarda, erkeklerden, eşleri ve çocuklarını fabrikalara göndermeleri istemiyordu. Büyük emellerimizin hürriyeti yolunda atılan ilk adım 1882 kanunu olmuştur. Bu kanun. Büyük Britanyalı kadınlara, o güne değin görülmemiş üstünlükler tanıyordu. Zira bu yeni kanuna göre İngiltereli kadınlar artık kendi kazançları olan parayı kendilerine ayırabileceklerdi.[1]

Hıristiyanlığın bu yüce ahlak kuralını, İngiliz kadınlarım fabrikalara çekmek isteyen Avam Kamarası'nın fabrika sahibi üyeleri kanunlaştırdı. O gün bugündür dayanılmaz kâr ve çıkarcılık duygusu, kadınları kölelik ve evde ömür tüketmekten kurtarmış. Ancak bu defa da mağaza ve fabrikalarda ömür çürüten köklere dönüşmelerine sebep olmuştur...[2]

Teknolojik gelişme ve makineleşme evrimi; gerçek ihtiyacın çok daha üzerinde olan ve günden güne artan üretim kapasitesi ve bu artık üretimi türlü reklam ve akla gelmedik oyunlarla tüketiciye yükleme politikası ve insanları birer iradesiz tüketiciye dönüştüre-bilmek maksadıyla göze, kulağa, düşünceye, duygu ve beğeniye, sanat ve şehvete hitap eden bütün vesileleri derhal üreticinin istihdam ve hizmetine alma anlayışı; kapitalizmin bir kez daha kadını kendi menfaatlerine alet etmesine yol açtı. Ancak kapitalizm bu defa kadını üretimde erkekle ortak çalışan basit bir işçi olarak görmüyor ve onun işçi sıfatıyla fiziki iş gücünden yararlanmayı düşünmüyordu. Tersine, şimdi onun güzellik ve cazibe gücünden faydalanacak, izzet, iffet ve haysiyetini rehin alacak; irade ve düşünceleri gönlünce yönlendirip bunlara tasallutta bulunabilmek ve tüketiciye tüketim düşüncesini empoze ve bilfiil tahmil etmek gayesiyle onun büyüleyici çekiciliğini kullanacaktı. Bütün bunların, kadın özgürlükleri ve onun erkekle eşit haklara sahip olması adına yapıldığım söylemeye gerek yok tabii.

1- *Dr. Ali Şaygan tarafından kaleme alman İran medeni kanun Şerhinin 366. sayfasında şöyle yazar: "Kadını kendi mal varlığı üzerindeki hak ve bağımsızlığı -ki Şia fıkhı öteden beri bu hakkı ona tanımıştır- Yunan, Roma, Almanya ve yakın bir geçmişe kadar daha pek çok ülkenin hukukunda yer almıyordu. Kadının hukuki konumu tıpkı mümeyyiz olmayan çocuk veya akıl hastası gibiydi; kısıtlama altındaydı ve kendi mal varlığı üzerinde tasarruf hakkı taşımıyordu. Kadının kişiliğinin kocasının kişiliğinde eriyip kaybolduğu İngiltere'de 1870 ve 1882 de evli kadının mülkiyet hakkı kanunu adıyla kabul edilen iki kanun neticesinde kadın üzerindeki kısıtlama kaldırılmış oldu."*

2- *Felsefenin Lezzetleri, sy: 155-159*

Siyasette bu faktörü kendi hizmetine almayı unutmadı. Bunun maceralarına da basında sıkça rastlanmakta, bütün bu sahalarda kadından bir araç olarak faydalanıldı. Kadın, erkeğin emellerine ulaşma yolunda kullanılan bir vasıtaya dönüştürüldü. Ancak, bütün bunlar özgürlük ve eşitlik örtüsü altında yapıla geldi.

20.yy gencinin de bu değerli fırsatı kaçırmayacağı açıktı. Kadına karşı mesuliyetlerinden kaçmak ve onu daha ucuz ve bedava bir şekilde avlayıp ele geçirebilmek için ona reva görülen haksızlık ve içinde bulunduğu acınır hale herkesten daha fazla gözyaşı döktü! Hatta bu kutsal cihada (!) daha etkin bir şekilde katılabilmek maksadıyla evliliğini 40 yaşma kadar erteleme fedakârlığı(!) göstererek muhtemelen ömrünün sonuna kadar "bekâr" kalmayı yeğledi!

Asrımızın, kadını bir takım bedbahtlıklardan kurtardığı doğrudur. Ancak mesele, bunun yanında onu daha nice yeni bedbahtlıklara da sürüklemiş olmasıdır. Sebebi nedir bunun? Acaba kadın, bu iki zorluktan birine katlanmaya ve bunlardan birini tercih etmeye mi mahkûmdur? Yoksa hem geçmişteki, hem bugünkü bedbahtlıklarından da sıyrılabilmesi mümkün müdür?

Gerçekte bu bedbahtlıklardan illede birini tercih edeceği şeklinde hiçbir zorlama mevcut değildir. Geçmişteki bedbahtlıklarının sebebi, genellikle kadının insan olduğunun unutulmasından kaynaklanıyordu. Bugün içinde bulunduğu yeni bedbahtlıkların sebebi ise kasten ve ya farkında olmaksızın kadının "kadın" olduğunun unutulmaz olmasıdır. Onun fıtri ve tabii konumunun, kadınlık yörünge ve vazifelerinin, içgüdüsel istek ve özel yeteneklerinin göz ardı edilmesidir.

Meselenin şaşılacak tarafı ne zaman erkek-kadın arasında mevcut olan fıtri ve tabii farklılıklardan söz açılacak olsa birilerinin hemencecik ortaya atılarak bunu erkeğin üstünlüğü ve kadının "eksikliği" şeklinde telakki etmesidir. Neticede de erkeğin lehine kadının aleyhine sebep olacak bir takım sonuçlara göre değerlendirmeye çalışılmasıdır. Hâlbuki burada üstünlük ve eksiklik diye bir şey söz konusu değildir. Yaratılış mekanizması birini kâmil, diğerini nakıs yaratmış; birine faydalar sağlarken ötekini oyuna getirip her şeyden mahrum bırakmayı düşünmüş değildir.

Söz konusu kesim bu bilgece(!) ve mantıklı(!) yorumda bulunduktan sonra "pekala" diyor, "Tabi kadına bu zulmü reva görmüş, onu zayıf ve eksik olarak yaratmışken; bizim bunu körüklememiz ve zulme zulüm eklememiz mi gerekir? Kadının tabii konumunu unutmaya çalışmamız daha insanca olmayacak mıdır?"!..

Aslında mesele bunun tam tersidir. Kadının fıtri ve tabii konumunun dikkate alınmaması, onun haklarının daha fazla çiğnenmesine sebep olmaktadır. Erkek, kadına karşı cephe alır ve onu kendisiyle eş tuttuğunu söyleyerek "İkimiz de biriz, o halde bize verilecek işler, kâr ve sorumluluklar, öngörülecek ödül ve cezalar her ikimiz içinde bir ve aynı olmalıdır; zor ve ağır işlerde sen de benimle birlikte çalışıp işgücü miktarınca ücret almalısın. Sana özel bir saygı göstermemi beklememeli ve seni himaye edip korumamı istememelisin. Hayatın boyunca bütün masraflarını kendin karşılamalı, geçimini her şeyiyle kendin temin etmelisin. Çocukların geçim ve masraflarını teminde benimle ortaklaşa çaba sarf etmeli, tehlikeler karşısında kendi müdafaanı kendin üstlenmelisin. Ben senin için ne kadar masrafa katlanıyorsam sen de benim için bir o kadar masraf etmelisin... " vs. derse kadın zor durumda kalmayacak mıdır? Zira kadının iş ve üretim gücü tabiatıyla erkekten daha az, buna karşılık gider ve masrafları ondan daha fazladır. Ayrıca her ay tahammül etmek zorunda kaldığı regl, hamilelik dönemi rahatsızlıkları doğum zorlukları ve süt çağındaki bebeğin beslenme ve bakımı gibi problemleri vardır. Bunlar kadını, erkeğin himayesine ve daha az mesuliyet yüklenip daha fazla haklara sahip olmaya ihtiyaç duymasına sebep olmaktadır. Üstelik bu, sert insanlara mahsus bir durum da değildir; çift halinde yaşayan

bütün canlılarda aynı durum söz konusudur. Bu tür canlıların hepsinde, erkek, içgüdüsel bir davranışla dişisini korur ve himaye eder.

Kadın ve erkeği, insan olma ve müşterek iman hakları hususunda her ikisinin de eşit olduğunu göz önünde bulundurarak kendilerine has fitri ve tabii durumlarıyla değerlendirmek kadına, şahsının ne de şahsiyetinin horlanmayacağı gayet elverişli bir konum kazandırmaktadır.

Kadın ve erkeğin fitri ve tabii konumlarını görmezden gelerek meseleye sırf hürriyet ve eşitlik açısından yaklaşmanın nelere yol açacağını daha iyi müşahede edebilmek için bizden önce bu yola koyulan ve şimdi yolun sonuna varmış olanların neler söyleyip neler yazdığına kısaca bir göz atmak faydalı olacaktır.

4 Temmuz 1955 tarihli "Khandeniha" [3] dergisinin 79. sayısında, Eminyet Teşkilatı'nın aylık yayınında ki "Amerika toplumunda işçi kadınların hatıraları" adlı 53 dizi makaleden iktibas edilen, aslı Coronet dergisinden çevrilmiş ilginç bir yazı yer alır.

Bu ilginç makale, geçmişte kadın işçilere tanınan "25 Poundda n fazla ağırlık kaldırmama" gibi hakların, kadın-erkek eşitliği adına şimdi artık tanınmadığından yakman bir kadının dertlerini anlatmasıyla başlıyor. Erkekler için böyle bir sınırlama olmadığını,, eskiden, kadınlara kolaylık olması açısından bu uygulamaya gidildiğini anlatan kadın şöyle demekte: "2500 e yakın kadın işçinin olmadık eziyetler altında çalıştığı Ohayo eyaletinde ki General Motor fabrikasında şimdi şartlar çok farklı artık..." Bu hanım şimdi kendisini, oldukça güçlü bir buhar makinesini tutar vaziyette, ya da biraz önce iri yapılı güçlü bir erkek işçinin yere bıraktığı 25 paundluk maden bir ocağı temizlemekle meşgul bir halde bulmakta, İçinden "her tarafım yara bere dolu, yorgunluktan tükendim artık" demektedir. "Yaklaşık 35 pound ağırlığı olan 25 adet 50 inch'lik[4] bir takımı, bir dakika içinde çengele takmak zorundayım. Ellerim şişiyor, sürekli ağrıyor..."

Makalenin devamında, kocası Amerika Deniz Kuvvetleri'nde tayfalık yapan bir kadının tedirginlikleri yer alıyor. O güne kadar sadece erkek tayfaların çalıştırıldığı gemiye, koramiralin emriyle kadınlar da alınmış: "Bu sırada Deniz Kuvvetleri, içinde 440 kadın ve 480 erkek tayfanın çalıştığı bir gemiyi görevli olarak sefere çıkardı. Ancak, bu gemi "karma tayfalarla" çıktığı ilk deniz yolculuğunu tamamlayıp limana döndüğünde, tayfaların eşlerinin korku ve dehşete kapılmada ne kadar haklı oldukları anlaşıldı. Çünkü çok geçmeden, bu gemide nice aşk maceralarının yaşandığı ve pek çok kadının birden fazla erkekle cinsel ilişki kurmuş olduğu ortaya çıktı."

"Florida eyaletindeki "dul kadınlar", kadın hürrüyeti hadisesinden sonra zor durumda kaldılar. Zira eyalet hâkimlerinden Thomas Testa", dul kadınlar için öngörülen 500 dolarlık vergi muafiyeti kanunun artık geçersiz olduğunu, çünkü bunun erkekler aleyhine bir ayrıcalık sayıldığını söylüyor."

"Bayan Mc. Danıl'in elleri sürekli sızı içinde, bayan Stoon (denizcinin eşi) hep tedirgin ve ıstıraplı bir durumda. Florida eyaletindeki dul kadınlar para cezasına çarptırılmış vaziyette. Geriye kalanlar da bu "özgürlük"(!) ten paylarına düşeni kaçınılmaz olarak tadacaklar. Çoğu kimse şimdi, kadınların kaybettiğinin, elde ettiklerinden çok daha fazla olduğu görüşünde. Ne var ki bunu tartışmanın hiçbir yararı yok artık. Zira oyun başlamış ve seyirciler kendi yerlerini ancak bulabilmiş durumda. Bu yıl, ABD anayasasında gerçekleştirilen 2 ile7. kanun değişikliği onaya girecek. Bu

---

3- *Tağut döneminde İran'da yayınlanan yan ilmî bir dergi -çev.-*

4- *1 pound = 453 gram ve 1 Inch = $^{2}\backslash_{54}$ cm veya 1 foot ve 3 foot = $^{1}\backslash_{12}$ yard uzunluğundadır -çev.-*

kanun gereğince cinsiyet farklılığından kaynaklanan bütün ayrıcalıklar geçersiz sayılıp iptal edilecek.. Böylece kadın hürriyetleri hadisesini Amerika'da kadınların kanuni mevkiini üzücü bir seviyeye indiren neticelerin başlangıç sebebi olarak gördüğünü açıklayan Harwarda Üniversitesi Hukuk Fak. Öğr. Üy. "Riesku Bovend"in açıklamalan da yerini bulmuş olacak...

Kuzey Carolina eyalet senatörlerinden "G. Irwın kadınla erkeğin eşit haklara sahip olacağı bir Amerikan toplumu üzerine yaptığı mütalaalardan sonra şu öneride bulunuyordu: "... Aile hukukuyla ilgili bütün kanunların değiştirilmesi gerekir. Bundan böyle erkekler, ailenin masraflarını temin hususunda kanunen sorumlu sayılmamalıdır..."

"Bayan Mc. Danıl şöyle diyor: Kadınlardan biri, ağır yükler kaldırdığından, iç kanama geçirdi... Biz geçmişteki durumumuza dönmek istiyoruz. Erkeklerin bize herhangi bir işçi gibi değil, gerçek halimizle, yani bir kadın gibi davranmasını istiyoruz. Kadın özgürlüğü savunucusu kesilenler için dayalı döşeli rahat evlerde oturup kadın-erkek eşitliği üzerine nutuklar çekmek elbette ki kolay... Çünkü şimdiye değin yolları, şu fabrikalardan geçmiş değil ki hiç... Bu ülkede çalışan gündelikçi işçi kadınların büyük çoğunluğunun benim gibi canı çıkıncaya kadar çalışmak zorunda olduğunu bilmezler tabii... Bu eşitliği istemiyorum ben; çünkü erkeklere mahsus işleri yapmaya gücüm yetmiyor. Erkekler fiziki olarak bizden daha kuvvetliler. Bu durumda aynı meslekte onlarla rekabete girmemiz ve çalışmamızın onların çalışmasıyla bir düzeyde değerlendirilmesi söz konusu olacaksa ben kendi namıma işten atılmayı yeğlerim. Ohayo eyaleti kadın işçilerinin kaybettiği imtiyazlar, işçi koruma kanununca kendilerine tanınan haklardan çok daha fazladır. Biz, "kadın olma kişiliğimizi" yitirmiş durumdayız. Özgür olduğumuzdan bu yana elimize ne geçmiş öldü? Bunu anlayamıyorum. Evet, bazı kadınların durumu şimdi daha iyi olmuş olabilir; fakat bizim bu kesimden olmadığımız muhakkak!"

Mezkûr makale özetle böyle... Bu makaleden de anlaşılacağı üzere söz konusu hanımlar "özgürlük" ve "eşitlik" adına kendilerine tahmil edilen rahatsızlık ve problemlerden, bu iki kelimeye düşman kesilecek kadar bezmiş durumdalar. Oysa bu iki kelimenin ne günahı olabilir? Kadın ve erkek iki ayrı yörüngede seyreden iki yıldız gibidir. Her birinin kendi sistemi dâhilinde ve kendi yörüngesinde hareket etmesi gerekir. Kadınla erkeğin ve gerçekte insanlık camiasının saadetinin asıl şartı, bu iki türün her birinin kendi yörüngesi çevresinde hareketini sürdürmesidir. Hürriyet ve eşitlik, ancak bu ikisinden hiç birinin kendi fitri ve tabii yörüngesinden çıkmaması halinde faydalı olabilir... Yukarıda bahsi geçen toplumda -ABD- rahatsızlıklara sebep olan yegâne unsur, fitrat ve tabiatın emrine karşı çıkılmış olmasıdır; başka bir şey değil.

"Kadının ev ve toplumdaki hukuki sistem ve konumu" meselesinin yeni bir değerlendirmeden geçirilmesi ve geçmişteki değerlendirmelerle iktifa edilmemesi gerektiğini söylerken evvela tabiatı kılavuz olarak seçmemiz ve ister geçmişte, ister çağımızda ki acı-tatlı tecrübelerden azami ölçüde faydalanmamız gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Kadın haklarının gerçek anlamda tahakkuku, ancak bununla mümkün olabilir.

Kur'an-ı Kerim'in kadının haklarım ihya etliği, (dost-düşman) herkesçe kabul edilmiş bir gerçektir. Muhalifler en azından, Kur'an'ın nazil olduğu çağda kadın ve onun insani haklan lehine büyük adımlar attığını itiraf etmekte. Fakat Kur'an-ı Kerim kadının, insani hukuk ve insanlıkta erkeğin ortağı ve "insan" olarak ihyası adına kadının kadın, erkeğin erkek olduğunu göz ardı etmedi asla. Diğer bir deyişle Kur'an kadını, tabiatla var olduğu hali ve konumuyla görüp değerlendirdi. Bu yüzdendir ki Kur'an'ın emirleriyle tabiatınkiler arasında tam bir uyum vardır; kadın tabiatta ne ise Kur'an'da da odur. Biri tekvini, diğeri tedvini olan bu iki ilahi büyük kitap, yekdiğeriyle uyum içindedir. Elinizde ki kitapta yeni ve faydalı bir iş varsa, işte bu uyum ve ahengin açıklamasıdır ancak.

Elinizdeki kitap özel bir münasebetle 1345- 1346 (1966-1967) yılları arasında "İslam Hukukunda Kadın" başlığı altında Zen-e Ruz[5] dergisinden derlenildi. Meselenin geçmişini bilmeyen ve o dönemlerde işin içinde olmayıp bu makalelerin ilk kez o dergide yayınlandığım şimdi öğrenenler elbette buna şaşıracak. Bu makaleler için neden söz konusu dergiyi seçtiğimi ve bu derginin hiçbir tasarruf ve müdahalede bulunmaksızın onları yayınlamayı nasıl kabul ettiğini öğrenmek isteyeceklerdir. Bu cihetle söz konusu makalelerin geçmişini kısaca açıklamayı faydalı buldum.

1345'li yıllarda gündeme gelen aile hukuku mevzuundaki medeni kanun değişikliği, basında ve özellikle kadın dergilerinde sıkça tartışılır oldu. Yapılan önerilerin çoğu Kur'an nass'larına tamamen ters düştüğünden, tabiatıyla Iranlı Müslümanları rahatsız etmekteydi. Bu meyanda en fazla gürültü yapıp ortalığı velveleye veren, İbrahim Meholevi Zeencani adlı bir hâkimdi (bu zat şimdi hayatta değil artık, Allah taksiratını affetsin). Bahsi geçen şahıs, konuyla ilgili 40 maddelik bir tasarı hazırlayarak söz konusu dergide bunu yayınlattı. Söz konusu dergi de o günkü tabiriyle "kupon sayfa" denilen çizelgeli sayfalar yayınlayarak okuyuculardan bu 40 maddelik tasarı konusunda görüş (bildirmelerini) istedi. Öte yandan söz konusu zat, aynı dergide yazacağı bir dizi makalede, kendi önerisi olan bu 40 maddelik tasarıyı delil öne sürerek savunacağını da hatırlatıyordu.

Tahran'ın tanınmış ulemalarından muhterem bir zat, o günlerde bana telefon etti. Keyhan ve ittılacık gazeteleri müessese müdürleriyle yaptığı bir görüşmede söz konusu gazetelerin kadın dergilerinde yayınlanan bazı yazılar hususunda bir takım öneri ve uyarılarda bulunduğunu söyledi. Buna karşılık kendisine görüş ve makalelerini yazılı olarak onlara vermesi halinde hiç bir müdahalede bulunmaksızın olduğu gibi yayınlayacakları yolunda söz verdiklerini söyledi.

Söz konusu muhterem zat, hadiseyi böylece aktardıktan sonra bana bir teklifte bulundu. Vaktim olursa bu dergileri incelememi ve her sayı için gerekli bazı eleştiri ve öneriler yazmamı istedi. Ben, her sayıda yayınlanacak bir şeye açıklama şeklinde bir dipnot yazamayacağımı söyledim. Fakat Mehdeni Bey'in Zen-e Ruz dergisinde kendi önerisi olan 40 maddelik tasarıyla ilgili savunma yazıları vereceğine binaen, aynı dergide onun makalesinin tam karşısındaki sayfaya gelmesi şartıyla bu 40 maddeyle ilgi bir dizi makale yazabileceğimi belirttim. Böylece her iki görüşün de kamuoyuna yansımış olacağını anlattım. Bunun üzerine dergi müdürünü arayıp durumu kendisine nakledeceğini söyledi. Çok geçmeden tekrar bana telefon ederek müdür muvafakatini bildirdi. Bu hadiseden sonra dergiye bir mektup yazarak İslam fikhına uygun olduğu noktalar çerçevesinde mevcut medeni kanunları müdafaa edebileceğimi belirttim. Ancak dergiye vereceğim yazılar, Mehdeni Bey'in makalelerinin bulunduğu sayfanın lam karşısında yayınlanması gerekliği talebinde bulundum. Ayrıca, teklifimi kabul ettiklerini göstermiş olabileceklerim de hatırlattım. Teklifini kabul edildi ve derginin 8,8,1345 tarihli 87. sayısında bu mektup ve onu izleyen 88. sayısında da ilk makalem yayınlandı.

Daha önceleri, kadın haklarıyla ilgili araştırma ve etüdlerim sırasında Mehdevi'nin -Allah taksiratını affetsin- konuyla ilgili bir kitabını okumuştum. Keza o ve benzerlerinin mantığına niceden beridir aşinalığım vardı. Üstelik İslam'da kadın hukuk meselesi yıllardan beri dikkatimi çekmiş bir konuydu. Bu mevzuya fevkalade ilgi duyuyordum; epeyce bir doküman ve not hazırlığım da vardı. Mehlevi'nin makaleleri dergide yayınlandı ve bu kitapta okuyacağınız makaleler de onun karşısındaki sayfada yazıldı. Başlangıç için seçtiğim mevzu, Mehlevi beyin yazısında izlediği mevzuuyla aynıydı tabi.

5- *Zem-e Ruz, "Günün Kadını" anlamına geliyor. Bu dergi İran'da İslami bir muhtvayla yayınlanıyor şimdi.- çev.-*

Bu dizi makalelerin yayınlanmaması söz konusu şahsı bir hayli zor durumda bıraktı. Ancak henüz altı hafta geçmeden bir kalp krizi sonucu dünyadan göçerek cevap verme mecburiyetinden daimi surette kurtulmuş oldu. Bu altı hafta zarfında makaleler belli bir konum kazanmış, epey ilgi görmüştü. Okuyucuların bana ve dergiye ısrarlı müracaatlarda bulunarak devamım istemeleri üzerine: 33 makale yayınlamış oldu. Elinizdeki kitapta geçen makalelerin öyküsü kısaca böyle..

Bu 33 makale konuyla ilgili olarak aktarmayı düşündüklerimin ancak bir bölümü oldu. Daha pek çok mesele yazılamadan öylece kaldıysa o da, maalesef yorgunluk ve diğer meseleler sebebiyle mevzunun geriye kalan kısımlarını düzenleyip tamamlama fırsatı da bulamadım. Meseleye ilgi duyanların, makalelerin bir kitap halinde derlenerek yeniden yayınlanması yolundaki ısrarlı isteklerine rağmen, konuyu tamamlar ve "İslam'da kadın hakları sistemi "mevzuunu derli toplu ve kâmil bir şekilde aktarırım umuduyla yeni bir baskıyı gereksiz buluyordum. Ancak, fırsatın bu umuda hâlâ elvermediğini gördüğümden beklentimin bu gidişle pek yerinde olmayacağını hissedip eldekiyle iktifa etmeyi uygun buldum.

Elçilik, geçici nikâh (Mut'a), kadın ve sosyal bağımsızlık, İslam ve hayatın yenilenmesi, kadının Kur'an'daki mevkii, insani hukuk ve haysiyet, aile hukukunun tabii esasları, kadın-erkek farklılıkları, mihr ve nafaka, miras, talak, -boşanma ve boşama-, birden fazla kadınla evlilik konulan söz konusu makalelerde işleme fırsatı bulduğumuz konular oldu.

Geriye kalan, ön notlan hazır olup henüz işleme fırsatı bulamadığımız konularsa özetle şöyle: Aile içinde erkeğin idare ve iktidar hakkı, bebeğin bakım hakkı, iddet- iddetin açıklama ve sebepleri, kadın -içtihat- fetva, kadın ve siyaset, yargı hükümlerinde kadın, ceza hükümlerinde kadın, kadının eğitim ve ahlakı, kadının giyimi, cinsel ahlak: (namus, iffet, utanma ve ar duyma... vb.), annelik mertebe ve konumu, kadın ve ev dışında çalışma... vb.

Allah Teâlâ inayette bulunur, tevfik verirse bu konularda derli toplu bir şekilde işlenecek ve kitabın ikinci cildi olarak yayınlanacaktır. İnşaallah.

Hakkı Teâlâ'dan tevfik ve hidayet ümidiyle...

28Şehriver, ş.1353

Murtaza Mutahhari

GİRİŞ

Zen-e Ruz dergisinin, İran Medeni Kanunu Aile Hukukuyla ilgili kanun maddelerinin değişmesi mevzuunda dergide yer alan 40 maddelik öneri çevresinde görüş beyanında bulunup meseleyi tartışma yolundaki ricama müspet karşılık verdi. Bir önceki sayıda da mektubumu yayınlamak suretiyle meseleyle ilgili makalelerimi neşredeceğini de zımmen açıklamış olması beni sevindirdi.

İslam'ın sosyal felsefesi gibi geniş bir konunun -sadece bir bölümünü de bile olsa- gençlerle tartışılabilmesine yol açan bu fırsatı ganimet saymada ve İslam açısından aile ilişkileriyle ilgili meselelerin belki bir aydınlığa kavuşturulup anlaşılması yolunda kendilerine yardımcı olabilme umudundayım.

Daha önce yayınlanan mektubumda da hatırlatmış olduğum üzere mevcut medeni kanunu her haliyle savunmak ve onu tam anlamıyla İslamî ahkâma uygun ve sosyal açıdan sağlıklı bir hukuk düzenlemesi şeklinde tanıtmak gayesinde değilim. Mezkûr medeni kanunun bence de eleştirilecek yönleri olabilir. Mamafih öteden beri halkımızın ekseriyeti tarafından normal karşılana gelmiş yöntemin doğru ve adilane olduğuna da katılmıyorum. Bilakis bende, mevcut aile ilişkilerinde birtakım düzensizlik ve kargaşalıklar görmekteyim. Bu sahada esaslı düzenlemeler yapılması gerektiğine inanmaktayım.

Ancak, "İran Medeni Hukuku ve Anayasasına Eleştiri" ya da "Mukaddes Sözleşme ve ya Evlilik Misakı" kitaplarını kaleme olan yazarlar ve benzerlerinin tersine, İran erkeklerini yüzde yüz temize çıkarmıyor, onları adeta hiç suçları yokmuş gibi tanıtmıyorum. Bütün suçları Medeni Kanunun üzerine atarak "onun sonunun da İslam fıkhına uymuş olmaktan kaynaklandığı "m kabul etmiyorum. Yegâne çözüm yolunun Medeni Kanun maddelerinin değiştirilmesi olduğuna da inanmıyorum. Eşlerin yekdiğeri, çocukları ve aile dışı fertlerle olan münasebet ve haklarıyla ilgili, üzerine parmak basılıp özellikle altı çizilerek değiştirilmesi yolunda önerileri İslami kanunları burada teker teker ele alacağım. Bunların usullerle tatbik edilmesi halinde aile münasebetlerinin en mükemmel garantisi olacağım gözler önüne sermeye çalışacağım.

Mevzuya girmeden önce okuyucuya birkaç noktanın hatırlatılmasının faydalı olacağı kanaatindeyim:

AİLE İLİŞKİLERİ BEYNELMİLEL SORUNU

Asrımızın aile münasebetleri meselesine genç kız ve erkeklerin bazı dergilerdeki anket şemaları doldurması, ne de hangi fikri seviyede olduğunu yakından gördüğümüz ve muhtevası herkesçe pekâlâ bilinen ve duyulan o tür seminerlerin teşkil edilmesiyle hallolunacak bir meseledir. Sadece bizim ülkemize has olup diğer ülkelerde halledilmiş ya da hallolunduğu iddiasında bulunulmuş bir mesele de değildir.

Medeniyet tarihi araştırmacısı tanınmış yazar ve düşünür Will Dorant'ın şu tesbitleri dikkat çekicidir:

"Hâlihazırda 2000 yılında olduğumuzu düşünerek yirminci yüzyılın ilk çeyreğinin en önemli meselesinin ne olduğunu öğrenmek istersek, bunun ne dünya savaşı, ne de Rus ihtilalı değil, bilakis kadınlarımızın konumunda meydana gelen şaşırtıcı değişiklik ve kargaşadan ibaret olduğunu görürüz. Tarih, böylesine kısa bir süre zarfında bunca sarsıcı bir değişime pek az şahid olmuştur. Bu fitne dolu değişim sosyal düzenimizin temeli olan mukaddes aile kavramı, insanımızın türlü tutarsızlık ve kararsızlıklardan korunarak şehvetlerine esir olmasını önleyen evlilik müessesesi,

vahşilik ve barbarlıktan kurtulup medeniyet ve âdâb-ı muaşeret sahibi insanlar haline gelmemizi sağlayan fevkalade karmaşık ahlaki prensiplerimiz, geleneklerimiz ,günlük yaşantı ve düşüncelerimizi bütünüyle alt üst etmiştir."

Yirminci yüzyılın üçüncü çeyreğini yaşadığımız bu dönemde de aile düzeninin alt üst olması batılı düşünürleri şiddetle rahatsız etmekte. Evlilik müessesesinin temelden sarsılması, gençlerin evlenme mesuliyetini kabule yanaşmaması, annelik olgusunun aşağılık bir şey gibi görülerek tezelzüle uğraması, anne ve babaların -özellikle de annelerin- artık eskisi kadarıyla evlatlarına ilgi göstermemesi, günümüz dünyasında kadının horlanıp aşağılanması, sevginin yerini geçici sathi heveslere bırakmış olması, boşanma hadiselerinin günden güne artması, gayri meşru çocuk sayısının inanılmayacak rakamlara varması, eşler arasında samimiyet ve birliğin ender rastlanır bir vak'a haline gelmesi... vb. hadiselerden duydukları infiali açıkça gözler önüne sermektedir,

BAĞIMSIZLIK MI BATI TAKLİTÇİLİĞİ Mİ?

Meseleden habersiz bulunan bazıları batılıların aile münasebetleri, ulaşım, trafik, yeraltı boru tesisatları ve elektrik meşelerinde olduğu gibi yıllar öncesinden beri en mükemmel şekliyle çözüme kavuşturmuş olduğunu sanmaktadır. Bu nedenle bir an önce batılıları taklit etmemiz gerektiği zannına kapılmaktadır. Bu, gerçekten esef vericidir.

Bütünüyle zan ve ham bir hayaldir. Onlar bu konuda bizden çok daha kötü durumda ve çok daha perişan bir vaziyettedirler. Akl-ı selim sahihlerinin feryatları bizimkilerden çok daha fazladır. Kadının okuma ve tahsiliyle ilgili meşeler dışında bizden daha kötü bir vaziyettedirler, keza aile saadeti denilen duyguyu bugün batı insanı pek nadir tadabilmektedir.

TARİHİN ZORLAYIŞI

Bu mevzuda kimileri daha farklı bir zan taşırlar. Onlara göre aile münasebetlerinde meydana gelen gevşeme ve mevcut aile düzeninin fesada ve bozulmaya yüz tutmuş olması kadın özgürlüğünün tabii bir sonucudur. Kadın özgürlüğü de ilim ve medeni gelişmenin, teknolojik hayat tarzının kaçınılmaz neticesidir. Yani "tarihin zorlayışı" dır. Binaenaleyh düne kadar var olan aile saadeti ve aile içi huzursuzluğu tamamen unutmak ve aile yapısındaki bu bozukluk ve düzensizliklere katlanmaktan başka çare yoktur.

Bu son derece dar ve sathi bir görüştür. Evet, teknolojik yaşamın aile münasebetlerini ister istemez etkilemiş ve etkilemekte olduğu doğrudur. Ancak, Avrupa toplumunda aile münasebetlerini alt-üst olmasına yol açan asıl unsurlar bunlar değil, iki başka sebeptir.

Bunlardan birincisi, bir asır öncesine kadar Avrupa'da kadın konusunda geçerli olan yanlış, zalimane ve cahilane örf, adet ve kanun ve adetlerin varlığı sebebiyledir ki batı toplumunda kadın 19. yy'ın sonları ve 20.yy'ın başlarına rastlayan yakın bir tarihe kadar mülkiyet hakkından mahrum bırakıldı.

İkinci sebep, kadın haklarına düzen vermek ve kadının konumunu düzeltmek isteyenleri, bugün bizdeki bazı sözde aydınların gittiği yoldan gitmiş olmasıdır. Kırk maddelik tasan örneği bunlardan biridir işte; kaşını düzeltelim derken tutup gözünü çıkarırlar kadının!...

Bu kargaşa ve düzensizliklerin asıl sorumlusu teknolojik hayat şartlarından ziyade dünkü Avrupalının o eski despot kanun ve gelenekleriyle, bugünkü Avrupalının "yeni reform" ve sözde ıslahatlarıdır. Binaenaleyh biz Müslüman doğu halkı, ille de onların gittiği yoldan gitmek ve onların yuvarlandığı her lağıma, bir marifetmiş gibi mutlaka yuvarlanmak zorunda değiliz. Batı

hayat tarzına çok dikkatle yaklaşmamız gerekir. Evet, Avrupalının müspet gelişmelerinden, ilim, teknik ve sanayisinden faydalanmalı, takdire şayan bazı içtimai davranış ve kurallarını iktibas etmeliyiz. Ancak, batılının bizzat kendisini binlerce derde müptela edip perişanlığına yol açan bir takım örf; adet ve kurallarından da cidden uzak durmamız gerekir. (Nitekim İran medeni kanunları ve aile münasebetlerini değiştirerek bunları Avrupa'dakine benzetmeye çalışma yolundaki girişimler de bunlardan birisidir.)

BİZ VE ANAYASA

Toplumun ocağını söndürecek bu yıkıcı öneri ve tasarıların ruhi, tabii ve içtimai gereklere ayarlı olduğu şöyle dursun, daha sonra teferruatlarıyla açıklayacağımız üzere, bunların anayasaya ne derece uygun olduğu hiç düşünüldü mü? Bir yandan anayasa "İslam ahkâmına ters düşen kanunların meşru ve geçerli olamayacağım vurgulamakta. Bu tür kanun tasarılarının meclise girilemeyeceğini söylemekte, diğer taraftan mezkûr öneri maddelerinin pek çoğunun aykırı olduğu apaçık görülmektedir.

Bizim garp zedelerin (batı çarpılmışları) körü körüne taklit ettiği batılılar da kendi anayasalarını böylesine oyuncak haline getirip ayaklar altına alıyor mu acaba?

Din şöyle dursun, her ülkenin anayasası da ülkenin insanları için muhterem değil midir? Bu durumda İran anayasası da İran halkının ekseriyetince muhteremdir elbette. Mahut seminerlerle, anketler düzenleyip çizelgeler yayınlamakla ve delegelerin oturup kalkmasıyla anayasa çiğnenebilir mi?

İRAN TOPLUMUNUN DİNİ DUYGULARI

Kanun tekliflerinin kusurları ve açıkça anayasaya aykırı oldukları hususunu bir kenara bıraktığımızı düşünsek de, halkımızın dini duygularına ne demeli? Her şeyi inkar edebilirsiniz., fakat Iran milletinin psikolojisine hükmeden en güçlü duygunun İslam'dan kaynaklanan dini duygular olduğunu inkar etmek mümkün müdür? Her şeyi inkar edip her tür her-ü mercden yana olan istisnai bir azınlık İran halkının büyük ekseriyeti İslam'a bağlı ve dinin hükümlerine sadıktır.

Kimilerinin öne sürmüş olduğu tahminlerin tersine, okuma ve tahsil, bu milletle İslam arasına ayrılık düşüremedi. Bilakis sıhhatli dini tebliğlerin az, sömürü maksatlı din düşmanlığı yolunda yapılan propagandaların ise alabildiğine yoğun olmasına rağmen tahsilli kesim arasında İslam'a duyulan eğilim günden güne artmaktadır.

O halde mezkûr kanunların, ister istemez mevcut olan bu ruhi ve psikolojik ortamla nasıl uyum sağlayacağını sormak yerinde olmayacak mıdır? Farz edin ki bir kadın herhangi bir ihtilaf ya da ani bir öfkeyle mahkemeye müracaat edip boşanma davası açıyor ve kocası rıza göstermediği halde sırf mahkeme kararına dayanarak ondan boşanıp başka bir erkekle evleniyor.

Yeni eşler, kanuni açıdan karı koca sayılıyor olmalarına rağmen dini açıdan vicdanlarının derinliğinde birbirlerini yabancı görmekte; ilişkilerini gayrimeşru, çocuklarım zinazade ve kendilerini dinen idama müstahak bulmaktadırlar.

Bu durumda psikolojik açıdan ne kadar rahatsız edici bir konuma düşeceklerini tahmin etmek zor olmasa gerek. Dindar akrabalar ve yakın dostlarının onlara ve evlatlarına hangi gözle bakacağı ortada.. Bir kanunu kaldırıp yerine başka bir kanun koymakla insanların dini duygu ve vicdanlarını değiştiremezsiniz ki!... Halkımızın çoğunluğu, vicdanında dini duygular taşır...

Yurtdışından bir hukuk ve psikoloji uzmanı getirttirip kendisiyle müşaverede bulunsanız ve biz şöyle bir kanun çıkarmak istiyoruz, fakat halkımızın çoğunluğunun psikolojik durumu şundan ibaret deseniz, bu durumda mevcut şartlara rağmen o kanuna evet diyecek midir? Böyle bir girişimin bireylerce sosyal ve psikolojik bozukluklara sebep olacağını söylemeyecek midir?

Doğuracağı yan etkiler açısından bu tür kanunları cezai kanunlarla mukayese yoluna gitmek son derece yanlıştır. Bu iki tür kanun arasında yerden göğe kadar fark vardır zira., cezai hükümlerin değiştirilmesi veya kaldırılması neticesinde meydana gelecek sarsıntılar toplumun belli bir kesimine yöneliktir ve sadece sapık insanlara cüret kazandırır. Karı-koca ve evlatla ilgili aile münasebetlerini düzenleyen kanunlarsa fertlerin şahsi ve özel yaşantılarını ilgilendirir ki bu durumda doğrudan doğruya her ferdin şahsi dini duygularıyla çatışmaya girecektir. Bu tür kanunlar ya dini nüfuz ve vicdanın galebe çalmasıyla etkisiz hale gelip fiilen uygulama dışı kalacak ve neticede "doğuracağı rahatsızlıklar sebebiyle ister istemiz resmen iptal edilecektir ya da öldürücü birtakım psikolojik iç çekişme ve buhranlardan sonra dini duygu ve gücü tezyif edecektir.

1.

BOLUM

ELÇİLİK VE NİŞANLILIK

Kırk maddelik kanun tasarılarıyla ilgili bahsime, bu tasarıda başlangıç olarak seçilen konuyla başlıyorum. Mezkûr tasarıda "medeni kanun" dahi sıralamaya binaen önce "Elçilik ve Nişanlılık" meselesi alınmıştı.

Mevcut medeni kanunda yer alan elçilik ve nişanlılıkla ilgili maddeler doğrudan doğruya İslami kanunlar değildir; yani bunların çoğunda sarih İslam hükümleri ve nass'lar geçmez, medeni kanunda bu hususta yer alan hükümlerin genel İslami kurallardan çıkarılmış zimmî neticelerden ibaret olması hasebiyle kendimizi mevcut medeni kanunun müdafaasıyla mükellef görmüyoruz. Bu nedenle tasarıyı sunanın görüşleriyle ilgili teferruatların tartışmasına girmiyoruz.. Kaldı ki kanun teklifinde bulunan şahıs fahiş hatalar yapmış. Konuyla ilgili birkaç basit maddeyi dahi doğm bir şekilde idrak edebilmekten aciz olduğunu göstermiştir.

Ancak burada iki noktaya değinmenin zaruri olduğu inancındayız:

ELÇİLİĞE ERKEĞİN GİTMESİ KADINA HAKARET MİDİR?

1. Tasarı sahibi şöyle diyor:"Kanun koyucumuz hatta şu birkaç mahut maddede (nişanlılık ve elçilikle ilgili maddelerde) dahi erkeğin asi, kadının fer (yan unsur) olduğu mealindeki gerici ve insanlık dışı noktayı unutmamış. Mezkûr düşünce tarzına binaen, nikâh ve boşanma mevzuundaki kanunun ilk maddesi olan 1034. maddeyi şöyle düzenlemiş:

Madde: 1034- Nikâhı engelleyici sebepler taşımayan her kadına, elçiliğe gidilebilir.

Görüldüğü gibi hiçbir gerekçe ve zaruret beyanında bulunulmaksızın bu kanun maddesinde evlilik zımmen "erkek için kadın alma" şeklinde ifade edilmiş. Erkek, bir müşteri ve alıcı sıfatıyla telakki edilerek, buna karşılık kadın bir çeşit mal ve meta olarak gösterilmiştir. Sosyal kanunlarda bu tür tabirlere yer verilmesi, gayet kötü ve tatsız psikolojik etkilere yol açar. Özellikle evlilik mevzuuyla ilgili kanunlarda bu tür tabirlerin geçmiş olması kadın-erkek ilişkilerini etkilemektedir. Bir yandan erkeğe "malik" ve "efendi" derecesinde bir jest kazandırmakta diğer yandan kadım "mülk" ve "köle" mesabesine indirmektedir."

Kanun teklifinde bulunan zat, bu makul (!) psikolojik teshillerden sonra kendi önerisi olan kanunu ileri sürmekte. Bu kanunda, elçiliğin tek taraflı olmaması ve "kadın alma" gibi bir anlam çağrıştırmaması için bunun hem erkeğe, hem kadına taalluk eden bir vazife şeklinde geçmesi gerektiğini önermekte. Böylece evlilikte sadece "kadın alma" değil, "erkek alma" hakkına da yer verilmiş veya en azından ne kadın ne de erkek "alma" gibi bir anlamdan kurtulmuş olunacağını söylemektedir. Zira kanunda "kadın almak" (veya: falan kadını eşliğe kabul etmek-çev-) gibi bir tabir kullanır veya elçiliğe gitme görevinin erkeğe ait olduğunu söylersek kadının haysiyetini aşağılamış ve onu satın alınabilen bir mal konumuna düşürmüş oluruz.

ERKEĞİN İÇGÜDÜSÜ TALEP VE İHTİYAÇ, KADININ İÇGÜDÜSÜ İSE NAZ VE CİLVEDİR.

Hâlbuki - tasarı yazarının düştüğü- büyük hatalardan biri işte budur; nitekim bu hata mihr ve nafakanın -kanunen- kaldırılmasının önerilmesine yol açılmıştır. Yeri geldiğinde bu iki konu - mihr ve nafaka- üzerinde etraflıca duracağız.

Öteden beri bir gelenek halinde süregelen "erkeğin kadına elçiliğe gitmesi" ve ona evlenme teklifinde bulunması hadisesi, kadının izzet ve haysiyetini koruma yolunda düşünülmüş fevkalade müspet bir tedbirdir. Tabiat, erkeği talep, istek ve aşkın; kadını ise istenilme ve maşuk -kendisine

aşık olunan- şeklinde yaratmış. Kadına çiçek, erkeğe bülbül; kadına ışık, erkeğe ise bu ışığın cazibesine kapılıp etrafında dönen: kelebek konumu kazandırmıştır. Erkeğe ihtiyaç ve talep, kadına ise naz ve cilve gibi bir içgüdü vermiş olması, yaratılış nizamının öngördüğü fevkalade yerinde ve bilgece bir tedbirdir. Keza erkeğin fiziki kuvveti karşısında kadının fiziki zaafı böylece telafi edilmiş olmaktadır.

Erkek peşinde koşmak kadının izzet ve haysiyetine aykırıdır. Bir kadına elçiliğe gidip ondan red cevabı almak, daha sonra bir diğerine evlenme teklifinde bulunup yine reddedilmek ve kendisiyle evlenmeyi kabul edecek bir kadın buluncaya kadar da bunu sürdürmek erkeğin katlanabileceği bir iştir. Fakat mahcubiyet [(6)] ve maşukluk konumunu koruyarak erkeğin ilgi ve takdirini kazanıp kalbini fethetme yoluyla onun baştanbaşa bütün varlığına işlemek isteyen kadın için bir erkeğe evlenme teklifinde bulunmak ve ondan red cevabı alınca da bir başka erkeğe gitmek dayanılır olmadığı gibi tabiatına da aykırıdır.

Amerikalı tanınmış düşünür "Will James" e göre kadınların mahcubiyet ve ar duyarak erkekten sakınması bir içgüdü değildir, fakat: "Havva'nın kızları tarih boyunca, izzet ve saygınlıklarını koruyabilmelerinin, erkeğin peşinden gitmeme, kendilerini küçük düşürmeme ve erkekten uzak durmaya bağlı olduğunu öğrenmiştir. Kadınlar, tarih boyunca elde etmiş oldukları bu tecrübeyi kızlarına da aktardılar.

İnsanoğluna mahsus bir durum değildir bu, hayvanlar da böyledir. Erkek kendisini, karşı cinsten olan dişiye karşı daima muhtaç ve tutkun göstermekle görevlendirilmiştir. Dişiye verilen görev ise zariflik ve güzellik, güzelliğiyle, çekingen ve ona ihtiyaçtan müstağni ince tavırlarıyla haşin karşı cinsin gönlünü fethetmek... Kalbine giden yoldan geçerek onu kendi rızasıyla hizmetine almaktır.

ERKEK, KADININ VİSALİNİN ALICISIDIR, KÖLELİĞİNİN DEĞİL

Medeni kanun neden erkeği kadının alıcısı gibi gösteren ifadeler kullanmış? Diyenler var. Bu soruya şaşmamak elde değil; zira bilinmesi gerekir ki her şeyden önce medeni kanun değil, yaratılış kanunuyla ilgili bir hadisedir bu. İkincisi: "alıcılık" derken ille de eşyaya mahsus bir mülkiyet girişimi mi anlaşılmalıdır?! Öğrenci ve bilgi peşinde koşan herkes ilimin alıcısı değil midir? Keza; öğrenmek isteyen -mutaallim- herkes öğreten -muallim- in, sanat peşinde koşan biriyse sanatın alıcısıdır. Bu durumda bunları mülkiyet olarak adlandırmak ve ilim, âlim, sanat ve sanatçının haysiyetine ters düştüğünü söylemek mümkün müdür? Erkek, kadının visalinin alıcısıdır, köleliğinin değil. Edebiyatımızın usta şairi Hafız'ın şu şiirinde kadına hakaret mi ediliyor sizce:

"Şiraz, kırmızı dudaklar madeni, iyiler diyarıdır.
Bense değersiz mi değersiz; bu yüzden de perişan...
Cilve ve naz şehridir dört bir yanı iyiler...
Fukarayım, garibim; yoksa her dördüne de talibim."

Hafız, iyilerin iltifatını kazanmak için onlara verecek bir şeyi olmayışına üzüldüğü söylüyor. Bu kadına hakaret midir yoksa onun güzellik ve cemali karşısında bütün mertliğiyle saygıyla eğilip kendisini onun aşkına muhtaç hissetmesi midir? Onu ise kendisine ihtiyacı olmayan bir konumda gören hayat dolu hassas gönüllerde en yüce değer ve saygıyla beslemek midir?

6- *Örtünme, ar duyma ve takınma anlamındaki "hicab" dan türeyen bu kelime, burada "pişkinlik" in karşıt manasına kullanılmıştır* -çev.-

Kadının en büyük hüneri, hangi konum ve durumda olursa olsun erkeğin ilgisini kendisine çekmeyi başarabilmesi olmuştur.

Oysa şimdi, kadın haklarım savunma adına kadının en büyük avantajım, şeref ve haysiyetini nasıl da lekelemedeler!

Bu yüzdendir ki, söz konusu beyler, zavallı kadının kaşım düzeltelim derken gözünü çıkarmışlardır diyoruz.

ERKEĞİN KADINA ELÇİ GİTMESİ, KADININ HÜRMET VE HAYSİYETİNİN KORUNMASI YOLUNDA DÜŞÜNÜLMÜŞ GAYET HESAPLI, YERİNDE VE AKILLICA BİR TEDBİRDİR.

Önceki bahislerimizde erkeğin, yaratılış kanununda ihtiyaç, talep ve istek; buna karşılık kadının matlubiyet ve karşılayıcılık olduğunu açıklayalım. Bunun kadının hürmet ve haysiyeti için en mükemmel garanti olduğunu belirtmiştik. Yine erkeğin fiziki gücü karşısında kadının zaafını telafi ettiğini de söylemiştik; bu konumun onların müşterek hayatlarında ölçü ve dengeyi sağlayan en mükemmel unsur olduğunu hatırlatmıştık. Bu, kadına verilmiş bir çeşit tabii bir imtiyaz ve erkeğe yüklenmiş bir nevi tabii bir vazifeden ibarettir.

İnsanoğlu kanun koyarken; daha yerinde bir deyişle, kanuni tedbirler alırken kadına böyle bir avantaj tanınmış ve erkeğe böyle bir vazife yüklenmiş olduğunu göz önünde bulundurmalı, onların bu konumunu muhafaza etmelidir.

Vazife ve talepte bulunmanın edebi -usulleri açısından kadınla erkeği eşit gören bir kanun kadının zararına olup onun haysiyet, hürmet ve menfaatlerini zedeleyecektir. Her ne kadar ilk bakışta erkeğin lehineymiş gibi görünse de gerçekte her ikisinin de aleyhine olacak bir şekilde dengeyi bozacaktır.

Binaenaleyh 40 maddelik kanun layihası yazarınca teklif edilen "elçiliğe gitme vazifesine kadının da katılması" yolundaki öneri tamamen değersiz olup insanlık camiasının zararınadır.

KIRK MADDE YAZARININ MEDENİ KANUNLA İLGİLİ HATASI

Üzerinde durulması gereken ikinci mesele şu: kırk madde lik layihanın yazan Sayın Mehdevi Bey, Zen-e Rüz dergisinin 86. sayısının 72. sayfasında diyor ki: "1037. madde uyarınca nişanlı taraflardan hangisi geçerli bir sebep görmeksizin nişan akdini -tek taraflı- bozarsa mukabil taraf, onun ebeveyni veya üçüncü şahıslarca nişan akdi münasebetiyle kendisine verilen hediyeleri iade etmek ya da bunların tutarı olan meblağı ödemek zorundadır. Mezkûr tarafın bunda herhangi bir dahi ve kusuru bulunmadığının anlaşılması halinde bu zorunluluk ortadan kalkar.

Mezkûr maddede geçen kararlara göre nişanlılık akdi de evlilik akdi gibi hiçbir kanuni garanti ve yaptırım taşımamaktadır. Yegâne etkisi, kanun koyucunun da deyişiyle "geçerli bir sebep göstermeksizin" nişan akdini bozan tarafın, bu münasebetle kendisine verilmiş bulunan hediyeleri veya tutarı miktar parayı iade etmesini öngören bir karardan ibaret kalmaktadır. Kaldı ki, günümüzde nişan akdinin tarafları bu münasebetle birbirlerine fazlaca bir şey vermemekte; ancak, nişanlılık merasimi dolayısıyla bir hayli ağır masraflara katlanmaktadır..."

Görüldüğü üzere Sayın Mehdevi Bey'in bu maddeye yönelttiği eleştiri, nişanlılık akdi için herhangi bir *etki* ve yaptırım garantisi taşımıyor olmasıdır. Gözetilen tek nokta, nişanı bozan tarafın verilen hediyeleri veya tutarını iade etmesidir ki, günümüzde nişan akdinin doğurduğu zarar

ve külfetler, bizzat nişan merasimi, nişanlıyı konuklayıp ağırlama ve birlikte çıkıp gezme gibi tamamen farklı masraflardır.

Bizse bu kanun maddesine bir eleştiri daha yöneltiyor ve diyoruz ki: Bu maddede geçerli bir sebep göstermeksizin nişanı bozan tarafın, kendisine verilen hediyeleri veya tutarı olan meblağı iadesi öngörülmüştür. Mezkûr maddede tarafın geçerli bir sebep göstererek nişanı bozması halinde bu hediye veya tutarını iade etmesi gerektiği de öngörülmelidir.

Hâlbuki mezkur kanuna yöneltilen bu eleştirilerin hiçbiri geçerli değildir aslında. Zira medeni kanunim 1036. maddesi şöyle der:

Nişanlı taraflardan biri geçerli bir gerekçe göstermeksizin nişan akdini bozmuş; öte yandan karşı taraf ebeveyni veya üçüncü şahıslar, evlilik akdinin vuku bulacağına güvenerek (bu ibare kanunda: "bundan gurura kapılarak" şeklinde geçiyor) birtakım harcamalarda bulunmuşsa, nişanı bozan tarafın bu masrafları karşılaması gerekir. Ancak, söz konusu karşılama sadece mütearife (delile gerek olmaksızın doğruluğu aşikâr olan) harcamalar için geçerli olacaktır.

Görüldüğü gibi, Mehdevi Bey'in kanunda öngörülmediğini zannettiği mesele, bu kanun maddesinde öngörülmüştür. Nitekim "gerekçe göstermeksizin" kaydı da yine bu maddede geçmektedir. Nişanı bozan taraf bu madde uyarınca sadece karşı taraftaki namzet değildir. Aynı zamanda onun ebeveyni ya da üçüncü şahıslarca karşılanan masraftadır.

Bu maddede "gurura kapılarak" ibaresi vurgulanmakta ve mezkûr kanun maddesinin "gurur kaidesi" adıyla meşhur kanun ruhuna işaret edilmektedir.

Ayrıca "sebebiyet verme" fiili, Medeni kanunda "zararı karşılama" nın mecburi nedeni olarak tanınmıştır. Sebebiyet vermeyle ilgili 332. maddeyi de "zararı karşılama" zorunluluğu yolunda kullanmak mümkündür.

Binaenaleyh Medeni kanun, tasarı yazarının deyişiyle bizzat nişanlılık dolayısıyla harcanan masraf ve uğranan zararlar karşısında sükût etmekle kalmamıştır. Buna iki kanun, maddesinde yer vermiştir.

Gelelim Medeni kanunun 1037. maddesine... Mezkûr madde, kanunda tıpkı şöyle geçer; Nişan akdinde bulunan taraflardan herhangi biri, nişanın bozulması halinde akdin karşı tarafı (sabık nişanlısı) veya onun ebeveynlerine vermiş olduğu hediyeleri geri isteyebilir. Bu hediyeler o sırada mevcut değilse -ki bunları saklamak genelde adettendir- tutan miktarınca -para- ödenir. Söz konusu hediyeler, karşı tarafın kusuru olmaksızın telef olmuşsa -iadedeki- kanuni mecburiyet hali ortadan kalkar.

Söz konusu kanun maddesi, tarafların yekdiğerine hediye etmiş olduğu eşyalarla ilgilidir. Kanun maddesinin yukarıda aktardığımız metninde " geçerli sebep göstermeksizin nişan akdini bozma" gibi bir kayıt geçmiyor. "Geçerli sebep gösterme" ifadesi, Mehdevi Bey'in şahsen kanunda çıkardığı zanni ve yersiz bir yorumdur.

Bu kanunların teknik uzmanı sıfatıyla yıllar boyu memleket bütçesinde maaş almış ve ömürlerini bu kanunları incelemekle geçirmiş olan bazılarının. Medeni Kanunun birkaç basit maddesini dahi idrakten acizken, kalkıp binlerce mülahaza ve inceliklerle dolu semavi kanunları değiştirmeye çalışmak gibi bir hayale kapılmaları cidden hayret vericidir. Yeri gelmişken şu noktaya da değinmeden geçemeyeceğiz: Mehdevi Bey "Mukaddes sözleşme veya evlilik misakı adlı eserim yazmakla meşgul olduğu beş yıl öncesine kadar, yukarıda geçen "geçerli bir sebep

göstermeksizin" ibaresini "Sebepsiz ve gereksiz yere" şeklinde kullanmaktaydı[7]. Hatta mezkur kitabının pek çok yerinde "sebepsizce ve gereksiz yere mümkün olacak bir şey nasıl düşünülebilir?! " diye feryatlar koparır. Ancak, bu ibareyi yıllardır yanlış anladığını fark etmiş olacak ki, şimdi "geçerli bir sebep göstermeksizin..." diyor.

Tasarı yazarının elçilik mevzuuyla ilgili daha birçok hataları var ki bunları şimdilik geçiyoruz.

7- *Farsça metinde "muvacceh" ve "mucib" kelimeleri olarak geçiyor, bir hukukçu olan tahsilli Mehdevi'nin bu kelimelerin farkını teşhis etmemiş olmasından çok, işine geldiği şekliyle beyanı saptırmak için bu kelimeyi kullanmış olması daha akla yatkın geliyor, bunu pek çok yerde yapmış* -çev.-

2.

BÖLÜM

GEÇİCİ NİKÂH

İslam'a derin bir sevgi besler ve ona gönülden inanırım; ancak kimilerinin bu dine karşı taşıdıkları şüphe ve eleştirileri beyan etmesine de asla alınmam; bilakis, sevinirim buna. Zira bu mukaddes semavi dinin hangi cephede daha fazla saldırıya uğramışsa bizzat o cephede daha güçlü ve daha yüce bir şekilde aşikâr olduğunu nice tecrübelerle müşahede etmişimdir.

Şüphe ve zan, gerçeğin aşikâr olmasına yardım eder; gerçeğin özelliği ve tabiatıdır bu. Şüphe, yakinin başlangıcı; tereddüt, araştırmanın basamaklarıdır. Uyanık Diri Risalesi'nde, Gazali'nin Mizan-ul Amel Risalesi'nden nakledilen şu ibare geçer:"... Sözlerimizin, geçmişlerin miras bıraktığı eski inançlarda seni şüpheye düşürmüş olması bize yeter. Zira şüphe, tahkikin temeli sayılır; şüphe etmeyen kişi doğru düşünemiyor demektir. Doğru düşünemeyen ve doğru bakamayansa iyice göremez; böyle biri kör ve şaşkın bir vaziyettedir."

Binaenaleyh bırakınız söylesinler, yazsınlar, seminerler versinler, eleştirsinler. Zira bu durumda kendileri istemese de İslam hakikatlerinin daha iyi anlaşılmasına sebep olacaklardır.

* * *

Ülkemizin resmi mezhebi olan Caferi görüşüne göre İslam'ın en parlak düsturlarından biri, evliliğin "daimi" ve "geçici" olarak iki şekilde yapılabileceğidir.

Daimi ve geçici evlilik arasında müşterek benzer taraflar olduğu gibi, farklı yönler de vardır. Bu iki evlilik çeşidini birbirinden ayıran en önemli farklılıkların başında, kadın ve erkeğin geçici bir süre için evlenmeyi kararlaştırmış olmaları gelir. Tayin edilen sürenin bitiminde, her iki taraf da razıysa evlenme akdini uzatır; razı değillerse ayrılırlar.

İkincisi, akd şartlarım müştereken razı olacakları bir şekilde tespit etme hususunda daha fazla serbestîye sahip olmalarıdır. Mesela daimi evlilikte erkek ister istemez kadının günlük masraflarını, giyim, mesken ve sağlık (ilaç, doktor..vs) gibi ihtiyaçlarını karşılamayı üstlenmek zorundadır; geçici evlilikte ise bu gibi şartlar, tarafların anlaşmasına bağlıdır. Erkek bu şartları yerine getiremeyeceğini veya bu ihtiyaçları üstlenmek istemediğini söyleyebilir veya kadın, masraflarını erkeğin karşılamasını isteyebilir.

Daimi nikâhta kadın, ister istemez erkeği aile reisi olarak kabul etmek ve onun aile maslahatına uygun çerçevede aldığı kararlara itaat etmek zorundadır. Halbuki geçici nikahta bu durum, taraflar arasındaki nikah şartlarına bağlıdır.

Daimi nikâhta çiftler, ister istemez yekdiğeri üzerinde miras hakkına sahipken, geçici nikahta böyle bir durum söz konusu değildir.

Binaenaleyh, geçici nikahta daimi nikah arasındaki en Önemli ve temel fark, şartlar ve kayda bağlılık hususunda geçici nikahın "daha serbestçe" olması ve tarafların irade ve rızasına bırakılmasıdır. Hatta bu nikâhın geçici olmasıbile taraflara bir nevi hürriyet ve serbesti kazandırmakta ve zamanı onların tercihine bırakmış olmakladır.

Daimi nikahta çiftlerden hiçbiri, diğerinin rızasını almaksızın doğum kontrolünde bulunma ve çocuk olmasını engelleme hakkına sahip değildir. Geçici nikâhtaysa, karşı tarafın rızasını alma zarureti yoktur. Gerçekte bu da, çiftlere tanınmış bir diğer hürriyettir.

Bu evlilik neticesinde dünyaya gelen çocukla, daimi evlilikte dünyaya gelen çocuklar arasında hiçbir fark söz konusu değildir.

Mehr, hem daimi hem geçici nikâhta -akd olunurken veya akd olunmadan önce- mehrin zikredilmemiş olması akdi batıl ederken, daimi nikâhta batıl etmez ve "mihr'il "misi" tayin edilir. (8)

Daimi nikâhta kadının anne ve kızı erkeğe, erkeğin de oğlu ve babası kadına nasıl haram ve mahrem olursa; geçici nikâhta da durum aynıdır. Aynı şekilde, daimi nikâhlı bir kadına başkalarının elçiliğe gitmesi nasıl haramsa, geçici nikâhlı bir kadına da başkalarının elçiliğe gitmesi haramdır. Keza daimi nikâhlı bir kadınla zina yapmak ebediyen haram olduğu gibi; geçici nikâhlı bir kadınla zina yapmak da ebediyen haramdır. Daimi nikâhlı bir kadın talaktan sonra nasıl iddet tutmalıysa, geçici nikâhlı bir kadın da nikâh süresi bittikten veya kocası bu süreyi -bitmeden önce- ona bağışladıktan sonra iddet tutmalıdır.(9) Şu farkla ki daimi nikâhla akdolunan kadının (daima-çev) iddet süresi üç regl -adet görme- dönemi v6 geçici nikâhla akdolunan kadının (mut'a -çev-) iddet süresi iki regl dönemi veya 45 gündür. Daimi nikâhta iki kız kardeşincem: (halihazırda evli olduğu kadının kız kardeşini nikahlamak-çev-) nasıl caiz değilse, geçici nikahta da caiz değildir.

Şia fikhında geçici nikah veya mut'a akdi denilen ve Medeni Kanunumuzda da aynen zikredilmiş olan nikah özelle budur...

Yukarıda saydığımız hususiyetler çevresinde bu kanunu kabul ettiğimiz açıktır. Ancak kimilerinin bu kanun adına meseleden suistifadede bulunmuş veya bulunmakta olması bu kanunu bağlayamaz. Bu kanunun iptali, mezkûr kötüye kullanma hadiselerini engellemiş olamayacağı gibi bunların sadece şeklini değiştirecek ve iptal neticesinde ortaya çıkan yüzlerce fesada sebep olacaktır.

İnsanları ıslah etmemiz gereken yerde, bunu başaramadığımız için sürekli kanun maddeleriyle uğraşmak ve insanları temize çıkarıp suçu kanun maddelerinde aramak doğru değildir.

Şimdi, daimi nikâh varken geçici nikah adlı bir kanunu da zaruri kılan sebeplerin neler olduğu üzerinde duralım. Geçici nikâh, Zen-e Ruz dergisi yazarlarının da deyişiyle kadının insanlık haysiyetine ve İnsan Hakları Beyannamesi'nin ruhuna aykırı mıdır gerçekten? Acaba geçici nikâh geçmişe ait bir zaruret olup günümüz hayatının şartları ve gerekleriyle bağdaşmamakta mıdır?

Bu meseleyi iki başlık altında ele alacağız:

a) Bugünkü hayat ve geçici nikâh meselesi

b) Geçici nikâhın kusur ve bozuklukları:

BUGÜNKÜ HAYAT VE GEÇİCİ NİKÂH MESELESİ

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi daimi nikâh eşler için çok daha fazla mesuliyet ve yükümlülükler getirir. Binaenaleyh tabi buluğ çağının şiddetli cinsel baskıları altında bulunduğu

---

8- *Mehr'il Misi: Nikâh akdi okunurken zikredilmeyen, bu nedenle zifaftan sonra ve diğer kadınlar için genelde tespit edilen örfi miktarca tayin olunan mehr. Şehid Mutahhari'nin de vurgulamış olduğu gibi bu tür mehr, ancak daimi nikâh akdinde geçerlidir, -çev.-*

9- *Arapçada lügat manası "sayı" olan "iddet" kelimesi, fıkıhla, boşandıktan veya kocası öldükten sonra ikinci bir evlilik için kadının beklemesi gereken süreyi anlatmak için kullandır. Dokuz yaşını doldurmuş ve zifaftan önce boşanmış ve yaise olmayan kadınların iddet tutması gerekmez.-çev-*

halde daimi nikâhla evlenmeye hazır genç kız veya oğlana rastlamak hemen hemen imkânsız gibidir. Yeni asrın özelliği, tabii buluğla sosyal buluğ ve aile kurabilme gücü mesafeyi artırmış olmasıdır. Geçmişteki gibi basit ve sade yapılı dönemlerde bir oğlan çocuğu buluğ çağının ilk yıllarından itibaren uhdesine bırakılan bir mesleği sonuna kadar başarıyla götürebiliyorduysa, aynı şey bugün tamamen imkânsızdır. İlkokul, orta, lise ve üniversiteyi ara vermeden ve sınıfta kalmaksızın bitiren başarılı bir öğrenci ancak yirmibeş yaşında tahsilini bitirebilmekte ve bundan sonradır ki belli bir gelir sahibi olma imkânına kavuşmaktadır. Hayatına şöyle bir çeki düzen verip daimi nikâha hazırlanabilmesi içinde en azından üç-dört yıl daha geçmesi gerektiğini düşünürsek meselenin vahameti daha kolay anlaşılır. Okumak isteyen başarılı bir kız öğrenci için de durum bundan pek farklı olmamaktadır.

GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİ, BULUĞ ÇAĞI VE CİNSEL BUHRAN

Bugün okumakta olan 18 yaşında ve cinsel heyecanları doruğuna ulaşmış bir genç delikanlıya evlenmekten söz ederseniz size güler. Onaltısında ve okulu bir genç kızın tepkisi de aynıdır. Bu genç kesim bu yaşla daima evliliği kabullenmesi, birbirlerine ve -gereken nice mesuliyetleri de beraberinde getirecek olan bu yükün altına girmeye yanaşması pratikte mümkün değildir.

MUVAKKAT RUHBANİYET Mİ, CİNSİ KOMÜNİZM Mİ, YOKSA GEÇİCİ NİKÂH MI?

Meselenin bu noktasında şu soruyu sormak yerinde olacaktır: Bu durumda tabiata ve içgüdülere karşı ne yapmak gerekir? Günümüzdeki mevcut şartlar onaltı ve onsekiz yaşlarında evlenmemize elvermiyor diye, tabiat bizim buluğ çağımızı erteleyecek cinsel içgüdüler, tahsilimizi tamamlayıncaya kadar yakamızı bırakacak mıdır acaba? Gençlerimiz muvakkat bir "ruhbaniyet devresi geçirmeye ve daimi nikâh için elverişli şartlara kavuşuncaya kadar alabildiğine çetin birtakım riyazet, çile ve sıkıntılara katlanmaya hazır mıdır? Bir genç, muvakkat ruhbanlığı kabullenmiş olsa bile, tabiat, cinsel içgüdülerin zorla bastırılması neticesinde insanda baş gösteren ve psikologlarca apaçık ortaya konulmuş bulunan nice korkunç ve tehlikeli ruhi bozukluklar meydana getirmekten vaz mı geçecektir?

O halde sadece iki yol kalıyor önümüzde... Bunlardan biri, meseleyi bilmezden gelip vurdumduymaz davranarak işi oluruna bırakıp gençleri kendi haline terk etmektir. Bu durumda bir delikanlının yüzlerce genç kızla gönül eğlendirmesine ve bir genç kızın onlarca delikanlıyla ilişki kurarak defalarca çocuk düşürmesine göz yummak, açıkçası cinsel komünizmi amelen kabul etmek demektir.. Bu durumda kızla oğlana eşil davrandığımızdan, insan hakları beyannamesinin ruhunu da şad etmiş oluruz... Zira nice kıt görüşlülere göre insan hakları beyannamesinin ruhu, cehennem uçurumuna yuvarlanacaksa dahi, kadınla erkeğin omuz omuza, birlikte ve özellikle de "eşit bir şekilde" yuvarlanması gerektiği biçimdedir.

Tahsil dönemini böylesine sınırsız ve hudutsuz ilişkilerle tamamlayan genç kız ve erkeklerin, daimi evlilikten sonra "evinin kadını" ve "evinin erkeği" olması beklenebilir mi?

İkinci yol, geçici ve hür nikâhtır. Geçici nikâh her şeyden önce kadını aynı dönemde iki erkeğin eşi olamayacağı bir mahdudiyette bırakır. Kadının bu mahdudiyetinin, neticede ister erkeğin belli bir kadına ait olduğu bir yerde, her kadın da ancak belli bir erkeğe ait olacaktır elbet. Bunun istisnası, bir tarafın sayıca fazlalığından ibaret olur sadece. Bu durumda genç kız ve delikanlı, geçici ruhbanlık ve doğurduğu illetlere müptela olmadan ve cinsel komünizm vartasına yuvarlanmaksızın tahsillerini tamamlayabilecektir.

DENEME EVLİLİK

Bu zaruretin tahsil dönemine mahsus olmadığı bilinmelidir. Başka şarlar da bu zarureti pekâlâ doğurabilir. Daimi nikâhla evlenmek isteyen, ancak henüz yekdiğerine karşı tam bir itminan ve aşinalık kazanmamış olan bir çift de geçici nikâh yoluyla evlilik denemesinde bulunabilir. Böylece taraflar arasında- bu evliliği sürdürebilecekleri yolunda- gerekli itminan hâsıl olursa bu evliliği daimi nikâh kıyılmadan ayrılmış olacaklardır.

Avrupalıların, kötü kadınların bulundukları şehrin muayyen bir semtinde ikamete mecbur etmeleri ve buraların devlet kontrolü ve nezaretinde tutulması gerektiğini zaruri görmeleri nedendir sizce? Bunun yegâne sebebi, evlenme imkânı olamayan bekâr erkeklerin varlığını kendi aileleri için büyük bir tehlike telakki etmeleri değil midir?

RUSSELL VE GEÇİCİ NİKÂH NAZARİYESİ

Tanınmış İngiliz düşünür Bertrand Russell, "Ahlak ve Evlilik" adlı eserinde şöyle der: "Doğru düşünülecek olursa, fahişelerin gerçekte aile yuvamızın sağlığını, kızlarımız ve kadınlarımızın iffetini koruyan bir unsur olduğu anlaşılır. "Lockc", "Victoria Çağı" nın en hararetli dönemlerinde bu görüşü öne sürdüğü zaman, ahlakçılara işin sebebini anlayamamış ve bundan pek rahatsız olmuşlardı. Ancak, Locke'nin bu görüşünün yanlış olduğunu asla ispatlayamadılar. Ahlakçıların gönlünde yatan duygu, bütün mantığıyla şudur:" İnsanlar bizim terbiye kurallarımıza uyacak olsalardı fuhuş ortadan kalkardı. " Ancak mezkûr ahlakçılar, kimsenin onları dinlemediğini de pekâlâ bilirler."

Evet, daimi nikâhla evlenme imkânına sahip olamayan kadın ve erkek bekârların doğurduğu tehlike karşısında batı düşüncesinin sunduğu çare formülü böyle... Bu konuda İslam'ın öne sürdüğü formülü de daha önce açıklamıştık. Bu durumda, mezkûr batı formülü uygulama safhasına konulur ve bir grup bedbaht kadın bu sosyal görevin(!) ifasına tahsis edilirse kadınlar gerçek konumlarına kavuşup insanlık haysiyetlerini kazanmış mı olacak? İnsan Haklan Beyannamesi'nin ruhu böylece şad edilmiş mi olacaktır?

Bertrand Russell, mezkur kitabında "deneme evlilik" başlıklı bir bölüme yer vermiş, burada şöyle diyor:" Denover mahkemesinde yıllar boyu hâkimlik yapmış ve bu müddet zarfında pek çok hakikati müşahede etme fırsatı bulmuş olan hakim Lendsy, "Flört evliliği" veya "arkadaşça evlilik" adlı bir kanuni düzenlemeye gidilmesini teklif ediyor, fakat maalesef bu teklif, görevinden - Amerika'da- resmen atılmasına sebep oluyor... Bunun sebebi ise, mezkûr hâkimin günah duygularını takviye edeceği yerde, daha çok gençlerin saadetini düşündüğünün tespit edilmesiymiş! Katolikler ve zenci düşmanı bir fırka, adamcağızın azli için ellerinden geleni yaptılar.

"Flört Evliliği", cinsel ilişkilerde sebat ve denge sağlamak maksadıyla akıllı bir muhafazakâr tarafından öne sürülmüş bir fikirdi. Lendsy, evliliğin esas probleminin parasızlık olduğunu görmüştü. Para, sadece doğacak çocuk için zaruri değildi, aslında bundan daha önemlisi, kadını kendi geçimini sağlamaya terk etmenin yakışık almayacağı ve doğru bir davranış olmayacağıydı. Binaenaleyh gençler flört evliliği yapmalıydı. Bunun normal evlilikten üç temel farkı vardı: Birincisi, flört evlilikte hedef çocuk yapmak olmayacaktı. İkincisi genç kadın çocuk yapmadığı ve hamile olmadığına göre -muhtemel bir- boşanma, tarafların rızasıyla kolaylaşmış olacaktı. Üçüncüsü, boşanma halinde kadın karnını doyuracak bir nafaka alma hakkı kazanacaktı... Liendsy'nin bu tekliflerinin etkili olacağından zerrece kuşkum yok. Kanun bu teklifleri kabul etmiş olsaydı. Muhakkak ki ahlaki ıslah üzerinde epey etkileri olacaktı.

Liendisy ve Russell'in flört evlilik adını verdiği bu izdivaçtan biraz farklıysa da; bu batılı düşünürlerin, toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilme hususunda daimi nikâhın yeterli olmadığı meselesini idrak etmiş olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir.

Buraya kadarki bahsimizde geçici nikâhın müşahhaslaşması, bu nikâhın zarureti ve insanoğlunu ihtiyaçlarını karşılama hususunda, özellikle de çağımızda, daimi nikâhın tek başına yeterli olmadığı üzerinde durduk. Şimdi bir de madalyonun öteki yüzüne bakmak ve geçici nikâhın ne gibi yan tesir veya zararları olabileceğini tartışmak istiyoruz. Konuya girerken önemli bir noktayı vurgulamanın zaruri olduğu kanaatindeyiz:

İnsanoğlu için mevcut ve gelecekteki meseleler içinde örf adet ve davranış bilimleri tarihi kadar karmaşık ve çetrefillisi yoktur.

Binaenaleyh insanoğlu bu konuda olduğu kadar hiçbir konuda bunca görüş belirtme temayülü göstermemiş ve yine bu meselelerde olduğu kadar hiçbir meselede saçma sapan görüşler öne sürmemiştir.

İslami felsefe, irfan, tasavvuf ve kelâm konularında bilgi sahibi olan birisi, genelde yabancılardan iktibas ya da tıpkısıyla kopya edilmiş bulunan bugünkü yazı ve neşriyatlara şöyle göz atacak olursa ne demek istediğimizi daha iyi anlayacaktır. Mesele bu gibi konularda, konunun bizzat kendisini anlamak ve anlatmaktan başka her şeyi söyleyen, fakat bir türlü meselenin aslını açıklamaya yanaşmayan müşterek ve onların köksüz yardakçılarının yaptığına benziyor.

Mesela; İslam irfanında "vahdet-i vücud" adıyla meşhur mesele etrafında söylenmedik, yazılmadık şey bırakmadılar. Ancak, hala söylenmemiş ve açıklanmamış bir şey var. O da Vahdet-i Vücud'un ne olduğu ve İslam irfanında bu görüşün kahramanları olan Muhyiddin Arabi ve Sadr'ul Mutaallihin Şirazi'lerin Vahdct-i Vücud'la neyi kastetmiş olduklarıdır!!

Zen-i Rüz dergisinin muhtelif sayılarında geçici nikâh üzerine yazılıp çizilenlerin bir kısmını okuduğumda gayr-i ihtiyari bir şekilde Vahdet-i Vücud meselesi geliverdi aklıma... Burada da, mezkûr konunun ruhunu teşkil eden ve kanun koyucunun maksadını açıklayacak olan beyanlar dışında her şey söylenmiş, her şey yazılmıştı. Söz konusu kanuna duyulan bu gocunmaların, onun bir "şark mirası" oluşundan kaynaklandığını da hemen belirtelim. Nitekim bu kanun batılıların armağan ettiği bir "garb matahı" olsaydı durum böyle olmayacaktı şüphesiz…

Evet, bu kanun eğer batı ülkelerinden gelme olsaydı hiç kuşkusuz bugün art arda seminerler düzenlenecek, konferanslar verilecek ve bunun kimlere faydalı olduğu, yirminci yüzyılın ikinci yarışım geride bıraktığımız bir dönemde evliliği daimi nikâhla kısıtlamanın çağın, şartların uygun olmayacağı, günümüz neslinin bunca bağımlılıklar getiren daimi nikâh boyunduruğuna girmesinin düşünülmeyeceği, bu neslin serbest yaşama ve hür olmayı istediği bütün hudud ve şartları bizzat tercih ve tespit hakkına sahip olduğu geçici nikâhtan başka bir evliliği kabulünün söz konusu edilemeyeceği yolunda propagandalar yapılacaktı.

Şimdi batıdan da birtakım sesler duyulmaya ve Bertrand Russell gibileri flört evlilik adıyla geçici nikâha benzer bir fikir öne sürmeye başladığına göre; muhtemelen meseleye İslam'ın öngördüğünden daha fazla bir ilgi duyulacak, daimi evlilik ikinci plana itilecek. Bu sefer bizler gelecekte daimi nikahı müdafaa ve tebliğ mecburiyetinde kalacağız herhalde!...

Önceki bahislerimizde de belirtmiş olduğumuz gibi, geçici nikâhın birtakım kusur ve bozuklukları olacağını söyleyenler var. Bunlara sırasıyla değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyim:

1- " İzdivaç, sağlam ve kalıcı bir temel üzerine oturtulmalıdır. Evlilik akdinde bulunan eşler bundan böyle her zaman için birbirlerine ait olduklarını bilmeli ve ayrılma gibi bir düşünce akıllarından geçmemelidirler. Bu sebeple geçici nikah, eşler için kalıcı ve sağlam bir sözleşme teşkil etmez" deniliyor.

Evliliğin sağlam ve kalıcı bir temel üzerine kurulması gerektiği yolundaki görüş tamamen doğru ve yerinde bir tespittir. Ancak bunu bir kusur olarak telakki etmek, geçici nikâhın daimi nikâh yerine ikame edilmek istenmesi ve daimi evliliğin kötü bir şey olarak gösterilmeye çalışılması halinde makuldür.

Taraflar arasında bu beraberliği bundan böyle de sürdürebilecekleri itminanı hâsıl olur ve daimi evlilik yapabileceklerine kanaat getirirlerse, elbette kararlan bu yönde olacak ve -muvakkat nikâhtan- daimi nikâha geçeceklerdir.

Geçici nikâhın sebebi, her şart ve durumda insanın ihtiyacına cevap verebilme konusunda daimi nikâhın tek başına yeterli olamayışıdır. Evliliği daimi nikâhla kısıtlamak, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi bireyleri ya geçici ruhbanlığa itecek, ya da cinsel komünizme sürükleyecektir. Daimi nikâh yapabilecek tam, imkân ve şartlara sahip bir genç kız ya da delikanlının, geçici nikahla zaten oyalanmayacağı açıktır.

2- Deniliyor ki: Geçici nikah, İranlı Şia kadın ve kızlar tarafından rağbet bulmamış ve kadınlar bunu kendileri için bir hakaret olarak telakki etmişlerdir, binaenaleyh bizzat Şia kamuoyu dahi bu nikahı yadırgamaktadır..

Bunun sebebi açıktır: Mut'anın kadınlar tarafından nefretle karşılanmasının en önemli nedeni, birtakım şehvetperest erkeklerin bu cevazı kötüye kullanması, ondan suistifadelerde bulunmaya çalışması olmuştur. Bunun kanunen engellenmesi gerekir. Mezkûr kötüye kullanma hadisesi üzerinde etraflıca duracağız, ikincisi, geçici nikâhın, daimi nikâh kadar rağbet görmesini beklemenin abes olacağıdır. Zira geçici nikâhın teşri sebebi, taraflardan biri veya her ikisinin de daimi nikâha hazır ya da böyle bir imkândan zaten mahrum bulunmasıdır.

3- Geçici nikâh, kadının haysiyet ve hürmetine ters düşmektedir. Çünkü bu bir nevi insan kiralama ve insan satımına cevaz vermedir. Belli bir meblağ karşılığında vücudunu erkeğin hizmetine sunması, kadının insanlık haysiyetine aykırıdır.

Geçici nikâha getirilen eleştirilerin en tuhafıdır bu... Bir önceki makalede belirttiğimiz özellikleriyle, geçici nikâhı "kira" ya benzetmek mümkün olabilir? Müddetinin sınırlı olması onu evlilik olmaktan çıkarmakta ve bir kira sözleşmesine mi benzetmektedir? Mihri tayinin zaruri olması onun "kiralama" olduğu manasına mı gelir? O halde mihri kaldırılacak olursa kadın, insanlık haysiyetine yeniden kavuşmuş mu olacaktır?! Mihri meselesi üzerinde gelecek bahislerimizde ayrıca duracağız.

Kaldı ki akdin mahiyeti açısından geçici nikâhla daimi nikâh arasında hiçbir fark olmadığı ve olmaması gerektiği yolunda fakihler sarih beyanlarda bulunmuştur. Medeni kanun maddeleri de bu esas üzere düzenlenmiştir. Her ikisi de izdivaçtır ve izdivaca mahsus elfazlarla -nikâh- kıyılmalıdır; aksi takdirde geçici nikah akdini, kira sözleşmelerine has üsluplarla okumak nikahı batıl eder.

Gelelim insan kiralamanın abes olduğu görüşüne... Ne zamandan beridir kötü ve ayıp bir şey olarak bilinmeye başlandı bu? Bütün nakliyatçılara, terziler, mütehassıs ve doktorlar,

başbakanından en alt kademesindeki personele varıncaya kadar tüm devlet memurları, fabrikalarda çalışan işçi ve diğer personeller..vs. hepsi de kiralanmış değil midir?

Üstelik kendi irade ve rızasıyla belli bir erkekle geçici nikâh yapan bir kadın bu durumda kiralık bir insan olmayacağı gibi, insanlık şeref ve haysiyetine ters düşecek bir davranışta da bulunmamıştır. Kiralık kadını tanımak, kadının köleleştirilmesinin ne demek olduğunu görmek istiyorsanız Avrupa'ya gidin, Amerika'yı gezin.. Kiralık kadının ne demek olduğunu bilmek istiyorsanız bu ülkelerin film şirketlerini, çekim stüdyolarını şöyle bir dolaşın... Kadının hareketlerinin, davranışlarının, kadınca jest ve mimiklerinin, onun cinsel hünerlerinin bu şirketler tarafından nasıl satışa çıkarıldığını bizzat görür ve anlarsınız.. Sinema ve tiyatrolara girmek için satın alınan biletler, gerçekte kiralık kadınlara ödenen kira ücreti karşılığından başka bir şey değildir. Zavallı kadın, üç kuruş ücret uğruna -stüdyolarda- nelere katlanmaz ki!.. Söz konusu para canlısı müesseseye daha fazla müşteri kazandırabilmek için beyefendilerin denetimi altında nice bir zaman cinsel tahrikte bulunmanın sırlarını öğrenmek, bunun için de vücudunu, ruhu ve kişiliğin' bütünüyle onlara teslim etmek zorundadır!

Kadının bugün nasıl bir haysiyet(!) kazandığını görmek istiyorsanız şu gazinolar ve otellere bakmanız yeter... Falanca para babasının cebini şişirmek için az bir ücret karşılığında bütün şeref ve haysiyetini müşterilerin ayaklan altına sermek zorundadır!

Kiralık kadın denilen bedbaht, büyük pazarlama şirketlerinin ücretlisi olan; bütün şeref ve haysiyetini bu satış firmalarının hırs ve tamahlarını tatmin yolunda harcayan mankenlerdir.

Kiralık kadın, belli bir ticari müesseseye müşteri kazandırabilmek için aldığı uşaklık ücreti karşılığında televizyon ekranlarına çıkarak çoğu vazife gereği binlerce yapmacık harekete tevessül ederek bir malın reklamım yapan kadındır.

Bugün batı diyarlarında kadının güzelliğinin cinsi cazibesinin, sesinin, sanat ve yaratıcılığının, ruh ve vücudunun, kısacası bütünüyle kadınlık şahsiyetinin Avrupa ve Amerika kapitalizminin hizmetine sunulmuş basit ve hakir bir araç haline getirildiğini bilmeyen kalmış mıdır?

Ve ne yazık ki siz, bilerek ya da farkında olmaksızın İran'ın iffet sahibi namuslu kadınını böylesine bir esatire sürüklemektesiniz!... Kendi tespit edeceği serbest şartlarla belli bir erkekle geçici nikâhta bulunan bir kadın kiralık olarak telakki edilirken; bir düğün veya gece toplantısında binlerce erkeğin cinsel duygularını tatmin için onların şehvetli bakışları altında her an gırtlağı çatlayacakmışçasına avaz avaz bağırıp -şarkılar söyleyen- ve alacağı üç kuruşluk ücreti düşünerek binbir çeşit şaklabanlıklarda bulunup taklalar atan bir kadının kiralık sayılmaması anlaşılır gibi değildir.

Erkeklerin kadını bu şekilde kullanmasını yasaklayan ve bizzat kadını bu esaretler konusunda uyararak onu böylesi yollarla rızk teminine tevessül ve bu esaretlere boyun eğmekten men edcn İslam mı kadının değerini düşürmüştür, yoksa yirminci yüzyılı;) ikinci yarısının Avrupa'sı mı?

Bir gün kadın uyanacak ve yirminci yüzyıl erkeğinin, onun yolu üzerine kurduğu gizli-açık tuzakları fark ederek bütün bu oyunlara karşı var gücüyle kıyam edip yegâne sığmağının, asıl hami ve koruyucusunun ancak Kur'an olduğunu bizzat onaylayacaktır.

O günün pek uzak olmadığı da kesin...

Zen-e Rüz dergisi, 85. sayısının 8. sayfasında Rıza adlı erkek ve Merziyye adlı kadınla yapılan bir röportaja yer vermiş. Röportajda zavallı bir kadının öyküsünden bahsediliyor.

Rıza'nın anlattıklarına bakılırsa hikaye kadının elçiliğiyle başlamış!.. Yani 40 maddelik tasarının ilk uygulamasını bu kadıncağız yapmış ve bir erkeğe evlenme teklifinde bulunmuş!.. Kadının elçi gitmesiyle başlayan bir hikâyenin bundan daha iyi bir sonla bitmesi de beklenmemeli zaten!

Ancak, Merziyye'nin anlattığına göre keyif düşkünü acımasız bir adam, kendisiyle daimi nikâh kıyıp onu ve çocuklarını himayesi altına alacağını söyleyerek iğfalde bulunmuş. Emelini gerçekleştirdikten sonra ise -kadıncağız razı olmadığı halde- onunla geçici nikâh usulü evlendiğini iddia ederek kendisini yüzüstü bırakıp gitmiş.

Eğer bu anlatılanlar doğruysa nikâh akdi zaten batıldır. Çünkü (şehvetperest) bir erkek, şer'i ve örfi kurallardan tamamen bihaber bir kadını aldatmış ve iğfalde bulunmuştur, binaenaleyh kanunen cezalandırılması gerekir.

Ancak, Rıza gibileri cezalandırılmadan önce eğitilmeli, ondan daha önce de Merziyye'ler uyandırılıp bilinçlendirilmelidir.

Zen-i Ruz dergisi, bir erkeğin acımasızlığıyla (şehvetperestliğiyle) bir kadının gaflet ve cehaletinden kaynaklanan bir cinayetin suçunu kanuna yüklemeye çalışmakta ve Rıza'yı haklıymış gibi göstererek, akabinde kanunu itham etmektedir.

Geçici nikâhla ilgili kanun olmasaydı acımasız (şehvetperest) Rıza, saf ve cahil Merziyye'yi rahat mı bırakacaktı acaba?

Kadın ve erkeği eğitme ve bilinçlendirme mesuliyetinden neden kaçıyorsunuz?! Kadınla erkeğin şer'i hak ve vazifelerini niçin gizliyorsunuz? Ne diye kadınları iğfal yoluna giderek onların yegane koruyucusu ve kurtuluş ümitleri olan bir kanunu kadının düşmanıymış gibi gösterip biricik sığınaklarını kendi elleriyle yıktırmaya çalışıyorsunuz?!

GEÇİCİ NİKÂH VE BİRDEN FAZLA EVLİLİK

4- Deniliyor ki; geçici nikâh bir nevi fazla evliliğe izin vermedir. Birden fazla evlilikte kötü bir şeydir. Neticede geçici nikâhın da kötü olduğu sonucu çıkar ortaya.

Geçici nikâhın kimler için teşri edildiğini bu bahsimizden sonra ele alacak, birden fazla evlilik konusunu da ayrı bir bölümde işleyeceğiz inşaallah.

GEÇİCİ NİKÂHTA EVLATLARIN DURUMU

5- Eleştirilerden biri de, geçici nikâhın sürekli olmaması sebebiyle ileride dünyaya gelecek çocuklar için uygun olmayacak bir aile yuvasına yol açacağı şeklinde. Doğacak çocukların sahipsiz olması, kendilerini seven bir baba ve yuvasına bağlı bir anneden mahrum kalması, geçici nikahın getireceği zaruri (kötü) sonuçlardanmış.

Zen-i Rüz dergisinin üzerinde en fazla durduğu eleştiri noktalarından biridir bu. Ancak, buraya kadar yaptığımız açıklamalardan sonra bu konunun da açıklığa kavuşmuş olduğunu sanıyoruz. Geçen sayıdaki makalemizde geçici nikâhla daimi nikâh arasındaki farklardan birinin de üreme ve çocuk yapmayla ilgili olduğunu hatırlatmıştık.

Daimi nikâhla eşlerden hiçbiri, diğerinin rızası olmaksızın üreme mesuliyetinden kendisini soyutlayamaz. Her iki tarafın da bu konuda serbest olduğu geçici nikâhtakinin tam tersi bir durumdur bu. Geçici nikâhta kadın, erkeğin kendisiyle temasta bulunmasını engelleme hakkına sahip değildir; ancak, erkeğin bu hakkını muhafaza kaydıyla hamilelikten içtinap edebilir. Günümüzde doğum kontrolü araçlarıyla bu mesele tamamen halledilmiştir.

Binaenaleyh geçici nikâhta eşler çocuk yapmak ister ve onun eğilim, terbiye ve bakımım üstlenmeyi kabullenirlerse çocuk yapabilirler. Tabii hissiyat bakımından daimi zevceyle geçici zevceden dünyaya gelecek çocuklar arasında hiçbir fark olmayacağı açıktır. Kaldı ki anne veya babanın bu vazifeden kaçınması halinde kanun müdahale eder ve talak durumunda olduğu gibi, çocukların haklarının zayiini önlem maksadıyla ebeveyni, kanuni mesuliyetini yüklenmeye zorlar. Ancak, eşler çocuk yapmak istemez ve içgüdülerin teskini maksadıyla muvakkat nikâh başvururlarsa, bu durumda elbette doğum kontrol tedbirleri alacak ve çocuk yapmayabileceklerdir.

Bilindiği üzere kilise inancı, gebeliği engellemeye çalışmanın meşru olmadığını söyler ve doğum kontrolüne izin vermez. Ancak İslam'da durum farklıdır; eşlerin başlangıçtan itibaren gebeliği önlemesinin İslam nazarında hiçbir sakıncası söz konusu değildir. Fakat cenin meydana geldikten ve hamilelik başladıktan sonra İslam hiçbir suretle onun imhasına izin vermez.

Şia fukahası daimi nikâhtan maksadın neslin devamı olduğunu, geçici nikâhınsa daha ziyade içgüdülerin teskinine yönelik bulunduğunu söylerken bu manayı kastetmektedirler işte.

ELEŞTİRİLER

40 maddelik tasarının yazan, Zen-e Rüz dergisinin 87. sayısında geçici nikâhı eleştirmiş.

Şöyle diyor söz konusu yazar: "geçici nikâh meselesi öylesine üzücü bir konu ki, evlenmeyle ilgili kanunları yazanlar dahi bunu tafsil ve şerh edememişler. Yaptıkları iş kendilerini de rahatsız etmiş olacak ki görünüşü konumuz olabilmek maksadıyla 1075, 1076 ve 1077. kanun maddeleri gereğince bir dizi kelimeleri yan yana koyup birtakım ifadelerle işi baştan savmışlar. Mut'a (geçici nikâh) ile ilgili kanun maddelerini yazıp düzenleyenler bu işi o kadar gönülsüzce ve rahatsızlık duyarak yapmışlar ki, mezkûr nikâhla ilgili bir tarif ve bu nikâhın şartları ve protokolünü gösterecek herhangi bir açıklamada dahi bulunamamışlar."

Yazar bunları söyledikten sonra Medeni kanunda ki bu eksikliği bizzat giderme zahmetine katlanıyor. Mut'a nikâhını tarif ederek şöyle diyor:"Mut'a nikâhı, bekâr kadının belli bir ücret karşılığında birkaç dakika veya birkaç saatliğine de olsa muayyen bir müddet için erkeğin cinsel arzularını tatmin ve şehvetini gidermek maksadıyla kendisini ona teslim etmesidir."

"Şia fıkıh kitaplarında, söz konusu nikâhın geçerli olabilmesi için Arapça söylenmesi gereken bir takım ifadelerden söz edilir.

Hâlbuki Medeni Kanunda bu ifadelere rastlanmıyor. Demek ki söz konusu maksada (kendini belli bir ücret karşılığında kiralama) delalet eden başka bir ifade de -Arapça söylenmiş olsa dahi - kanun koyucu tarafından zımnen kabul edilmiş.."

Yukarıda ki ifadelerden de anlaşılacağı üzere yazara göre:

A) Medeni Kanun, mut'a nikâhının tanımım vermemiş ve şartlarının ne olduğunu açıklamamıştır.

B) Mut'a nikâhı, belli bir ücret veya yevmiye karşılığında kadının kendisini bir erkeğe kiralamasıdır.

C) Kanun koyucuya göre kadının kiralandığına delalet eden her cümle ve ifade, mut'a nikâhının geçerlilik ve kabulü için kâfidir.

Sayın yazardan ricam. Medeni Kanunu bir kez daha okuması, dikkatle mütalaa etmesidir. Zen-e Rüz dergisi okuyucularına da aynı şeyi tavsiye ederim; Medeni Kanunun bir nüshasını bulup okusunlar ve aşağıdaki bölümleri dikkatle gözden geçiriversinler:

Medeni Kanunun nikâhla ilgili bölümünün 6. faslı mut'a nikâhından söz eder, üç basit cümleden fazla da değildir bu.

Birincisi, nikâhın geçici olması için muayyen bir vakit çerçevesinde tespit edilmesi gerekliğine dairdir.

İkincisi, geçici nikâhın süresi mutlaka belirlenmelidir, der. Üçüncüsünde de geçici nikâhın mehriye ve mirasla ilgili hükümlerinin, yine miras ve mehriye konusuyla ilgili fasıllarda belirtilen hükümlerle aynı olduğudur.

40 önerinin yazarı, nikâh kanunun başından itibaren beş fasılda belirtilen bütün hükümlerin yalnızca daimi nikâhla ilgili olduğunu ve mut'a nikâhı konusunda bu üç maddeden başka bir hüküm bulunmadığını zannetmişler... 1069. maddede olduğu gibi özel tarafıyla açıklanan maddeler ve boşanmayla ilgili hükümler dışında bu beş fasılda geçen bütün hükümlerin hem daimi nikahı hem de geçici nikahı kapsadığım fark edememişler tabii.. Mesela "izdivaç kastını sarih bir şekilde ortaya koyan ifadelerin kabul ve gereğince nikahı kıyılmış olur." şeklinde geçen 1062. madde sadece daimi nikaha münhasır değil, her ikisine aittir. Keza akd, akid (akdde bulunan, evlenme akdini imzalayan taraf) ve eşler hususunda zikredilen şartlar da yine her iki nikâhı kapsar. Mut'a nikâhının Medeni Kanunda tarif edilmemiş olması ise, böyle bir tarife gerek duyulmamış olmasındandır. Nitekim Medeni Kanun, daimi evliliği de tarif etmemiş ve böyle bir tanımlamaya hacet duymamıştır. Evlilik ve karı-koca olma vak'asına sarihen delaletler bulunan her ifade ve tabir, Medeni Kanun nazarında nikâh akdinin kabulü için kafi görülmüştür ki hem geçici hem daimi akd için geçerli bir durumdur bu. Ancak, mübadele, alışıveriş ve kira gibi evlilik dışında bir mana verecek ifadeler; ister geçici, ister daimi nikâhta olsun, akdin geçerliliği için kafi değildir.

Kanunun gerçek uzmanları olan bir grup muhterem hâkim-ki adliyelerde çoktur- Medeni Kanuna yukarıda yöneltilen bu eleştirilerin yerinde olduğu teşhisinde bulunursa, şimdiden itibaren Zen-e Rüz dergisinde yazılacakları eleştirmekten vazgeçeceğimi taahhüt ederim.

* * *

GEÇİCİ NİKÂH VE HAREM SARAYLARI MESELESİ

Batı dünyasının doğulular aleyhine kullanıp sık sık yüzüne Çarptığı ve hakkında öteden beri filmler yapıp tiyatrolara konu ettiği mevzulardan biri de, doğu tarihinde maalesef pek çok örneği bulunan haremsaray meselesidir.

Doğu dünyasına mensup bazı hulefa ve sultanların yaşama tarzı bu maceraya tam bir örnek teşkil etmekte. Harem saraylar kurma hadisesi doğulu erkeğin şehvetlerini tatmin ve nefsanî isteklerine bağımlılığının simgesi olarak kabul edilmekledir.

Deniliyor ki: Geçici nikâha cevap verip onu caiz bulmak, zımnen harem saray kurulmasına da müsaade etmek manasına gelir ki, bu da batı karşısında doğulu için utanç verici bir hadise ve önemli bir zaaf noktasıdır. Bunun da ötesinde, şekli ne olursa olsun ahlaka terakkiye aykırı ve ahlaki çöküşe sebep olan şehvetperestlik ve nefse kulluğu caiz görmektir bu.

Aynı ifadeleri, birden fazla kadınla evlenme konusunda da kullananlar var; bu düşüncede olanlar, birden fazla evliliğe izin verilmiş olmasını, harem saraylar kurmayı meşru görmek şeklinde yorumlamaktalar. Birden fazla evlilik meselesine ileride değineceğimizi hatırlatarak geçici nikâh mevzuulu bahsimizi sürdürüyoruz.

Bu meseleye iki açıdan yaklaşmak gerekir: Birincisi: Harem sarayların ortaya çıkmasına sebep olan içtimai unsurların neler olduğudur. Doğu ülkelerinde harem sarayların kurulması hadisesinde geçici nikâhla ilgili kanun maddelerinin bir etkisi olmuş mudur, olmamış mıdır?

İkincisi: geçici nikâh kanununun teşri maksadı bazı erkeklerin şehvetlerini tatmin ve nefsanî arzularını giderme yolunda harem saraylar kurabilmesine yardımcı olacak bir vesileye sahip olmalarının sayılması mıdır?

HAREM SARAYLARI YAPTIRMANIN SOSYAL SEBEPLERİ

Yukarıda, mezkûr meselinin iki açıdan ele alınması gerektiğini hatırlatmıştık. Bunlardan birincisi, harem sarayların ortaya çıkmasında etken olan sosyal faktörlerin incelenmesi gerektiğiydi; söz konusu hadise iki temel faktörün el ele vermesiyle ortaya çıkmıştır.

Bir takım erkeklerin harem saray kurmaya ihtiyaç duymasının en önemli sebebi, kadının iffet, takva ve namusluluğudur; Başka bir deyişle bu illetin meydana çıktığı ortam, belli bir erkeğe ait bir kadının başka erkeklerin gayri meşru ilişkiye girmesine müsaade etmeyecek ahlaki ve sosyal şartlara haiz olduğu bir ortamdır. Eğlence düşkünü şehvetperest ve zengin bir erkek bu ortama rağmen emellerini gerçekleştirebilmek için bazı kadınları etrafına toplayıp harem saray kurmaktan başka yolu olmadığını görmüştür.

Kadının iffet, takva ve namuslu olması gerektiğini öngörmeyen bir toplumda, kadının dilediği erkekle kolayca ve karşılıksız beraber olabildiği, erkeklerin istedikleri zaman istedikleri kadınla ilişki kurabildiği ve fesat yuvalarının o kadar masrafa girerek uçsuz bucaksız harem saraylar kurma zahmetine katlanmayacağı aşikârdı.

Diğer sebep ise sosyal adalelin olmayışıdır. Sosyal adaletin sağlanamadığı bir yerde; kiminin nimetler içinde yüzdüğü, kimilerininse fakirlik, bedbahtlık ve yoksulluk içinde süründüğü bir toplumda pek çok erkek evlenme imkânından mahrum kalacak, böylece bekâr kadınların sayısında artış olacak ve neticede harem sarayların ortaya çakmasına elverişli bir ortam doğmuş olacaktır. .

Sosyal adaletin sağlanması, eş seçimi ve aile oluşması için gerekli imkânların herkese tanınması halinde elbette ki her kadın muayyen bir erkeğe ait olacak. Neticede sefahat, içki ve harem saray kurmalar da ortadan kalkacaktır.

üstelik, kadınlar sayıca erkeklerden ne kadar fazladır ki buluğa ermiş olan her erkek evlendiği halde yine de erkekler - veya en azından zengin erkekler için- harem saraylar kurmak mümkün olabilsin?!

Zaten tarihin âdetidir bu; halife ve sultanların harem saraylarından dem vurur. Onların sefahat meclislerinden, içki meclislerinden ayrıntılarıyla söz eder. Fakat bu sarayların var olması uğruna canlarını kaybedip gözü açık gidenlerin hasetlerinden, mahrumiyetlerinden, murat alamadan bütün arzularıyla birlikte mezara gömüldüklerinden, velhasıl sosyal şartlar sebebiyle evlenme imkânı bulamadıklarından hiç mi hiç bahsetmez... Harem saraylara kapatılan yüzlerce kadın, bir ömür boyu bekar yaşayan zavallı ve garip insanların tabii hakkıydı aslında..

.Bu iki sebebin ortadan kaldırılması halinde, yani iffet ve takvanın kadın için zaruri kabul edilip cinsel tatminin - geçici ve daimi- evlilik müessesi dışında imkânsız hale getirilmesi ve diğer taraftan sosyal ve iktisadi ahenksizliklerin ortadan kaldırılarak buluğ çağma ulaşmış herkesin en tabii insani haktan, yani evlilik hakkından istifade edebilmesinin sağlanması halinde harem saray - müteşebbislerinin caydırılacağı ve harem saray kurmanın muhal olacağı ortadadır.

Tarihe kısaca bir göz atılacak olursa harem sarayların tesisinde geçici nikâhın zerrece rolü olmadığı anlaşılır. Bu sahada şöhret kazanmış Abbasi halifeleri ve Osmanlı sultanlarının hiçbiri Şia'da değildi ki muvakkat nikâha başvurdukları söylenilebilsin!

Kaldı ki, bu kanunu bahane edebilme imkanına sahip olduğu halde Şii mezhepli sultanların mezkur konuda -harem saray kurma- Abbasi halifeleri veya Osmanlı padişahlarıyla asla boy ölçüşemeyeceği de hatırlanacak olursa meselenin çok daha başka birtakım özel sosyal şartlardan kaynaklanmış olduğu kolayca anlaşılır.

GEÇİCİ NİKAHIN TEŞRİİ ZEVK TATMİNİ İÇİN MİDİR?

Gelelim meselenin ikinci boyutuna.. Her şeyden şüphe edilse bile ilahi menşe'li dinlerin genelde şehvetperestlik ve beyhude heveslerin tatminine karşı kıyam ettiklerinden şüphe edilemez. Hatta bu dinlerin çoğunda şehvet ve arzuların terki, mezkûr dinlerin üyeleri arasında gayet zor birtakım riyazet ve çilelere tahammül şekline dönüşmüştür.

İslam'ın en bariz ve belirgin usullerinden biri hevaperestliğe -zevklerine, taparcasına düşkün olma- karşı mücadele etmektir. Nefsine düşkünlük, putperestlikle aynı sırada yer alır Kur'an'da... ÇeşitU kadınlarla ilişkide bulunma ve onları "tatma" gayesinde olan "zevvak" kimseler, İslam nazarında melun ve Allah'ın düşmanıdırlar. Konumuz boşanma olduğundan, bu mevzuyla ilgili İslami delilleri nakletmenin faydası olacağına inanıyoruz.

İslam'ın diğer şeriatlara karşı avantajı, riyazet ve ruhbanlığı kınamış olmasıdır; ancak bu, nefse düşkünlük ve zevkperestliği mubah görüp buna cevap vermek de değildir asla. İslam nazarında cinsel veya diğer içgüdüler, ancak tabii gerek ve ihtiyaç sınırları dâhilinde tatmin edilmeli ve bu çerçevede giderilmelidir. Ancak İslam, insanın içgüdüler ateşini körüklemesine ve onu tükenmek bilmeyen bir ruhi eğilime dönüştürmesine de izin vermemektedir. Bu cihette böylesi bir zevkperestliğe ya da zulüm ve adaletsizliğe bürünmüş bir şahsın bu durumu bile, onun İslami gayeyle mutabık olmadığını anlamamıza yeter.

Geçici nikah kanununu düzenleyenin bu yollu birtakım zevk düşkünlerinin içki meclisleri tertipleyip harem sarayların çoluk-Çocuğun bedbahtlığına sebep olup onları süründürmek gibi bir gaye gütmediği açıktır.

Din imamlarının geçici nikâh konusundaki teşvikleri, ileride etraflıca değineceğimiz bir takım özel sebeplere dayanır.

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA HAREM SARAY

Meselenin bu noktasında, günümüz dünyasının harem saray kurma konusunda ne gibi bir tavır sergilenmiş olduğunu görelim bir de... Günümüz dünyası harem saray geleneğini çirkin bulmuş ve kınamıştır, harem saray kurmak günümüzde hoş karşılanma-maktadır ve bunu doğuran sebep de ortadan kaldırılmıştır. Ancak günümüz dünyasının ortadan kaldırdığı bu sebep hangi sebeptir? Acaba ortadan kaldırılan sosyal eşitsizlikler midir? Neticede bütün gençler evliliğe yönelmiş ve harem sarayları doğuran ortam bu yolla mı ortadan kaldırılmıştır?

Hayır... Apayrı bir yol denemiştir günümüz dünyası... Birinci sebeple, yani kadının iffet, takva ve namusuyla oynamış ve bu yolla erkek takımına –sözüm ona- en büyük hizmette bulunmuştur! Kadının iffet ve takvası kadını yücelterek aziz ve değerli kıldığı ölçüde, erkek için engel sayılmıştır.

Günümüz dünyası yaptıklarıyla, çağın erkeğini birçok masraflara katlanıp harem saray kurma zahmetinden kurtarmıştır. Batı medeniyetinin bereketi sayesinde bugünün erkeği için her yer harem saray olmuştur. Çağın erkeği, Harun'ür Reşid veya Fazl b.Yahya Bermeki gibi çeşitli tür ve renklerde kadınlara sahip olabilmek için onların güç ve zenginliğine ihtiyaç duymuyor bugün...

Bugünün erkeği için, Harun'ür Reşid'in dahi rüyasında göremeyeceği ahlaksızlık ve zamparalıkları yapabilmek, iki üç bin tümenlik[10] bir aylık gelir ve bir otomobille pekâlâ mümkündür artık. Oteller, restoranlar ve kafeteryalar niceden beridir erkeklere haremsaraylık yapmaya hazır olduklarını duyurmuşlardır.

Bu asırda Adil Kuvtevali[11] gibi gençler zerrece utanmaksızın gayet rahat bir edayla aynı anda muhtelif tiplerde 22 sevgilisi olduğunu söyleyebiliyor. Çağın erkeği için bundan iyisi can sağlığı!... Batı medeniyetinin getirdiği bolluk sayesinde çağın erkeği, harem saraylara harcanacak yüksek masraflardan ve beraberinde getireceği türlü problemlerden kurtulmuştur. Öyle ki bu harcama ve problemler dışında hiçbir şey kaybetmemiştir.

Binbir gece masallarının kahramanı mezarından kalkıp da kadının bugün böylesine ucuz, hatta bedava elde edilebildiğini, içki ve sefahat meclisleri tertiplemenin bu kadar kolay olduğunu görebilseydi... Aşırı zahmetlere katlanıp birçok masrafa girerek harem saray kurma külfetini üstlenemeyecekti elbet. Keza onu harem saray kurma masraf ve külfetinden kurtaran batılılara teşekkür edecek ve vakit geçirmeksizin "birden fazla evlilik ve geçici nikâhın artık iptal edildiğini ilana kalkışacaktır. Zira bunlar erkeğin kadına karşı bir takım mesuliyetler yüklenmesine sebebiyet vermekte ve erkek için bağlayıcı şartlar doğurmaktadır.

Bu oyunun dünkü ve bugünkü galibinin kim olduğu anlaşıldı, o halde oyunu kaybeden diye sorarsanız cevabı ortada. Dün ve bu gün oyunu kaybeden taraf, kadın denilen safdil muhatap olmuştur maalesef.

10- *İran para birimi riyalin on katı 1 tümendir. Bugün serbest piyasada 1 tümen yaklaşık 20 TL. civarındadır. -çev.-*

11- *o günlerde gazetelerde adı çıkan bir serseri -çev.-*

HALİFENİN GEÇİCİ NİKÂHI MEN EDİŞİ

Geçici nikâh, bugün Caferi mezhebinin fıkhına hastır, diğer İslami fıkıhlar geçici nikâhı caiz bilmez. Sünni ve Şia Müslüman arasında çekişmeye sebep olacak bir bahse yer vermemek için burada geçici nikâhın men edilişinin tarihçesine kısaca değinmenin faydalı olacağı inancındayız.

Sadr-ı İslam'da geçici nikâhın caiz olduğu ve bazısı yolculuklar süresinde eşlerinden uzak düşüp bunun sıkıntısını çeken kimi Müslümanlara Resulullah (saa) geçici nikâh izni verdiği hususunda bütün Müslümanlar arasında icma ve ittifak vardır. Keza ikinci halife döneminde geçici nikâhın halife tarafından yasaklandığı konusunda da Müslümanlar ittifak etmişlerdir. İkinci halife, bu konuda herkesçe bilinen beyanın da şöyle diyordu: "Resulullah döneminde iki şey mubahtı ki ben onları yasakladığımı ve bunlara irtifak edenleri cezalandırılacağımı bildiririm: Kadınlarla mut'a ve hacc mut'ası Ehl-i sünnet kardeşlerimizden bazıları geçici nikâhın Hz. Resul-ü Ekrem (saa) tarafından, ömürlerinin sonuna doğru kaldırıldığını ve halifenin gerçekte Hz. Resulullah'ın (saa) bu yasaklamasını ilan etmiş olmaktan başka bir şey yapmadığını söyler. Ancak halifenin beyanı meselenin bu yönde olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Mezkûr meselenin en doğrua çıklamasını merhum Allame Kâşif ul Gıta yapmıştır. Halifenin bu mevzuda yasaklama getirmesinin sebebi, bunu müminlerin emirinin selahiyet yetkisi dâhilinde görmesidir, "veliyy-i emr" in bu gibi konularda da zamanın şartlan gereğince nüfuzda bulunma hakkına sahip olduğunu tasavvur etmiş olmasıdır.

Başka bir deyişle halifenin bu yasaklaması şer'i ve kanuni bir yasaklama değil, siyasi bir yasaklamaydı. Tarihi belgelerden de anlaşılacağı üzere halifeye, iktidar döneminde sahabelerin giderek genişleyen İslam topraklarına katılan yeni beldelere dağılmasından ve İslam'ı henüz kabul etmiş bulunan milletlerle kan akrabalığına sebep olacak bağlar kurmasına razı olmadı. İslam'ı yeni kabul etmiş ve mizaçlarında henüz derin bir İslami eğitim ve terbiyenin işlenmemiş olduğu yeni Müslümanlarla sahabenin suib ve kan bağı kurmasını gelecek nesiller için bir tehlike olarak görmedeydi. Halifenin bu tutumunun geçici bir tedbir olduğu apaçık bellidir. Nitekim Müslümanların o dönemde halifenin mezkûr yasağı kabul etmiş olmasının sebebi, bunu kalıcı bir kanun olarak değil, geçici bir siyasi maslahat olarak telakki etmiş olmalarındandır. Yoksa halifenin "Resulullah (saa) bu mesele hakkında şöyle hüküm vermişti, fakat ben onun tersine böyle hüküm veriyorum" diyebileceği düşünülemez. Müslümanların da böyle bir şeye ses çıkarmayacağını kabul etmek zaten mümkün değildir.

Ancak zaman geçtikçe, bir takım özel hadiseler nedeniyle halifelerin bu tür uygulamaları, özellikle ilk iki halife dönemindeki özel uygulamalar her zamana taalluk eden sabit ve kalıcı usuller şeklinde telakki edildi. Ve zamanla gösterilen taassuplar öyle bir noktaya vardı ki bu uygulamalar temel kanunlar görünümü kazandı. Binaenaleyh bizce meselenin bugünkü durumunun sorumluluğu, halife değil, ehl-i sünnet kardeşlerimize taalluk eder daha çok.. Halife, geçici ve siyasi bir sebeple mut'a nikâhını yasaklamıştı; nitekim çağımızda -İran'da- vuku bulan tütün -tönbeki- yasağı da[12] buna benzer bir hadiseydi aslında. Daha sonraları, başkalarının bu gibi hükümleri daimi ve kalıcı sabit kurallar haline getirmemişi gerekir.

Aileme Kaşiful Gıta hazretlmerinin meseleye, halifenin dahlinin sahih usule dayalı olup olmadığı açısından yaklaşmadığı açıktır. Keza mut'a nikâhının, Veliyy-i Emr-i Müslümin'in -geçici de olsa- yasaklama hakkına sahip olduğu meseleler arasında yer alıp almadığını da

---

12- *Kaçarlar zamanında İran tütününün İngilizlerin tekeline verilmesi üzerine merhum Ayetullah Şirazi bir fetvayla bu yasağı gündeme getirmiş, İngilizleri şaşkına uğratmıştı, -çev.-*

mevzubahis etmiyor. Bilakis, mesele başlangıçta şöyle vuku bulmuş, şöyle gelişmiştir diyerek, bu sebeple o dönemin Müslümanlarınca genelde menfi bir tepkiye muhatap olmadığını belirtiyor.

Özetle, bir yandan halifenin kişilik ve nüfuzu, diğer yandan onun devlet yönetimiyle ilgili yöntemlerine karşı halkın gösterdiği taassup, bu kanunun giderek sahne dışı bırakılıp unutulmasına neden olmuş. Vazgeçilmesi halinde -sosyal- rahatsızlıklar doğuracak olan ve daimi nikâhın tamamlayıcı faktörü şeklinde işleyen bu sünneti işlemez hale getirmiştir.

Din-i Mübin-i İslam'ın vazgeçilmez bekçileri olan Eimme-i Athar -s- işte bu noktada meseleye müdahale etmişlerdir. Ve bu sünnet-i İslami'nin daimi surette unutularak işlerlikten çıkmasını önlemek maksadıyla Müslümanların dikkatini meseleye çekmişlerdir. Imam Sadık -s- "Söylemekte asla tereddüt etmeyeceğim meselelerden biri de mut'adır" beyanı bu asla dayanıyordu.

İşte bu noktadan mut'a nikâhının teşriinin birinci derecede önemli hikmetine, ikinci bir hikmet de eklenmiş oldu. Bu da "unutulmaya yüz tutmuş bir sünnetin ihyası" na çalışmaktı. Eimme-i Athar'm evli erkekleri mut'a nikâhından menetmiş olmasının sebebi, bence bu konunun söz konusu birinci derecede önemli hikmetinden kaynaklanmıştır. Bununla, "söz konusu konunun, ihtiyacı olamayan erkekler için teşrii edilmediğini" anlatmak istemişlerdir. Nitekim İmam Kazım -s- in Ali b. Yakteyn söylediği şu cümle de mezkûr gerçeği açıkça ortaya koyar:

"Mut'a nikâhıyla ne işin var senin? Allah'u Teâlâ seni ona ihtiyaç duymaktan -bekârlıktan- kurtarmış değil midir?"

Yine imam, bir başkasına şöyle demektedir:

"Bu iş ancak bir eşe sahip olmayan, dolayısıyla Allah Teâlâ'nın onu bu ihtiyaçtan kurtarmamış olduğu kimseler için revadır. Evli olup da bir eşe sahip olanlara gelince; böyleleri, ancak eşlerine ulaşmalarının mümkün olmadığı zamanlarda bu çareye başvurabilirler."

İmamların bu yolu umuma tavsiye ve onları bu çareye teşvik etmelerin sebebi ise, meselenin ikinci hikmetine dayanır. Yani "unutulmaya yüz tutmuş bir sünneti diriltme esası" na, zira terk edilmeye yüz tutmuş bir sünnetin ihyası için sadece ihtiyacı olanları teşvik etmenin yeterli olmayacağı ortadır.

Bu meselenin teferruatlı açıklanması Şia'nın ahbar ve rivayetlerinde kolaylıkla bulabilirsiniz.

Kısacası meselenin tartışma götürmez tarafı şudur: Söz konusu kanunu teşri eden ilk kanun koyucu tarafın bu teşrii ve ardından, imamların yoldaki teşviklerinin amacı, bir takım hayvan sıfat-İl şehvetperestlerin hayvani zevklerini tatmine yardımcı olmak değildir. Ve böylelerinin harem saray kurabilmelerini sağlayıp iğfale uğramış bir kısım zavallı kadını bedbaht ve çocuklarını da kimsesiz ve perişan etmek de değildir asla.

HZ. ALİ'DEN -S- BİR HADİS

Kırk önerinin yazarı Sayın Mehdevi Bey, Zen-i Ruz dergisinin 87. sayısında diyor ki:

Şeyh Muhammed Ebu Zühre'nin "El Ehval El Şahsiyye" adlı eserinde, Hz. Ali'den -s- nakledilen şöyle bir rivayet geçer:

Mehdevi efendi bu rivayeti şöyle tercüme etmiş:

"Bu işin ehli olmayan birinin mut'a yaptığını bilirsem ona zina-yı muhsine[13] haddi uygular ve recmederim."

Evvela, eğer söz konusu şahıs cidden Hz. Ali'ye -s- bağlı ve ona tabiyse Şia ve Sünni kaynağında Hz. Ali'den -s- mut'a hakkında nakledilen rivayetleri neden bir kenara bırakıyor? Neden ısrarla bir ehl-i sünnet aliminin naklettiği, ancak senetçe zayıf olan bu rivayete yapışıyor?!

Hz. Ali'den nakledilen şu rivayet mesela:

"Ömer yarışa girmez ve mut'ayı yasaklamasaydı, mayası bozuk olandan başka hiç kimse zina yapmazdıasla."

Rivayette açıkça belirtilen şudur: Mut'a nikâhı yasaklanmamış olsaydı hiç kimse cinsel duyguların baskısı altında kalarak zina yapmayacaktı. Şeriata aykırı davranmayı, daima şeriata uymaya tercih edip bunun ancak huy haline getirmiş olanlar zinaya tevessül ederdi.

İkincisi, söz konusu rivayetin tercümesi sayın yazarın aktardığı gibi değil, şöyledir:

"Evli birinin mut'a yaptığını bilirsem onu recmettiririm.

"Evli erkek" demek olan "muhsin kelimesini Sayın Mehdevi'nin neden "Ehli olmayan şeklinde tercüme ettiğini de anlayamadık tabii!

Velhasıl rivayetten de anlaşılacağı gibi evli erkeklerin mut'a nikâhı yapmaya hakları yoktur. Nitekim eğer "hiç kimsenin mut'a yapmaya hakkı yoktur" denilmek istenseydi, mezkûr rivayet ibaresinin geçmemesi gerekirdi. Binaenaleyh bu rivayet sahih kaynaktan da geliyor olsa, şu görüşü te'yid etmektedir zaten:

"Mut'a nikâhı kanunu, kadına ihtiyacı olan yani bekâr olan veya evli olup da eşinden ayrı düşmüş bulunan erkekler için teşri edilmiştir." o halde bu rivayet de mut'a nikâhının caiz oluşuna delil teşkil eder, haram oluşuna değil.

13- *Zina-yı muhsine: Evli kadınla zina yapmak* -çev.-

3.

BÖLÜM

KADIN VE SOSYAL BAĞIMSIZLIK KENDİ KADERİNİ BELİRLEME BAĞIMSIZLIĞI

Bir gün bir kız tedirgin ve endişeli bir halde Hz. Resul-ü Ekrem'in huzuruna vardı:

- Ya Resulullah! Şu babam...

-Baban ne yaptı ki?

- Benim fikrimi almadan amcamın oğluna nikâhımı kıymış...

- Madem öyle, sen de itiraz etme; kabullen ve amcaoğlunun helallisi ol.

- Ya Resulullah! Amcamın oğlunu sevmiyorum; bu durumda sevmediğim biriyle evlenmeyi nasıl kabul edebilirim?

- Onu sevmiyorsan, başka; nihai kararı verecek olan sensin elbet. Git ve kimi seviyorsan onunla evlen.

- Ya Resulullah! Aslında ben amcaoğlunu çok seviyorum, başkasında gönlüm yok. Ondan başkasıyla da evlenmem zaten.. Fakat babam benim fikrimi sormaksızın kendi başına böyle bir karar aldı. Bende kasten huzurunuza varıp böyle konuştum ki cümleyi bizzat sizden duyabileyim. Böylece babaların bu konuda tek yönlü karar alamayacaklarını ve kızların rızası olmaksızın onları başkalarına nikâhlayamayacaklarını söylediğini tüm kadınlara duyurabileyim.

Bu rivayeti şehid Sani (Mesalik adlı eserinde) ve Cevahir'in yazarı (Cevahir'el Kelam'da) gibi tanınmış fakihler mütevatir olarak nakletmişlerdir. Arap olmayan cahili toplumlarda olduğu gibi Arapların cahiliyet döneminde de babalar kendilerinin kızları, kız kardeşleri ve hatta anneleri üzerinde her yetkiye sahip bulunduğuna inanırlardı. Bu nedenle onlara kendi kocalarını kendi tayin etme hakkı tanımazlardı. Bu konularda mutlak ise amcaydı.

Bu yetki tekeli öyle bir hadde varmıştı ki babalar, henüz dünyaya bile gelmemiş olan kızlarını nikâhlıyorlar ve bu kız çocuğu büyüyünce de sorgusuz sualsiz o erkeğe ait oluyordu.

DÜNYAYA GELMEDEN NİKÂHLAMA HADİSESİ

Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) Veda Haccı'nda bulunduğu günlerden biriydi. Resulullah (saa) bir bineğe binmişti, elinde de bir kırbaç vardı. Bu halde yol almaktayken adamın biri karşısına dikilip "şikâyetim var!" dedi. Resul-ü Ekrem:

- Söyle, buyurdular.

-Yıllar önce, cahiliyet döneminde iken Tarık b. Merge ile birlikte bir savaşa katılmıştık. Bir ara Tarık'ın mızrağa ihtiyacı olmuş "Bana bir mızrak verecek yok mu?! Ödülünü vereceğim!" diye bağırdığını duydum. Ben öne çıkıp "Vereceğin ödül nedir?" diye sordum. Tarık "Söz veriyorum" dedi, "Dünyaya gelecek iki kız çocuğumu senin için büyüteceğim!" Ben de bu şartı kabullenerek kendi mızrağımı ona verdim. Aradan yıllar geçti. Geçenlerde bu hadiseyi hatırlattım; Tarık'ın evde yetişkin bir kızı olduğunu da duymuştum zaten, yanına gidip hikâyeyi kendisine hatırlattım ve borcunu ödemesini istedim Ancak Tank oyunbozanlık etti ve verdiği sözden cayarak kızı ancak mehriye karşılığında bana nikâhlayabileceğini söyledi. Bu konuda hangimizin haklı olduğuna karar vermen için sana geldim. Resulullah (saa):

- Kız kaç yaşında? diye sordular. Adam cevap verdi:

- Kız büyümüş, saçlarına ak bile düşmüş...

- Bana sorarsan ne sen haklısın, ne de Tarık! Var işine git, kızcağızı da kendi haline bırak.

Adam hayretten donakaldı. Çok şaşırmıştı. Gözlerini Hz. Resul-ü Ekrem'den (saa) ayıramıyordu bir türlü... Bu nasıl hüküm vermekti? Bir babanın kendi kızı üzerinde tam tasarruf ve yetkisi yok muydu yani? Mehriyesini de ödediğim halde kız babasının kızını bana nikahlaması nasıl reva olmaz?!

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) adamcağızın hayret dolu bakışlarından, aklının allak bullak olduğunu sezerek şöyle buyurdular:

- Emin ol, eğer dediğimi yapacak olursan ne sen, ne de arkadaşın Tarık günahkâr olmazsınız.

KARŞILIKLI KIZ DEĞİŞTİRME

Cahiliyet döneminde uygulanan "sığar" nikâhı, babanın kızları üzerindeki mutlak hiyerarşisinin bir diğer örneğiydi.

"Sığar" nikâhı, karşılıklı kız değiştirme şeklinde yapılan evliliğe verilen isimdi. Yetişkin kızları olan iki kişi, bu kızları değiştiriyor, biri, diğerinin kızıyla evleniyordu. Mesela bir tarafın verdiği kızın mehriyesi, aldığı kız sayılıyordu. İslam bu bozuk geleneğin batıl olduğunu bildirmiştir. [14]

HZ. RESUL-Ü EKREM (SAA) KIZI FATIMAT-UZ ZEHRA'YI (S) EŞ SEÇİMİNDE SERBEST BIRAKMIŞTIR

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) in kendileri birkaç kız babasıydı; onları evlendirirken hiçbir zorlamada bulunmamış ve kızlannı koca seçiminde serbest bırakmıştır. Hz. Ali b. Ebu Talib (S) Hz Zehra-ı Merziyye'ye (S) elçi olarak Resulullah'ın (saa) huzuruna çıktığı zaman Peygamber-i Ekrem (saa) "Şimdiye kadar birkaç kişi daha Zehra'ya elçiliğe geldi" buyurdular, "Ben meseleyi doğrudan kendisine açtım, fakat yüzünü benden çevirerek razı olmadığını gösterdi. Şimdi de ona gidecek ve senin elçiliğe geldiğini kendisine ileteceğim."

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) kalkıp sevgili kızının yanına gitti, meseleyi açtı. Ancak Zehra (s) daha önceki elçiliklerde olduğu gibi yüzünü çevirmeyip sükût ederek rızasını göstermiş oldu. Resulullah (saa) bunun üzerine tekbir getirerek dışarı çıktılar.

İSLAM'IN KADIN HAREKETİ BEYAZ BİR HAREKETTİ

İslam, kadın camiasına en büyük hizmeti vermiştir. İslam'ın kadına götürdüğü hizmet, babaların mutlak hiyerarşisine son vermek ve erkek diktasını kırmaktan ibaret değildi yalnızca. İslam kadına her şeyden önce hürriyetini bağışladı. Ona kişilik ve şahsiyet kazandırdı, görüş ve düşünce bağımsızlığı tanıdı. Daha da önemlisi kadının tabii haklarını resmi sıfatlarla tanıdı... Ancak

---

14- *Bu nikâhta damat, aynı zamanda kayınpeder de olmakta, doğacak çocuğun babası, aynı zamanda bu çocuğun dedesi ve kendisinin kayınpederi sayılan şahsa kendi kızını nikâhlamak tadır. Gayri meşru bir aile ilişkisi doğuran bu evlenme usulü, İslam'la birlikte ortadan kalkmış oldu.* -çev.-

kadın hakları konusunda İslam'ın getirdiği yolla bu hususta batı dünyasında yaşanan ve başkaların da taklit etmekte olduğu batı usulü arasında iki temel fark vardır.

Birincisi kadın ve erkeğin psikolojisi konusudur ki İslam bu mevzuda gerçekten harikulade bir yol göstermiş ve mucize yaratmıştır. İlerdeki bahislerimizde bu mevzuyla etraflıca değinecek ve örnekler vereceğiz.

İkinci fark şudur: İslam, kadını insani haklarıyla aşina kılmış, onu hürriyet, kişilik ve bağımsızlığına kavuşturmuştur; fakat bunu yaparken kadın kesimini erkek camiasına karşı kışkırtma yoluna gitmemiş. Onu erkeklere karşı daima kötümser olmaya, on-lan dışlamaya ve onlara karşı hasmane bir tavır takınmaya da itmemiştir asla.

İslam'ın getirdiği kadın hareketi beyaz bir hareketti; siyah, kırmızı, mor veya mavi değil... Bu hareket kızların babalarına, kadınların kocalarına karşı saygısını yitirmesine sebebiyet vermedi, aile temelini sarsıntıya uğratmadı. Kadınları koca sahibi olmaya, annelik etmeye ve çocuklarını eğitme konusunda kötümser bir tutum sergilemeye itmedi. Kadını, toplumun avcısı durumunda olan ve bedava av arayan bekâr erkeklerin oyuncağı durumuna getirmedi. Kadınları, kocalarının iffetli yuvasından, kızları ana-babaların sevgi dolu kucağından itmedi. Okyanusların ötesinden "Eyvah! Kutsal aile bağlan kopuyor! Babalara güven kalmadı! Bunca fesad karşısında ne yapacağız şimdi?!... vb, canhıraş feryatların yükselmesine sebep olacak şeyler yapmadı İslam.. Keza "Bunca kürtaj ve bunca bebek katliamı karşısında ne yapacağız? Yüzde kırka varan veled-i zina artışı karşısında ne yapacağız?!" gibi soruların sebebi de İslam olmadı hiçbir zaman. Bütün bunlar batının armağanlarıydı. Zinadan dünyaya gelen çocuklar, şefkatli bir baba ocağının ürünü olmadığından anneleri bu çocuklara asla ısınamamak-ta. Dolayısıyla çocuğunu bir kurumun kapısına bırakan anne bir daha onu ne aramakta, ne de sormakta...

Ülkemizde bir kadın hareketine ihtiyaç var; fakat toplumumuzun ihtiyaç duyduğu bu hareket siyah ve bulanık Avrupai hareket değildir. Bilakis beyaz ve temiz İslami bir harekettir.

Bu, şehvetperest gençlerin katılamayacağı ve nüfuzda bulunamayacağı, aslında İslam'ın aleyhine düzenlenmiş komplolardan kaynaklanmamış bir hareket olmalıdır. Yoksa medeni kanun değiştirme adı altında sarih İslami hükümleri nefsi heva ve heveslere kurban eden bir hareket değil!.. Bu hareket her şeyden önce köklü bir takım araştırmalarda bulunmalı, mantıki tetkikler sunmalıdır. Öyle ki, Müslüman olduğu iddia edilen toplumlarda İslam hüküm erinin gerçekten ne ölçüde yürürlükte olduğunu -veya alamayacağını gözler önüne sermelidir.

Bu makaleler Allah'ın izniyle devam eder ve bütün mevzularda bahsimizi gereğince tamamlamayı başarabilirsek, İslami kadın hareketinin bir bilançosunu da vermeye çalışacağız. O zaman Müslüman İranlı kadının, batı dünyasına dilenci gibi el açmasına gerek kalmayacaktır, İşte o zaman yeni, mantıki ve dünyaca beğenilir olup, ondört asırlık kendi müstakil dünya görüşünden kaynaklanan asil bir hareket başlatabilmesinin mümkün olduğunu görecektir.

BABANIN İZNİ MESELESİ

Babaların, kızları üzerindeki velayetleri konusunda ele alınması gereken mevzulardan biri de, henüz evlilik yapmamış bakire bir kızın nikâhı için babasının izninin şart olup olmadığıdır.

İslam afçısından sarih bir şekilde tespit edilmiş usuller vardır:

Kız ve erkek çocuk, belli bir yaştan sonra iktisadi bağımsızlığa sahiptir. Yani kız veya erkek evlat akil ve baliğ olmuş, keza sosyal açıdan kendi mal varlığını kendisi koruyabilecek düzeyde gelişmiş, yani aynı zamanda "reşid" de olmuşsa onların mal varlıklarını kendi zimmetlerine

bırakmak gerekir. Anne, baba, kardeş, koca veya diğer üçüncü bir şahsın bu konuda hiçbir nezaret ve müdahale hakkı yoktur.

Sarih meselelerden biri de izdivaç konuşundur... Erkek evlat buluğa varmış ve aynı zamanda akil ve reşidde olmuşsa hukuken bağımsızdır. Ve başkalarının ona müdahale hakkı söz konusu değildir. Kız evlada gelince: Eğer daha önce evlilik yapmış ve hâlihazırda dul ise, onun durumu da tıpkı yukarıda anlatılan erkek evladın durumu gibidir. Ve kimsenin ona karışmaya hakkı yoktur. Ancak, ilk defa evlilik yapıyorsa o zaman durum ne olacaktır?

Babası, onun üzerinde mutlak irade sahibi değildir. Kızı rıza göstermediği halde onu kendi seçtiği biriyle de evlendiremez. Nitekim daha önce naklettiğimiz rivayette de geçtiği gibi Hz. Resulullah (saa) haberi ve rızası olmaksızın babası tarafından -amcaoğluyla- nikâhı kıyılan bir kızın ilgili şikâyeti üzerine ona "Eğer razı değilsen başkasıyla evlenebilirsin" demiştir. Ancak, bu konuda fakihler arasında mevcut olan görüş farklılıkları, meseleyi şu yönlerden ele alma bakımından gündeme gelmektedir: "Genç kızlar, babalarının rızası olmaksızın evlenme hakkına sahip değil midir? Veya: İzdivaç geçerli olması için babanın rızası hiç bir şekilde şart değil midir?

Burada meselenin tartışma götürmez bir noktasını hatırlatmakta fayda var. Şöyle ki: Baba, geçerli bir gerekçe olmaksızın kızının evlenmesine karşı çıkarsa hakkı sakıt ve geçersiz olur; bu durumda kız, bütün İslam fakihlerinin de ittifakıyla, eş seçiminde tamamen serbesttir.

Ancak babanın rızasının -genelde- şart olup olmadığı hakkında, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, fakihler arasında farklı görüşler vardır. Çoğu fakihler, özellikle yakın çağ fakihleri, babanın rızasının şart olmadığını söylemişlerdir. Fakat bunun şart olarak gören fakihler de vardır. Medeni kanunumuz bu hususta ikinci gruptaki fakihlerin görüşünü esas almıştır ki onların fetvası da "ihtiyat" şeklindedir.

Meselenin bu yönü, İslam'ın mutlak asli mevzusu olmadığından, onun İslami boyutu üzerinde daha fazla durmayı gerekli bulmuyoruz, ancak yine aynı sebeple bu meseleyi sosyal açıdan biraz daha irdelemekte fayda var. [15]

ERKEK ŞEHVETİN KÖLESİ, KADINDA SEVGİNİN ESİRİDİR

Bakire bir kızın, babasının rızası olmadan evlenmemesi gerektiği -veya en azından buna riayet etmesinin daha doğru olacağı yolundaki hüküm, kızın eksik bir yaratık veya sosyal rüşd açısından erkekten daha aşağı bir seviyede kabul edilmiş olduğu şeklinde anlaşılmamalıdır asla, böyle bir durum söz konusu değildir çünkü. Nitekim böyle bir gerekçenin geçerliliği söz konusu olsaydı, dul kadınla bakire kız arasında fark gözetilmezdi. Hâlbuki 16 yaşındaki bir dul kızın evlenmek için baba iznine ihtiyacı olmadığı halde, ondan yaşça da daha büyük, mesela 18 yaşındaki bir bakire kızın evlenmek için -mezkûr meseleye binaen- baba iznine ihtiyacı olmaktadır. Keza İslam, kızın tek başına kendi mesuliyetlerini yüklenemeyeceği ve işlerini bizzat yürütebilme konusunda eksik olduğu gibi bir görüş taşımaz. Akil, baliğ ve reşid seviyeye gelmiş bulunan bir kıza ekonomik bağımsızlık tanır. Onun yüzlerce milyonluk ticari bağlantılara girebilmesi için babası veya erkek kardeşinin müdahale hakkı olmadığını da söyler. Genç kızın evliliğinde baba iznini arama meselesinin, nice fikhi delillerden başka son derece hassas bir sebebi daha vardır. Bunu göz önünde bulunduran medeni kanun yazarlarım kutlamak gerekir:

Mesele, kadının eksik olması veya aklen ve fikren rüşde varamamış bulunması değildir asla. Bilakis; kadın -erkek psikolojisiyle ilgili bir nokta göz önünde bulundurulmuştur burada.. Sözkonu-

---

15- *Şahsi görüşüm, medeni kanunun bu mevzuda doğru bir yol takip etmiş olduğudur.*

su göz önünde bulundurulan nokta, erkeğin avcı tavrı ve kadının, onun vaatlerine çabucak kanan, ona bütün samimiyetiyle inanı veren saflığıdır.

Erkek şehvetin kuludur, kadın da sevgi ve muhabbetin esiri... Erkeği tezellüle uğratan ve dize getiren şey şehvettir. Buna karşılık, psikologların da bugün belirtmiş olduğu gibi, kadının şehvete karşı direniş gücü erkekten çok daha fazladır. Ancak kadın da, erkeğin sevgi, güven sadakat ve aşk nağmeleri karşısında teslim olmakta ve direnci kırılıvermektedir. Kadının safça kanışı bu noktada başlar işte.

Erkekle henüz yakın ilişkiye girmemiş bulunan bir kadın onun sevgi ve aşk vaatlerine kolayca kanıvermektedir.

(Amerikalı psikolog Profesör Rıcka'ın Zen-i Rüz dergisinin 90. sayısında yayınlanan "Dünya, kadın ve erkek için aynı değildir" başlıklı yazısını okuyanlar onun şu teshiline dikkat etmişlerdir: " Bir erkeğin bir kadına söyleyebileceği en güzel cümle "sevgilim, seni seviyorum" dur. Bir kadın için mutluluk, erkeğin kalbini fethetmek ve bir ömür boyu ona sahip olabilmektir."

İlahi bir psikolog olan gerçek ruhbilim uzmanı Hz. Resul-ü Ekrem (saa) bu hakikati 14 yüzyıl önce açık bir ifadeyle beyan ediyordu: "Erkeğin, seni seviyorum, sözü kadının kalbinden asla çıkmaz."

Avcı erkekler kadınların bu duygusunu daima sömürmüşlerdir. "Sevgilim seni seviyorum, aşkınla divaneye döndüm" gibi laflar, erkekler konusunda henüz tecrübesi olmayan genç kızların kolayca avlanmasını sağlayan tuzaklardır.

Bilindiği üzere bugünlerde kamuoyunu meşgul eden bir olay yansıdı gazetelere… Mezkûr hadise, intihara teşebbüs eden Efser adlı bir kadınla, onu iğfal eden Cevad adlı bir erkekle ilgiliydi; mesele savcılığa yansımış şimdi. Adam, Efser'i iğfal etmek için yukarıdaki tuzak formülünü kullanmış. Efser de, Zen-i Rüz dergisinin aktardığına göre şöyle diyor:

"Gerçi kendisiyle konuşmuyordum, fakat yine de her gün, her saat onu görmek istiyordum.. Âşık olmamıştım ona; ama bana karşı ilan ettiği aşkına psikolojik bir ihtiyaç duyuyordum. Bütün kadınlar böyledir; aşktan önce aşığı severler. Kadınlar ve kızlar, aşığı bulduktan sonra tanışıyorlar aşkla, bu her zaman böyle.. Ben de bu kuralın dışında değilim..."

Evet, böyle diyor Efser Hanım... Kaldı ki kendisi dul ve gün-görmüş bir hanım.. Tecrübesiz gencecik saf kızların halini de varın düşünün artık...

Bu yüzdendir ki erkekler konusunda hiçbir tecrübesi olmayan gencecik kızlar, erkeklerin ne gibi duygular taşıdığını daha iyi bilen babalarıyla meşveret etmeli ve onların rızasını almalıdırlar. Bazı istisnalar dışında her babanın kendi kızının hayrını istediği ve onun mutluluğundan yana olduğu açıktır.

Binaenaleyh bu noktada kanun kesinlikle kadını aşağılamamış, bilakis ona destek vermeye ve kendisine yardımcı olmaya çalışmıştır. Nitekim erkeklerin, "kanun ne diye bizleri bu konuda baba veya annenin rızasını almaya mecbur kılmamış?" demesi, birilerinin kalkıp da babadan izin alınması meselesine kızlar adına itirazda bulunması kadar mantıksız değildir.

Zühre, Büyük [16], Adil, Nesrin... vb leriyle ilgili bu hikayelerle her gün karşılaşılmakta ve bu gibi hadiseleri gören veya en azından duyan insanların, yine de kızlara ebeveynlerini umursamamaları gibi bir tavsiyede bulunabiliyor olmasına şaşmamak elde değil gerçekten...

Bu gibi şeyler, günümüzde kadına acıdığını iddia ederek ondan yanaymış gibi görünenlerle kadın avcılarının birlikte hazırladığı bir komplodur bence.. Biri, diğeri için yem hazırlamakta ve avı onun tuzağına doğru sürmektedir aslında.

40 maddelik tasarının yazarı, Zen-i Ruz dergisinin 88. sayısında diyor ki: "1043. madde, buluğ ve rüşdle ilgili bütün kanun maddelerine aykırıdır. " Keza bu kanun maddesi aynı zamanda insan hürriyetinin aslına ve BM genelgesine de ters düşmektedir."!!!

Yazar efendi, mezkur kanunun "babaların, kızlarını istedikleri birine nikahlama ya da geçerli bir sebep olmaksızın kızlarının evlenmelerini engelleme hakkına sahip olduğu" şeklinde bir mana taşıdığını zannetmiş herhalde...

Evlenme yetkisinin bizzat kıza bırakılması ve kötü niyetli davranmamak veya kızının evliliğini engelleyecek uygunsuz kararlar almamak şartıyla, baba izninin bu nikahın doğruluk ve sağlamlığı için gerekli kabuledilmesinin ne gibi bir mahzuru olabilir?.. Bunun, insan hürriyetinin aslına ters düştüğünü söylemek mümkün müdür? Bu, erkeğin tabiatına güven duymamaktan kaynaklanan bir tedbirden ibarettir; kanun, erkek konusunda tecrübesi olmayan kadını koruyabilmek maksadıyla bu tedbiri lüzumlu görmüştür, bütün mesele budur.

Yazar şöyle diyor:

"Kanun koyucumuz, fikri olgunluğa ulaşamamış ve evlenmek, kocaya varmak, bir erkeğin eşi olmak gibi şeyleri henüz doğru dürüst kavrayamamış bulunan 13 yaşındaki bir kıza evlenme salahiyeti vermekte. Daha birkaç kilo sebze alıp satma yetkisi bile bulunmayan böyle bir mahlûka ömür boyu birlikte yaşayacağı hayal arkadaşını bizzat seçme ve onunla evlenme yetkisi tanımakta. Ancak, üniversiteye gitmiş, tahsil etmiş ve ilmin yüce mertebesine ermiş bulunan 25 veya 40 yaşlarındaki bir tahsilli kızın, okuma yazması bile olmayan babası veya büyükbabasının iznini ve onayını almaksızın evlenmesine müsaade etmemektedir...."

Önce şunu sormak gerekir: "13 yaşındaki bir kızın, babasının izni olmaksızın evlenebileceği, hâlbuki üniversite tahsili görmüş 25 veya 40 yaşındaki bir kıza bu hakkın tanınmadığı" görüşü kanunun hangi hükmüne istinaden çıkarılmış acab? İkincisi, baba izninin şart olması, onun taşıdığı babalık duygusundan ve erkeklerin kadınlara karşı beslediği duygulara aşina olmasından kaynaklanan bir çerçeveyle sınırlıdır. Nitekim babanın işi engellemek için bahanelere tevessül etmesi halinde bu şart ortadan kalkar.

Üçüncüsü şimdiye kadar herhangi bir hâkim, medeni kanun açısından akli ve fikri rüştün izdivaç için gerekli olmadığım iddia etmemiştir. Ve hâkimin de hiçbir yazarın deyişiyle henüz eş seçimi ve evlenmenin manasını bile bilmeyen onüç yaşında bir kız çocuğun evlenebileceğini iddia etmiş olduğunu sanmıyorum. Medeni Kanunun 211. maddesi şöyle der: "Ticari işlemlerde bulunacak şahsın, ehil kabul edilebilmesi için akil, baliğ ve reşid olması gerekir."Gerçi burada "ticari işlemde bulunacak şahıs" ibaresi geçmektedir. Ta ki nikâh akdi ticari bir akid değildir; ancak mezkûr kanun maddesinde geçen ifade, 181. maddeden itibaren başlayan ve akidler, ticari işlemler ve gerekli usulleri kapsamına almakta. Dolayısıyla genel bir kanunun devamı olduğundan, medeni

---

16- *Türkçe "büyük" kelimesi, Farsçaya "biyok" telaffuzuyla geçmiş olup sadece özel isimlerde kullanılmakladır -çev-*

kanun uzmanları 211. maddeyi "kamu ehliyeti" olarak telakki etmişlerdir. Bunlar her çeşit akid ve sözleşmede aranana "ehil olan" şartlarıdır.

Eskiden yapılan bütün sözleşme ve senetlerde erkeğin ismi "baliğ, akil ve reşid", kadının ismi de "baliğe, akile ve reşide" ibarelerinden sonra gelirdi.. Medeni kanun yazarlarım bu önemli noktayı gözden kaçırmış olacağını düşünmek mümkün müdür?

Medeni kanunun yazarları, düşünce darlığının bu raddeye varacağına inanmazlardı.Yine kanunda kamu ehliyetini belirtmiş oldukları halde, nikah konusunda baliğ, akil ve reşid üzerine ikinci bir madde düzenlemeleri gerekeceğine inanmazlardı herhalde!..

Medeni Kanunu şerh edenlerden biri olan Dr. Seyyid Ali Şaygana beyefendi "sözleşmeyi yaptıran tarafın -akid- baliğ, akil ve bu kastı taşıyor olması gerektiği" yolundaki 1064. maddenin eşlerle ilgili olduğunu düşününüz. Bu maddenin onların nikah konusunda ehil olup olmadıklarını beyan ettiğini ve "reşid olma" şartının belirtmediğini zannetmiş. Böylece bu maddenin, kamu ehliyetinden söz eden 211. maddeyle çeliştiğini sanmış ve meselenin açıklamasına girmek zarureti duymuştur. Hâlbuki 1064. madde sözleşmeyi yapan değil, yaptırana -veya hükmünü okuyan- tarafın reşid -rüşdünü ispatlamış- olması şart değildir.

Burada haklı olarak eleştirilmesi gereken taraf, İran halkının davranışıdır; medeni karnin veya İslam ahkâmı değil... Bugün halkımız arasında, babaların çoğu cahiliyet döneminde olduğu gibi hala kendilerini mutlak ve yegâne yetki sahibi olarak görmekte. Kızının, gelecekte çocuklarının babası ve kendisinin hayat arkadaşı durumunda olacak olan kocasını seçme hususunda görüş beyan etmesini büyük bir terbiyesizlik ve laubalilik şeklinde telakki etmekte. Kızının fikri açıdan da rüşdünü ispatlamış olması gerektiğine -ki bu İslam'ın da gerekli gördüğü bir şarttır- hiç ehemmiyet vermektedir. Kız henüz rüşdünü ispatlamamış olduğu halde kıyılan ve şer'an kesinlikle geçersiz ve batıl sayılan nice nikah hadiseleri vardır hala..

Âkidler [(17)] günümüzde kızın "rüşdünü ispatlamış olup olmadığını" araştırmıyorlar, meselenin bu yönünü incelemiyorlar maalesef.. Kızın buluğa ermiş olmasını yeterli buluyorlar. Hâlbuki büyük âlimlerin, kızları aklen ve fikren de rüşdünü ispatlamış olup olmadığının anlaşılabilmesi için onları sınadıklarını bir nevi deneye tabi tuttuklarını biliyoruz. Bu hususta onlardan günümüze kadar gelmiş epey kaynak hadiseler vardır. Mesela bazı âlimler, kızın dini açıdan rüşdünü ispatlamış olmasını şart bilir. Ancak usul-ü dini yeterince kavramış bulunan kızların nikâhlarını kıymayı kabul ederlerdi... Bugün çoğu Âkidler (nikâhı kıyan ve okuyan şahsa) ve ebeveynler bu noktaya gereken dikkati göstermiyorlar maalesef...

Ancak görüldüğü kadarıyla kimileri, halkın davranışlarından kaynaklanan yanlışlıkları İslam'a mal etmeye çalışmakta. Ne kadar kusur varsa, İslami kanunlardan faydalanılarak düzenlenmiş olan mevcut medeni kanuna yüklemeye çalışmaktadırlar var güçleriyle...

Bence medeni kanunun haklı olarak eleştirilmesi gereken tarafı, 1042. maddeyle ilgili olan kısmıdır. Bu madde şöyle der:

Kadın -veya kızlar- onbeş yaşım tamamladıktan sonra dahi, henüz onsekiz yaşını doldurmadıklarından, velilerinin izni olmaksızın evlenemezler."

17- *Türkçenin yetersizliği cihetiyle "a" harfi üzerinde inceltme işareti kullanmak zorunda kaldım. Çünkü elifsiz ayn harfiyle yazılan ve akdin kendisi -sözleşme- anlamına gelen " akd " kelimesiyle elifli yazılan "akade" kelimesini ancak bu işaretle ayırabilmek mümkün, ikincisi, akdi yaptıran, yani ticari sözleşme veya nikâh okuyan veya kıyan şahıs anlamına gelir, -çev.-*

Bu maddeye göre kız dul olsa dahi, onbeş ila onsekiz yaşlan arasında, velisinin izni olmaksızın evlenememektedir. Hâlbuki buluğ ve rüşdünü ispatlamış dul bir kadının hem Şia fikhı hem de akli delil açısından, evlenmek için velisinden izin alması gerekmez.

4.

BÖLÜM

İSLAM VE HAYATI YENİLEME -1

ZAMANIN GERÇEKLERİ

Müslümanların azamet ve yıkılışını işlediğim "İnsan ve Kader" adlı kitabımın önsözünde Müslümanların yıkılış sebeplerini üç ana başlık altında toplamıştım: İslam, Müslümanlar ve yabancı unsurlar.

Orada, araştırılması gerektiğini belirttiğim 27 konudan biri "zamanın gerekleri" ydi. Aynı kitapta, "İslam ve Zamanın Gerekleri" başlıklı bir risale yayınlayacağıma dair söz vermiştim, bu konuda epeyce not ve dokümanım da var. Bu dizi makalelerde, bir risale halinde hazırlanması gereken konuların bütününe yer verebilmek mümkün değil. Ancak bu makaleleri mütalaa eden değerli okuyucuyu mezkûr konuda biraz aydınlatmış olabilmek gayesiyle kısa bir açıklamanın da faydalı olacağına inanıyorum.

Din ve ilerleme konusu, biz Müslümanlardan daha çok, diğer dinlere mensup olanlar için söz konusu olagelmiş. Dünyanın tanınmış pek çok aydını, dinin ilerlemeye karşı olduğu gibi bir zanla dine karşı olmuş ve dinden çıkmayı tercih etmişlerdir. Söz konusu aydınlar, dinin hareketsizlik ve yerinde saymayı gerekli gördüğünü, dindarlığın da her çeşit değişiklik ve yeniliğe karşı savaşmak anlamına geldiğini sandılar. Başka bir deyişle onlara göre dinin özelliği durgunluk, hareketsizlik ve mevcut şekilleri korumayı gerektiriyordu.

Bir zamanlar Hindistan'ın başbakanı olan Nehru dine karşı bir insandı, hiçbir din ve mezhebe inanmazdı. Konuşmalarından anlaşıldığı kadarıyla dinden nefret etmesine sebep olan yegâne unsur, ona göre dinin "durağan", "monoton" ve "dogmatik" bir boyut taşıyor olmasıdır.

Nehru, ömrünün sonuna doğru kendisinde ve kâinatta bir boşluğun varlığını sezinliyor ve bu boşluğu ancak manevi bir gücün doldurabileceğine kanaat getiriyordu. Ancak, bütün dinlerin bu durağan ve monoton yapıya sahip olduğunu zannettiğinden, dine yaklaşmaktan hep korkmuştur.

Karanciya adlı bir Hintli gazeteci, Nehru'nun ömrünün son günlerinde onunla bir röportaj yaptı -mezkûr röportaj Farsçaya da çevrildi-. Bu muhtemelen Nehru'nun dünya meseleleriyle ilgili olarak belirttiği en son görüşleri olsa gerek.

Karanciya, Nehru'yla Gandi hususunda yaptığı konuşmada "Bazı aydınlar" diyor, "Gandi'nin duygusal çözümleri, kendine has manevi ve ruhani metotlarıyla sizin başlangıçta bilimsel sosyalizme olan inancınızı zayıflattığı ve sarstığı görüşündeler."...

Nehru şu cevabı veriyor: "Manevi ve ruhani metotları da kullanmak gerekir, bu iyi bir yöntemdir. Ben bu hususta Sayın Gandi'yle daima mutabık oldum, hatta maneviyatın bugün çok daha fazla gerekli olduğu inancındayım. Zira bugün giderek revaç kazanan yeni medeniyetin yarattığı manevi boşluk karşısında, dünden daha fazla manevi cevap ve çözüm yolları aramak gerekir."

Karanciya daha sonra Marksizm üzerine bir takım sorular yöneltiyor Nehru'ya; o da verdiği cevaplarda Marksizm'in bazı yetersizliklerine değinerek tekrar aynı manevi çözüm yollarını öneriyor. Bunun üzerine Karanciya şöyle diyor ona:

"Sayın Nehru, bugün ruhi ve manevi değerlerden söz ederken dünkü parlak yakutla (Nehru'nun gençlik dönemini kastediyor) çelişmiş olmuyor musunuz?

Söylediklerinizden, Nehru,'nun ömrünün son demlerinde bir tanrı arayışı içine düştüğü gibi bir sonuç çıkıyor adeta"...

Nehru'nun cevabı şudur: "Evet, değiştim ben.. Ancak ruhi ve manevi ölçü ve çözüm yolları üzerindeki ısrarımın bilgisizce ve dikkatsiz bir tutuma dayanmadığını da belirtmek isterim." Nehru daha sonra" Şimdi, ahlakı ve maneviyatı en iyi şekilde üst bir seviyeye ulaştırabilmenin nasıl mümkün olduğu üzerinde durmak gerekir" diyor ve bunu da yine kendisi şöyle cevaplıyor:" Dinin zaten bunun için var olduğu açıktır. Ancak, maalesef din birtakım dar görüşlülükler şekline girmiş. Belli kalıplar şeklindeki bazı muayyen kuru ve ruhsuz emirlere uyma ve birtakım muayyen kuralları uygulama derecesine indirgenmiştir. Dinin dış görünüşü Ve kabuğu olduğu gibi günümüze dek gelebilmiş, ancak ruhu ve gerçek manası bütünüyle ortadan kalkmıştır."

İSLAM VE ZAMANIN GEREKLERİ

Gelmiş geçmiş dinler arasında hiçbiri, İslam'da olduğu gibi halkın hayatının bütün boyutlarıyla ilgilenebilmiş değildir. İslam dini kendi kurallarını koyarken birtakım ibadetlerle; zikir, dua ve belli bazı ahlaki nasihatlerde bulunmakla iktifa etmemiştir. Bilakis, kulun Rabbiyle kurması gereken irtibatını beyan ettiği gibi, insanların yekdiğeriyle ilişkilerinin ana çerçevesini, insanların hakları ve karşılıklı vazifelerinin sınırlarını da muhtelif saha ve şekillerde açıklamıştır. Binaenaleyh böyle bir özellik taşıyor olması cihetiyle İslam'ın zamanla uyuşması sorusu, diğer dinlerde olduğundan çok daha fazla gündeme gelmektedir.

YABANCILARA GÖRE İSLAM'IN ZAMANA İNTİBAK EDEBİLME ÖZELLİĞİ

Pek çok yabancı yazar ve bilim adamı medeni ve sosyal kurallar açısından İslam'ı incelemiş ve İslamî hükümlerin ileri kurallar olduğuna kanaat getirmiş. Bu dinin canlı ve ölümsüz özelliği ve zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilme hassasını övgüyle karşılamıştır.

Tanınmış hür düşünceli İngiliz yazar Bernard Shaw şöyle der: Fevkalade canlı olması cihetiyle Muhammed (saa)'in dinine karşı daima büyük bir saygı duymuşumdur. Bence İslam, hayatın muhtelif durumlarına uymak ve hâkimiyet gösterebilme hususunda, yaşamın türlü boyut ve şekillerine uyum sağlayıp her çağa cevap verebilecek ve hükmedebilecek yegâne dindir.

"Muhammed'in (saa) İslam'ı, yarının Avrupa'sında kabul görecektir; ben buna inanıyor ve bunun belirtilerini şimdiden görebiliyorum."

"Cehalet veya taassup sebebiyle Ortaçağ din adamları, Muhammed (saa) dinini siyah portrelerle tasvir etmiştir. Tutuculuk ve kindarlıkları sebebiyle onlar, Muhammed'i (saa) daima İsa (sa)'ya karşı birisi olarak görmüşlerdir. Ben bu fevkalade insan üzerine mütalaalarda bulundum,, araştırdım -ve onunİsa (sa) ya karşı olmadığı gibi, aynı zamanda insanlığın yegane kurtarıcısı olarak tanımlanması gerektiği sonucuna vardım. Bence bu çağa onun gibi birinin hükmetmesi çağın meselelerine öylesine çözümler getirecektir ki, insanoğlunu barış ve mutluluk yolundaki arzusu tamamen gerçekleşebilecektir sonunda..."

Doktor Şebli Şemiyl, Lübnanlı bir materyalisttir. Din inancına karşı bir silah olarak kullanabilmek maksadıyla Alan Bohner'in açıklama ekini de beraberinde verdiği botanik konulu bir eseri Arapçaya ilk kez tercüme etmiş biridir Şemiyl...

Bu adam materyalist bir düşünceye sahip olduğu halde İslam dini ve bu dinin peygamberine karşı büyük bir ilgi duymakta, ondan övgüyle söz etmekte. Kendisi materyalist olmasına rağmen bu ilgisini gizleyememektedir. Şemiyl, İslam'dan canlı bir din olarak söz etmiş ve onun zamana intibak özelliğini daima övgüyle karşılamıştır.

Söz konusu şahıs "Felsefet-un Nesve Ve'l irtiga" adlı Arapça eserinin ikinci cildinde "El Kur'an Ve'l Ümran" başlıklı bir makaleye yer vermiş. Mezkûr makale Şemiyl'in, Müslüman ülkeleri gezen ve Müslümanların inhitatına sebep olarak İslam'ı gösteren bir ecnebiye yazdığı reddiyedir.

Şemiyl bu makalesinde Müslümanların aşağılanmasından sebebinin İslam'dan değil, bilakis, İslam'ın sosyal hüküm ve düsturlarından uzaklaşılmış olmasından kaynaklandığını açıklamaya çalışmakta. İslam'a terbiyesizce dil uzatan bazı batılıların İslam'dan habersiz olduklarının ve bu dini tanımamış bulunduklarını belirtmekte. Diğer yandan da hainice bir hesapla; neticede kendi bağrından yükselmiş bu kural ve düsturlara karşı onları kötümserleştirmeye çalıştığını be lirtmekte. Bu suretle de doğu insanının boynuna batı yularının geçirme gayesi güttüklerini söylemektedir.

İslam'ın, zamanın gerekleri ve çağın ihtiyaçlarıyla uyum sağlayıp sağlamadığı sorusu, günümüzde en çok gündeme gelen sorulardan biridir. Halkın muhtelif kesimleriyle, özellikle tahsilli tabakayla sürekli muaşereti bulunan birisi olarak hiçbir konuda bu kadar soru sorulduğunu görmedim.

SORULAR, ELEŞTİRİLER

Kimileri, bazen sorularını felsefi bir renge büründürüyor ve diyorlar ki: "Bu dünyada her şey bir değişim ve dönüşüm halindedir, sabit olarak kalan ve değişmeyen hiçbir şey yoktur. İnsanlık camiası da bu kuralın dışında değildir. Öyleyse birtakım sosyal kuralların değişmeksizin sabit kalabileceğini düşünmek nasıl mümkün olabilir!?"

Konuyu sırf felsefi bir açıdan ele alacaksak cevabı gayet açıktır bunun: Sürekli değişim halinde bulunan, yeniyken eskiyen, gelişen ve sonunda çöken, ikileyen ve tekâmül gösteren her şey, bu dünyanın maddi terkiplerinden müteşekkildir.

Kâinata hâkim olan kurallar ve tabiat kanunları ise daima sabittir, asla değişmez...

Mesela canlı yaratıklar belli birtakım kurallar çerçevesinde sürekli tekâmüle uğrarlar. Bilim adamları bu tekâmül ve evrim kurallarını açıklamışlardır... Canlı yaratıklar sürekli bir değişim halindedirler ve tekâmüle uğrarlar. Fakat ya bu değişim ve tekamülün kuralları?.. Onlar da mı değişir acaba?! Değişim ve dönüşüme sebep olan kuralların "değişir ve dönüşür" olmadığı açıktır. Biz de burada "kurallar" dan söz etmekteyiz işte. Bu anlamda söz konusu kuralın bir tabiat kanunu olmasıyla sonradan tedvin edilmiş bir sözleşmeli kanun olması arasında fark ve tabiattan kaynaklanmış olması, toplum ve bireyin tekâmül seyrini belirleyici özellik taşıması pekâlâ mümkündür.

Ancak, İslam zamanla uyum içinde midir; değil midir? İslam her zaman ve mekanda uygulanabilir mi, uygulanamaz mı? Bu konulardaki sorular yalnızca genel ve felsefi bir boyut taşımaz.

En çok sorulan ve en fazla gündeme gelen mesele; kanunların ihtiyaçlara binaen teşri edildiği, insanoğlunun sosyal ihtiyaçlarının ise sabit ve monoton olmadığıdır. O halde sosyal kanun ve kuralların da sabit ve durağan olmaması lazım geldiği şeklindedir.

Son derece yerinde ve muteber bir eleştiridir bu. İslam'ın, idrak ve anlayış sahibi her Müslüman'ın iftihar edip gurur duy duğu mucizeli boyutlarından biri şudur. Bu yüce dinin durağan ve sabit olan sosyal ve ferdi ihtiyaçlar için sabit, geçici ve değişken ve ihtiyaçlar içinse yine değişken kurallar koymuş olmasıdır. Bahsimizin ilavesinde bu meseleyi açıklamaya çalışacağız inşaallah.

BİZZAT ZAMAN NEYLE UYUMLU OLMALI?

Bahsimize geçmeden önce iki noktanın özellikle belirtilmesi gerektiği kanaatindeyim:

Birincisi tekâmül, ilerleme ve zaman şartlarının değişmesi gibi meselelerden dem vuran bazılarının sosyal sahalarda meydana gelen her çeşit değişikliği, özellikle batı dünyasından kaynaklanan bütün sosyal değişiklikleri bir ilerleme ve tekamül gibi görmesi yanlıştır.

Günümüz insanının yanılgıya düşmesine, yanlışa kapılıp aldanmasına neden olan en önemli düşünce hatalarından biridir bu...

Bu gibilerinin zannına göre "günlük hayatta kullanılan araç ve gereçler sürekli değişmekte. Eksik olan şeyler yerini daha mükemmeline bırakmakta. Bilim ve teknik durmadan ilerleme kaydetmekte. O halde hayatta vuku bulan bütün değişiklikler de bir anlamda ilerleme ve gelişme olarak kabul edilmeli. Ve her değişikliğe hemen kucak açılmalıdır... Zira bunlar zamanın cebir ve zorlamasıdır. İstense de istenmese de kendisini kabul ettirecektir!!.."

Hâlbuki ne vuku bulan her değişiklik doğrudan doğruya bilim ve tekniğin sonucudur, ne de herhangi bir cebir ve zorlama söz konusudur... Bir taraftan bilim ilerlerken, öte yandan insanoğlunun zevkperest ve yırtıcı tabiatını da kemâle doğru götürmekte ve onun ilerlemesini sağlamaktadır. Ancak, insanoğlunun zevkperest nefsaniyeti ve yırtıcı tabiatı da onu fesat ve sapmaya sürüklemektedir daima... İnsanın yırtıcı ve nefsine düşkün tıyneti, bilimi kendi lehine araç olarak kullanmak ister. Şehevi ve hayvani arzularını tatmin yolunda ondan istifade etmek ister her zaman... Zaman kavramında ilerleme ve tekâmül olduğu gibi fesat ve sapmalar da vardır. Binaenaleyh zamanın ilerleyişiyle birlikte ilerlemek, ancak onun fesat ve sapıklıklarıyla da mücadele etmek gerekir. Müslih -İslah edici- ve mürteci -gerici- nin ikisi de zamana karşı kıyam eder; şu farkla ki müslih, zamanın gösterdiği sapmalara, mürteci ise zamanın kaybettiği ilerleme ve gelişmelere karşı çıkar. Zaman ve beraberinde getirdiği her değişikliği iyilik ve kötülüklerin genel ölçüsü şeklinde kabul edelim. Bu durumda bizzat zamanın ve onun değişimlerini neyle ölçecek ve hangi mihenge vuracağız?... Eğer, her şey zamana göre ayarlanacak ve ona uyup uymadığına bakılacaksa, yani temel ölçü zaman olacaksa, bu durumda zaman neye göre ayarlanacak? Zamana hangi temel ölçü uygulanacaktır? Aynı şekilde, eğer insanoğlu zaman ve onun getirdiği değişiklikler karşısında eli kolu bağlı kalacak ve onun her şeyine uyup, her şeyiyle ona tabi olacaksa bu durumda ne olacak? İnsanoğlunun faal, yapıcı ve yaratıcı iradesi neye yarayacak, bu durumda "insan iradesi" nin rolü ne olacaktır peki?!...

Zaman bineğine binmiş ve bu binek üzerinde yola koyulmuş bulunan insan, bir lahza olsun bu bineği kendi haline bırakmamalı. Ona sürekli yön verip kontrol etmelidir. Zamanın değiştiğinden, devranın başkalaştığından dem vuranlar onun insan tarafından kontrol ve yönlendirilmesi gerektiğinden habersizdirler. İnsanoğlunun bilfiil faal rolünü unutmuşlardır... Böyleleri, kendisini, atının gidişine bırakan atlıya benzer...

İNTİBAK MI YOKSA İPTAL VE BOZULMA MI?

Üzerinde durulması gereken ikinci nokta, bazılarının "İslam ve zamanın gerekleri" meselesini kendilerine has basit bir formülle halletmiş olmalarıdır. Söz konusu düşünceye sahip olanlar "İslam ve zamanın gerekleri" meselesini kendilerine has basit bir formülle halletmiş olmalarıdır. Söz konusu düşünceye sahip olanlar "İslam canlı ve ölümsüz bir dindir, her zaman ve her çağa uyum sağlayabilecek bir yapısı vardır" derler. Bu uyumun niteliği nasıldır, formülü nedir? diye soracak olursanız şu cevabı verirler: "Zamanın şartlan değişecek olursa mevcut -İslami- kanunla hemen iptal eder ve onun yerine bir başka kanun koyarız! "

40 maddelik tasarının yazarı da bu meseleyi yukarıdaki gibi halletmiş... Bakınız ne diyor: "Dinlerin dünyayla ilgili kanunuları yumuşak ve elastik olmalı; bilim ve tekniğin ilerleyişine, medeniyetin kaydettiği gelişmelere ayak uydurmalıdır. Bu tür bir uyum sağlama, her şekle girebilecek bir elastikiyet gösterme ve zamanın şartlarına ayak uydurabilme, İslam'ın yüce düsturlarına aykırı olmadığı gibi onun ruhuna da uygundur." (Zen-i Ruz dergisi, 90. sayı, sy: 75)

Mezkûr yazar, yukarıdaki satırların öncesi ve sonrasında diyor ki: "Zamanın gerekleri ve şartlan sürekli değişmekte. Her dönemde yeni kanunlara ihtiyaç duyulmakta. Öte yandan İslam'ın sosyal ve medeni kanunları cahiliyet dönemi Araplarının basit hayat tarzına uygunluk göstermekte. Esasen bu cahili örflerin tıpkısı olduğundan çağımıza ters düşmekte. Dolayısıyla da bunların yerine yeni kanunlar ikame etmek gerekmekte.

Bu gibilerine şöyle sormak gerekir: Bir kanunun zamana uygun olmasından maksat onun iptal olabilirliği ise, bu elastikiyetteki taşımayan hangi kanun vardır? Bu anlamda zamanla bağdaşmayan, devrana uygulanamayan kanun, hangi kanundur acaba.?

İslam'ın zamana uyum sağlama yeteneği konusunda öne sürülen böylesi bir bahane, tıpkı adamın en güzel yoludur" demesine benzer. Fakat aynı adamdan biraz açıklama istediğinizde "Çünkü" demektedir, "insan ne zaman keyfine bakmak ve gününü gün etmek isterse hemen bu kitaplarısatışa çıkarır. Ve elde ettiği parayla keyfince yaşayabilir"!!

Mezkur yazar "İslam hükümleri üçe ayırır" diyor: "Birinci bölüm tevhid, nübüvvet, miad..vb. gibi akaid hükümleridir. İkinci bölüm abdest namaz, oruç, hac taharet... vb. mevzuların mukaddemat ve kurallarından söz eden ibadi hükümlerdir. Üçüncü bölümse halkın hayatıyla ilgili hükümlerdir.

"Birinci ve ikinci bölümdeki hükümler, dinin bir parçası durumunda olup halkın daima taşıması gereken hususiyetlerdir. Ancak, üçüncü bölümdeki hükümler dine ait değildir. Zira din, insanların hayatına karışmaz, meselenin o tarafiyla ilgilenmez. Esasen peygamber de bu kanunları dinin bir parçası ve kendi risaletinin gereği olarak koymuş değildir. Bilakis, peygamber efendimiz aynı zamanda bir devlet başkam da olduğundan bu meselelerle de ilgilenmek durumunda kalmıştır. Yoksa dine yakışan şey, halkı namaz ve oruç gibi ibadetlere davet etmekten başka nedir ki? Halkın dünya hayatıyla dinin ne işi var?!" !!!

Halkı Müslüman bir ülkede yaşayan birinin İslam mantığından bunca bihaber olması inanılır gibi değil!...

Kur'an-ı Kerim, enbiya ve mürselinin hedefini açıkça beyan etmemiş midir? Kur'an-ı Kerim "Bütün peygamberleri apaçık delillerle gönderdik, onlara kitap ve mizan indirdik, insanlar adalete yönelsinler diye..." buyurmuyor mu? Kur'an-ı Kerim sosyal adaleti, bütün peygamberlerin asil hedefi olarak zikretmiştir.

Kur'an-a göre amel etmek istemiyorsanız büyük günaha girmeyin bari!... İslam'a ve Kur'an'a ne diye hakaret ediyorsunuz beyefendi!? Bugün insanoğlunun duçar olduğu bedbahtlıkların çoğunun sebebi bu davranışlardan kaynaklanıyor işte... Bütün bu zavallılıkların sebebi, ahlak ve kanunun biricik himayesini, yani dini kaybetmiş olmasıdır!

"İslam iyidir, güzeldir, ancak camiler ve mescidlerin dışına taşmaması ve sosyal hayata karışmaması kaydıyla..." manzumlu bu tür lafları yarım asırdan beridir duyuyoruz... Bu laflar, İslam ülkelerinin sınırlarının ötesinden kaynaklanmış ve oralardan bütün İslam ülkelerine yöneltilmiş bir propagandadır aslında.

Bu propagandayı yapanların asıl maksadını daha iyi gözler önüne serebilmek için yukarıdaki cümleyi biraz açmakta fayda var.

Bu tür laflarla denilmek istenen şey kısaca şudur: "İslam, komünizme karşı çıktığı ve onu engelleyici bir faktör olduğu sürece kalmasında -gündeme gelmesinde- fayda vardır. Fakat batının menfaatlerine dokunduğunda, geriye çekilmesi gerekir!" Batılılara göre İslam'ın ibadetle ilgili hükümlerinin gündemde kalmasında fayda vardır. Zira böylece gerektiğinde, dinsiz ve ilhadi halkı harekete getirebilmek mümkün olacaktır. Ancak Müslümanların hayat felsefesi sayılan ve onun aracılığıyla batılılar karşısında kimlik ve bağımsızlığını duyumsamasına yarayan; keza Müslüman'ın kimliğinin, batının doymak bilmez midesinde hazmolup erimesini engelleyen İslamî sosyal hükümlerin varlığını sürdürmesi zararlıdır, binaenaleyh bu hükümler ortadan kalkmalıdır!

Bu tezi ortaya atanların çok büyük bir yanılgıya kapıldığını hemen hatırlatalım...

Evvela Kur'an-ı Kerim "bazısına inandık, bazısına inanmadık" [18] görüşünün batıl olduğunu 14 asırdır söyleyip durmada...

Keza Kur'an, İslam hükümlerinin bir bütün olduğunu ve tetkik edilemeyeceğini bildirmiştir.

İkincisi, Müslüman halk artık bu oyunlara kanmayacak bir raddeye gelebilmiştir. Halkın eleştiri yeteneği işlemeye başlamış. İnsanoğlunun düşünce ve bilgisinin mahsulü olan ilerleme ve terakkiyle, batıdan kaynaklanan ve batı kültürünün mahsulü olan fesat ve sapıklığı bir birinden ayırt edebilecek seviyeye gelmiştir.

Bugün İslam ülkelerinde yaşayan Müslümanlar İslamî hükümlerin değerini yeterince kavramış. Müstakil yegane hayat felsefesinin İslam hükümleri olduğunu idrak etmişlerdir. Keza neye mal olursa olsun bu aziz değerleri korumak azmindedirler.

Müslümanlar, İslam hükümleri aleyhine yapılan propagandaların basit bir sömürü hilesinden başka bir şey olmadığını anlamışlardır.

Üçüncüsü: Bu tezi ortaya atanlar, İslam'ın ancak, bir hayat felsefesi olarak sosyal hayata hükmedebilmesi halinde ilhadi veya gayri ilhadi bir siteme karşı koyabilecek güce sahip olacağım bilmelidirler. Bu da, İslam'ın mescid ve cami köşelerine hapsedilmiş olan ve ancak ibadet hükümleriyle canlılığını sürdüren bir İslam'ın batı düşünce sistemine karşı koyamayacağı gibi, batı düşmanı düşüncelere de karşı koyamayacağı unutulmamalıdır.

18- *Onlar öyle kişilerdir ki Allah'ı ve peygamberlerim inkar ederler, Allah'la peygamberini ayırmak islerler ve bazısına inandık, bazısına inanmadık derler ve imanla küfür arasında bir yol tutmak isterler,* (Nisa - 150) -çev.-

Batının bugün bazı İslam ülkelerinde ödediği ağır faturaların yegane sebebi, bu yanlışlıktır işte.

İSLAM VE HAYATI YENİLEME -2

İnsan, sosyal bir hayatı olan yegâne canlı değildir. Pek çok hayvan da, özellikle böcekler ve haşereler de sosyal yaşarlar, onların da toplu bir hayatı vardır. Birtakım kurallara uyarlar, bilgece hesaplanmış bir düzenleri vardır. Bu düzen çerçevesinde dayanışma, iş bölümü, üretim ve dağıtım faaliyetleri görülür. Emir verme ve emre uyma vardır onların bu toplu yaşamında...

Balansı, karıncalar ve bazı böceklerin kendilerine has bir medeniyetleri, düzen ve organize edilmiş teşkilat yapıları vardır. Kendisini "eşref-i mahlûkat" -yaratılmışların en üstünü- olarak tanıyan insanoğlunun onlardaki bu düzenli sosyal yapı seviyesine ulaşabilmesi için yıllar, belki de asırlar geçmesi gerekecek...

Onların medeniyeti, insanoğlunun tam tersine orman devri, taş devri, demir ve atom çağı gibi belli bazı merhalelerden de geçmiş değildir. Dünyaya geldikleri ilk günden bu güne kadar aynı sistem ve teşkilatları bugün de aynıdır ve durumlarında hiçbir değişiklik vuku bulmuş değildir. İnsanoğluysa "...onu zayıf olarak yarattık..." aslına binaen hayata sıfırdan başlayan ve bir sonsuza doğru bu hayatı götürecek olan yaratıktır.

Hayvanlar için zamanın şartları, çağın gerekleri denilen şey daima ayrıdır. Zamanın şartları, çağın gerekleri onların hayatın bütünüyle bir dönüşüme uğratmaz. "Hayâlı yeninin ve yenilikçilikten yana olma" nın onlar için hiç bir manası yoktur. Hayvanlar için yeni ve eski dünya gibi kavramlar asla söz konusu değildir. Bilim onlara her gün yeni icat ve buluşların kapısını açmaz, hayatlarında bir yenilik ve daha başka şekillerde gözlemlenen bir sanayi veya ağır sanayi hadisesi yoktur.

Neden?

Çünkü hayvanlar içgüdüleriyle yaşarlar, akılla değil...

İnsana gelince... Onun hayatı daima türlü değişim ve oluşumlara sahnedir. Her çağı, insanın dünyasına bir başkalık getirir, dünyasını değiştiriverir. "Yaratıkların en üstünü olma" nın sırrı da bunda yatar zaten... İnsanoğlu tabiatın akil ve baliği olmuş, rüşdü-nü ispatlamış çocuğudur. İçgüdü denilen gizli ve anlaşılmaz bir güç tarafından yönlendirilecek şekilde doğrudan doğruya tabiatın egemenliğine ihtiyaç duymayacak bir merhaleye gelmiştir artık o...

O, aklıyla yaşar, içgüdüsüyle değil...

Tabiat, insanı baliğ ve gelişkin olarak tanımış ve onu hür bırakmıştır. Binaenaleyh artık ona doğrudan doğruya bir himaye vermemekte, her şeyine bizzat nezarette bulunmamaktadır. Hayvan her şeyi içgüdüyle ve tabiatın karşı konulması imkânsız kanunları çerçevesinde yapmaktadır. İnsan ise akıl ve bilgiyle, kendisine sunulan ve kaytarılması ve itaat edilmemesi mümkün olan kanun ve kurallarla gerçekleştirmek durumundadır.

İnsanoğlunun tekâmül ve gelişme sırasında gösterdiği sapmanın sırrı budur. Meydana getirdiği fesatlar, duraklama ve düşüşlerin, sürükleniş ve nihayet yok oluşlarının sırrı budur- işte...

İnsanoğlu için gelişme ve ilerlemenin kapısı açıktır fakat fesat, sapma ve düşüş kapısı da ona kapalı değildir aynı zamanda...

İnsan, Kur'an-ı Kerim'in de tabiriyle, "Doğruların, yerin ve göklerin yüklenemediği bir emaneti yüklenebilecek" merhaleye gelmiştir. Yani serbest bir hayatı kabullenecek, mesuliyet yüklenecek konumdadır. Vazife alacak ve kanuna kurala uyabilecek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu cihette de zulümden, cehlden, kendisine taparcasına bir bencillikten ve hataya düşmekten beri kılınmıştır.

Kur'an-ı Kerim, insanoğlunun emaneti yüklenme ve görevi kabullenme hususundaki bu fevkalade yeteneğini anlatır. Onu aynı zamanda "çok cahil" ve "çok zalim" olarak da tavsif eder.

.

İnsandaki bu iki istidat, tekâmül ve sapma yeteneği bir arada bulunur ve ayrılım kabul etmez bir bütün teşkil eder. İnsanoğlu sosyal hayatında hayvanlar gibi ne ilerlemeyen, ne de gerilemeyen ne sola, ne sağa sapmayan bir yaratık değildir. İnsanların hayatında kimi zaman ilerleme vardır, kimi zaman da gerileme.... İnsanoğlunun hayatında hareket ve sürat olduğu gibi, duraklama ve düşüş de vardır. İlerleme ve tekâmül olduğu gibi fesat ve sapma da vardır. Adalet ve iyilik olduğu gibi zulüm ve tecavüz de vardır. Onun hayatında bilgi ve akıl var olduğu gibi, cehalet ve nefsaniyet de vardır...

Binaenaleyh onun yaşadığı bir çağda vuku bulan yenilik ve değişimler pekala ikinci sırada saydığımız -menfi- durumlar da olabilir.

TUTUCULAR VE CAHİLLER

İnsanoğlunun başlıca özelliklerinden biri de onun bir şeyi yapmada aşırıya kaçması -ifrat- ya da vasatın altında, normalin aşağısında seyretmesi -tefrit- dir. Normalde kalmak ölçülü ve dengeli olmak isteyen insan, vuku bulan değişimleri de bir birin-den ayırabilmeli ve ikisinin ortasını bulmalıdır.Bu dikkati gösteren bir insanı zaman dilimi içinde bilgi ve yaratıcılığıyla, gayret ve çabasıyla ilerlemeye çalışır. Zamanın ilerleyiş ve terakkisine ayak uydurmaya, onunla yürümeye uğraşır. Fakat bunları yaparken zamanın sapmaları ve yanlışlıklarını da önlemeye ve bunlara kapılmamaya da özen gösterir.

Ancak ne yazık ki durum her zaman böyle olmamakta ve iki önemli hastalık, sürekli insanoğlunu tehdit etmektedir: Tutuculuk ve cehalet! Birinci hastalığın neticesi durağanlık, yerinde sayma ve ilerleyen zamandan geri kalma; ikinci hastalığın sonucuysa sapma ve düşüştür.

Tutucu, yeni olan her şeye karşıdır, yenilikten nefret eder, eski ve köhne dışında hiçbir şeyle bağışıklık kuramaz. Cahil de, yeni olan her şeyi zamanın gereği bilir ve her yeniliği ilerleme zanneder. Tutucu, yeni olan her şeyi fesat ve sapıklık olarak değerlendirirken, cahil de her yeniliği bilimin ilerleyişi ve medeniyet olarak addeder.

Tutucu; çekirdekle kabuk, amaçla araç arasında fark gözetmez. Onun nazarında din, eski eserleri korumakla muvazzaftır. Ona göre Kur'an zamanı durdurmak ve her şeyi olduğu gibi sabitleştirmektir.

Ona göre Amme cüz okuma, kamıştan yapılma hokka kalemle yazma mukavva kalem kutusu kullanma, eskiden olduğu gibi havuz usulü hamamlarda yıkanma, elle yemek yeme, petrol lambası ve gazocağı kullanma, cahil ve bilgisiz yaşama gibi şeyler, dini slogan olarak korunmalıdır. Cahil de bunun tam tersi bir davranış içindedir; gözünü batıdan ayırmaz, batıda moda ve adet olan her şeyi olduğu gibi kopyalayıp hemencecik taklit eder. Aynı zamanda bu yaptığına yenilik ve zamanın cebri gibi bir isim takmayı da unutmaz.

Tutucu ve cahil, eskiden var olan ve geçmişte -hangi durumda bulunursa bulunsun- mevcut bulunan her şeyin dinle ilgili olduğunu zanneder. Bu konuda her ikisi de görüşü paylaşırlar. Ancak şu farkla ki tutucu mezkur zannından "geçmişte mevcut olan her şeyi olduğu gibi korumak ve günümüzde sürdürmek" gibi bir neticeye varır. Cahil ise, dinin esasen geçmişe ait olduğu, eski, köhne ve durağan şeylere ilgi duyduğu sonucuna varmaktadır.

Dinle bilimin çeliştiği yolundaki zan, özellikle son yüzyıllarda batı dünyasında sıkça gündeme gelir oldu. Bilimle dinin çeliştiği yolundaki zannın ortaya çıkmasında iki faktörün rolü vardır:

Birincisi kilise, bazı eski felsefi ve ilmi konulan dinin bir parçası olarak tanıtmıştı. Ve dini açıdan bunları, kabul etmenin şart olduğunu öne sürmüştü. Ta ki zamanla vuku bulan ilmi gelişmeler bunların yanlış olduğu nu ispatladı. İkincisi, bilimin mevcut hayat şartlan ve şekillerini değiştirmesi oldu.

Kendilerine dindar bir görünüm veren tutucular bazı felsefi konuları dini bir renge büründürmeye çalışmakla kalmadılar. Bunlar hayatın maddi şeklini de dinin usulü olarak göstermek istediler aynı zamanda. Cahil ve bihaber bazı şahıslar da, bunun gerçekten doğru olduğu ve dinin insan hayatı için belli bazı sabit şekiller tanıdığı zannına kapıldılar. Binaenaleyh, ilimin verdiği fetvaya binaen hayatın maddi şeklini değiştirmek gerektiğinden; ilim, dinin iptali yolunda fetva vermiş ve dini çürütmüş sayıldı.

Böylece birinci kesimdeki tutucuyla, ikinci kesimdeki cahil; dinle bilimin çeliştiği gibi bir zan ve vehmin doğmasına sebep oldular.

KUR'AN'DAKİ BENZETME

İslam, ilerleyen ve ilerleten bir dindir; Kur'an-ı Kerim Müslümanlara, İslam ışığı altında sürekli gelişmeleri, ilerlemeleri ve tekâmül bulmaları gerektiği emrini verir: Muhammed'i (saa) izleyenlerin misali tıpkı toprağa ekilen tohuma benzer; ilkin incecik bir filiz halinde yeşerir, sonra güçlenmeye başlar, sonunda da gövdesi üzerinde dikiliverir. Bu merhaleleri öylesine süratle kat eder ki ekincileri hayrete düşürür...

Kur'an'ın kastettiği toplum yapısına verilen bir örnektir bu, Kur'an'ın istediği şeyin küçük bir göstergesidir. Kur'an'ı Kerim'in gösterdiği toplum sürekli bir gelişme, genişleme, yayılma ve ilerleme içinde olan bir toplumdur.

Will Dorant şöyle der: "İslam dini kadar, kendi izleyicilerini güçlü olmaya çağıran ikinci bir din yoktur. Sadr-ı İslam dönemi tarihi, İslam'ın bir toplumu yeniden kurma ve onu ileriye götürme hususunda ne denli yeterli ve güçlü olduğunu göstermiştir.

İslam hem tutuculuğa, hem de cehalete karşıdır. Bunların her ikisi de İslam'ı sürekli tehdit eden unsurlardır. Tutuculuk, ruhsuz bir beyin taşıma ve mukaddes İslam diniyle hiç bir alakası olmayan bir eski sloganı İslam'a maletme gibi davranışları, sergilemekte. Bu davranışlarca hilelerin, İslam'ı tamamen yeniliğe karşı bir din olarak görmesine neden olmakta. Öte yandan cahil kesimin sergilediği taklitçilikler, modaperestçilikler, garbzedecilik ve batı çarpılmışlıkları ve doğu insanın yegâne saadetinin cismen, ruhen, iç ve dış yapı ve görünüm itibariyle batılılaşmasına, Batının bütün adet, örf ve geleneklerini olduğu gibi kabul etmesine, neden olmakta. Kendi medeni ve sosyal kanunlarını körü körüne onun kanunlarına uydurmasına bağlı olduğu gibi inançlara götürmekle. Bu da tutucuların her çeşit yeniliğe karşı kötümser bir tavır

sergilemesine neden olmakta. Her yeniliği; dini, hürriyeti, ve bağımsızlığı halkının sosyal kimlik ve kişiliğini tehdit eden bir tehlike unsuru şekilde addetmesine yol açmaktadır.

Arada, her ikisinin de faturasını ödeyen İslam olmaktadır neticede...

Tutucuların tutuculukları cahillerin meydan bulmasına neden olmakta; cahillerin cehaletleri de tutucuların körü körüne taassuplarını pekiştirmekten başka işe yaramamaktadır.

Aynı şekilde, sözüm ona "medeni" cahillerin, zamanı masum ve mutlak hatasız addetmelerine de şaşırmamak elde değil! Zaman sürecinde vuku bulan değişiklikler bizzat insanoğlunun eliyle gerçekleşmiyor mu? Insanoğlu ne zamandan beri "hatasız bir kul" olabilmeyi başardı ki zaman sürecinde vuku bulan değişiklikler de mutlak anlamda "hatasız" ve masum olsun?!

İnsanoğlu öyle bir yaratıktır ki, ilim, ahlaki, sanat muhtevalı dini eğilimlerden etkilenmekte. Bunlarda her zaman insaniyetin yararına olacak bir şeyler bulmakta. Öte yandan bencillik, makam-perestlik, nefsine düşkünlük, paraya tapıcılık ve sömürücülükten de etkilenmektedir. İnsanoğlu yeni keşifler yaptığı, daha iyi yollar ve daha faydalı araçlar bulabildiği gibi kimi zaman hataya da düşmekte ve pekâlâ yanlışlık ta yapabilmektedir... Gelgeldim cahil bunları anlayamamakta, günümüz dünyası şöyledir, günümüz böyledir' den başka bir şey bilmemektedir.

Daha da tuhafı, bu gibilerinin hayat anlayışını bir ayakkabıya, bir şapkaya, giydikleri elbiseye göre kıyaslamaları ve bu şekiller üzerine kurmalarıdır: Ayakkabı ve şapkanın yenisi ve eskisi vardır. Bunların yeni olduğu ve henüz kalıptan çıktığı sırada kıymeti bulunmaktadır. Bundan dolayı onu satın almak ve kullanmak gerekir. Ancak, eskiyince işe yaramayacak ve bir kenara atılacaktır. O halde kainattaki bütün gerçekler de böyledir!.. Bu cahillere göre iyi ve kötünün yeni ve eski olma dışında hiçbir anlamı yoktur!... Bu gibilerin nazarında feodalizm; yani kendisini haksız yere mülk sahibi olarak addeden bir zorbanın kollarını kavuşturup oturması ve yüzlerce el ve pazının emeğini bir oturuşta silip süpürmesi hadisesi sırf eskimiş ve geçmişte kalmış bir hadise olduğu için kötüdür!... Feodalizm kötüdür; çünkü eskilerde kalmıştır, "günümüz dünyasınca" hoş görülmemektedir.. Feodalizm, artık "modadan düştüğü için kötü" dür onlara göre !!! Fakat, ortaya çıktığı ilk günlerde, kalıptan henüz çıkarılıp piyasaya sürüldüğü dönemlerde iyiydi tabii!!!

Bu gibilerine göre kadının sömürülmesi de kötüdür; fakat -sömürü kötü olduğundan değil- "günümüz dünyasınca tasvip görmediği" ve "çağımızda hoş karşılanmadığı için kötüdür... Kadına dün miras verilmiyordu. Mülkiyet hakkı tanınmıyordu. Fikirlerine ve iradesine saygı gösterilmiyordu. Bu durumda kadının sömürülmesi iyiydi; çünkü bu hadise de yeniydi ve henüz sürülmüştü piyasaya.

Bu gibilerine göre hâlihazırda uzay çağında yaşamaktayız. Ve uçağı bırakıp da eşeğe binemeyiz. Keza elektriği bırakıp petrol lambası yakamayız. Kocaman dokuma fabrikalarını bırakıp elle eğiremeyiz. Hülasa baskı makinelerini bırakıp her şeyi el yazısına dökemeyiz. O halde danslı eğlencelere, partiler ve içkili kokteyllere gidemezlik de edemeyiz. Mayo giymezlik edemez; sarhoş naraları atmaktan, poker oynamak ve dizkapağı üzeri mini etek giymekten kaçamayız.. Zira bütün bunlar çağın gerekleri, zamane şartlandır. Bunlara uyulmaması halinde eşeğin yegane binek olarak kullanıldığı devirlere dönülecektir onlarca!...

"Çağın olayı" kelimesi nicelerini bedbaht etmiş, nice aile yuvalanın dağıtmıştır.

Bilim çağıdır diyorlar; atom çağı, suni uydu devri, apollo çağındayız diyorlar. Pekâlâ, pek güzel, biz de bu çağda, böylesi bir devirde yaşadığımız için Allah'a şükrediyor; bilim ve tekniğin avantajlarından daha iyi ve daha fazla istifade edebilmeyi diliyoruz. Fakat bu asırda bilim pınarından başka bütün pınarlar kurumuş durumda mı? Bu çağda vuku bulan bütün hadise ve gelişmeler ilmi gelişmelerin mi neticesidir sadece? Acaba bilim, bizzat bilim adamının kişilik ve tıynetini yüzde yüz eğitebileceğini ve onu tam anlamıyla insancıllaştırabileceğini iddia edebiliyor mu?

Bilim, bizzat bilim adamı konusunda böyle bir iddiada bulunamazken gerisini varın siz düşünün... Birkaç bilim adamı tam bir sadakat ve samimiyetle bir araya gelerek bir takım ilmi araştırmalar yapmakta. Öte yandan makamperest, zevk düşkünü ve paraya tapan bir avuç menfaatçi, onların bütün zahmetlerinin hâsılını, kendi iğrenç emellerinin hizmetine alıvermektedir. Bilim, insanoğlunun serkeş tıynet tarafından kullanılmaktan bezmiş, onun için feryat eder olmuştur. Asrımızın asıl derdi, müptela olduğu bedbahtlığın nedeni de bu hakikatte gizlidir işte...

Bilim, mesela fizik sahasında ilerlemekte ve ışık kurallarını keşfetmektedir. Ancak, hemen bir avuç menfaatperest ortaya çıkarak bunu, nice ocağı yıkacak, aile yapısını mahvedecek filmler yapma yolunda kullanmaktadır. Kimya bilimi bir ilerleme kaydetmekte ve maddeler karışım ve bileşimini bulmakta. Ancak bunu fark eden bir avcı menfaatperest hemen harekete geçip bu buluştan nasıl çıkar sağlanabileceğini düşünmekte. İnsanoğlunun başına "ersin" belasını musallat etmektedir.

Bilim atomun kalbine kadar gitmekte ve ondaki muazzam güce yular vurabilmeyi başarmaktadır. Ancak bu güçten insanlık yararına henüz en ufak bir fayda bile sağlanamadan dünyanın makamperestleri ondan atom bombası yapmakta. Ve bu bombayı masum insanların tepesine dökmektedir...

20. yüzyılın büyük bilgini A. Einstein, şerefine düzenlenen bir kutlama programı sırasında kürsüye çıkar: "kimi kutluyorsunuz Allah aşkına?!" diye sorar, bilgisi sayesinde atom bombasının yapıldığı bir adamı mı?!"

Einstein, bilim gücünü bomba yapma maksadıyla kullanmış değildi; ancak bir avuç insanın güç ve makam hırsı onun bilgisini bu yolda sömürdü.

Ersin, atom bombası ve müptezel filmleri; sırf "çağın hadiseleri" ve "asrın fenomenleri" oldukları cihetiyle mazur ve makul karşılamak mümkün değildir.

En mükemmel bombaların en gelişmiş bombardıman jetleriyle ve en seçkin okumuşlar vasıtasıyla suçsuz insanların tepesine boşaltılması, yapılan fiilin barbarca mahiyetini zerrece azaltamaz!...

İSLAM VE HAYATI YENİLEME -3

Aile hukuku konusunda batıdaki hukuk sistemim uygulamamız gerektiğini öne sürenler, buna gerekçe olarak genellikle "çağdaşlaşma" yi gösteriyor. Ve yirminci yüzyıl şartlarının bunu zorunlu kıldığını söylüyorlar. Binaenaleyh bu konudaki görüşümüzü sarih bir şekilde ortaya koymayacak olursak, bahislerimiz hep eksik kalacaktır.

Bu dizi makalelere, mezkûr konu hakkında girmek mümkün değil. Zira bu konu etrafında fikhî, felsefî, a hlakî ve sosyal mevzu-ulu pek çok meseleye değinmek gerekir. Böylesine geniş bir çalışmaya burada değil, ön çalışmasını yaptığım "İslam ve Zamanın Gerekleri" konulu kitabımda teferruatıyla yer vereceğim inşaallah.

Şimdilik burada iki noktanın açığa kavuşması kâfi olacaktır sanırım:

Birincisi, zamanın gerekleri ve değişimleriyle uyum sağlamanın, kimi bihaberlerin dillerine doladığı ve zannettikleri kadar basit olmadığıdır. Zaman denilen şeyde hem ilerleme ve gelişme vardır, hem de sapma... Binaenaleyh çağın ilerleyişle ilerlemek ancak onun fesat ve bozukluklarına karşı da savaşmak gerekir. Bu ikisini birbirinden ayırmak ve teşhis edebilmek için: Zaman sürecinde meydana gelen hadise ve eğilimlerin nereden kaynaklandığını bilmeli. Nereye doğru yöneldiğine bakmalı. Bunların insanoğlunda ki birçok temayülün, toplumdaki birçok sınıf kesimin hangisinden yükseldiğine dikkat etmek gerekir: insanların yüksek insanî temayüllerinden mi, yoksa onların aşağılık hayvanî eğilimlerinden mi? Bu eğilimi meydana getiren sebepte, ulema ve bilim adamları veya onların her türlü garaz ve yan maksattan uzak samimi araştırmaları vardır. Yoksa toplumun nefsaniyetçi, zevkine düşkün, makam delisi ve putperest olan bozulmuş kesimi midir? Meselenin bu boyutunu, geçen iki makalede yeterince açıklamıştık.

5.

BÖLÜM

İNSAN KANUNLARINDAKİ AKSİYON VE YUMUŞAKLIĞIN SIRRI

Açıklığa kavuşması gereken ikinci mesele, İslam düşünürlerini, bu dine, zaman sürecinde vuku bulan gelişme ve ilerlemelerle intibak edebilme özelliği kazandıran bir takım sırlar ve şifreler olduğu inancıdır. Onlara göre bu din zaman sürecinde vuku bulan ilerleme kültürel kalkınmalar ve bu kalkınmaların doğurduğu değişimlerle uyum içindedir.

İslam'ın böylesine uyumlu bir din olmasını sağlayan sır ve şifreler nelerdir acaba? Başka bir deyişle bu dinin temel harcında kullanılan ve kanunlarından birini iptal etmesine veya taviz vermesine gerek bırakmayan nedir? Onun ilmi ve kültürel kalkınmalarını doğurduğu değişikliklere uyum göstermesini sağlayan nedir? Bu değişimlerle hiçbir çelişkiye düşmemesini sağlayarak ona fevkalade bir aksiyon kazandıran "maya ve hamur" nedir acaba? Bu makalede açıklanması gereken mevzu budur işte.

Bu meseleyi gündeme getiren ve bu soruyu soranlar arasında kötümser olanlar vardır. Ve İslam'ın böyle bir özelliği olduğuna inanamayanların sayısı bir hayli kabarıktır. Bunları göz önünde bulundurarak hem kötümserleri biraz gerçeğe yaklaştırmak, hem de başkaları için belli bir örnek sunabilmiş olmak maksadıyla mezkûr mevzuya değinmenin faydalı olacağı inancındayım.

Bu tür meselelerin uzakgörüşlü İslam ulemasının dikkatinden kaçmadığını bizzat müşahede etmek isteyen muhterem okuyucular, merhum Ayetullah Naini'nin (ra) fevkalade nefis eseri "Tenbih-ul Ümmet" ve muasır üstad ve büyük Allame Tabatabai'nin "Merceiyyet ve ruhaniyyet" adlı değerli eserindeki "Velayet ve Rehberlik" başlıklı makalesine müracaat edebilirler; her iki kitapta Farsçadır.

Din'i Mübin-i İslam'ın, değişmez ve mutlaka sabit olan kanun ve hükümleri mevcuttur. Buna rağmen medeniyet ve kültür sahalarındaki ilerleme ve kalkınmalarla uyum sağlayabilmesi ve hayatın sürekli değişen şekil ve durumlarına intibak edebilmesinin birkaç sırrı vardır. Bunlardan bazısını şöylece açıklayabiliriz:

RUH VE MANAYA ÖNEM VEREREK ŞEKLE VE KALIBA İTİBAR ETMEMEK

1- İslam, hayatın, tamamen insanın bilgi derecesine bağlı olan dış görünüşüne itibar etmemiştir. İslam hükümleri hayatın ruhu, mana ve hedefiyle insanoğlunun bu hedefe varabilmesi müsait olan en iyi yolla ilgilenir. Bilim hayatın hedef ve ruhunu değiştirmez. Hayattaki hedeflere doğru gidecek daha az tehlikeli, daha iyi ve daha yakın yollar gösterir insana. Bilimin yaptığı şey, hayattaki hedeflere varmak ve onlara doğru giden yolu kat edebilmek için daha iyi araçlar temin etmekten başka bir şey olmamıştır.

İslam, hedefleri kendi sahasının sınırlarına almış. Şekiller, araçlar ve dış görünüşleriyse bilim ve tekniğe havale etmiş. Böylece hedeflerin kültürel ve medeni kalkınmalarla herhangi bir anlaşmazlığa düşme ihtimalini sıfıra indirgemiştir. Bununla da yetinmemiş, insanı, medeni kalkınmalara sebep olan unsurlara; teşvik etmiştir. Yani insanı bilim, iş, takva, irade, azim, gayret ve himmete teşvik etmek suretiyle medeniyetin ilerlemesine bizzat ve en önemli katkıda bulunmuştur.

İslam, insanoğlunun hareket ettiği yolda belli işaret taşlan tespit etmiş, tablolar yerleştirmiştir. Bu tablolar bir yandan menzile doğru götürecek yol ve yönleri göstermektedir. Diğer yandan birtakım tehlike işaretleriyle sapmalar, düşüşler, uçurumlar ve mahva sebep olacak şeylere karşı onu uyarmaktadır. Bütün İslami hüküm ve kurallar ya ilk sıradaki tablolar; ya da ikinci türdeki işaretlerden ibarettir. Hayatta kullanılan araç ve gereçler, vesile vasıtalar her

asırda insanoğlunun ilmi bilgisinin derecesine bağlı olarak değişirler. Bilgi artıkça, kullanılan araç ve gerekli vesileler daha da mükemmelleşmekte. Zamanın cebri hükmü gereğince de bu mükemmeller, eksik ve noksanların yerini almakladır.

İslam da, "mukaddes" bir boyut taşıyan ve bir Müslüman'ın mutlaka ve daima mahfuz etmesi gereken hiçbir dış görünüş maddi şekil veya vesileye rastlayabilmek kabil değildir.

İslam; terzilik, dok umacılık, zanaat, taşıma ve ulaşım, savaş... vb. şeyde ille de falan özel araç ve gereçlerle yapılacaktır demiş değildir. Öyle ise bilimin ilerlemesi sonucu daha ileri bir araç veya gereç bulunduğunda önceki özel araçlar niye iptal edilsin? Neden neticede İslam'la bilim çatışmış ve çelişmiş olsun?!...

İslam giyim -kuşam konusunda özel bir moda getirmemiş. Bina yapımı şu metodla ve şu sitilde olacaktır dememiş, üretim ve dağıtım için de birtakım özel araç ve gereçler belirtmemiştir...

Bu dinin, zamanın ilerleyişine intibak etmesini kolaylaştıran özelliklerinden biri de budur zaten.

SABİT İHTİYAÇ İÇİN SABİT, DEĞİŞKEN İHTİYAÇ İÇİN DE DEĞİŞKEN KANUN

2- İslam dininin fevkalade önemli özelliklerinden biri de insanoğlunun sabit ihtiyaçları için sabit, değişken ihtiyaçları içinde değişken olan kanun ve kurallar öngörmüş olmasıdır, ister ferdi bağlamda, ister sosyal umumi sahada olsun, insanoğlunun bazı ihtiyaçları vardır ki değişmez ve sabit özellik gösterirler. Bu tür ihtiyaçlar, zamanın hangi diliminde olursa olsun yeksan ve birdir. İnsanoğlunun kendi iç güdülerine vermesi gereken düzen, plan ve program, topluma vermesi gereken düzen ve program; genel usul ve prensip açısından her zaman her çağda "aynı ve değişmez"dir.

(Kimilerinin savunduğu "ahlâkın nisbiyeti" ve "adaletin nisbiyeti" mevzusuna vakıf birisi olarak bu nazariyelerin taraftarlarının görüşlerini de göz önünde bulundurmak suretiyle kendi görüşlerini beyan etmekteyim.)

İnsanoğlunun ihtiyaçlarının bir kısmı ise değişken olup keza sabit olmayan değişken kuralları gerekli kılmaktadır, İslam bu değişken ihtiyaçlar için değişik durumlar öngörmüştür. Şöyle ki: Değişken durumlar için sabit usul ve prensipler tespit etmiştir. Bu sabit prensipler, her farklı durum için, ona uygun özel kurallar türetir ve yan kanunlar meydana getirirler.

Bu konuya elinizde ki makale çalışması çerçevesinde bütün detaylarıyla girebilmek kabil değil ancak, muhterem okuyucunun bir nebze de olsa mezkûr mesele etrafında aydınlatabilmek için birkaç misal vermenin faydalı olacağı inancındayım:

İslam'da, Müslümanlara hitaben "gücünüz yettiğince düşmana karşı kuvvet hazırlayın" şeklinde sosyal bir prensip vardır. Öte yandan "Sıbğ ve remaye " adıyla meşhur bir bahis vardır ki: Hz. Resul-u Ekrem 'in (saa) sünnetlerindendir. Bu sünnet hükümleri gereğince mesela "Kendiniz ve oğlunuz, bu işte tam maharet sahibi olacak şekilde binicilik ve atıcılığın tekniklerini öğrenin " buyrulur. Binicilik ve atıcılık, o dönemin askeri teknikleri sayılıyordu. "Sıbg ve remaye" hükmünün asıl ve prensibinin "gücümüz yettiğince düşmana karşı kuvvet hazırlayın" olduğu ortadadır. Başka bir deyişle kılıcın, okun, mızrağın, yayın, katır veya atın İslam'da asaleti yoktur; İslamî görüşte asalet taşıyan prensip "güçlü olmak" tır. Asalet taşıyan ve prensip olarak kabul edilmesi gereken mevzu, şudur: Hangi çağ ve zamanda olursa olsun Müslümanların düşmana karşı askeri müdafaa açısından olabildiğince güçlü ve kuvvetli olmaları zaruretidir. Atıcılık ve

binicilikte mahir olma gereği, "güçlü olma gereği" ne giydirilmiş bir elbisedir ancak, başka bir deyişle söz konusu iki maharet, güçlü olmanın fiili şekillerinden biridir. "Düşmana karşı güçlü olma gereği" ,sabit ve daimi bir ihtiyaçtan kaynaklanmış olan yine sabit ve değişmez bir kanundur. Binicilik ve atıcılık mahareti, bu değişmez prensibin -güçlü olma-belli bir çağda zuhur etmiş olan ve o çağın ihtiyacına cevap verebilecek, yeterlilikte bulunan "şek" dir ki bu şekil değişkendir. Medeni ve teknik şartların değişmesiyle bu şekillerde değişir. Ve günümüzde olduğu gibi yerini ateşli silahlar ve onları kullanma sahasındaki uzmanlıklara bırakır.

Başka bir örnek: Kur'an-ı Kerim de zikrolunan bir diğer sosyal hükümde servet mübadelesi veya dolaşımıyla ilgilidir.İslam, mülkiyet esasını kabul etmişse de İslamî anlayıştaki bir mülkiyet esasıyla günümüz kapitalist dünyasında ki mülkiyet esası arasında önemli farklılıklar olduğunu da unutmamak gerekir. Mevzuumuzun farklılığı cihetiyle burada -İslam ve kapitalizm farklılıkları- meselesine değinmeyeceğiz.

Ferdi mülkiyetin şartı ve gereği "mübadele" ve "dolaşım" dır. İslam, mübadele ve dolaşımı bir prensip tayin etmiş ve " sermayeyi kendi aranızda boş yere dolaştırmayın" demiştir. Yani ille sahip veya üreticiden çıkarak elden ele dolaşan, ikinci elden üçüncü bir ele geçen böylece dönüp duran bir servet dolaşımı (veya mesela üretim konusunda mübadele hadisesi -çev-), o mal veya servet sahibine "meşru bir fayda" sağlayabilmelidir. Servet sahibine insani değer taşıyıcı bir fayda sağlanamayan bir servet dolaşım yasaktır zaten. İslam, mülkiyeti mutlak anlamda yetkiyle eşitlemez. [19]

Öte yandan İslam bazı şeylerin alım-satımımı yasaklamıştır. Neden? Çünkü insan veya koyun kanı bu maddeleri değerli kılacak ve insanın sermayesi sayılmasını sağlayacak bir faydalı tüketim aracı sayılmıyordu. Kan ve dışkının alım satım yasağının kökü "sermayeyi kendi aranızda beyhude yere dolaştırmayın" prensibidir. Kan ve dışkının yasak oluşu, bizzat bir prensip değildir. İslam'da prensip olan "mübadelenin, insanoğluna faydası olacak iki şey arasında yapılması gerektiği" esasıdır. İnsan kan ve dışkısının alım-satımına getirilen yasak, "servetin insanlar arasında beyhude dolaşmasına getirilen yasak" a giydirilmiş bir elbise, bir uygulama şeklidir. Başka bir deyişle "serveti kendi aranızda boş yere dolaştırmayın" prensibinin uygulama sahasındaki tezahürlerinden biridir. Zira aslolan, mübadele ve alışveriş maksadıyla olmasa dahi herhangi bir servetin boş yere birisinden alınıp harcanamayacağıdır. İnsanca bir gayeye hizmet etmediği cihetiyle bunun yanlış olacağı prensibidir.

İşte bu, sabit ve değişmez bir prensiptir; her çağ ve zamanda geçerli olan, değişmez sosyal ihtiyaçlardan kaynaklanmış bulunan kalıcı bir kuraldır. Kan ve dışkının servet sayılmaması, alış-veriş mevzusu edilmemesi gerektiği yolundaki kural ise zaman ve çağa, medeniyetin gelebildiği noktaya bağlıdır. Şartların değişmesiyle birlikte, yani teknoloji ve bilimin ilerlemesi ve neticede bunlardan doğru usuller çerçevesinde faydalanabilme imkânlarının doğması halinde bu hükmün şekli elbette değişecektir.

Bir başka misal de Hz. Ali (Ra) hakkında... Emir-el Mü'minin Ali (S) ömrünün sonlarına doğru yaşı ilerlediği, saçları ve sakalı ağardığı halde boya (veya kına -çev-) kullanmıyordu. Bir gün birisi "Hz. Resul-ü Ekrem (saa) ağaran saç -ve sakalınızı boyayarak gizleyin, buyurmamış mıdır?" diye sorduğunda, Ali (S) "Evet, öyledir" dedi. Adam, "O halde sen neden boya kullanmıyorsun peki?" diye sorunca da Hz. Ali (S) şu cevabı verdiler:

19- *Müslüman, sırf mâlik olduğu için mülkünü dilediğince kullanma hakkına sahip olmaz, ancak bu onun insanî haklarını cendereye alma şeklinde de anlaşılmamalıdır. Can, evlat, şeref, ömür vb. şeyler de mülk gibi "insana emanet edilen yük ve mesuliyetler" dir. Bunlar şahsın özel prensipleriyle değil, Müslüman inandığını beyan etliği "İslâmî hükümler" le, yani ilâhi prensiplerle tanzim ve masraf edilmelidir. Çünkü İslam "ben" in her şeyine müdahale edicidir. Bunu kabul edemeyen "ben" ler İslam'ı bağlamaz. İ. Bendiderya*

"Hz. Resul-i Ekrem'in (saa) bu emri vermiş olduğu dönemlerde Müslümanlar sayıca çok azdı. Aralarında ihtiyarlar da vardı ki, onlar da savaşlara katılmada ve çarpışmalara iştirak etmedeydi. Binaenaleyh düşman, savaş sırasında Müslümanların saflarına şöyle bir göz atıp da sakalları ağarmış ihtiyarlan görünce kuvvet-i kalp buluyordu. Bir grup ihtiyarla çarpışacağını düşünerek moral kazanıyordu. Resulullah (saa), düşmanın moral kazanmasını önlemek ve karşısındakinin bir ihtiyar olduğunu bilmemesini sağlamak maksadıyla, onlara -yaşlı Müslümanlara- boya kullanmalarını emretti. Çünkü o dönemlerde Müslümanlar sayıca pek azdı ve bu tür araçlardan istifade etmek gerekiyordu, İslam'ın bütün dünyaya yayılmış olduğu günümüzde ise böyle bir tedbire gerek yoktur; isteyen yapar, istemeyen yapmaz."

Hz. Ali'nin (s) de açıklamış olduğu gibi, Resul-ü Ekrem'in (saa) "saç ve sakalınızı boyayın" şeklindeki emri daimi bir prensip ve kalıcı bir "usûl" değildi. Bu, bir prensip ve usulün uygulama şekli ve özel şartlardaki tezahürüydü aslında. Başka bir deyişle bu direktif "düşmanın moralini yükseltmemek gayesiyle kamuflaja başvurmak" şeklindeki bir temel kuraldır. Bu da prensibe giydirilmiş bir elbise ve bu prensibin uygulama şartlarına yansıyış şekli olmuştur.

İslam hem dış görünüşe, şekil ve kabuğa önem verir; hem de batına, ruha ve öze... Ancak dikkat edilmesi gereken nokta dış görünüş ve şekli yapının batın ve öz yapı için tespit edildiği; kabuğun çekirdek, elbisenin vücut için hazırlanış olduğudur.

ALFABENİN DEĞİŞMESİ HAKKINDA

Bugün ülkemizde gündeme getirilen bir konu var: Alfabe değişimi...

Bu konu Fars dili ve edebiyatı açısından ele alınabileceği gibi İslam usulü ve İslamî prensipler açısından da tartışılabilir. Mezkûr mevzuyu İslamî açıdan iki şekilde ele almak kabildir: Birincisi, İslam'ın özel bir alfabesi mi vardır, İslam dini alfabeler arasında belli bir fark mı gözetmektedir? Diye sorulabilir.

İslam, bugün bizim "Arap alfabesi" denilen alfabemizi kendisine ait saymakta ve mesela Latin alfabesi gibi diğer alfabeleri "yabancı" olarak mı tanımaktadır acaba?

Tabii ki hayır... Cihanşümul bir din olan İslam dini nazarında bütün alfabeler seviye olarak eşit ve yeknasakdır.

Ancak meseleyi bir de şu şekil de ele almak ve şöyle sormak gerekir: Yazı ve alfabenin değişmesi, Müslüman ümmetin yabancılar içinde asimile olmasını, onlarda eriyip çözümlenmesini ne şekilde etkiler? Alfabe değişiminin, ilmi ve İslamî maarifini 14 yüzyıldır bu alfabeyle yaza gelmiş bulunan bu milletin kendi kültürümüzle irtibatlarının kopmasında ne gibi tesirleri olur? Ve Alfabe değişimi kimlerin planıdır? Bu plan kimler tarafından uygulama safhasına konulmak istenmektedir acaba?...

Evet... Dikkatle ele alınması ve incelenmesi gereken şeyler bunlardır aslında.

HARAM OLAN, TUFEYLÎLİK VE ASALAKLIKTIR; FÖTR ŞAPKA DEĞİL

Bize -din adamları kast ediliyor -çev- - kimi zaman kırılacak bir şekilde aşağılar ve alay edercesine gelip sorarlar: "Efendim, ayaküstü durarak yemek yemenin şer-i hükmü nedir? Çatal kaşıkla yemeye ne buyrulur?... Fötr; şapka giymek haram mıdır acaba? Yabancı dillerdeki kelimeleri kullanmak haram mıdır İslam'da?"!... vs.

Bu gibilerine, İslam'ın, söz konusu ettiği mevzularda ille de özel bir hüküm belirtmiş olmadığını söylüyor ve diyoruz ki: "İslam, yemeğinizi ille elinizle yiyin demediği gibi, ille kaşıkla yiyin de dememiştir. İslam'ın bu konudaki prensibi "temizliğe riayet et, sağlık meselelerine uy" şeklindedir.

Ayakkabı, şapka.. vb. giyim kuşam konusunda da İslam özel bir moda getirmiş değildir. Keza İngilizce, Japonca veya Farsça dilleri de İslam nazarında birdir.

Ancak...

İslam'ın üzerinde durduğu nokta başkadır...

İslam; karakterini kaybetmenin, kişiliğini yitirmenin haram olduğunu söyler.. Çarpıtılmışlık haramdır onun nazarında... Körü-körüne taklitçilik; başkalarında erime, mahvolma ve elimineye uğrama haramdır İslam'da... Yılan karşısında büyüye kapılıp kendini kaybetmek, ecnebinin ölü eşeğini ve bedbahtlıklarına "çağın büyük olayı" yaklaşımıyla sarılmak, İranlının cismen, ruhen, dış ve iç yapı itibariyle batılılaşması gerektiğine hükmetmek haramdır..

Üç-beş gün Paris'te kaldıktan sonra "r" harfini (ğw) şeklinde telaffuz etmek ve "gidiyorum" yerine "gidiyoğrum demeye çalışmak haramdır.

"ÖNEM DERECESİ" MESELESİ

3- İslam'a, zamanın gereklerine intibak edebilme yeteneği kazandıran hususlardan biride bu dinin hükümlerinin akla uygun olma özelliğidir. İslam kendisine uyanlara, onun bütün hüküm ve düsturlarının bir dizi yüce maslahatlardan kaynaklandığını bildirir. Öte yandan bizzat İslam'da maslahatların ehemmiyet dereceleri de sarih bir şekilde izah ve tespit edilmiştir. Meselenin bu yönü de gerçek İslam uzmanlarının, yekdiğerinin aksi yönde ortaya çıkan muhtelif maslahatlar konusunda işini kolaylaştırmaktadır. İslam bu gibi konularda uzman ulemanın, maslahatların ehemmiyet derecesini ölçmesine izin vermiştir. Yine İslam'ın ilgili konudaki kılavuzlukları da göz önünde bulundurarak "daha önemli olan maslahatı" tercih etmesine izin vermiştir. Fakihler arasında buna "ehem ve mühim" (önem derecesini göz önünde bulundurma) denilir. Bu konuda verilebilecek pek çok örnek var, ancak mevzunun dağılmaması için şimdilik bu örneklerden vazgeçmek durumundayız.

"VETO" HAKKI TAŞIYAN KURALLAR

4- Bu dine aksiyon ve intibak yeteneği kazandıran ve onun sürekli canlı ve hareketli olmasını sağlayan özelliklerden biri de yine bu dinde mevcut bulunan ve görevi, diğer kanım ve kuralları ve onların işleyişlerini kontrol ve tashih etmek olan bir dizi kanunların varlığıdır. Fıkıh dilinde bunlardan "hâkime egemen, hükmeden kurallar" şeklinde söz edilir ki, bütün fıkha egemen olan "laherec" ve "laezarar" kanunları bunlardan ikisidir. Bu dizi kurallar, daha önce de belirtmiş olduğum gibi, diğer kuralları kontrol ve onların tatbikine nezaret ederler. Başka bir deyişle İslam, diğer kurallar karşısında bu kurallara "veto yetkisi" tanımıştır. Söz konusu kuralların da epeyce uzun bir hikâyesi var ki bu teferruatlara burada değinebilmek mümkün değil.

DEVLET BAŞKANININ YETKİLERİ

Buraya kadar söylediklerimize ilaveten bu dine hatemiyet ve ebediyet kazandıran bir takım fevkalade malzemeler daha vardır ki bunlar, mukaddes İslam binasının harcı ve tuğlası olmuştur adeta. Merhum Ayetullah Naini ve Aileme Tabatabai hazretleri bu konuda daha çok İslam'ın "salih İslamî devlet ve devretmiş olduğu yetkiler" üzerinde durmaktadırlar.

İÇTİHAT PRENSİBİ

Pakistanlı İkbal "içtihat, İslam'ın aksiyon gücü, harekete geçiriş küvetidir" der. Yerinde bir tespittir bu. Ancak aslolan İslam'ın "içtihat kabul edici" ve "içtihadı dışlamayan" bir din olma özelliğidir. İslam yerine başka bir şey konulacak olursa içtihadın ne kadar zor olduğu, hatta içtihat kapısının kapanıverdiği görülecektir. Asıl mesele, bu fevkalade yüce ilahi dinin hamurunda var olan ve ona, medeniyetin kaydettiği ilerlemeler uyum sağlama hassası kazandıran sırların neler olduğudur.

Ebu Ali Sina, "Şifa" adlı eserinde içtihadın zaruretini bu asla binaen beyan eder ve şöyle der: "Zaman sürekli değişmekte. Ve her lahza yepyeni meseleler ortaya çıkmakta. Öte yandan İslam'ın genel prensip ve hükümleri sabit ve değişmez nitelikte. Bu nedenle her zaman ve her çağda İslamî hüküm ve usulleri tam anlamıyla bilmek zordur. Çağın yeni hadiselerini kavramak ve bu gelişmeleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Bundan dolayı Müslümanların meselelerine cevap verebilecek kapasitede olan uzman kişilere ihtiyaç vardır."

İran anayasasının sonuna da "Her asırda, beş kişiden az olmayacak ve yaşadığı çağın özellik ve hadiselerine de vakıf bulunacak bir müçtehitler heyeti, çıkarılacak kanunlara nezaret eder" ibaresi eklenmiştir. Bu maddeyi anayasaya ekleyen kanun yazarının gayesi şudur: "Tutucu" ve "cahil" olmayan, zaman sürecinde gelişme ve terakkilere karşı çıkmayan ve başkalarından emir almayıp ağyara tabi bulunmayan şahıslar, memleket kanunlarını sürekli denetlemelidirler.

Bu arada içtihadın gerçek manasının, İslamî meselelerde tam anlamışla teknik bir uzman ve bilirkişilik demek olduğu bilinmelidir. Herhangi bir medresede birkaç gün ders almış bulunan her mektep firarisinin müçtehitlik yapamayacağını da hemen belirtmekte fayda var.

İslamî meselelerde uzman olma ve bu meselelerde görüş belirtme salahiyeti taşıyabilmek için, mübalağasız bir deyimle, bütün bir ömrü bu işe ayırmak gerekir. Bu da yetmemekte, şahsın güçlü bir yetenek taşıması ve ilâhî yardımlara mezkûr olması şartı da doğmaktadır.

İhtisas ve içtihattan da öte; İslamî meselelerde görüş öne sürecek ve bu konularda fikir erbabı sayılabilecek kimselerin azami ölçüde bir takvaya sahip olmaları, "Allah'a iman, O'nu tanıma seviyede bulunmaları" da elzemdir. İslam tarihi, ilmî ve ahlakî seviye açısından fevkalade ileri olmalarına rağmen İslami konularda bir görüş öne sürmek istediği sırada -küçük bir hata yaparım korkusuyla- yaprak gibi titreyen nice âlimlerle doludur.

Sohbetimizi bu meselelere kadar uzatmak zorunda kalmış olmamız cihetiyle okuyucunun affına sığınıyoruz.

* * *

KUR'AN NAZARINDA KADININ İNSANÎ MAKAMI

İslam, kadını nasıl bir varlık olarak değerlendirmektedir acaba? Haysiyet ve insanî yücelik açısından onu erkekle eş mi görmekte, yoksa onun -erkekten- daha aşağı olduğuna mı hükmetmektedir? Bahsimizin bu bölümünde yukarıdaki soruları cevaplandırmaya çalışacağız.

AİLE HAKLARI HUSUSUNDA İSLAM'IN ÖZEL GÖRÜŞÜ

İslam'ın; kadın ve erkeğin aile hukuku hususunda özel bir görüşü olduğunu ve bunun, 14 asır öncekiyle halihazırda çağımızda olup bitenlerden farklı bulunduğunu belirtmek gerekir. İslam, kadın ve erkek için her durumda aynı olan belli bir hak vazife ve cezalandırma çeşidi

koymuş değildir. Bazı hak, vazife ve cezaları erkeğe, bazılarını da kadına uygun görmüştür. Binaenaleyh bazı konularda kadınla erkek için benzer bir durum tespit etmiş, bazı konularda ise farklı vaziyetler öngörmüş.

Neden?

Hangi sebeplerle binaen böyledir bu?

Sebep, pek çok okul gibi İslam'ın da kadın konusunda aşağılayıcı birtakım görüşler taşıması mıdır?

Kadını cinsiyet itibariyle aşağılık bir yaratık olarak görmesi midir? Yoksa bunun başka bir sebebi ve apayrı bir felsefesi mi vardır?

Batı sistemlerinden yana olanların muhtelif yazı, konuşma ve kitaplarında İslam'ın mihriye, nafaka, boşanma ve birden fazla evlilik... vb. hususlardaki hükümlerinden, kadını aşağılayıcı hükümler olarak söz ettiklerini defalarca görmüş, okumuş veya duymuşsunuzdur. Garbzede takımı, bunların adeta hiçbir makul sebebe dayanmadığını ve bu hükümlerde tek yönlü bir şekilde erkeğe taraf çıkıldığım göstermeye çalışır sürekli...

20. yüzyıl öncesi dünyasında mevcut bütün kanun ve kurallar, cinsiyet olarak erkeği kadından daha üstün tutma yolunda bir anlayışa dayandığını ileri sürerler. Kadına, erkeğin faydalanması ve zevkini tatmin edebilmesi için yaratılmış bir mahlûk gözüyle bakıldığını söylerler. İslam'a hukuk sisteminin de erkeğin menfaati mihveri etrafında dönüp durduğunu iddia ederler.

"İslam erkeklerin dinidir" derler, "kadını tam bir insan olarak tanımamış ve onun hakkında; bir insan için gerekli olacak hak ve hukuku tayin etmemiştir. Islam dini kadım da tam bir insan olarak tanımış olsaydı erkeğin birden fazla evlilik yapmasına izin vermezdi. Boşanma hakkını erkeğin iradesine bırakmazdı, iki kadının Şahitliğini bir erkeğin şahitliğine eş tutmazdı. Aile reisliğini erkeğe bırakmazdı. Kadının miras hakkım, erkeğin miras hakkının yarısı olarak tayin etmezdi. Kadına "mihriye" adı altında fiyat biçmezdi; ona sosyal ve ekonomik bağımsızlık tanırdı. Onu erkeğin nafakasında muhtaç ve onun cüzdanına bağımlı kılmazdı. Bütün bunlar.

İslam'ın kadın konusunda aşağılayıcı ve horlayıcı görüşler taşıdığını belirtir. Onu erkek için bir araç ve basamak mesabesinde gördüğünü gösterir" derler.

Keza, derler ki: "İslam eşitlik dinidir. Başka konularda eşitliği esas almıştır. Fakat kadın erkek hususunda bunu yapmamış ve bu ikisini "eşit" görmemiştir.

Yine, "İslam, erkeğe hukuki ayrıcalık ve imtiyazlar tammış-tır; aksi takdirde yukarıdaki ayrılıklı kanunları koymazdı" derler.

Yukarıdaki görüşleri öne süren beyefendilerin istidlal ve çıkardıkları zimmi sonuçların Aristo mantığıyla ifadesi şudur: "Eğer İslam- kadını tam bir insan olarak görmüş olsaydı ona, erkekle eşil ve benzer haklar tanıması gerekirdi. Hâlbuki ona tanıdığı haklar, erkeğinkiyle eşit ve benzer değildir. O halde İslam, kadını tam bir insan olarak tanımaz.

EŞİTLİK Mİ BENZERLİK Mİ?

Bu mantıkların ve çıkarımların dayandığı asıl, şudur: Kadınla erkeğin insanî şeref ve haysiyet konusunda eşit olabilmesi ikisinin eşit ve "benzer" haklara, "aynı hukuka" sahip olması gerekir. Bu durumda, "Kadınla erkeğin insanî haysiyet açısından eşit olması için gerekli şeyin ne

olduğu" yolundaki bir felsefi noktayı da açıklığa kavuşturmak zaruri olacaktır. Bunun için kadınla erkeğin, hukuki tercih ve ayrıcalık söz konusu olmaksızın eşit haklara mı sahip olması gerekir? Yoksa bu eşit haklara ilaveten "benzer haklar" da söz konusu olmalı mıdır? Yani herhangi bir "iş ayrımı" ve "vazife taksimatı" yapılmaksızın bütün haklar her ikisi içinde hem eşit ve hem "benzer ve aynı" mı olmalıdır? Kadınla erkeğin insani şeref ve haysiyet açısından eşit olması için insanî haklar bakımından da eşit olması gerektiği ortadadır, bu şüphe götürmez...

Fakat bu haklar "aynı ve benzer" de olmalı mıdır acaba?

Batı felsefesini körü körüne taklit etmeyi bir kenara bırakıp biraz da kendi düşüncelerimize güvenecek olursak; hak eşitliği için "hak benzerliğinin" de gerekli olup olmadığını araştırmamız gerekir önce... Eşitlik, eşit olma durumudur; aynılıksa tamamen benzer ve aynılaşma hali demektir. Bir baba servetini çocukları arasında eşit şekilde bölüştürebilir; ancak bu bölüştürme eşit olduğu halde pekâlâ benzer ve "aynı" olmayabilir. Mesela muhtelif mallardan müteşekkil bir serveti vardır; hem ticarethanesi, hem ziraata müsait arazileri, hem de kiraya verilebilecek gayrimenkulleri vardır. Ancak daha önce çocuklarını sınamış ve kimin neye yetenekli olduğunu görmüştür. Binaenaleyh kendisi hayattayken serveti çocuklan arasında -gerçek değer açısından- eşit bir şekilde paylaştırmak isteyebilir. Bu konuda herhangi bir ayrıcalık gözetmeksizin müsavi davranmak isteyebilir. Bu durumda çocuklardan her birine, kendi yetenek ve başarılılık sahasında mal bırakacaktır. Mesela ticaret ehli olana ticarethanesini, çiftçiliğe yeteneği olana tarlalarını, emlakçiliğe yetenekli olana, kiraya müsait gayrimenkullerini verecektir.

Nitelikle nicelik aynı şey olmadığı gibi, eşitlikle benzerlik, de aynı şeyler değildir. İslam kadın ve erkek için "benzer" ve şeklen aynı hak ve vazifeleri tayin etmiş değildir asla. Ancak İslam, kadın karşısında erkeğe ayrıcalık da tanımamış ve ona hukukî imtiyazlar vermemiştir. Bütün insanların "insanî haklar" açısından eşit olduğu ilkesinden hareketle kadın ve erkeğe de bu eşitliği uygulamıştır. Şu noktaya çok dikkat etmek gerekir: İslam kadınla erkeğin eşit haklara sahip olmasından yanadır. Ancak yekdiğeriyle "benzer" olmayan bu ikisini "benzer haklar" a sahip olmasına karşıdır.

Yeksanlığı çağrıştırdığı ve ayrıcalık taşımadığı için eşitlik ve eşit olma kelimeleri adeta kutsanmış, manevi bir boyut kazanmıştır. Eşitlik cazip bir terimdir, duyanın üzerinde bir saygı ve hürmet uyandırmaktadır. Özellikle "eşit haklar" denilince bu terime duyulan hürmeti artırmaktadır.

"Eşit haklar"! Cidden güzel ve kutsal bir terkip... Fıtratını korumuş bir insanın bu iki terim karşısında saygıyla eğilmemesi mümkün müdür?

Bir zamanlar bilim, felsefe ve mantık sahasında dünyanın en iyi payesinde yer almışız. Oysa bugün başkalarının "kadın erkek haklarında benzerlik" teorisini, kendimizin kadın erkek haklarında eşitlik" teorisine tercih etmiş, "benzerliğin eşitlik yerine bize yutturulmasına" seyirci kalıvermişiz!...

Bu, bir pancar satıcısının pancarlarını "armut" adı altında reklam etmesine benzer...

İslam, kadın ve erkek için her zaman "benzer haklar" tayin etmemiş. Bu ikisi için "benzer ve aynı vazifeler" öngörmemiştir elbette!.. Nitekim bu ikisi için tespit etmiş olduğu teşvik ve cezalar da her durumda benzer ve aynı değildir. Ancak, İslam'ın kadına tanımış olduğu haklar, değer açısından erkeğe tanımış olduğu haklardan daha mı aşağıdır? Bu sorunun cevabı, daha ileriki bahislerimizde etraflıca açıklayacağız. Meselenin bu noktasında "İslam dininin kimi yerde kadınla erkeğe farklı (benzer olmayan) haklar tanımış olmasının sebebi nedir? Sorusu geliyor akla.

Her ikisine de neden benzer haklar tanımamıştır? Kadınla erkeğin hem eşit, hem benzer haklara sahip olması mı daha iyidir; yoksa benzer değil de, sadece eşit haklara sahip olması mı? Bu konuyu gereğince inceleyebilmek için her şeyden önce şu üç noktayı yeterince açıklığa kavuşturmak gerekir:

İSLAMÎ DÜNYA GÖRÜŞÜNDE KADININ MAKAMI

Konumuzun bu bölümünde, yukarıdaki birinci madde üzerinde duracağız. Her şeyden önce şunu hemen belirtelim ki Kur'an sadece birtakım kanunlar mecmuasından ibaret değildir. Kur'an; birtakım ruhsuz ve kuru kanunlar ihtiva etmez asla. Kur'an'da hem kanun vardır, hem -kanunun- ruhu; hem kural vardır, hem tarih; hem öğüt vardır, hem yaradılış üzerine mükemmel açıklama ve yorumlar... Ve daha nice binlerce konu ve mesele... Kur'an-ı Kerim bir yerde kanun beyan eder, neyin nasıl yapılacağı konusunda hükümler, verir. Bir yerde de varlık dünyasının sırlarını açıklar; yer ve göğün, hayvan, bitki ve insanın; hayatlar ve ölümlerin, izzetler ve zilletlerin, terakkiler ve izmihlallerin, zenginlikler ve yoksullukların sırlarından bahseder.

Kur'an bir felsefe kitabı değildir asla. Fakat yine de bütün felsefenin üç ana konusunu teşkil eden insan, toplum ve kâinat üzerine kesin görüşler belirtmiştir. Kur'an, izleyicilerine sadece kanun öğretmez. Onlara yalnızca öğüt vermek ve nasihatte bulunmakla yetinmez. Bilakis; yaradılış meselesine getirdiği yorumlarla onlara özel bir düşünce tarzı ve dünya görüşü de kazandırır. Mülkiyet, devlet, aile hukuku..vb. sosyal konularda İslam'ın tespit etmiş olduğu kanunların altyapısı; bu dinin yaradılış ve nesneye getirdiği yorumlardan başka bir şey değildir.

1- Yaradılış açısından kadının insani konumu hususunda İslam'ın görüşü

2- Kadınla erkeğin yaradılışlarındaki farklılıklar hangi hedeflere yöneliktir? Fıtri ve tabii haklar hususunda kadınla erkeğin benzer olmayan durumlar içinde bulunmasının nedeni bu farklılıklar mıdır yoksa?

3- İslami konularda; kadınla erkeğe kimi durumlarda benzer olmayan konumlar kazandıran farklılıkların sebebi neye dayanmaktadır? Bu sebep hala geçerli midir?

Kur'an-ı Kerim'de yorumlanmış ve açıklaması yapılmış olan mevzulardan biri de kadınla erkeğin yaradılışıdır: Kur'an bu konuda sükût etmemiştir. Bazı densizlerin kadın-erkek mevzuunda kendilerinden uydurmuş oldukları birtakım saçmalıkları "İslam'ın kadını aşağılayan kuralları" şeklinde yutturmasına izin vermemiştir. İslam, çok önceden beri kadın konusunda görüşlerini açıklamış bulunmaktadır.

Kadınla erkeğin yaradılışı hususunda Kur'an'ın görüşleri nedir? Bunu öğrenebilmek için her şeyden önce, diğer dini kitaplarda da mevzubahis edilmiş olan "kadınla erkeğin hamuru ve tıyneti meselesini araştırmak gerekir. Kur'an nazarında kadınla erkek aynı hamur ve tıynete mi sahiptir, yoksa iki ayrı tıynetleri mi vardır? Yani tıynetleri aynı mıdır, yoksa farklı mıdır? Kur'an-ı Kerim, pek çok ayette bu konuya değinir ve meseleye tam bir açıklık getirir. Kur'an kadının, erkeğin tıynetine benzer bir tıynet ve onunla aynı hamurdan yaratılmış olduğunu vurgular. Kur'an-ı Kerim ilk insan hakkında *"Hepinizi bir babadan yarattık ve onun eşini de kendi hamurundan karar kıldık"* (Nisa, l) Ve bütün insanlar içinde: *"Allah Teâlâ eşlerinizi de sizinle aynı mayadan yarattı"* (Nisa, Al-i İmran, Rûm) buyurur.

Bazı dini kitaplarda "kadının yaradılış mayası erkeğinkinden daha aşağılık ve kötüdür" şeklinde geçmekte. Kimileride kadına tufeyli ve "soldan gelme" gibi bir boyut verilerek "ilk insan olan Âdem'in (s) eşi, onun sol tarafında ki bir uzuvdan yaratılmıştır." şeklinde görüşler öne

sürülmekte. Oysa bunların hiçbirine Kur'an'da rastlayabilmek kabil değildir. Binaenaleyh kadının tıynet ve maya açısından aşağılayıp, horlayan görüşlere İslam'da yer yoktur.

Geçmişte var ve dünya edebiyatında çirkin işler bırakan aşağılayıcı görüşlerden biri kadının "günah faktörü" olduğu şeklindedir. Bu görüşe göre kadının varlığı şer ve vesvese kaynağıdır; kadın küçük şeytandır. Bu görüşü sunanlar "Erkeklerin işlediği her cinayet ve günahta mutlaka bir kadının parmağı vardır. Erkek, yaradılış itibariyle masum ve günahsızdır; onu günah ve suç işlemeye sevk eden kadındır aslında. Şeytan doğrudan doğruya erkeğe nüfuz edemez, ancak kadın aracılığıyladır ki onu aldatmayı başarır. Yani şeytan kadını vesveseye düşürür; kadın da erkeği... İlk insan olan Âdem (s) in, Seytan'ın oyununa gelmesi ve saadet cennetinden kovulmasının sebebi de yine bir kadındır. Şeytan Havva'yı kandırmış, Havva da Âdem'in bu oyuna gelmesine sebep olmuştur" derler!

Evet, Kur'an, Âdem'in cennet hadisesini anlatmış, ancak Şeytan veya yılanın Havva'yı, Havva'nın da Âdem'i kandırdığını söylememiştir asla. Kur'an Havva'yı ne bu işin -cennetten kovulma-asıl sorumlusu olarak görür, ne de onun bu konuda tamamen suçsuz olduğunu zikreder... Kur'an-ı Kerim "Adem'e, sen ve eşin cennette oturun ve onun meyvelerinden yeyin, dedik" buyurur. Dikkat edilmesi gereken nokta Kur'an'ın, şeytani vesveseden sözederken "ikisi anlamındaki ikili zamiri kullanmış olduğudur. Binaenaleyh mezkur konuyla ilgili haberler Kur'an'da şu ifadelerle *geçer:*

"Şeytan o ikisini vesveseye düşürdü..."

"Şeytan o ikisini sapıklığa yöneltti..."

"Şeytan her ikisinin karşısında yemin ederek onların hayırlarından başka bir şey istemediğini (sadece iyiliklerini istediğini) söyledi..."

Böylece Kur'an, hâlâ dünyanın bazı yerlerinde artıklarına rastladığımız ve o çağların geçerli düşüncesi sayılan birtakım yanlış görüşlere şiddetle karşı çıktı. Kadının "günah ve vesvese unsuru, küçük şeytan..." gibi çirkin sıfatlarda itham edilmesini kınadı.

Kadını aşağılayıp horlayan görüşlerden biri de, onun manevi ve psikolojik boyutuna saldırmadaydı. Bu görüşü savunanlar şöyle diyorlardı:

"Kadın cennete gitmeyecektir; çünkü o, manevi ve ilahi mertebelere ulaşamaz. Allah'ın rızasını kazanma ve O'na yakın olma hususunda erkek kadar ilerleyemez."

Kur'an pek çok ayet-i kerimede bu mevzuya ve ahiret mükâfatına nail olmanın cinsiyetle alakası olmadığını belirtmişizdir. İster kadın ister erkek olsun, bunu ancak iman ve amelin belirleyeceğini bildirmiştir. Kur'an büyük ve kutlu bir erkekten söz ederken onunla birlikte büyük ve kullu bir kadını da anar daima. Hz. İbrahim (s) ve Hz. Âdem'in (s) eşlerinden, Hz. Musa (s) ve Hz. İsa'nın (s) annelerinden büyük bir övgüyle söz eder. Nuh ve Lut aleyhisselamların eşlerinin, kocalarına layık kadınlar olmadığını söyler. Yine Firavun'un eşini "Aşağılık bir erkeğin elinde giriftar olmuş büyük ve yüce bir kadın" olarak anmayı da ihmal etmez. Kur'an-ı Kerim bu kıssaları zikrederken kahramanlarını sadece erkekler arasından seçmemiş. Adeta erkekle kadın arasında bir denge kurmuştur.

Kur'an'a, Hz. Musa'nın (s) annesinden söz ederken: *"Musa'nın annesine, çocuğuna süt vermesini ve -onun başına bir şey gelmesinden- korktuğunda çocuğu suya bırakmasını, bundan da asla endişeye kapılmamasını, zira onu tekrar çocuğuna kavuşturacağımızı vahyettik..."* buyurur.

Hz. İsa'nın (s) annesinden -Hz. Meryem (s) söz ederken onun imanda pek ileri bir devreye vardığını belirtir. Hatta ibadet ederken meleklerin onunla konuştuklarını, gaybdan kendisi için rızık geldiğini açıklar. Maneviyatta zamanının peygamberini hayretler içinde bırakacak, hatta onu dahi aşacak derecelere ulaştığını söyler. Ve Meryem'in (s) Zekeriya'yı (s) hayrete düşürdüğünü hatırlatır.

İslam tarihi, büyük ve kutlu kadınlarla doludur.

Mesela Hz. Hatice'nin (s) makamına ulaşabilecek erkek pek azdır. Hz. Resul-ü Ekrem (saa) ve Ali'den (s) başka hiçbir erkek yoktur ki maneviyat ve yücelikte Hz. Fatıma't-üz Zehra'nın (s) makamına ulaşabilmiş olsun...

Hz. Zehra (s), ceddi Resulullah (saa) dışındaki bütün peygamberlerden ve her biri bir imam olan kendi evlatlarından daha üstündür. İslam, insanoğlunun "halktan Hakk'a doğru" olan yolculuğunda kadın-erkek ayrımında bulunmaz. İslam'ın yolcuyu kadın -erkek olarak ayırdığı yer, insanoğlunun peygamberlik göreviyle vazifelendirdiği "Hakk'tan halka doğru dönüş" yolculuğudur ki bu yolculuk için erkeği daha münasip görmüştür.

Geçmişte kadını aşağılayan görüşlerden biri de cinsel inziva veya cinsel çile şeklinde kendini göstermiştir. Bu görüşü savunanlar bekâr kalmayı kutsamışlardır. Bilindiği üzere bazı dinler, cinsel ilişkiyi nitelik olarak kınar, çirkin ve iğrenç bulurlar. Bu din mensuplarınca, ancak bir ömür boyu bekâr kalabilenler manevi makamlara ulaşabilirler. Dünyaca tanınmış dini liderlerden biri "Bekâret baltasıyla evlilik ağacını kökünden kesip atın!" der. Bu tür dini liderler, "daha büyük bir fesadı önlemek maksadıyla fasit insanlara izdivaç izni verirler. Yani onlara göre halkın büyük bir çoğunluğu ömrünün sonuna kadar bekâr yaşayabilecek iradeye sahip değildir. Böyleleri gerekli sabrı gösterememekle, fuhşa sürüklenmekte ve birden fazla kadınla temasta bulunmasını önlemek için" evlilik yapmalarına göz yummak gerekir!!!

Bu cinsel çile ve bekârlığı kutsama düşüncesinin kökünde "kadına karşı kötümser ve aşağılayıcı bir görüş besleme" yatar. Bu düşünceye sahip olanlar kadın sevgisini büyük bir ahlâksızlık olarak telakki ederler.

İslam bu tür hurafe inançlarla savaştı; böylesine batıl düşüncelere var gücüyle karşı çıktı. Evliliği kutsal bir müessese olarak tanımlayıp bekârlığı ahlâkî bir rezalet saydı. Kadına -meşru çerçevede- sevgi beslemeyi "peygamber ahlâkı" şeklinde tanımladı. Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) şu buyruğunu hepimiz duymuşuzdur: "Ben dünyada üç şeyi severim: Güzel koku, evlenme ve namaz!"

Bertrand Russell: "İslam dininden başka bütün, dinlerde cinsel temayüle karşı az veya çok bir karamsarlık vardır. İslam dini, bazı sosyal gerçekleri göz önünde bulundurarak bu temayüle bir takım sınırlamalar getirmiş. İlgili kanun düzenlemeleri yolunda gitmiş, ancak onu asla kötülememiş ve iğrenç bir şey olarak telakki etmemiştir." der.

Kadın hakkında öteden beri söylene gelmiş olan aşağılayıcı ibarelerden biri de kadının, erkeğin varlığı uğruna ve erkek için yaratılmış olduğu düşüncesidir.

İslam, asla böyle bir şey söylemiş değildir. Mevcudatın yaradılışında insanla ilgili nihai sebebi apaçık belirtmiş ve tam bir sarahatle "Yerin, göğün, bulut ve rüzgârın, bitki ve hayvanların... Her şeyin insan için yaratıldığını" belirtmiş. Ancak, kadının erkek için yaratıldığını söylememiştir asla. İslam: "Kadınla erkek, bir biri için yaratılmıştır" der:

"Kadınlar sizin süsünüz ve elbiselerinizdir, sizde kadınlarınızın süsü ve elbiselerisiniz" buyruğu İslam'ındır.

Şayet İslam kadının erkek için yaratılmış olduğu görüşünü taşısaydı ilgili kanun ve hükümlerinde bunu mutlaka belirtirdi. Ancak İslam, yaradılış hususunda böyle bir görüş taşımamıştır. Kadını, erkeğin varlığının bir tufeylisi ve artığı şeklinde telakki etmemiştir. Kadın-erkek mevzuuyla ilgili hüküm ve kanunlarında bunu belirtmemiş ve böyle bir meseleyi gündeme dahi getirmemiştir.

Kadın hakkında eskiden beri var olan horlayıcı ve aşağılayıcı görüşlerden biri de "kadının erkek için kaçınılmaz bir bela ve şer olduğu" yolundadır.

Kadından erkeklerin pek çoğu faydalanıyor olmasına rağmen yine de kadını horlar, onu kendi bedbahtlık ve zavallılıklarının yegâne sebebi olarak görürlerdi. Kur'an-ı Kerim özellikle bu konuda uyarıda bulunmaktadır. Kadının varlığını erkek için bir "iyilik" ve "hayır" unsuru olarak niteleyip onun erkeğin gönlüne huzur ve sükûn verdiğini bildirmektedir.

Kadını aşağılayıcı görüşlerden biri de çocuk yapma hususunda onun pek az payı olduğu şeklindeydi. Cahiliyet dönemi Arapları ve diğer bazı milletler, anneyi, çocuğun meydana gelmesinde asıl unsur rolü oynayana erkek nutfesini içinde taşıyıp onun gelişmesini sağlayan bir kap ve mahfaza şeklinde telakki etmekteydi. Kur'an'da "Sizleri bir kadın ve bir erkekten yarattık" ifadeleriyle geçen ayetler ve tefsirlerde açıklamalarıyla verilen daha pek açık ayet-i kerime bu batıl düşüncelere bir son vermiştir.

Buraya kadar vermiş olduğumuz örnek ve mükerrer istidlaller neticesinde İslam'ın, felsefi bir düşünce ve yaradılış yorumu hususunda kadına karşı herhangi bir aşağılayıcı veya onu küçültücü bir görüş taşımadığını belirttik. Bilakis bu tür düşünceleri geçersiz ve bâtıl ilan ettiğini anlatmaya çalıştık. Bu açıklamalardan sonra " sahip olması.ya da aralarındaki (hukuki benzerlik) in felsefesinin ne olduğuna" geçelim şimdi.

* * *

BENZERLİK? HAYIR EŞİTLİK? EVET.

Kadın-erkek arasındaki aile hukuk ve münasebetleri mevzuunda İslam'ın kendine has görüşleri olduğunu; bunun 14 asır önceki düşüncelerden olduğu gibi, çağımızdaki çeşitli görüşlerden de farklı bulunduğunu belirtmiştik. Nitekim İslam nazarında kadınla ürkeğin insaniyet açısından eşit iki insan olup olmadığı mevzuunun tartışma götürmeyecek kadar açık olduğunu söylemiştik. Bu ikisinin aile haklarının, değer açısından eşit olup olmaması gerektiğinin tartışılamayacağını hatırlattık. İslam nazarında kadının da erkeğin de birer insan olduğunu ve her ikisinin de eşit insanî haklar taşıdığını söylemiştik.

İslam için mevzubahis olan şey; kadınla erkeğin; birinin kadın, diğerininse erkek olması nedeniyle pek çok konuda yekdiğeriyle aynı ve benzer durumda olmayışıdır. Kâinat bu ikisi için aynı değildir; yaradılış ve tabiat bu ikisini "her açıdan aynı ve birbirine benzer" etmemiştir. Bu yüzdendir ki çoğu hak, vazife ve cezalandırmalarda da aynı durumda olmamaları gerekmektedir. Batı dünyasında bugün kanun, kural, hak ve vazife açısından kadınla erkek arasında aynı ve benzer bir vaziyet yaratılmak istenmekte. Kadınla erkeğin fitri ve tabii farklılıkları görmezden gelinmektedir. İslam'la batı sistemleri arasındaki görüş farklılığı da bu noktadan kaynaklanmaktadır işte. Binaenaleyh bugün ülkemizde batı sistemlerinden yana olanlarca tartışılan ana mevzu kadınla erkeğin "eşit haklara sahip olma" sı değil, "her şeyiyle bir ve aynı haklara sahip

olması" meselesidir, "eşit haklar" tabiri, batı taklitçilerinin bu batı matahına yaptırdıkları sahte markadan başka bir şey değildir.

Yazılarımda, konuşmalarımda ve konferanslarda bu sahte markayı dile veya kaleme getirmek suretiyle kullanmaktan daima kaçındım. Kadın-erkek haklarının aynılığından başka bir şey olmayan bu teoriyi "hak eşitliği" adıyla takdim etmekten her zaman sakındım.

Dünyanın hiç bir yerinde kadın-erkek eşitliği iddiasının mana taşıdığını ve taşıyor olmadığını söylemiyorum. Geçmişte ve hâlihazırda mevcut olan bütün kanunların kadın-erkek haklarını eşitlik değeri esasına göre düzenlemiş ve yalnızca benzerliği ortadan kaldırmış olduğunu kastetmiyorum.

Hayır. Böyle bir iddiada bulunacak değilim. Bu konuda en mükemmel şahit 20. yüzyıl öncesi Avrupa'sıdır! 20. yüzyıl öncesi Avrupa'sında kadın, kanun ve pratikte insani haklardan tamamen yoksundu. Ne erkekle eşit, ne de onunla benzer aynı haklara sahipti... Avrupa'da son yüzyılda kadın adına ve kadın için baş gösteren alelusul bir aceleci akım neticesinde kadın, az-çok erkekle benzer haklara kavuşabildi. Ancak kadının tabii durumu, bedeni ve ruhi ihtiyaçlarına binaen, erkekle eşit hak ve onun mutluluğuna denk bir mutluluğa kavuşabilmesi için "hukuki aynılık" ve "hak benzerliklerin" i ortadan kaldırmalıdır. Erkek için "erkeğe göre" kendisi için de "kadına göre" haklar tanımak zorundadır. Kadınla erkek arasında gerçek mutluluk ve beraberliği sağlayabilmenin tek yolu budur. Ancak bu yolladır ki kadın da erkek kadar, belki daha da yüce bir saadete ulaşabilecek. Hatta erkekler herhangi bir kandırmaca ve aldatmaca olmaksızın kadına gerekli ihlâs ve dürüstlüğü gösterecek. Kadınlara kendileriyle eşit, hatta kendilerine daha fazla haklar tanımayı seve seve kabulleneceklerdir.

Aynı şekilde, hâlihazırdaki halkı Müslüman toplumumuzda kadına tanınan hakların erkeğinkiyle eşit olduğu gibi bir iddiada da bulunacak değilim asla[20]. Günümüzde kadın meselesine gereğince eğilinmesi gerektiğini söylemişimdir. İslam'ın kadına tanımış olduğu, ancak tarih boyunca hep geri plana itilen kadın haklarının toplumumuzda kadınlara iade edilmesi lazım geldiğini defalarca hatırlatmışımdır. Batı yöntemini körü körüne taklit ederek yanlış bir teoriyi cafcaflı bir isimle takdim etmeyelim. Kadının doğu modeli bedbahtlıklarına, birde batı modeli bedbahtlıkları eklemenin insaflıca olmayacağı kanaatindeyim. Biz; tabiatın kadınla erkeğe tanımış olduğu benzer olmayan durum çerçevesinde, bu ikisine tanınan hak ve yüklenecek görevlerin de benzer değil, her birinin kendi durumunla mütenasip olarak düzenlenmesi görüşündeyiz. Bunun hem adalet ve fitri hukuka daha uygun, hem de aile saadetinin temininde daha faydalı ve topumun ilerleyişini sağlama hususunda daha etkin olacağı görüşündeyiz.

Şu noktaya özellikle dikkat etmek gerekir: Biz, kadınla erkeğin fitri ve insani haklarının tahakkuku ve adaletin icrası için; bu ikisine tanınacak hak ve yüklenecek vazifelerin bazısında "benzerlik" ve "aynılık" olmaması gerektiğini iddia etmekte ve bunun zaruri olduğunu söylemekteyiz. Binaenaleyh bahsimizin bu bölümü tamamen felsefeyle ilgilidir; "hukuk felsefesi" yle ilgilidir. Başka bir deyişle Islami fıkıh ve kelâmın temel rükünlerinden biri olan "adalet aslı" na ilişkin bir mevzudur bu. Adalet aslı ise, İslam'da "akılla şeriatın uygunluk" kanununu meydana getiren temel rükünden başka bir şey değildir. Yani eğer İslam fıkhı -veya en azından Caferi fıkhı açısından, adaletin tahakkuku için falan kanunun şöyle değil de böyle olması gerektiği, aksi takdirde neticenin adalete aykırı ve dolaysıyla da zulüm olacağı ispatlanacak olursa, meseleyi şer'an da kabul etmek ve "şeriatın hükmü de budur" demek gerekir. Zira İslam şeriatı, bizzat İslam'ın öğretmiş olduğu temel rükne binaen; adaletten, fitri ve tabii hukuktan asla uzaklaşmaz.

20- *Kitabın İslam inkılâbı öncesi tağut devri İran'ında yazıldığı hatırlanmalıdır.* -çev.-

İslam uleması "adalet" aslına gereken yorum ve açıklamayı getirmek suretiyle "Hukuk Felsefesi" nin temelini atmış oldu. Ancak muhtemelen, bazı acı tarihi hadiselerin vuku bulması sonucu, kendi başlatmış oldukları bu yolu sürdürebilme imkânı bulamadılar. Sözleşmeli kanunlardan farklı olarak; fıtri ve tabii asil unvanıyla "insan haklan" ve "adalet" meselesini ilk kez gündeme getiren Müslümanlardır. Keza akli ve tabii hukukun temelini de yine Müslümanlar atmıştır.

Ancak, kaderin cilvesi olacak; Müslümanlar kendi başlamış oldukları bu yolu sürdürebilme imkânı bulamadılar. Yaklaşık 8 yüzyıl sonra Avrupalı bilgin ve filozoflar Müslümanların bıraktığı yerden başlamış ve gereken takdiri de onlar toplamıştır. Mezkûr ilim adamları neticede bir yandan içtimaî, siyasî ve iktisadî felsefeler kurmuşlar. Bir yandan da ferdi ve içtimai sahada milletleri ve insanları, yaşamanın kıymeti ve kendi insani haklarıyla tanıştırmayı başarmışlardır. Bu sayede nice hareketler, akımlar ve inkılâplar meydana getirmiş ve dünyanın çehresini tamamen değiştirmişlerdir.

Müslüman doğu temelini kendi atmış olduğu, akli hukuk meselesinin peşini bırakmış ve devamını getirmemiştir. Bence burada, tarihi sebeplerin yanında bölgesel ve psikolojik sebeplerin de rolü olmuştur. Doğuluyla batılı insan arasındaki farklılıklardan biri de doğulunun ahlâka, batılının ise hak ve hukuka eğilimli olmasıdır. Doğulu, kendi yapısında var olan "doğulu tabiatı" icabı duygulu davranmayı, hissiyat taşımayı, fedakârlık ve büyüklükte bulunmayı, hemcinslerine sevgi besleyip onlara karşı mertlikle davranmayı bir insanlık gereği sayar. Batılı nazarında ise insanlık, kendi hak ve hukukunu tanımayı, onu korumayı ve başkalarına çiğnettirmemeyi gerektirir.

Oysaki insanlık hem ahlâka, hem de hukuka muhtaçtır. Ahlâk ve hukukun her ikisi de insan olmanın gereklerindendir. Binaenaleyh ahlâk veya hukuk tek başına insaniyet ölçüsü sayılmamakla; ancak ikisi bir araya gelince bu mümkün olmaktadır.

Din-i Mübin-i İslam, ahlâk ve hukuka birlikte önem vermiş olmanın imtiyaz ve üstünlüğünü taşır. Fedakârlık, samimiyet ve iyilik gibi vasıflar İslam nazarında nasıl "mukaddes" bir nitelik taşıyorsa; "hak ve hukuk" u bilme ve "hukuku koruma" vasfı da "mukaddes" insanidir. Ancak burada bu kadarla yetinmek zorunda bulunduğumuzu da hatırlatalım.

Velhasıl doğulu psikolojisi sonunda yapacağını yaptı. Başlangıçta hukukla ahlâkı İslam dininden öğrendi ve her ikisini de birlikte aldı. Ancak, giderek hukuku bir kenara bırakıp sadece ahlâkla ilgilenmeye başladı.

Maksadım şudur: Hâlihazırda karşımızda hukuki bir mesele vardır, felsefi ve akli bir meseledir bu, poz itif ve istidlalle ilgili bir problemdir. Adaletin hakikati ve hukukun tabiatıyla ilgili bir hadisedir. Adalet ve hukuk denilen şey; yeryüzünde her hangi bir kanun koyulmadan önce de vardı. Binaenaleyh kanun haklarının mahiyetini değiştirebilmek mümkün değildir.

Montesquieu şöyle der: "insanoğlu kanun koymadan önce canlılar arasında kanuna elverişli, adilane bir ilişki -mevcuttu; bu ilişkinin varlığı, kanun koymaya yol açmıştır. Bu cihetle; bir şeyi meşru sayan veya yasaklayan birinci ve hâlihazırdaki pozitif kanunlar dışında başkaca hiç bir adil veya zalimce durumun söz konusu olmadığını söylemek; bir daireyi pozitif anlamda şekil olarak çizmeden önce onu bütün etmeye benzer."

Harbbart Spencer "Adalet; duygu ve hissiyata ilaveten, insanoğlunun doğal hukukuyla da iç içedir. Bu cihetle, adaletin harici varlığının da olabilmesi için doğal hak ve ayrıcalıkların da gözetilmesi ve bunlara da saygı duyulması gerekir. " der.

Bu düşünceyi taşımış ve taşımakta olan Avrupalı bilim adamı pek çoktur. Hakkında beyanname ve bildiriler düzenlenip "insan haklan" adıyla ortaya konulan bir dizi kanun şeklindeki maddeler, işte bu doğal hukuk teorisinden kaynaklanmıştır. Başka bir deyişle fıtri ve doğal hukuk teorisi; şeklinde tezahür etmiştir.

Aynı şekilde, bilindiği üzere Montesquieu, Spencer ve diğerlerinin adalet hakkında söylemiş olduğu şeyler; islam kelamcı-lanmn akli güzellik -çirkinlik ve adalet hakkında söylemiş olduğuyla aynıdır. Müslüman bilginler ve ediplerden de adaletin "sözleşmeli" bir kavram olduğuna inananlar verdi. Nitekim Avrupalılar arasında da böyle düşünenler olmuştur. İngiliz düşünür Hobbes, adaletin doğal bir hakikat olduğunu inkâr eder.

İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ KANUN DEĞİL, FELSEFEDİR

Meselenin gülünç tarafı şu: Diyorlar ki "insan hakları beyannamesi bir meclis ve kurul tarafından tespit edilip onaylanmıştır. Kadın-erkek haklarının eşit olduğu meselesi bu beyannamenin onaylamış maddelerinden biridir. Bu beyannamenin mezkur maddesinde geçen hüküm gereğince kadınla erkek eşit haklara sahip olmalıdır."!!!

Gülünç bir ifadedir bu... insan hakları denilen şeyin muhtevası bir meclis veya kurulun elinde midir ki, o meclis veya kurulun bu haklan kabul ya da red yetkisi söz konusu edilsin?!

İnsan hakları beyannamesinin nitelik ve içeriği "sözleşmeli" değildir ki devletlerin yasama organları bu niteliklerion aylama veya reddetme hakkına sahip olsun!

İnsan hakları beyannamesi, insanların doğal haklarını; alınması veya verilmesi mevzubahis olmayan vazgeçilmesi veya vazgeçtirilmesi mümkün olmayan tabii haklarını söz konusu etmiş, bu hakları gündeme getirmiştir. Bu beyanname, kendi tabiriyle "insanların insanlık haysiyet ve onurun vazgeçilmez gereği olan, yaradılış ve doğanın güçlü elleriyle insanoğluna bağışlanmış bulunan " binaenaleyh onun bizzat kendisine ait olan haklardan söz eder.

Yani -insan haklan beyannamesinin de iddia etmiş olduğu gibi-insanlara bu hakları tanıyan güç ve kudret, onlara akıl, irade ve insanlık haysiyet veren güç ve kudretten başkası değildir.

Binaenaleyh insanlar, bugün insan haklan beyannamesi denilen metnin muhtevasını kendileri için "tanıma" veya"reddetme" gücüne sahip değildirler. Olmadıkları gibi, yine bu insanlık haklarını bırakma^ veya onlardan vazgeçme durumunda da değildirler. Durum böyleyken "Bu beyanname meclis ve kurullarca tasvib edilmiş, yasama organlarının onayından geçmiştir" demek de neyin nesi oluyor?!

İnsan haklan beyannamesi bir felsefe ve düşüncedir; kanun değil!...

Bu cihetle de yasama organlarının onayına değil; filozof ve düşünürlerin takdirine sunulmalıdır. Yasama organları ve milletvekilleri oylamada bulunarak, oturup kalkarak halk için felsefe ve mantık tayin edemez. Aksi takdirde Einstein'ın izafiyet teorisini de meclise götürüp milletvekillerinin onayına sunmaları gerekir. Ya da mesela diğer gezegenler ve yıldızlarda hayat olduğu teorisini onaydan geçirmek için meclise götürmeleri lazım gelir!

Tabiat kanunlarını sözleşmeli kanunların onayına bırakmak ve bu yolla onların reddi veya kabulüne gitmek mümkün değildir ki! Bu, "Armut ağacıyla elma ağacının aşılanabileceği, ancak armut ağacıyla dut ağacının aşılanamayacağı, milletvekillerinin oylamasından geçirilerek kabul görmüştür" demeye benzer!

Birtakım düşünür ve bilim adamları tarafından ortaya konulan böyle bir beyannameyi her millet almalıdır. Kendi bilim adamları ve hukuk uzmanlarına havale etmelidir. Söz konusu beyannameyi her millet almalıdır. Kendi bilim adamları ve hukuk uzmanlarına havale etmelidir. Söz konusu beyanname, gerekli incelemelerden sonra bizzat o milletin uzman ve bilim adamlarınca kabul görüp Onaylanacak olursa, mezkûr toplumdaki bireyler bunlara kanun üstü gerçekler olarak uymakla yükümlüdürler. Aynı şekilde yasama organı da, bu gerçeklere ters düşecek kanunlar koymamakla muvazzaf olur.

Diğer milletler ise tabiatta böyle bir hak ve hukuk düzeninin bu ölçüler çerçevesinde var olduğundan emin olmalıdırlar. Bunlara riayet etmeleri gerektiğine dair bizzat kanaat getirmelidirler. Bunlar gerçekleşmedikçe söz konusu ilkelere uymakla yükümlü tutulamazlar. Öte yandan bu tür mevzular, birtakım araç-gereç pozitif bilim ve deneyle ilgili meseleler değil ki.... Mesele "atomu parçalamak değil ki gerekli şifre, formül ve ileri teknolojinin ancak sayılı kimselerin elinde olduğunu söyleyelim. Felsefe ve mantıkla ilgili bir konudur bu, gerekli araç ve gereçse akıl, zekâ ve mantık gücünden ibarettir!

Diğer milletlerin felsefe ve mantıkta başkalarını taklit etmek zorunda olduğunu farz edebiliriz. Kendilerinin felsefi teşekkülden aciz bulunduğunu düşündüklerini de farz edebiliriz. Ama biz İran milleti bunu yapmamalı ve böyle bir zanna kapılmamalıyız elbet. Biz, geçmişte, felsefe ve mantık sahalarında fevkalade ileri incelemelerde bulunmuş bir milletiz. O halde ne diye felsefi konularda başkalarını taklit edelim ki?!

İnsanoğlunun tabii hakları ve adalet aslı söz konusu olduğunda, İslam düşünürleri şeriatla aklın mutabıklığı hükmü gereğince "şeriatın da hükmü budur" diyerek kayıtsız şartsız bunu kabul edecek kadar meseleye ehemmiyet verir. Ve meselenin bu noktasında şer'i teyidi dahi gerekli bulmaz. Bugün oysa bizler, mezkûr tabii haklar" meselesinin ne derece doğru olduğuna karar verebilecek için meclisteki milletvekillerinin oylamasına gerek duyuyoruz- Bu son derece şaşırtıcıdır.

FELSEFE, ANKETLERLE İSPATLANAMAZ

Daha da komik olanı, kadının insani haklarını incelemek isterken genç kız ve oğlanları oyuna başvurmamız. Basın ve yayın organlarında anket formları yayınlamamızdır. Ve insan haklarının ne olduğunu; kadınla erkeğin bir çeşit mi, yoksa ayrı iki çeşit mi insani hakka sahip bulunduğunu bu anketlerin cevaplarına bakarak anlamaya çalışmamızdır!

Velhasıl biz "kadının insanî hukuku" meselesini ilmi ve felsefi bir şekilde ve insanoğlunun doğal haklan esasına dayalı olarak inceleyeceğiz. Bütün insanların doğuştan bir takım haklara sahip olmasını sağlayan temel bir takım haklara geçerek gereğince kadınla erkeğin hukuki açıdan benzer durumda bulunup bulunmaması gerektiği üzerinde duracağız. Bu gibi mevzularda herkesten daha çok görüş belirtme salahiyetine haiz olan değerli bilim adamlarımız, düşünür ve hukukçularımızdan da öne süreceğimiz delillere araştırıcı ve eleştirici bir bakışla yaklaşmalarını rica ediyoruz. Bahsimizin reddini ya da kabulünü gösterecek görüşlerde bulunmaları ve gerekçeleriyle bu görüşleri ön e sürmeleri bizi memnun edecektir.

Konunun incelemesine geçebilmek için öncelikle insanî hakların esas ve temel kaynağına değinmek gerekir. Bunu yeterince ortaya koyduktan sonra da kadın-erkek haklarını mütalaa etmek istiyoruz. Bu cihetle konumuza girerken, son yüzyılların kadın-erkek hakların eşitliği nazariyesiyle sonuçlanan hukuki hareketlerine kısaca bir göz atmamız faydalı olacaktır.

AVRUPA'DA KADIN HAKLARI TARİHİNE BİR BAKIŞ

Avrupa'da 17.yy.dan sonra insan haklan mevzusu konuşulmaya başlandı. 17. ve 18. yy. yazarları, insanoğlunun doğuştan kazandığı ve vazgeçilmesi ya da geri alınması mümkün olmayan haklarıyla ilgili görüşlerini büyük bir sebat ve gayretle halk arasında yaydılar J.J. Rousseau, Voltaire ve Montesquieu, bu yazar ve düşünürlerden birkaçıdır. İnsan hakları taraftarlarının bu görüşlerim halk arasında yaymalarının doğurduğu ilk pratik sonuç, İngiltere'de yönetici sınıfla halk arasında meydana gelen uzun süreli bir çekişme oldu. Neticede halk, 1688 yılında bir hukuk beyannamesi hazırladı. Bu beyannamede geçen sosyal ve siyasi haklarının bir kısmım geri alabilmeyi başardı (Tarih-ul Bermale tercümesi, cilt:4, s:366)

Bu fikirlerin halk arasında yayılmasının diğer bir pratik sonucu da Amerika'nın İngiltere'ye karşı başlattığı bağımsızlık savaşlarında kendini gösterdi. Kuzey Amerika'da bulunan 13 ingiliz sömürgesi, İngiltere'nin bu ülkelere uyguladığı dayanılmaz baskı ve eziyetler sonucu ayaklandılar. Böylece İngiliz sömürüsüne son verip bağımsızlıklarını elde ettiler.

1776'da Filedelfiya'da düzenlenen bir kongrede halkların bağımsız olduğu ilan edildi. Bu kongrede yayınlanan bildirinin girişinde şöyle diyordu: "Bütün insanlar eşit olarak yaratılmışlardır. Yüce yaratıcı bütün insanlara yaşama ve hür olma gibi sabit, değişmez ve vazgeçilmez birtakım haklar tanımıştır. Devlet ve iktidarların mevcudiyetinin nihai hedefi bu haklan korumak ve müdafaa etmektir. Devletlerin meşruluğu ve iktidarların geçerliliği, halkın söz konusu devlet ve iktidardan razı olmasına bağlıdır." (Bkz: aynı esere, c:5 s:234)

Bugün insan haklan beyannamesi adıyla bilinen beyannameyse büyük Fransız anayasasının girişinde yer almış ve bu ülkenin anayasasının değişmez maddelerinden sayılmıştır. Mezkûr beyanname bir giriş ve 17 maddeden ibaretti. Birinci madde şöyle der:

"Bütün insanlar hür doğar, hür yaşarlar. İnsanlar yekdiğeriyle eşit haklara sahiptirler."

19. yy'da insan haklarında; sosyal, siyasi ve iktisadi meselelerle ilgili yeni birtakım gelişmeler oldu. Bu mezkûr hadiseler sosyalizmi doğurarak menfaatlerin emekçilere ayrılmasını getirdi. Ve iktidarın kapitalistlerden işçi tabakasına intikaliyle sonuçlandı.

20. yy'ın başlarına kadar insan haklan konusunda söylenenleri iktidarlar karşısında halkların ya da toprak ağaları ve işveren karşısından çiftçi, köylü ve emekçi sınıfların haklarında ibarettir.

Erkek haklan karşısında "kadın haklan" meselesinin gündeme gelişi, ilk kez 20. yy'a rastlar! En eski demokratik ülke olarak tanınan İngiltere'de, ancak 20.yy'ın başlarından sonra kadınla erkeğe eşit haklar tanınmıştır! Amerika Birleşik Devletleri 18.yy . da bağımsızlığını ilan ederken insanların birtakım genel ve müşterek haklara sahip olduğunu da itiraf etmişti. Kadınla erkeğe -o da sadece siyasi sahada- eşil haklar tanımayı kanunen kabul etmesi de 1920'ye rastlar!!

Fransa'da ancak 20.yy. da bu gerçeğe teslim olabilmiştir....

Neticede 20.yy.dan itibaren dünyanın her yerinde pek çok insan, hak ve vazife açısından kadın-erkek ilişkilerinde köklü değişiklikler yapılması gerektiğinden yana şöyle der:

"Devlet ve iktidarlar işçilerin durumu ve işverenlerin işçilere karşı davranışına lakayt kaldığı sürece sermayedarlar istedikleri gibi davranıyorlardı.... Fabrika sahipleri, kadınları ve küçük yaştaki çocukları düşük ücretlerle çalıştırıyor; mesai süresi çok fazla olduğundan işçiler türlü hastalıklara yakalanarak genç yaşta ölüyorlardı..."

Evet... Avrupa'da insan haklarının kısaca geçmişi böyle... Bilindiği üzere, Avrupalıların henüz tanışmış olduğu insan haklan beyannamesinde geçen bütün madde ler bundan 14 asır önce İslam tarafından öngörülmüş. İranlı ve Arap bazı yazarlar bu beyannameleri İslam'ın görüşleriyle karşılaştıran kitaplar yazmışlardır. Bu bildirilerde geçen bazı mevzularla, İslam'ın ilgili mevzudaki görüşü arasında fark yok değil.. Bunun açıklanması da son derece çekici ve ilginçtir. Kadın-erkek hakları işte bu farklı mevzulardan biridir. İslam- kadınla erkeğin hak ve vazife açısından "eşit" tutulmasını ister; ancak "aynı" ve "benzer" görülmeleriniyse reddeder.

İNSANİ HAYSİYET VE HAKLAR

.

"Insan topluluklarının bütün bireylerinin doğuştan onur ve haysiyet sahibi olarak kabul edip onların "aynı", "yeksan" ve vazgeçilmez haklarını tanımak adalet, barış ve hürriyetin temelini teş-kil ettiğinden"

"İnsan haklarının gözetilmesi ve bu hakların aşağılanması, insanlık ruhunu isyan ve tuğyana sevk eden, vahşice davranışlara yol açmış olduğundan; öte yandan bireylerin fikir beyanı hususunda hür, fakirlik ve korkudan beri olduğu bir dünya, insanoğlunun en yüce eylemi olarak kabul edilmiş olduğundan"

"Bireyin, baskı ve zulüm karşısında isyandan başka yol bulamayıp son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmasını önleyebilmek için insani hakların kanun tarafından korunması gerektiğinden"

"Dünya halkları arasında iyi ilişkilerin artmasını esasen teşrik etmek gerektiğinden"

"Birleşmiş Milletlere üye halkların insanoğlunun temel hakları, birey olarak insani değeri ve kadın-erkek haklarının eşitliğine olan inancını bu beyanname yoluyla bir kez daha bütün dünyaya duyurmuş ve sosyal ilerlemeye yardımcı olmak sureliyle daha hür ve daha elverişli bir yaşama ortamı meydana getirmek yolunda bütün azmiyle kararlı olduğunu göstermiş olduğundan

"Ve....."

"BM. Genel Konseyi bütün toplum bireylerinin daima göz önünde bulundurulması, bu hürriyete ve haklara gösterilen saygının eğitim ve öğretim yoluyla yaygınlaştırılması, milli ve beynelmilel sahalarda alınacak tedrici tedbirler yoluyla bu hak ve hürriyetlerini BM'ye üye halklar arasında ve bu halkların yaşadığı ülkelerde gerçek anlamıyla tanınması ve icra edilmesi gayesiyle bu "Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi" nin bütün halklar ve milletlerin müşterek ülküsü olduğunu ilan eder"

Yukarıdaki altın cümleler, Uluslararası insan Haklan Beyannamesi'nin giriş bölümüdür. Başka bir deyişle "İnsani haklarının tasvibi yolunda şimdiye kadar insanoğlununatmış olduğu en büyük adım" şeklinde ifade edilen meşhur beyannamenin mukaddimesidir.

Bu beyannamenin her kelimesi düşünüp taşınarak, her ifadesi inceden inceye hesaplanarak tanzim edilmiştir. Daha önce de belirtmiş Olduğumuz gibi asırlar boyunca hürriyet ve insan haklarından yana çıkmış nice düşünürlerin görüşlerinin tezahürüdür bu.

İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ'NİN GİRİŞ BÖLÜMÜNÜN ÖNEMLİ NOKTALARI

Bazı mevzuların birkaç maddede tekrarlandığı, bazı ifadelerin bazı maddelerdeki beyanı gereksiz kıldığı ve kimi maddelerin daha ayrıntılı maddeler şeklinde tanziminin mümkün olduğu bu beyanname, 30 madde halinde düzenlenmiştir.

Bu beyannamenin giriş bölümünde, üzerinde durulması gereken birkaç nokta var:

1- Bütün insanlar aynı ölçüde saygın, haysiyetli ve vazgeçilmez fitri haklara sahiptirler.

2- İnsanoğlunun fitri hakları, haysiyet ve saygınlığı genel ve umumidir. Bu, bütün bireyleri kapsar, ayırım ve ayrıcalık tanımaz. Yani beyaz, siyah, kısa, uzun, kadın, erkek... kim olursa olsun bu hak, haysiyet ve saygınlığı "yeksan" olarak taşırlar. Bir ailede bireylerden birinin, kendisini diğer bireylerden daha asil olarak görmesi nasıl mümkün değilse; daha büyük bir ailenin bireyleri ve yanı vücudun parçaları şeklinde olan insanlar da asalet bakımından eşittirler. Hiç kimse kendisinin diğer bireylerden daha asil göremez.

3- Hürriyet, barış ve adaleti temil, bütün bireylerin vicdanlarının derinliklerinde bu gerçeğe - bütün insanlık doğuştan saygın ve onurlu olduğuna- gönülden inanç beslemesi ve bunu kabul etmesidir.

Bu beyanname şunu demek istemektedir. İnsanların yekdiğeri için doğurduğu bütün rahatsızlıkların kaynağı keşfedilmiştir. Zulümler, tecavüzler ve savaşların sebebi; toplumlar ve bireylerin yekdiğerine reva gördüğü bütün vahşice davranışların yegâne kaynağı insanoğlunun doğuştan getirdiği "insani saygı ve onun insanlık onuru" nun tanınmamış olmasıdır. Bir grup insanın bu gerçeği tanımamış olması, muhatap diğer grubun isyan edip ayaklanmasına sebep olmakta böylece barış ve güvenlik tehlikeye düşmektedir.

4- Tahakkuk bulması için bütün bireylerin gayret etmesi gereken en yüce ideal fikir beyanı hürriyetinin, güven ve maddi refahın tam anlamıyla gerçekleşmiş olduğu bir dünya kurmaktır. Beyannamenin 30 maddesi bu yüce idealin gerçekleşmesi gayesiyle tanzim edilmiştir.

5- İnsanların doğuştan saygın olduğu, onların vazgeçilmez ve devredilemez haklarına saygı duyulması gerektiği inancı, eğitim ve öğretim yoluyla tedricen bütün bireylerde uyandırılmalıdır.

İNSANIN DEĞER VE SAYGINLIĞI

İnsan Hakları Beyannamesi insana insanlığın, hürriyet ve eşitliğine saygı duyma esasına binaen düzenlenmiş olduğundan, vicdan sahibi herkesin takdirine şayandır. Zira bu beyanname, insanoğlunun insani haklarının ihyası gayesiyle çıkmıştır ortaya. Biz doğu milleti, öteden beri insanın değerinden, saygınlık ve haysiyetinden söz etmiş bir milletiz. Daha önce de belirtilmiş olduğumuz üzere insan, insanın hakları, onun ve eşitliği, yüce İslam dininde büyük bir saygıyla karşılanmıştır. Bu bildiriyi yazan ve düzenleyenler, keza gerçekte onu yazanlara ilham veren filozof ve düşünürler karşısında saygıyla eğiliyor ve kendilerine teşekkür ediyoruz. Ancak, bu beyanname felsefi bir metin olduğundan ve melekler tarafından değil, nihayet insanlar tarafından kaleme alındığından bir grup insanın ortaya koymuş olduğu görüşler ve gerçeklerden anlamış olduğu neticelerden ibarettir. Binaenaleyh herkes bu beyannameyi inceleyebilir, eleştirebilir ve yanlış ya da eksik bulduğu noktalara dikkat çekerek gerekli uyarışı yapabilir elbet.

Mezkûr beyanname birtakım zaaflardan arınmış değil, zayıf noktaları elbette var. Ancak biz bahsimizin bu bölümünde bu zayıf noktalar üzerinde durmayacak, bilakis beyannamenin sağlam ve daha tutarlı noktalarına değinmeye çalışacağız.

İnsan Haklan Beyannamesi'nin temel dayanağı "insanın doğuştan taşıdığı değer" i ve onun fitri konumudur; tabiatındaki insani haysiyet ve insanlık onurudur.

Bu beyannameye göre insan, yaradılıştan gelme birtakım keramet ve kendisine özgü saygın sıfatlar sebebiyle yine birtakım hak ve hürriyetler taşır ki, bu sıfatlara haiz olmadıkları cihetiyle diğer canlılar mezkûr hak ve hürriyetlerden mahrumdurlar. Söz konusu beyannamenin en tutarlı ve sağlam noktası da budur işte.

BATI FELSEFELERİNDE İNSANIN İNSANLIK DEĞERİNİ YİTİRMİŞ OLMASI

Meselenin bu noktasında oldukça eski bir felsefi problemle karşılaşmaktayız: İnsanı değerlendirme, diğer canlılar karşısında insanın değer ve konumu, insanın saygıdeğer kişiliği... O halde her şeyden önce şunu sormak gerekir: İnsanın hukuki kimliği durumuna gelen ve onu at, öküz, güvercin, koyun… vb. hayvanlardan üstün kılan doğal insanlık haysiyeti denilen şey nedir?

İşte bu noktada İnsan Hakları Beyannamesi'nin temel esasıyla, insanın batı felsefelerindeki değerlendirilişi arasında belirgin bir çelişki çıkmaktadır ortaya.

Batı felsefesinde insanoğlu yıllardan beri itibarını yitirmiş durumdadır. İnsan ve onun seçkin konumu konusunda eskiden batı diyarlarında söylenen ve hemen hepsi doğudan kaynaklanmış bulunan şeyler bugün dahi felsefe sistemlerin çoğunca olay konusu edilmekte ve yadırganmaktadır.

Batılı nazarında insan bir makine raddesine inmiştir, insanlık ruh ve asaleti inkâr edilir olmuştur. Tabiatın bir hedefi ve nihai "ir maksadı olduğu inancı, batıda bugün "gericilik" olarak telakki edilmektedir.

Batıda, insanın "eşref-i mahlûkat" olduğunu söyleyemezsiniz. Zira batılıya göre insanın eşref-i mahlûkat -yaratılmışların en üstünü- olduğu ve diğer canlıların onun emrinde ve ona hizmet için yaratılmış olduğu, bütün diğer gezegenlerin dünyanın etrafında döndüğü yolundaki Batlamyus'a ait eski bir astronomik inanca dayanıyordu. Bu inancın gitmesiyle birlikte insanoğlunun eşref-i mahlûkat olduğu akidesi de tarihe karışmış oldu. Batı nazarında bütün bunlar, geçmişte insanoğlunu kendisine müptela etmiş bulunan birtakım bencilliklerden ibarettir. Günümüz insanı alçakgönüllü ve mütevazıdir; diğer canlılar gibi kendisinin de bir avuç topraktan öte bir şey olmadığının bilincine varmıştır. O, topraktan yaratılmış olup sonunda yine toprağa dönecektir, insan hikâyesi ölümle sona ermektedir.

Batılı gayet mütevazı bir tavır sergileyerek ruhu insan vücudundan bağımsız bir boyut ve kalıcı bir gerçek olarak tanımadığını söyler. Bu açıdan kendisiyle hayvan veya bitkiler arasında herhangi bir fark görmez. Keza ona göre düşünce ve ruhi davranışlarla mesela taş kömürünün ısısı arasında mahiyet açısından hiçbir farklılık yoktur. Zira onun nazarında bunların hepsi madde ve enerjinin değişik tezahürlerinden ibarettir. Batılı nazarında hayat sahnesi, başta insanoğlu gelmek üzere bütün canlıların kıyasıya ölüm kalım mücadelesi verdiği kanlı bir arenadır. Yine başta insan gelmek üzere bütün canlıların hayatına egemen olan en önemli faktör bu "yaşama mücadelesi" dir. İnsanın bütün gayreti, bu amansız savaşta diri kalabilmeye ve kendisini kurtarmaya yöneliktir. Adalet, iyilik, yardımlaşma, hayırseverlik... vb. ahlaki ve insani mefhumların tümü bu ""diri kalabilme mücadelesi" nin doğurmuş olduğu sonuçlardır. Kendi

konumunu koruyabilmek gayesiyle bu mefhumları bizzat insanın kendisi uydurmuş, düzüp koşmuştur.

Bazı güçlü batı felsefelerine göre insan, motor gücü "ekonomik menfaat" ten başka bir şey olmayan bir makinedir. Din, ahlak, felsefe, bilim, edebiyat ve sanat gibi şeyler, altyapının servet dağıtımı, üretim ve sermaye paylaşımı gibi ekonomik biçimlerin oluşturduğu üst yapılardır. Bütün bunlar ise, insanoğlunun hayatının iktisadi boyutunun türlü tezahürlerinden ibarettirler.

Başka bir batı düşüncesiyse bunu bile insan için çok görerek "Hayır efendim!-" der, "İnsanın bütün faaliyet ve davranışlarının altında yatan temel neden "cinsel sebepler" dır! Ahlak, felsefe, bilim, din sanat... vb. şeylerin tümü, insanın cinsel eğilimlerini değişik şekillerde ortaya çıkan tezahürleri ve cinsel sebeplerin kılık değiştirmiş hallerinden başka birşey değildir."

Meselenin bu noktasında şu mevzuya önemle değinmek isterim: Yaradılışın amaçsız olduğuna, tabiatta vuku bulan değişim ve dönüşümlerin körü körüne meydana geldiğine inanacak ve türlü canlıların hayatının devamını garanti eden yegâne kanunun "canlı kalabilme kavgası" olduğunu, daha doğruyu seçme ve bu yoldaki değimlerin tamamen bir rastlantı sayılmasının gerektiğini kabul edeceksek... İnsanın bugünkü haliyle varlığını korumuş ve hayatta kalabilmeyi başarmış olmasının birtakım tesadüfî ve sebepsiz değişikliklere, tabiatta vuku bulan değişim ve dönüşümlerin körü körüne meydana geldiğine inanacak ve türlü canlıların hayatının devamlını garanti eden yegâne kanununun "canlı kalabilme kavgası" olduğunu, daha doğruyu seçme ve bu yoldaki değişimlerin tamamen bir rastlantı sayılmasının gerekliğini kabul edeceksek insanın tesadüfî ve sebepsiz değişikliklere dayandığını ve bunun, atalarının hayatta kalabilmek uğruna diğer canlı türlerine reva gördüğü ^'Milyonlarca yıllık cinayetler sonucu mümkün olabildiğini düşüneceksek... İnsanın, bugün kendi elleriyle yapmış olduğu makinelerin bir örneği olduğuna inanacak ve ruha, ruhun asaleti ve kalıcılığına inanmanın insan hakkında mübalağa, abartma ve bencillik sayılacağı gibi bir zan taşıyacaksak.. İnsanoğlunun bütün faaliyet ve davranışlarının yegâne temel sebebini ekonomik nedenler, cinsel eğilimler veya üstün olma isteğine dayandıracaksak... İyi ve kötü algılanacaksa... fitrî ve vicdanî ilhamlar bir saçmalık olarak görülecekse, insanın yaradılış itibariyle şehvet ve nefsani eğilimlerinin esiri olduğuna, bu, kuvvetten başka hiçbir şeye boyun eğmeyeceğine ....vs. inanılacaksa....

O zaman insanlık onur ve haysiyetinden, insanın vazgeçilmez ve devredilmez haklarından, onun saygıdeğer bir kişilik taşıdığından söz edebilmek nasıl mümkün olacaktır?! Bu durumda mezkûr hak, hürriyet ve hürmeti bütün faaliyetlerimizin temeli olarak alabilmemiz mümkün müdür?

BATI İNSAN KONUSUNDA ÇELİŞKİYE DÜŞMÜŞTÜR

Batı felsefelerinde insanın fitri haysiyetine alabildiğine darbe indirilmiş ve onun insanlık değeri hiçe sayılmıştır. Batı dünyası yaradılış sebebi ve yaradılış sisteminin onu meydana getirme gayesi açısından; varlığının nitelik ve niceliği, davranış ve tepkilerinin temel sebebi, vicdanı ve kimliği bakımından insan alabildiğine küçümsenmiş ve aşağılanmıştır.

Ancak aynı batı, bir yandan bunu yaparken diğer yandan da insanın insanlık değeri, onun fitri haysiyet, keramet ve kıymeti, vazgeçilmez ve devredilemez kutsal hakları konusunda "İnsan Hakları Beyannamesi" adlı uzun uzadıya bir bildiri yayınlamış-Bütün insanları bu bildirinin muhtevasına inanmaya çağırmıştır.

Batı dünyası evvela insana getirdiği yorum ve ona bakış açısını yeniden gözden geçirmeliydi, insanoğlunun kutsal ve fitri haklarıyla ilgili bu uzun beyannameyi ancak ondan sonra yayınlamalıydı.

Bütün batılı düşünürlerin insana aynı açıdan yaklaştığını ve insan konusunda hepsinin - yukarıda açıklamış olduğumuz aşağılayıcı- aynı görüşü paylaşmadığını kabul etmiyor değiliz. Onların da pek çoğu, aşağı yukarı doğunun yorumuna benzer bir yorum getirmişlerdir insana. Bizim kastımız artık batıda ekseriyetin görüşü haline gelmiş ve bugün dünyayı etkisi altına almış bulunan düşünce tarzıdır.

İnsan Hakları Beyannamesi'ni yayınlayacak olan, her şeyden önce insanı maddi terkiplerden oluşmuş bir makine seviyesinde görmemelidir. İnsanın davranışlarını hayvani ve şahsi sebeplere münhasır kılmamalı ve insanın "insanca bir vicdan" taşıdığını bilmelidir.

İnsan Haklan Beyannamesi'ni "insanı yeryüzünün halifesi" olarak kabul eden ve onun ilahi bir tecelli taşıdığına inananların yayınlaması gerekir.

İnsan haklarından söz etmek, insanoğlu için "Ey insan! Şüphe yok ki sen, rabbine ulaşmak için meşakkatler içinde didinir durursun da sonunda O'na kavuşursun" hükmüne kail olan ve onda bu yolculuğun menzile dek sürecek ahengini duyanlara yaraşır.

İnsan haklarından söz etmek, "Andolsun ki kim özünü iyice temizlemişse kurtulmuş ve muradına ermiştir. Ve andolsun ki kim özünü kirletmiş ve kötülüğe gömmüşse ziyana girmiştir..." hükmü gereğince insanın iyiliğe eğilimli bir mayadan yoğrulduğuna inanan felsefe sistemlerine düşer.

İnsan Hakları Beyannamesi'ni yayınlamak, insanın mayasına iyimser bir açıdan yaklaşan ve "Gerçekten de biz insanı en güzel bir surete sahip olarak yarattık.." hükmüne binaen onu en mükemmel ve en ölçülü yaradılış üzere görenlere düşer.

İnsanın yorumu hususunda batılı düşünce tarzına uygun düşen şey, İnsan Hakları Beyannamesi değil; bilakis, batının fiilen insana reva görmekte olduğu davranış şekilleridir. Yani insanca ve insani olan bütün duyguları öldürmek, insani üstünlük ve yücelikleri oyuncak haline getirmek, sermayeyi insandan daha üstün tutup parayı insanlığa tercih etmek, makinenin kulu kesilip servete tapmak, insanları alabildiğine sömürmek, zenginlik ve servete sınırsız güç tanımak.. Öylesine ki; milyoner bir adam servetini sevgili köpeğine bıraktığında, o köpek herhangi bir insandan çok daha fazla saygı görmekte; nice insanlar bu zengin köpeğin hizmetçisi, sekreteri veya muhasebecisi olarak çalışıp onun önünde el pençe divan durarak saygıyla eğilmektedir...

BATI, HEM KENDİSİNİ UNUTMUŞTUR HEM DE TANRISINI

İnsanoğlunun bugün en önemli meselesi, Kur'an'ın da tabiriyle "kendisini" unutmuş olmasıdır. Hem kendisini, hem rabbini unutmuştur o. Meselenin püf noktası ise onun "kendisini" aşağılaması ve küçümsemesidir. Kendi içine yönelmeyi, iÇ dünyasında ve öz benliğine ilgi göstermeyi bir yana bırakmış ve bütün dikkatini algılanabilir maddi dünyanın üzerinde toplamıştır. Maddiyatı tatmaktan başka bir hedef görmemekte, maddeden başka bir maksut tanımamaktadır. Yaradılışı abes görmekte, kendisini inkâr etmektedir; ruhunu kaybetmiş, moralini yitirmiş vaziyettedir. Bugün insanoğlunun giriftar olduğu bedbahtlıkların çoğu bu yanlış düşünce tarzından kaynaklanmaktadır. Bu maalesef neredeyse bütün dünyayı kaplayacak, insanoğlunu bir anda yok olmanın eşiğine düşürecek noktaya gelmiş durumdadır. İnsan hakkında beslenen bu düşünce tarzı, medeniyet ilerledikçe "medeni insan" ın düşüş

kaydetmesine neden olmuş. Hakaret duygusuna kapılmasına yol açmış. Ve "gerçek insan" ların artık geçmişte aranır hale gelmesine sebep olmuştur. Bugünkü muazzam medeniyet mekanizması, "insan" dan başka her şeyin en âlâsını meydana getirebilecek durumdadır.

Gandi şöyle der: "Batılı, yeryüzüne ait bütün imkân ve nimetlere sahip olması cihetiyle yeryüzünün tanrısı lakabına layıktır. O, diğer milletlerin ancak Allah'ın kudretiyle mümkün olabileceğine inandığı şeyleri yapabilmektedir bugün yeryüzünde... Ancak, batılı bir konuda pek acizdir: Kendi iç düny asıyla irtibatı kurmak ve batınından haberdar olmak! Yeni medeniyetin sahte parlaklığının kofluğunu ispat için tek başına bu hakikat yeter de artar bile!"

"Batı medeniyetinin batılıları içki ve cinsel ilişkiye müptela etmesinin nedeni, batılının "kendi öz" ünü arayıp bulmak yerine bu özü unutmaya ve boşa harcamaya çalışıyor olmasıdır."

" .... Batılının buluş, icat ve savaş gereçlerini temin konusundaki pratik gücünü sağlayan; onun "öz benliğini kontrol etme" deki istisnai yeteneği değildir. Tersine, bu "öz benlik" ten kaçıyor olmasından kaynaklanmaktadır... Yalnızlık ve sessizlikten korkmakta ve parayı yegâne teselli olarak görmekte, ona sarılmakla. Bunlar batılının kendi iç dünyası ve batınından gelen sesi duy-'^ada aciz kalmasına neden olmuş. Bütün faaliyetlerin bu maksada para- münhasır kılmasına yol açmıştır. Dünyayı fethetme duygu lunun nedeni, onun "kendi benliğine hâkim olma konusundaki aczinden" kaynaklanır. Bu sebeple batılı, dünyanın her yerinde kargaşa ve fesada sebep olmaktadır. Moral gücünü yitirmiş, ruhunu kaybetmiş bir insan dünyayı fethetse dahi neyine yarar bu? İncil'in dünyada hakikat, sevgi ve barışın müjdesi olmaya davet ettiği kimseler dünyanın dört bir köşesinde altın ve köle avına çıkmışlardır. Bunlar İncil'in buyruğuna uyarak Allah'ın yeryüzünde bağış, ihsan ve adaletini aramaları gerekir. Fakat onlar kötülüklerini örtbas edip kendilerini temize çıkarabilmek gayesiyle dini bir silah olarak kul lanmaktalar. Onlar ilâhî kelâmı yayacakları yerde milletlerin başına bomba yağdırmaktadırlar.

Bu sebepledir ki İnsan Haklan Beyannamesi'ni herkesten önce ve herkesten daha çok bizzat batı çiğnemiş durumdadır. Batının günlük hayatta fiilen uygulamakta olduğu felsefe, İnsan Hakları Beyannamesi için yenilgiden başka bir yol bırakmamıştır.

6.

BÖLÜM

AİLE HAKLARININ TABİİ ESASLARI -1

Bir önceki bahsimizde İnsan Haklan Beyannamesi'nin ruh ve aslı üzerinde durduk. Beyannamenin esaslarını şöyle belirttik. "İnsan fitri ve saygıdeğer bir haysiyet ve şahsiyete sahiptir. İnsan yaradılıştan gelme birtakım vazgeçilmez ve devredilemez hak ve hürriyetler taşımaktadır. Yukarıda açıkladığımız gibi bu ruh, asıl İslam ve doğu felsefeleri tarafından da kabul edilmiştir. Ancak insan ve onun yaradılıştan gelme özellikleri hususunda çoğu batı felsefelerinin inanmış olduğu yorumun bu beyannamenin ruhuyla bağdaşmadığını söylemiş. Ve onun kof görünmesine yol açtığını hatırlatmıştık.

.

İnsan gerçek haklarını tespit ve tanıtma hususunda yegâne merci ve yetki sahibinin, pek kıymetli "yaradılış" kitabı olduğu; insanların müşterek hukuku ve kadın-erkek haklarının karşılıklı durumunun bu muazzam kitabın sayfa ve satırlarında bulunabileceği açıktır.

Meselenin şaşırtıcı noktası, bazı safdillerin bu büyük mercilik makamını bir türlü kabule yanaşmıyor olmasıdır. Bu gibilerine göre yegâne yetkili merci, bu beyannamenin hazırlanmasını sağlaman ve bugün bütün dünyayı egemenliği altında bulunduran insanlardır. Öte yandan, bu insanlar kendi düzenledikleri bu beyannamenin maddelerine pek riayet etmediler. Buna rağmen başkalarının kendilerini eleştirmesine, onlardan hesap sormasına asla izin vermedikleri halde böyle bir eleştiri ve soru sorma hakkı taşıdığımıza inanıyoruz. Her şeyi apaçık ortaya koyan ilâhî kitap konum undaki muazzam yaradılış mekanizmasını yegâne yetki mercii olarak tanıyoruz.

Bu bahsimde biraz da olsa felsefe rengi taşıyan, bazı okuyucuları sıkacak ve onlara kuru gelecek felsefi konulara değinmek zorunda kaldım. Bundan dolayı burada muhterem okuyucudan tekrar özür dilerim. Ancak kimi zaman kadın hakları meselesiyle bu kuru felsefi bahisler arasında fevkalade yakın irtibat meydana gelmektedir. Bu da mezkûr bahislere girmemizi zaruri kılmaktadır.

TABİATIN BİR HEDEF TAŞIYOR OLMASIYLA TABİİ HAKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tabii ve fitri hakların ortaya çıkma sebebi, bizce şudur: Yaradılış mekanizmasının ana hedefi göz önünde bulundurarak mevcudatı birtakım kemâllere doğru sevk etmesi. O, bu kemâllere ulaşma yeteneğini bizzat mevcudatın bünyesine yerleştirmiş durumdadır.

Her doğal yetenek, "doğal bir hak" ka temel teşkil eder. Onun "tabii belgesi" sayılır. Mesela insanoğlunun yavrusu okula gitme ve tahsilde bulunma hakkına sahiptir. Fakat koyunun yavrusu böyle bir hakka sahip değildir!

Neden?

Bunun sebebi açıktır: İnsanoğlunun yavrusunda okuma, öğrenme ve bilme yeteneği vardır. Oysa koyunda bu yetenek mevcut değildir.

Yaradılış mekanizması bu alacaklılık senedini insanın varlığına işlemiştir. Ancak koyuna böyle bir belge vermemiştir.

Düşünme hakkı, oy verme ve hür iradeye sahip olabilme hakkı da böyledir.

Bazıları "doğal hukuk" teorisine inanmaz. Yaradılış mekanizmasının insana bir nevi hukuki üstünlük tanıdığı inancını saçma ve bencil bir iddia olarak değerlendirirler. Onlara göre insanla diğer mevcudat arasında hukuki açıdan hiç bir fark yoktur.

Oysaki son derece yanlış bir görüştür bu. Tabiatın tanımış olduğu yetenekler farklıdır; yaradılış mekanizmasının insana bir nevi hukuki üstünlük tanıdığı inancını saçma ve bencil iddia olarak değerlendirirler. Onlara göre insanla diğer mevcudat arasında hukuki açıdan hiç bir fark yoktur.

Oysaki son derece yanlış bir görüştür bu. Tabiatın tanımış olduğu yetenekler farklıdır; yaradılış mekanizması her canlıyı kendine has bir yörüngeye oturtmuş ve onun saadetini de bu "tabi yörüngesinde seyrediş" ine bağlamıştır. Yaradılış mekanizmasının burada hedefi ve maksadı vardır. Bu olmaksızın öylesine vermiş değildir. Konumuzun mahdudiyeti sebebiyle bu meseleye daha geniş bir açıklama getirmiyor ve bu kadarla yetiniyoruz.

Konumuzu teşkil eden aile hukukunun esas ve köklerini de, diğer doğal haklar gibi bizzat tabiatta aramak gerekir. Kadınla erkeğin doğal yetenekleri ve yaradılışın kendilerine vermiş olduğu türlü belge, vesika ve senetlere bakarak bu ikisinin "benzer" hak ve görevlere sahip olup olmadığını anlamak kabildir. Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere burada ele alacağımız konu kadınla erkeğin aile haklarındaki "benzerlik" meselesi olacaktır, "eşitlik" meselesi değil.

SOSYAL HAKLAR

Ailevi olmayan; yani aile muhiti dışında ve ev dışı büyük toplumda hukuk açısından insanlar yekdiğerine karşı hem "eşit" , hem de "benzer" haklar taşırlar. Yani birincil tabii haklan yekdiğeriyle aynı ve eşittir. Mesela herkes ilahi nimetlerden faydalanma hakkına sahiptir, yekdiğeri gibi çalışma, yekdiğeri gibi hayat yarışmasına katılma, yekdiğeri gibi sosyal bir konuma aday olup bu maksatla meşru sınırlar dahilinde elinden gelen gayreti gösterme hakkına sahiptir. Keza herkes, bir diğerinde olduğu gibi kendi ilmi ve ameli yeteneklerini ortaya koyma hakkı taşır.

Ancak, tabii birincil haklardaki bu eşitlik, onlara "sonradan kazanılan haklar" (iktisabi haklar) açısından giderek eşit olmayan bir konum kazandırır. Yani herkes, bir diğerinde olduğu gibiçalışmaya katılma ve -yarışma gereği- görevini yapabilme meselesi gündeme geldiğinde fark belirir. Herkes bu yarışmayı aynı durum ve sonuçla tamamlayacaktır. Kimi daha yetenekli, kimi yeteneksizdir; kimi çalışkanken kimi tembeldir. Velhasıl mezkûr hayat müsabakasını bazıları diğerlerinden daha âlim, daha kâmil, daha yetenekli, daha tecrübeli ve daha layık olarak tamamlamakta. Dolayısıyla onların "sonradan kazanılan haklar" ı diğerlerininkinden farklı olmaktadır. Bu durumda onların sonradan kazanılan haklarım da birincil tabii hakları gibi başkalarınınkiyle eşit sayamayız. Zira o zaman zulüm işlemiş, apaçık haksızlık etmiş oluruz.

Birincil tabii sosyal haklar alanında neden bütün insanlar eşit ve benzer bir konumda değildirler?

Sebebi açıktır bunun: İnsanoğlunun ahvali çevresinde yapılan mütalaalar, hiç kimsenin ast veya üst olarak yaratılmadığını; kimsenin işçi, sanatkâr, zanaatkâr, üstad, öğretmen, subay, asker veya bakan olarak dünyaya gelmediğini göstermektedir. Bunlar, insanoğlunun sonradan kazandığı iktisadi haklarıyla ilgili avantaj ve hususi yatlardır. Yani toplum bireyleri kendi gayret, yetenek ve emekleri sonucu bu haklan elde etmek durumundadırlar. Toplum, sözleşmeli bir kanunla bu hakları liyakat gösteren bireylere devreder.

İşte insanın sosyal hayatıyla, balansı gibi sosyal hayvanların sosyal hayatları arasındaki fark da buradan kaynaklanır. Bu tür sosyal hayvanların sosyal hayatlarındaki organizeler yüzde yüz tabiidir ve tabiat tarafından tespit edilir. Mevkiler, görevler, meslekler... vb. gibi kimin ne yapacağını bizzat tabiat tayin eder. Bu hayvanların kendi -gayretleri- değil. Yani bu hayvanlar

tabiatları itibariyle; amir, memur, işçi, mühendis, asker... vb. gibi belli görev taksimatlarıyla dünyaya gelirler. Fakat insanın sosyal hayatı böyle değildir.

Bu cihetle bazı bilim adamları "insanın yaradılış itibarıyla sosyal bir canlı olduğu" yolundaki oldukça eski bir felsefi teoriyi bütünüyle reddetmiş. İnsan topluluklar" olarak tanımlamak gerektiğine inanmışlardır.

AİLE HUKUKU -Ailevi haklar-

İnsanın aile dışındaki sosyal durumunu yukarıda açıkladık. Onun aile camiasındaki sosyal durumu nasıldır peki? Aile topluluğunda da bireyler birincil tabii haklarda yekdiğeriyle aynı ve benzer durumda mıdır acaba? Aile bireyleri sadece "sonradan kazanılan haklar" konusunda mı yekdiğeriyle farklı bir durumdadırlar? Yoksa aile topluluğu; yani karıyla kocadan, ana-babayla evlatlardan ve kız kardeşle erkek kardeşten meydana gelmiş olan toplulukla aile dışındaki topluluk (toplum) arasında birincil tabii haklar açıcından da birtakım farklar mı "mevcuttur. Tabiat kanunu, aile hukukunu özel bir prosedüre mi tâbi tutmuştur?

Meselenin bu noktasında iki görüş mevcuttur: Bunlardan birincisi karı-koca, ana-baba veya ebeveyn-evlat ilişkisinin; bireylerin devlet daireleri veya benzeri müesseselerdeki ilişkisi gibi herhangi bir-sosyal ilişkidir. Dolayısıyla de bireyin aile içindeki konumunun ona özel bir durum kazandırmayacağı şeklindedir. Birinin müdür, diğerinin memur, birinin amir, diğerinin emir kulu olmasına, birinin az diğerinin çok maaş almasına neden olan yegane ölçü, sonradan kazanılan özellik ve meziyetlerden başka bir şey değildir. Bir erkeğin hanımı veya bir hanımın kocası olma; anne, baba veya evlat olma gibi ailevi konumlar da aile bireylerinin her birinin kendine has bir durum içinde olmasını gerektirmez. Onların yekdiğerine karşı durumlarım ancak "sonradan kazanılan özellikler" i tayin edebilir.

Hatalı bir tanımlamayla "Haklarda eşitlik" şeklinde isimlendirilen "kadınla erkeğin- aile hukuku sahasında benzer haklara sahip olduğu" teorisi işte bu asla dayanır. Bu teoriye göre erkek ve kadın, tabiatın kendilerine vermiş olduğu benzer hukuki senetler benzer yetenek ve benzer ihtiyaçlarla aile hayatına katılırlar. Bu da, aile hukukunun "aynı" lık, "eşitlik" ve "benzerlik" esasına göre düzenlenmesi gerektiğini gösterir.

Diğer bir görüşse bunun aksi yöndedir. Kadınla erkeğin birincil tabii haklarının dahi farklı olduğuna inanan bu görüşe göre bir erkeğin "koca" olması, onun yine "koca olması sebebiyle "birtakım özel hak ve" oluşu da görevleri de beraberinde getirir. Keza kadının "eş" oluşu da sırf bu "eş olma sebebiyle" kadına birtakım özel haklar ve görevler yükler. Baba, anne veya evlat olmak da böyledir; bu özelliklerden her biri, yine kendilerine has hak ve vazifeler taşır. Velhasıl aile topluluğu, diğer sosyal katılım ve toplu işbirliklerinden farklı bir camiadır. İslam'ın kabul etmiş olduğu "İcadınla erkeğin eşit, fakat aynı olmayan aile haklarına sahip olduğu" görüşlerden hangisinin doğru olduğu, bu doğruluğun nasıl anlaşılabileceği bahsine geçelim.

* * *

AİLE HAKLARININ TABU ESASLARI -2

Muhterem okuyucunun sıhhatli bir değerlendirme yapabilmesini sağlamak maksadıyla bir önceki bahsimizde ele aldığımız şu konuların kısaca hatırlatılmasında fayda var:

1- Doğal haklar veya tabii hukuk denilen şeyin ortaya çıkmasına neden olan asıl: "tabiatın bir hedef taşıyor olması" dır. Tabiat, bu "hedefe göre her canlıya kendine has birtakım "yetenek" ve "özellikler" vermiştir.

2- İnsanoğlu, sırf "insan olma" sı hasebiyle "insani hakları" şeklinde adlandırılan birtakım *öz6* haklara sahiptir ki hayvanlar bu tür haklar taşımazlar.

3- Doğal haklar ve bu hakların nitelik ve niceliklerini teşhis edebilmenin yegâne yolu tabiat ve yaradılış nizamına müracaat etmektir. Tabiatın kazandırmış olduğu her "doğal yetenek", "doğal bir hak" için verilmiş bir belge ve senettir.

4- Medeni topluluk olma açısından bütün insanlar benzer ve eşit tabii haklar taşırlar. Aralarındaki fark; sadece, her bireyin yaptığı iş ve yerine getirdiği göreve bağlı olan iktisabi - sonradan kazanılan- haklar dalındadır.

5- Medeni bir toplumda insanlar eşit ve benzer tabii haklar taşıyor olmasının nedeni, insanların durumunun üzerine yapılan araştırmalar sonucu insan bireylerini, balansı gibi sosyal hayvanların tersine, ast veya üst, âmir veya memur, komutan veya er, işçi veya patron ve subay ya da asker olarak dünyaya gelmediğinin anlaşılmış olmasıdır. İnsanların hayata düzeni tabii değildir. Onların işleri, görev ve sosyal konumlan doğa tarafından tespit edilmemektedir.

6- Kadınla erkeğin aile hukuku açısından "benzer" haklara sahip olduğu teorisi, aile topluluğunun da medeni topluluk gibi olmasından kaynaklanır. Aile bireyleri benzer ve yekdiğeriyle "aynı" haklar taşırlar. Kadın ve erkek benzer yetenek ve ihtiyaçlarla yüklü olarak aile hayatına katılırlar; her ikisi de tabiatın kendilerine bağışlamış olduğu benzer belge ve senetlere sahip durumdadır. Yaradılış konumu onlar için doğal bir nizam öngörmemiş ve hayvanlarda olduğu gibi onlar arasında da belli bir görev taksimatında bulunmamıştır.

Ancak, aile hukuku açısından kadınla erkeğin benzer şartlar taşımadığı görüşüyse; aile camiasının medeni camiadan ayrı bir konum arz ettiği esasına dayanır. Bu görüşe göre kadın ve erkek, ailevi hayata benzer yetenek ve benzer ihtiyaçlarla katılmamaktadır. Tabiat her ikisine de aynı belge ve aynı konumu kazandırmış değildir. Yaradılışı her biri için muayyen bir yörünge ve vaziyet tayin etmiştir.

Şimdi bu görüşlerden hangisinin doğru olduğu ve bu doğruluğun hangi yolla anlaşılabileceği meselesine gelelim.

Daha önce muhterem okuyucuya sunmuş olduğumuz ölçü ve mikyaslar, bu iki görüşten hangisinin doğru olduğunu kolayca teşhis edebilmeyi mümkün kılmaktadır. Kadınla erkeğin tabii yetenek ve ihtiyaçlarına; başka bir deyişle yaradılış kanununun kadınla erkeğe vermiş olduğu doğal belge ve senetlere bakarak bu teşhiste bulunabilmek kabildir.

AİLE HAYATI DOĞAL MIDIR YOKSA SÖZLEŞMELİ MİDİR?

Bir önceki bahsimizde, insanın sosyal hayatıyla ilgili iki nazariye olduğunu belirtmiştik. Bunlardan birine göre insanın sosyal hayatının "tabii" olduğunu da söylemiştik. Bu nazariyeyi savunanlar, insanın "doğuştan medeni" olduğuna, yani tabiatı itibariyle medeni bulunduğuna inanırlar.

Kimileriyse bunun tam tersine, sosyal hayatın bir sözleşmeden ibaret olduğunu söyler. İnsanın kendi iradesi ve zorlayıcı dış sebepler -iç ve batini sebepler değil- etkisiyle onu seçtiğini öne sürerler.

Peki, aile hayatı konusunda da iki görüş mü mevcuttur? Hayır. Bu mevzuda yalnızca bir nazariye vardır: İnsanoğlunun ailevi hayatı yüzde yüz tabiidir; yani insan, tabiatı itibariyle "evcil" olarak yaratılmıştır. İnsanın medeni hayatının tabii olduğu huşunda tereddüde kapıldığımızı farz

etsek dahi, onun "evcilliği" nden, yani ailevi hayatının tabii olduğundan şüphelenmemiz mümkün değildir. Nitekim pek çok hayvan doğal bir sosyal hayat sürdürmediği, hatta tabii sosyal hayattan tamamıyla mahrum bulunduğu halde bir nevi doğal evlilik hayatı sürdürürler. Çiftler halinde yaşayan güvercin ve bazı böcekler bu türe örnek verilebilir.

Sosyal hayatla, ailevi hayat birbirinden farklıdır. Tabiatta, insan ve bazı hayvanlar aile kurmuş, üremesi ve ailevi bir hayat sürdürmesi için gerekli tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler gereği insan ve bazı hayvanlar, tabiatları icabı aile hayatı yaşamaya ve Üremeye eğilimli kılınmıştır.

.

İnsanoğlunun var olduğu günden bu yana geçen asırlar sürecinde insan ailevi hayattan yoksun olmamıştır. Yani kadınla erkesin münferit hayat yaşadığı ve cinsel ilişkinin umumi ve toplu bir suretle cereyan ettiği bir döneme rastlayabilmek kabil değildir. Geçmişte yaşayan ilkel toplumların bir örneği olan günümüzdeki vahşi kabilelerin dahi böyle bir hayat tarzına sahip olmayışı, söz-konusu tarihi gerçeğe gösterilebilecek nice karinelerden sadece biridir.

Geçmiş çağlarda yaşayan "ilke insan toplulukları" -ister ataerkil, ister anaerkil olsun- ailevi bir hayat sürdürmüşlerdir.

DÖRT MERHALE TEORİSİ

Mülkiyetin başlangıçta umumi ve toplu katılım şeklinde var olduğu, şahsa münhasır mülkiyetin sonradan ortaya çıktığı gerçeği herkesçe kabul edilmiştir. Ancak, cinsel mevzuda böyle bir durum söz konusu değildir. İnsanoğlunun ilk dönemlerinde mülkiyetin umumi ve toplu katılım şeklinde cereyan etmiş olmasının sebebi, insan toplulukların o dönemlerde kabile hayatı yaşaması ve ailevi bir sistem içinde bulunmuş olmasıdır. Yani birlikte yaşayan kabile bireyleri arasında bir aile bağı ve bu bağın getirdiği bir samimiyet ortamı vardı. Dolayısıyla bütün kabile için umumi ve ortak bir mülkiyet söz konusuydu. İlk devirlerde kadınla erkeği yekdiğerine karşı sorumlu kılacak bir kanun, örf veya geleneğin var olmadığı farz edilse dahi, bizzat tabiat ve kadınla erkeğin tabii duyguları onları birtakım görev ve haklarla bağlaya gelmiştir. Neticede tarihin hiçbir diliminde insan toplulukları arasında kayıtsız şartsız bir cinsel ilişki örneği vuku bulmamıştır. Nitekim "çift" halinde yaşayan hayvanların da sosyal ve sözleşmeli kanunları yoktur. Fakat doğa kanunun ve onun kazandırmış olduğu kendi tabiatları gereği içgüdüsel olarak belli bir hak ve hukuk çerçevesinde hareket ederler. Ne yaşama tarzları ne de cinsel hayatları asla kayıtsız veya gelişi güzel değildir.

Mehrengiz Menucehriyan adlı bir hanım yazar "İran Anayasa ve Medeni Kanunlarına Eleştiri" kitabının önsözünde bakınız ne diyor: "Sosyoloji açısından hâlihazırda dünyanın muhtelif noktalarında kadınla erkeğin hayatı şu dört merhaleden birini kat etmektedir:

1- Tabii merhale,

2- Erkeğin egemen olduğu merhale,

3- Kadının itirafa başvurduğu merhale,

4- Kadınla erkeğin eşit haklara kavuştuğu merhale

Birinci merhalede kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki hiç bir kayda ve şarta bağlı değildir."

Hâlbuki sosyoloji bilimi bu iddiayı reddetmektedir. Sosyolojinin kabul ettiği şey en fazla şudur: Geçmişte muhtemelen bazı vahşi kabileler arasında birkaç erkek kardeşin, diğer birkaç kız kardeşle ortaklaşa evlenmesi şeklinde bir evlilik çeşidi vardı. Bu tür evliliklerde bütün erkek kardeşler, evlendikleri kız kardeşlerinin hepsinin kocası sayılır, çocuklar da yine hepsine ait olurdu. Ya da kızlar ve erkek çocukların evlenmeden önce herhangi bir sınırlamaya tabii tutulmadığı, ancak evlendikten sonra birtakım bağlayıcı kurallara tâbi olduğu şeklinde gelenekler vardı. Bazı vahşi kabilelerde cinsel ilişki eğer bundan daha umumi olmuş ve faraza kadın "kamulaştırılmış" ise bunun normal değil istisnai bir durum olduğu açıktır. Bunun ise, insan tabiatına aykırı ve sapıkça bir vakıa olarak değerlendirilmesi gerektiği hatırlanmalıdır.

Will Dorant, Medeniyet Tarihi adlı eserinin 56. sayfasında Şöyle der: "Evlilik, hayvanlar familyasındaki atalarımızın buluşudur. Bazı kuşlara baktığımızda, her kuşun gerçekten sadece kendi işiyle yetindiği görüşü uyanacaktır sizde. Goril ve orangutanlarda eşler arasındaki yakın ilişki, yavru hayvanın yetişme çağının sonu annesine değin sürer. Bu ilişkinin pek çok açıdan karı-koca ilişkisine benziyor olması da bir hayli düşündürücüdür. Mesela dişi goril veya orangutan, başka bir erkekle münasebet kurmaya kalkışacak olursa kendi erkeği tarafında şiddetle cezalandırılmaktadır. Dukrasspeını, Bornova orangutanları hakkında "Bu hayvanlar bir dişi, bir erkek ve bu dişi ile erkeğin yavrularından müteşekkil bir aile halinde yaşarlar" der. Doktor Savage de goriller hakkında şöyle yazar: "Baba gorille anne goril bir ağacın altında bir yandan da çene çalarken, yavru goriller etrafta oynaşır ve ağaçtan ağaca atlayıp dururlar. Erkekle dişi arasındaki kan-koca ilişkisi, tarih sayfalarında henüz insan yokken de mevcuttu. Kan-koca ilişkisinin var olmadığı topluluklar oldukça azdır; ancak, arayan birisi -az da olsa- böyle topluluklara rastlayabilir."

Velhasıl insanoğlunda var olan aile duygulan bir gelenek veya medeniyetin getirdiği bir hadise değil; fitri, tabii ve içgüdüsel bir özelliktir. Nitekim pek çok hayvan da, doğal ve içgüdüsel olarak ailevi duygular taşır.

Binaenaleyh insanoğlu, erkekle kadının hiçbir kayda ve şarta bağlı kalmaksızın veya herhangi bir doğal taahhüt taşımaksızın birlikte yaşadığı bir devir geçirmiş değildir. Böyle bir teori, cinsel toplu katılım -cinsel kamuculuk- demektir ki ilk çağlarda "mülkiyetin toplu katılımlı olduğu" na -ortak mülkiyet nazariyesine inananlar dahi böyle bir çağın var olduğunu iddia etmemişlerdir.

Kadın-erkek ilişkileri üzerine ortaya atılan dört merhale teorisi, sosyalistlerin mülkiyet konusunda savundukları dört evre teorisinin acemice taklididir. Sosyalistler, insanoğlunun mülkiyet mevzuunda dört evrimden geçtiğine ve dört aşamayı geride bıraktığına inanırlar: İlk dönem ortak mülkiyet evresi (kolektif mülkiyet), feodalizm evresi, kapitalizm evresi, sosyalizm -ve kominizin- evresi... Bu sonuncusu, ilk dönem ortak mülkiyet evresine -kolektif mülkiyet- dönüştür, ancak onun gelişmiş ve ileri düzeydeki hali sayılır.

Menucehriyan hanımefendinin, kadın-erkek ilişkilerinin dördüncü merhalesini "kadınla erkeğin eşit haklara sahip olduğu merhale" şeklinde tanımlamış olmasına yine de sevinmek gerekir. Zira hiç olmazsa bu noktada sosyalistleri taklit etmemiş ve dördüncü ve son merhaleyi "ilk dönem toplu katılım" adlı birinci merhaleye dönüş olarak tanımlamamıştır!...

Ancak, mezkûr hanımefendinin birinci merhaleyle dördüncü merhale arasında ziyadesiyle benzerlik bulunduğu gibi bir inanca sahip olduğunu da hemen belirtelim. Nitekim bu hanım söz konusu eserinde "Birinci merhaleye epey benzer bir dönem olan 4. merhalede kadınla erkek yekdiğerine karşı zerrece sultada bulunmayıp hiçbir ayrım gözetmeksizin birlikte yaşarlar."

Bu hanım efendinin "epey benzer olma" kavramıyla neyi kast ettiğini henüz anlayabilmiş değilim... Eğer bununla yekdiğerine karşı egemenlikte bulunmaya çalışmama, erkeği kadınla üstün tutmama ve bu ikisi arasında eşit hak ve şartlar tanıma gibi bir anlama kast ediliyorsa bunun, dördüncü merhaleyle söz konusu bayanın iddiasına göre kadınla erkek arasında hiçbir kanuni ve kurallı ilişkinin yaşanmadığı ve bu ikisinin aile hayatı sürdürmediği ilk merhale arasında bir benzerlik sebebi olarak gösterilemeyeceği açıktır. Yok, eğer dördüncü merhalede kadın-erkek münasebetlerindeki mevcut bütün taahhüt ve kuralların tedricen ortadan kalkacağı, aile hayatının işlerliğini yitireceği ve insanlar arasında bir "evi "cinsel ortaklık" veya kolektif cinsel münasebet kurulacağı kastediliyorsa "kadın-erkek haklarında eşitlik" ilkesinin cidd i savunucularından olan bu bayanın maksadıyla, mezkur ilkeyi savunan diğerlerinin maksadının aynı olmadığını söyleyelim. Hatta bu hanımefendinin söz konusu " eşitlik" anlayışına onlar için "dehşetengiz" bir mana taşıyacağını da hemen belirtelim.

Meselenin bu noktasında bütün dikkatimizi kadın-erkek aile hukukunun doğasına çevirmek ve bu zeminde iki noktayı önemle göz önünde bulundurmak gerekir: Birincisi: Kadınla erkeğin tabii açıdan -yaradılış ve doğaları itibariyle- farklı olup olmadığı meselesidir. Başka bir deyişle "Kadınla erkek arasında ki farklılık bu ikisinin farklı cinsel organlara sahip olmasından mı ibarettir, yoksa bunun ötesinde bir farlılık mı söz konusudur?" şeklindeki sorudur.

Göz önünde bulundurulması gereken ikinci nokta; kadın-erkek arasında başka farklılıklar da varsa, bunların "kadınla erkeğin görev ve hakların belirleme hususunda da etkin" olup olmadıklarıdır. Bu farklılıklar onların hukuki kişiliklerini de etkilemekte midir? Yoksa insanoğlunun hukuki mizacıyla hiçbir alakası bulunmayan örnek ve ırk değişiklikleri gibi- farklılıklar mıdır?

DOĞADA KADIN

Birinci nokta üzerinde daha fazla durmaya gerek olmadığı kanısındayım. Bu mevzuda biraz da olsa mütalaada bulunmuş olanlar kadınla erkek arasındaki yegâne farklılığın cinsel uzuvlar olmadığını pekala bilir. Tartışılması gereken nokta, söz konusu diğer farklılıkların kadın-erkek hak ve görevlerini de etkileyip etkilemediği meselesidir.

Avrupalı araştırmacı ve bilim adamları birinci noktayı yeterince ifade etmişlerdir. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik sahalarda mezkûr bilim adamları ve araştırmacıların göstermiş olduğu dikkat, bu konuda hiçbir şüpheye yer bırakmamaktadır. Söz konusu bilim adamlarının ihmal etmiş olduğu nokta, bu farklılıkların ailevi hak ve görevlerin belirlenmesinde etkin olduğu, dolayısıyla de kadınla erkeğe yekdiğeriyle "benzer olmayan" bir konum kazandırdığıdır".

Dünyaca ünlü Fransız biyolog, cerrah ve fizyolog Alexis Carrel," İnsan Denen Meçhul" adlı nefis eserinde bir iki noktayı da itiraf eder. Yani hem "kadınla erkeğin yaradılış kanunu gereği farklı yapılarda yaratılmış oldukları" nı da söyler ve haklarını da farklı kıldığı m vurgular.

Söz konusu araştırmacı, kitabının "Cinsel Münasebetler ve Üreme" başlıklı bölümünde şöyle der: "Testis ve yumurtalığın fevkalade önemli ve geniş bir faaliyet alanı vardır. Evvela erkek veya dişi hücreler (sperma ve ovarıum) üretirler ki birleşmesiyle yeni bir insan meydana gelir. Öte yandan bunun yanında, canlının dokularında, endam ve bilincinde onun cinsi özelliklerini açığa çıkaracak cinsiyet hormonları salgılar ve bu hormonları doğrudan kana geçirirler. Aynı şekilde, mesela insan vücudunun bütün faaliyetlerine hız kazandırır ve süratle uyarırlar. Örneğin erkek üreme hücrelerini üreten testislerini salgıladığı erkeklik cinsiyet hormon -testosteron- ani tepkilere; heyecan, şiddet ve sert davranışlara sebep olur. Dişi hücrelerin üretildiği yumurtalık da buna benzer faaliyetler gösterir ve mesela insan türünde kadının bünyesini etkiler.

"...Kadınla erkek arasında var olan farklılıklar sadece bu ikisinin değişik cinsel endamlara sahip olmasından, kadının yumurtalık taşıması, doğum yapabilmesi ve bunlara mahsus eğitim ve öğretim, yöntemiyle donanmış olmasından ibaret değildir; Bilakis, üreme organları tarafından salgılanan birtakım kimyasal maddelerin kanda meydana getirmiş olduğu etkilerden kaynaklanan apayrı bir sebebin doğurduğu sonuçlardır."

"İşte bu temel ve asli noktaya ehemmiyet verilmemiş olması sebebiyledir ki, kadın hakları savunucuları her iki -erkek ve kadın -türünün de aynı eğitim ve öğretime tabi tutulabileceği, aynı mesleklerde çalışabileceği, ikisine de aynı yetki ve görevlerin verilebileceğini sanmaktadırlar. Hâlbuki kadın, pek çok açıdan erkekle farklı bir yaratılıştadır. Vücudunun tek tek bütün hücreleri, duyu organları, faaliyet sistemleri (özellikle sinir sistemi) herşeyi ile ayrı özellikler taşır. Fizyoloji kuralları da gezegenler sistemi kuralları gibi katı ve değişmezdir. İnsani isteklerin bu kuralları değiştirilebilmesi veya etkileyebilmesi mümkün değildir. Onları olduğu gibi kabullenmek zorundayız. Kadınlar tabiatın kendilerine mahsus mizaç ve tıynetleri doğrultusunda hareket etmeli, erkekleri körü körüne taklide çalışmamalıdırlar. İnsanlığın tekâmülü yolunda onlara yüklenmiş olan görev erkeklerin bu sahadaki vazifelerinden çok daha önemlidir. Bu cihetle görevlerini ihmal etmemeli lakayt davranmamalıdır."

A. Carrel, dişi ve erkek döllenme hücrelerinin meydana gelişi ve onların birleşmesi üzerine geniş açıklamalarda bulunduktan sonra dişinin varlığının, erkeğin varlığının tersine üreme için zaruri olduğuna değinmekte. Hamileliğin kadının ruhu ve vücudunu tamamlayan bir hadise olduğunu söyleyerek sözlerini şöyle noktalamaktadır:" Genç erkekler için uygun görüp münasip karşıladığımız eğitim, öğretim, düşünce, hayat tarzı, hedef ve ideallerin genç kızlarımız için de normal karşılanması gerektiği yanlışına düşmemek gerekir. Eğitim ve öğretim uzmanlarımız kadınla erkeğin fiziki ve psikolojik cinsel farklılıklarını göz önünde bulundurmalı ve her birinin kendi durumuna münasip doğal vazifesi olduğunu hatırlamalıdırlar. Bu temel noktaya gösterilecek dikkat, medeniyetimizin geleceği için son derece hayati ehemmiyete haizdir."

Görüldüğü gibi bu tanınmış bilim adamı hem kadınla erkeğin yaratılış itibariyle farklı olduğunu hatırlatmakta, hem de bu farklılıkların görev ve hukuki açıdan da onlara farklı konumlar getirdiğini vurgulamaktadır.

Kadınla erkeğin farklılıklarına gelecek bölümde daha etraflıca değinecek ve bilim adamlarının bu konudaki görüşlerini aktaracağız. Kadın-erkek ikilisinin hangi sahalarda "benzer yetenek ve ihtiyaçlara" sahip olduğunu ve buna binaen "benzer haklar" taşımaları gerektiğini ; keza hangi alanlarda "benzer durumda" olmadıklarını ve dolayısıyla da "benzer olmayan, farklı hak ve görevlere" sahip olmaları lazım geldiğini işlemeye çalışacağız.

7.

BÖLÜM

KADINLA ERKEĞİN FARKLARI -1

Kadınla erkeğin farkları... Amma da saçma bir laf!... Öyle anlaşılıyor ki 20. yüzyılın ikinci yansını geride bıraktığımız şu sıralarda ortaçağ düşüncesi taşıyan ve kadınla erkeğin farklı olduğu yolundaki köhne inançlara hala zihinlerinde yer verip böyle "farklılık" ın gerçekten var olduğunu zannedenler var köşe bucakta... Böyleleri "aşağılık tür" sayılan kadının tam bir insan değil, "eksik bir insan" olduğu, hayvanla insan arası bir yaratık sayıldığı, hür ve bağımsız bir hayat sürmeye layık olmadığı, erkeğin velayet ve himayesi altında yaşaması gerektiği inancındadırlar herhalde... Hâlbuki günümüzde bu laflar çoktan eskimiş, geçerliliğini yitirmiş ve bütün bunların, erkeğin kadına tasallutta bulunduğu "zorbalık dönemi" nde uydurulmuş safsatalar olduğu anlaşılmıştır. Kaldı ki, gerçeğin bunun tam tersi olduğu ve kadının üstün, erkeğin ise aşağılık ve "eksik" bir insan türü olduğu da açığa çıkmıştır!...

Evet.. Meseleye böyle yaklaşanlar olacaktır; onlara, "Hayır efendim!" diyor ve ekliyoruz: Bilim ve tekniğin şaşırtıcı ilerlemeler kaydettiği 20. yüzyılda kadınla erkek arasındaki farklar daha iyi anlaşılmış ve daha belirgin bir şekilde ifadesini bulmuştur. Bu bir uydurmaca değil, bilimsel hakikatlerden ibarettir! Ancak söz konusu farklılıkların, kadın veya erkeğin yekdiğerine üstünlüğü, birinin diğerinden daha aşağı ve "eksik" bir seviyede bulunduğu yolundaki iddialarla da hiç bir alakası yoktur. Yaratılış kanunu bu farklılıklarla apayrı bir maksat gütmüş ve her şeyden önce kadınla erkeğin ailevi bağlarını güçlendirecek bu ikisi arasında sağlam bir "vahdet" temeli oluşturmak istemiştir. Yaratılış kanunu, kadınla erkek arasında bizzat taksim etmiş olmak gayesiyle bu farklılıkları meydana getirmiştir. Yaratılış kanununun kadınla erkeği farklı durumlarda yaratmış olmasında; bir vücudun organlarını farklı yaratmış olmasına benzer bir gaye ve hedef söz konusudur. Nitekim yaratılış kanunu el, ayak, göz, kulak ve omurga sistemi., vb. organların her birini kendine has özelliklerle yaratmışsa bunun, söz konusu organlar arasında ayırım gözettiği ve birini kayırıp diğerini göz ardı ettiği şeklinde açıklanamayacağı ortadadır.

UYUM MU, YOKSA MÜKEMMELLİK VEYA EKSİKLİK Mİ?

Hayretle karşıladığım hadiselerden biri de, kimilerinin kadın -erkek arasındaki fiziki ve ruhi yetenek farklılıklarını ısrarla kadının eksikliği, erkeğinse "mükemmel bir yaradılışa sahip oluşu "şeklinde tanımlamalarıdır. Yaratılış nizamının da belli maslahatlara binaen kadını "eksik" yaratmış olduğu gibi bir imaj uyandırılmaya çalışılmıştır.

Kadının "eksik" yaratılmış olduğu meselesi biz doğu milleti arasında söz konusu olmadan çok daha önce batılılar arasında gündeme gelmiştir. Batılılar, kadını aşağılama, küçümseme ve "noksan" telakki etme hususunda ona aşırı derecede zulmettiler. Bazen din ve kilise ağzından "kadın, kadın olduğu için utanmalıdır" denildi- Bazen de "kadın, saçı uzun ve aklı kısa olan yaratıktır", "kadın, ürkeğin ehlileştirdiği en son vahşi yaratıktır" ve "kadın, hayvanla insan arasındaki geçittir"...vb. vecizeler yakıştırdılar.

Daha da şaşırtıcı olanı bugün kimi batılıların 180 derecelik '^ir dönüş yaparak bin dereden su getirip erkeğin aşağılık, hor ve eksik; buna karşılık kadının üstün ve mükemmel tür olduğunu ispata kalkışmalarıdır.

Echlıe Montago'nun Zen-i Ruz dergisinde yayınlanan "Üstün Tür Kadın" adlı kitabını okuyanlar, bu adamın, kadının erkekten daha üstün ve mükemmel bir yaratılışa sahip olduğunu ispatlayabilmek için ne saçmalıklar uydurduğunu bilirler. Bu kitap doğrudan doğruya birtakım tıbbi ve ruhi araştırmalarla bazı sosyal istatistikleri vermiş olduğundan, değerli bir eser sayılır. Ne var ki yazar bizzat sonuç çıkarmaya çalıştığı ve kitabının adından da kolayca anlaşılan "maksadı" m haklı gösterme çabalarına giriştiği yerden itibaren bu kitabı bir "saçmalıklar yığını" na

dönüştürmüştür. O ysaki geçmişte kadını aşağılayarak küçümsemiş o lan zihniyet; geçmişteki hatayı telafi etmek gayesiyle kadına maletmeye çalıştığı eksiklik ve çirkinlikleri ondan alarak erkeğe yüklemeye çalışmış ve karayı kömürle silmeye kalkışmıştır.

Sahi; kadınla erkeğin farklılıklarını birinin üstünlüğü ve diğerinin "eksik" ligi şeklinde yorumlamaya ve neticede bazen erkeğin, bazen de kadının tarafını tutmak zorunda kalmaya ne lüzum var?!..

Echlie Montago bir yandan kadını tür olarak üstün göstermeye çalışırken diğer yandan erkeğin elde ettiği üstünlük ve avantajların tabii değil, tarihi ve sosyal sebeplerden kaynaklanmış olduğunu ispata çalışmaktadır.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir: Kadınla erkek arasında var olan farklar birinin kemâli ve diğerinin eksikliği değil, bilakis, ikisi arasında kurulmuş bir denge ve "uyum" dan ibarettir. Yaratılış kanunu bu farklılıkları kadınla erkek arasında daha uyumdan ibarettir. Yaratılış kanunu bu farklılıklarla kadınla erkek arasında daha fazla uyum sağlamayı ve bekâr yaşamanın kendi tabiat ve yaratılışları ilkesine aykın olduğu ve kesinlikle "birlikte ortak bir hayat sürdürmeleri için" yaratılmış bulunan iki tür arasında tam bir ahenk kurabilmeyi amaçlamıştır. Söz konusu farklılıklar üzerine geniş açıklamalarda bulunacağımız gelecek bölümde bu nokta daha iyi anlaşılacaktır.

EFLATUN'UN NAZARİYESİ

Bu, ilk defa yaşadığımız çağda gündeme gelmiş olan yeni bir mesele değil; en azından 2400 yıllık bir geçmişi var. Nitekim bu mesele, Eflatun'un "Cumhuriyet" adlı kitabında da aynı şekilde geçer.

Eflatun tam bir sarahatle erkekle kadının benzer yeteneklere sahip olduğunu ileri sürer. Erkeklerin yüklenebileceği her vazifeyi kadının da yüklenebileceğini ve erkeğe verilen her hakkın pekâlâ kadına da verilebileceğini iddia eder.

Kadın konusunda 20. yy. da ortaya atılan bütün yeni düşüncelere, hatta 20.yy. insanına bile aşırı ve kabulü imkânsız gelecek olan bütün nazariyelere Eflatun'da rastlayabilirsiniz. Nitekim felsefe uzmanlarının bugün "felsefenin babası" şeklinde tanımladıkları bu düşünür hakkında hayrete kapılmalarına yol açan da onun bu görüşleridir.

Eflatun "Cumhuriyet" in beşinci bölümünde: " kadınlar ve çocuklar toplumda müşterektir. Irk ıslahı ve ideal bir nesil yetiştirilmesi için; bazı erkeklerle kadınların çocuk yapmasının önlenmedi gerekir. Ancak belirli bir takım üstün niteliklere sahip kadınlarla erkeklere çiftleşme ve üreme hakkı tanınması lazım gelir. Bu nedenle evlatların aile dışındaki bir ortamda eğitilmesi zaruridir ve kadınla erkek ancak gerekli gençlik enerjisine sahip oldukları "dinamik yaşlarda" çocuk yapma hakkına sahip olmalıdır." der.

Eflatun'a göre erkekler nasıl savaş eğitimi görmekle yükümlü tutuluyorlarsa kadınlar da aynı vazifeyle yükümlü tutulmalıdır. Erkeklerin katıldığı bütün spor yarışmalarına kadınlar da katılmalıdır.

Ancak Eflatun'un görüşlerinde, üzerinde durulması gereken iki nokta var. Birincisi, Eflatun ister fizikî, ister ruhî veya zekâ açısından olsun, kadınların erkeklerden daha güçsüz olduğunu itiraf eder. Yani ikisinin yetenek açısından nitelikçe farklı olmadığını söylerse de, nicelikçe farklı olduklarını kabul eder. Eflatun'a göre erkekte mevcut olan her yetenek kadında da vardır. Şu farkla

ki, kadınlar bu yeteneklerde nicelik açısından erkeklerden güçsüzdürler. Ancak bu durum; kadınla erkeğin yekdiğerinden farklı meşgaleler edinmesi zaruretini doğurmaz.

Nitekim Eflatun, kadının erkekten daha güçsüz ve zayıf olduğuna inandığından kendisinin erkek olarak dünyaya gelmiş olmasına şükreder ve şöyle der: "Tanrıya şükürler olsun; zira bir Yunanlı olarak doğdum, başka bir ülkenin tebaası olarak değil; hür yarattı beni, köle olarak değil; erkek yarattı beni, kadın olarak değil."

İkinci nokta Eflatun'un yeni neslin ıslahı, kadınla erkeğin yeteneklerinin eşit şekilde değerlendirilen, kadın ve çocukların "müşterek" olarak ele alınması... vb. gibi uygulamaları "yönetici sınıf" bilge yöneticiler" veya "yönetici bilgeler" den ibarettir. Eflatun demokrasiye karşı aristokrasiden yanadır. Binaenaleyh Eflatun'un yukarıda bahsi geçen görüşleri "aristokrat tabaka" ya mahsustur; aristokratlar dışındaki sınıflar içinse Eflatun'un daha başka görüşleri olduğunu hatırlatalım.

EFLATUN VE ARİSTO KARŞI KARŞIYA

Antikçağın Eflatun'dan sonra fikri sahada en tanınmış siması, onun öğrencisi olan Aristo'dur. Aristo "Siyaset" adlı eserinde kadın-erkek farklılığı konusundaki görüşlerini açıklar ve hocası Eflatun'un bu mevzuyla ilgili düşüncelerini şiddetle eleştirir. Aristo'ya göre kadın-erkek arasındaki fark sadece "nicel" değil, aynı zamanda "nitel" dir de! Aristo şöyle der: "kadınla erkek farklı yetenekler taşırlar; yaratılış kanununun bu ikisine tanımış olduğu hak ve yüklemiş olduğu vazifeler de pek çok sahada birbirinde farklıdır." Aristo'ya göre kadınla erkeğin ahlâkî erdemleri bile çoğu zaman yekdiğeriyle farklılık arz eder. Mesela erkek için erdem ve fazilet sayılan bir huy ve davranış kadın için pekala erdem sayılmayabilir. Ya da tersine; kadın için erdem olan bir davranışın erkek için erdem sayılmaması da pekala mümkündür.

Antikçağda, Aristo'nun öne sürmüş olduğu görüşler, hocası Eflatun'un görüşlerini çürüttü. Daha sonra gelen düşünürler Aristo'nun görüşlerini-Eflatun'unkine tercih etmişlerdir.

GÜNÜMÜZ DÜNYASININ GÖRÜŞÜ

Buraya kadar aktardığımız görüşler dünkü dünyaya aitti; bakalım bugünkü dünya ne diyor? Bugünün -yeni- dünyası yalnızca tahmin ve saygıyla yetinmemekte; deney, gözlem, istatistiki bilgiler, somut rakamlar ve direkt mütalaalarla uğraşmaktadır.

Günümüz dünyasında geniş tıbbi araştırmalar, dakik psikolojik ve sosyal incelemeler neticesinde kadınla erkek arasındaki farklılıkların pek çoğu anlaşılmış durumdadır ki, bu farkların büyük bir kısım, dünün dünyasında anlaşılabilmiş değildi.

Dünkü insanlarımız erkekle kadını değerlendirirken sadece birinin iri diğerininse zarif bir vücuda sahip olduğunu, birini haşin ve sert, diğerininse nazik olduğunu; birinin uzun öbürünün kısa boylu, biri kalın diğerinin ince sesli ve birinin kıllı öbürününse daha düzgün bir tene sahip olduğunu söyleyebiliyordu. Bunun ötesine geçebilmiş düşünce ise kadınla erkeğin en fazla buluğ dönemindeki farklılıklarına değinmekte veya bu ikisinin akıl ve duygu itibariyle farklı olduğunu söyleyerek erkeği akim, kadınıysa sevgi ve şefkatin timsali olarak tanımlamaktaydı.

Ancak bugün bunlara ilaveten çok daha başka farklılıklar da keşfedilmiş ve kadınla erkeğin pek çok hususta farklı dünyalara sahip olduğu anlaşılmıştır.

Biz, konuyla ilgilenen araştırmacıların eserleri yardımıyla kadın-erkek arasındaki başlıca farkları belirtecek, bunların felsefesini ve hangi farkın tabiattan, hangi farkın tarihi, kültürel ve

sosyal sebeplerden kaynaklanmış olduğunu incelemeye çalışacağız. Bu farklılıkların bir kısmının muhtasar bir tecrübe ve araştırmayla kolayca anlaşılabileceğini, bir kısmınınsa inkar edilemeyecek derecede açık ve aşikar olduğunu da hemen belirtelim.

"İKİ TÜRLÜLÜK" LER

Fiziki açıdan: Erkek genellikle büyük ve iri vücutlu, kadınsa daha çok küçük endamdadır; erkek uzun boylu, kadınsa kısa boyludur; erkek sesi sert, kalın ve haşin, kadının sesi ince ve okşayıcıdır; kadın fiziki açıdan süratle geliştiği halde erkeğin fiziki gelişmesi daha geç ve ağır gerçekleşmektedir. Hatta cenin halindeki kız çocuğunun, erkek ceninden daha süratli geliştiği söylenir. Erkeğin kas gücü ve fiziki kuvveti kadından daha fazla; buna karşılık pek çok hastalığa karşı kadının direnç gücü erkekten fazladır. Kadın erkekten önce buluğ çağına gelir ve yine ondan önce üreme yeteneğini kaybeder; öte yandan kız çocuğu, erkek çocuğundan daha önce konuşmaya başlar. Normal bir erkek beyni, normal bir kadın beyninden daha büyük olmasına rağmen her birinin beyni kendi vücuduna göre kıyaslandığında erkek beyninin daha küçük olduğu görülmüştür. Erkeğin akciğerleri kadının kinden daha fazla hava depolayabilmekte, öte yandan kadının nabzı erkeğin kinden daha hızlı atmaktadır.

Psikolojik açıdan: Erkeğin avcılık, spor ve benzeri hareket ve heyecan dolu faaliyetlere karşı ilgisi kadından daha fazladır. Erkek savaşçı ve kavgacı bir psikolojiye sahipken kadında barış ve eğlence duyguları daha ağır basar. Erkek daha saldırgan ve delidolu, buna karşılık kadın daha sakin ve usludur. Kadın kendisine ve başkalarına karşı sert davranmaktan hoşlanmaz, nitekim intihar oranı erkekten daha azdır. Hatta erkekler intiharın niteliği hususunda bile kadınlardan daha kaba ve haşindirler. Erkekler bu konuda ateşli silah kullanır ve kendini asma veya yüksek bir binadan aşağıya atma yöntemlerine başvururken, buna karşılık kadınlar daha çok uyku hapı ve uyuşturucu ilaçlara tevessül etmektedirler.

Kadının duyguları erkekten daha coşkuludur, erkeğe oranla çok daha çabuk heyecanlanır. Yani kadın hoşlandığı veya korktuğu olaylar karşısında duygularının tesirine daha çabuk girmektedir, erkek ise ona oranla daha soğukkanlı bir mizaç taşır. Erkeğin tam tersine kadın, doğası itibariyle süs eşyalarına, süslenmeye, güzelleşmeye ve çeşitli moda ve kıyafetler kullanmaya meraklıdır. Kadının duyguları erkeğinkine oranla daha az kalıcı ve daha çabuk geçicidir. Kadın erkekten daha ihtiyatlı, daha dindar, daha konuşkan, daha korkak ve gösterişe daha düşkündür. Kadın annelik duygusu taşır ve bu duygu çocukluk döneminde bile görülür onda. Kadının aileye ve aile yuvasının ehemmiyetine karşı beslediği şuuraltı ilgi ve aile bağına verdiği ehemmiyet erkeğinkinden daha fazladır. Pozitif bilimler ve katıksız-kuru akli meselelerde kadın erkeğe ulaşmazken ressamlık, edebiyat... vb. gibi zevk ve duyguyla ilgili dallarda erkekten geri kalır tarafı yoktur. Erkek kadından daha fazla sır saklama gücüne sahiptir; üzücü sırları içine atar, ketumdur. Nitekim erkekler sır saklama neticesinde meydana gelen hastalıklara kadınlardan daha fazla müptela olurlar. Kadın, erkekten daha yufka yüreklidir; bu yüzden de çabucak ağlayıverir veya kolayca baygınlık geçirir.

Birbirlerine besledikleri duygular açısından: Erkek kendi şehvet ve arzularının kölesidir, kadınsa erkeğin sevgisine kapılıverir. Erkek, beğendiği ve kendi tercih etmiş, kendi seçmiş olduğu kadım sever; kadınsa onun kıymetini bilen ve onu sevdiğini söyleyen erkeği sever. Erkek, kadının bizzat kendisine ulaşmak ve onun şahsına sahip olmak ister; kadınsa erkeğin gönlünü fethetmek ve kalbinden geçerek ona egemen olmak ister. Erkek kadına amirane bir şekilde egemen olmak, kadınsa kalbine girmek yoluyla ona nüfuz etmek ister. Erkek, kadını almayı; kadınsa alınmayı ister. Kadının erkekten beklediği şey cesaret ve yiğitlik; erkeğin kadından umduğu şeyse güzellik ve alımlılıktır. Nitekim kadın, erkeğin himayesini kendisi için en değerli şey sayar. Kadın,

şehvetine hâkim olma hususunda erkekten çok daha güçlüdür; erkeğin şehveti ilkel ve saldırgandır, buna karşılık kadının şehveti tahrik edici, utangaç ve infialidir.

KADINLA ERKEĞİN FARKLARI -2

Uzun yıllar boyunca kadın-erkek davranışlarını gözlemleyen ve bu konuda geniş araştırmalarda bulunan ABD'li tanınmış psikolog "Profesör Rick" in bu araştırmalarını derlediği ve kadınla erkek arasında sayısız farklar sıraladığı epeyce hacimli kitabından nakledilen görüşleri Zen-i Ruz dergisinin 90. sayısında yayınlandı Bu profesör "kadınla erkeğin dünyaları tamamen farklıdır; eğer bir kadın erkek gibi düşünemiyor ve davranamıyorsa bunun sebebi her birinin farklı dünyalara sahip oluşudur" demekte ve şöyle eklemektedir

"Tevrat'ta, kadınla erkeğin aynı etten yaratıldığını yazar. Evet, her ikisi de aynı et ve kemikten yaratılmış olmasına rağmen farklı vücutlara ve farklı terkiplere sahiptirler. Ayrıca bu iki yaratık, duygu bakımından da yekdiğeriyle tamamen farklıdır. İkisinin duygu bakımından aynı olması ve aynı olaylar karşısında aynı tepkileri göstermesi asla mümkün değildir. Kadınla erkek, farklı cinsel yapıları gereği farklı davranışlar gösterir ve iki ayrı yıldız gibi iki farklı yörünge üzerinde hareket ederler. Birbirlerini anlayabilir, birbirlerini tamamlayabilirler; ancak hiçbir zaman ikisi "bir " olmaz. Nitekim bu sebepledir ki kadınla erkek, yekdiğerinin huy ve karakterinden bıkıp; usanmaksızın birlikte yaşayabilir ve birbirlerine âşık olabilirler."

Profesör Rick, kadınla erkeğin psikolojik davranışları üzerinde mukayese ve incelemelerde bulunmuş, birtakım farklılıklar tespit etmiştir. Bu farklılıklardan bazılarını şöyle sıralıyor:

"Sürekli sevdiği kadının yanında kalmak ve bütün vaktini onun yanında geçirmek erkek için sıkıcıdır. Oysaki kadın için bütün vaktini sevdiği erkeğin yanında geçirmek kadar mutluluk verici hiçbir şey yoktur."

"Erkek, her zamanki halini sürdürmek ve olduğu gibi kalmak ister. Hâlbuki bir kadın her zaman yeni bir varlık olmayı ve "er sabah daha değişik ve daha yeni bir çehre ve görünüşte yatağından doğrulmayı ister."

"Bir erkeğin bir kadına söyleyebileceği en güzel cümle "sevgilim, seni seviyorum" dur, bir kadının sevdiği erkeğe söyleyeceği en güzel cümle ise "Seninle iftihar ediyorum" ifadesidir."

" Birkaç sevgilisi olmuş bir erkek, kadınlara ilgi çekici gelir. Fakat erkekler, kendilerinden başkasıyla birlikte bulunmuş olan kadınlardan hiç hoşlanmazlar."

"Erkekler yaşlanınca zavallılık ve bir kenara itilmişlik duygusuna kapılırlar; zira yegâne dayanak ve güvencelerini, yani iş veya mesleklerini kaybederler. Yaşlı kadınlarsa durumlarından memnundurlar; zira onlara göre en iyi şeylere sahiptirler artık: Bir ev ve birkaç torun...."

"Kadınlar için mutluluk, bir erkeğin kalbini kazanmak ve bu kalbe bir ömür boyu sahip olabilmektir."

"Bir erkek, sevdiği kadının kendi din ve tebaasına girmesini ister."

"Bir kadın için sevdiği erkek uğruna, onun soyadından vazgeçmek ne kadar kolaysa, onun uğruna kendi din ve milliyetini değiştirmek de aynı ölçüde kolaydır."

HİLKAT HARİKASI

Kadınla erkek arasındaki farkların onların ailevi hak ve vazifelerinde de farklılıklar yaratıp yaratmadığı meselesi bir yana dursun; bu farklılıklar bizzat bir hilkat harikası ve yaradılış nizamının fevkalade şaheserlerinden biridir. Tevhid ve Allah'ı tanıma dersi; cihanın hakimane ve müdebbirane nizamına ait bir ayet ve işarettir. Yaradılış hadisesinin tesadüfî olmadığına ve tabiattaki muazzam değişim ve dönüşlerin körü körüne cereyan etmediğine dair en bariz misaldir. Ve "nihai sebep" aslını göz önünde bulundurmaksızın kâinatta cereyan eden vakaların yorum ve idrakinin mümkün olamayacağına ilişkin en büyük delil ve beyyinedir.

Muazzam yaradılış nizamı "tür" leri korumak ve böylece belirlenmiş hedefine varabilmek gayesiyle harikulade bir eser olan üreme mekanizmasını meydana getirmiştir. Bu nizamın fabrikası hem "erkek" tür üretir hem "dişi" tür. Öte yandan nesillerin devamı ve türlerin bekası, özellikle de insanoğlunun soyunun sürebilmesi söz konusudur. Bunun için bu iki tür arasında işbirliğine gerek vardır. Onlar bu vazifede -üreme- yekdiğerine yardımcı inceden inceye hesaplanmış bir plan yapmış ve bu ikisi arasında da birlik ve vahdet bağı oluşturmuştur. Nitekim bu gayeyle, her canlının hayatının devamı belli bir ölçüde gerekli olan "bencillik" ve "çıkarcılık" duyguların onlarda hizmet, işbirliği ve fedakârlık duygularına dönüştürmüştür. Onları yekdiğeriyle yaşamaya eğilimli kılmış, birlikte yaşama isteği aşılamıştır. Bu planın pratik uygulamada mutlaka başarılı olması ve iki türün can ve cisminin en iyi şekilde kaynaşabilmesi için aralarında fevkalade ilginç fiziki ve psikolojik farklılıklar yaratmıştır. İşte onların birbirine eğilim duymasına, yekdiğerini sevip ona âşık olmasına yol açan asıl sebepte bu farklılıklardır. Nitekim eğer kadın, erkek vücudu, erkek psikolojisi ve her şeyiyle erkekçe bir mizaç taşımış olsaydı erkeği asla kendi hizmetine sokamaz ve onu visal ateşiyle yakıp tutuşturamazdı. Aynı şekilde eğer erkek de kadınca duygular, kadınca bir ruh ve vücuda sahip olsaydı kadın için hiç de ilginç olmayacaktı. Onu hayatının kahramanı olarak telakki etmeyecekti. Kalbini fethederek onu avlayabilmeyi hayatının en büyük başarısı olarak değerlendirmeyecek-

Erkek dünyanın fatihi, kadın da erkeğin fatihi olarak yaratılmıştır.

Yaradılış kanunu, kadınla erkeği birbirini seven ve yekdiğerine karşı ilgi besleyen bir fıtrat üzere yaratmış, bu özelliği onların bünyesine aşılamıştır. Ancak kadınla erkek arasındaki bu tabii ilgi, onların herhangi bir eşya ve nesneye besledikleri ilgi nevinden değildir. Zira insanın eşyaya olan ilgisi, onun "bencillik" inden kaynaklanır. Yani insan eşya ve nesneyi kendisi için ister, ihtiyacı olduğu için ister; bu eşyalara bir mal ve "meta" gözüyle bakar. İnsan eşyayı ister; ancak bu istek, eşyayı kendisi için kullanmak, kendi refah ve rahatı için onu feda etmek gayesini taşır. Erkekle kadın arasındaki zevciyet ilişkisi ise bunun tam tersidir; zevç ve zevce yekdiğerinin huzurlu ve mutlu olmasının ister; her biri diğeri için fedakârlıkta bulunur ve bunu yapmış olmaktan haz duyar.

ŞEHVETİ AŞAN BİR BAĞ

Bazı insanların şehvetle şefkat arasındaki farkı idrak edememesine şaşmamak elde değil. Böyleleri karı kocayı birbirine bağlayan sebebin sırf şehvet ve tamahtan, kullanma, faydalanma saikinden, insanoğlunu yiyecek, içecek, giyecek ve benzeri araç ve vesilelere bağlayan bağlardan ibaret olduğunu sanır. Tabiatın yaradılış nizamında bencillik ve çıkarcılık duygularının yanı sıra başka bağ ve temayüllerin de var olduğunu bilmezler. Bu eğilimlerin bencillikten değil, doğrudan doğruya "kendinden başkasına temayül" den kaynaklandığını da bilmezler. Fedakârlıklar, bağışlar ve başkalarının huzuru için sıkıntılara katlanmalar işte bu bağ ve bu temayüller neticesinde gerçekleşirler. İnsanların insaniyetlerini sergileyen de yine bu bağ ve eğilimlerdir. Hatta bunların bir kısmını, yani eş ve evlatla ilgili yönlerini hayvanlarda dahi müşahede edebilmek kabildir.

Böyleleri, bir erkeğin bir kadına bakışının, genç bir bekârın şuh bir kadına bakışı gibi olduğunu zannederler. Erkeklerin kadınlara sadece bu açıdan yaklaştığını, yani erkekle kadını birbirine bağlayan yegâne bağın cinsel istek ve şehvetten ibaret olduğunu da zannederler. Oysaki kan-koca bağının temelini teşkil eden bir bağ vardır ki şehvetin dışında ve ötesinde cereyan eder; şehveti aşan bir irtibattır bu. Kur'an-ı Kerim bu bağdan "sevgi" ve "merhamet" adlarıyla söz eder ve şöyle buyurur:

"Onda sükûn bulup durulmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindendir. Hiç şüphe yok ki bunda, düşünebilen bir topluluk için gerçekten jetler -işaretler- vardır." (Rum-21)

Kadın- erkek ilişkisi tarihini "kullanma", faydalanma" ve "sömürme" duygularıyla yorumlamak doğru değildir. Bu ilişkiyi sırf "yaşama kavgası" na bağlamak gerçekten pek büyük bir yanılgıdır. Bu sahada söylenmedik saçmalıklar kalmamış, masal üstüne masallar uydurulmuştur. Kadın erkek ilişkisinin tarihi üzerine kaleme alınan bazı yazılarda bu ilişkinin kaynağının "çelişki" lerle yorumlandığını gördüm. Bunun tezatlara dayandırıldığını da gördüm. Kadınla erkeğin "tarih boyunca birbiriyle çatışma içerisinde olan iki ayrı sınıf şeklinde telakki edildiğini de gördüğümde hayrete kapılmaktan kendimi alamadım.Cehalet ve bilgisizliğin bu raddeye varmış olmasından elem duydum..,.

Babalarla evlatlar arasındaki ilişkinin tarihini "kullanma" ve sömürme" duygularıyla yorumlamak nasıl kabil değilse, kan-koca "ağının tarihini bu saiklerle yorumlamak da bir o kadar imkânsız ve abestir.

Erkeğin daima kadından daha güçlü ve ona baskın çıkagelmiş olduğu doğrudur. Ancak, yaradılış kanunu erkeği öylesine hasalarla yaratmış ve ona öylesine bir mizaç vermiştir ki kölesine, hizmetçisine, uşak ve komşusuna pekâlâ reva gördüğü eziyetleri bu mizaç neticesinde kadınına reva görememiştir. Söz konusu eziyetleri sadece kadınına değil, evlatlarına da yapamayacak bir tıynet üzere yaratılmıştır.

Erkeklerin kadınlara yapmış olduğu eziyet ve sitemleri inkâr edecek değilim elbet; benim karşı olduğum, bu eziyet ve sitemlere getirilen yorum tarzıdır. Evet; erkekler tarih boyunca kadınlara eziyet etmiş, pek çok sitemlerde bulunmuşlardır. Ancak bu eziyet ve sitemlerin temel saik ve sebebi; aşırı ilgi duymalarına gönülden sevgi besleyip daima istikbal ve mutluluk temennisinde bulunmuş olmalarına rağmen bizzat kendi evlatlarına yapmış oldukları zulümlerin sebebiyle aynıdır.

Hatta onun bizzat kendi nefsine karşı işlemiş olduğu zulümlerin sebebi de yine aynı saikten kaynaklanır: Cehalet, taassup, adet ve alışkanlık... Evet, bu zulüm ve eziyetler "kendi çıkarını düşünme" nin değil, daha çok cehalet, taassup, adet ve alışkanlıkların doğurmuş olduğu sonuçlardır. Fırsat olursa münasip bir zamanda "kadın erkek ilişkilerinin geçmişi" meselesine etraflıca değineceğiz Inşaallah,

KADINLA ERKEĞİN BİRBİRLERİNE KARŞI "BİR VE AYNI" DEĞİL, "DEĞİŞİK" DUYGULAR TAŞIYOR OLMASI

Kadınla erkeğin yekdiğerine karşı beslemiş olduğu ailevi ilgi ve bağ, onların herhangi bir eşya ve nesneye karşı duydukları ilgiden farklıdır. Aynı zamanda bu eşyalarla onlar arasındaki bağdan da farklı olduğu gibi; tür olarak da yekdiğerininkiyle bir ve "aynı" değildir. Yani erkeğin kadına karşı duyduğu ilginin türüyle-kadının erkeğe karşı taşıdığı ilginin türü birbirinden farklıdır. Bu iki taraf da karşılıklı olarak birbirlerini çekerler, ancak cansız maddelerin tam tersine, burada

küçük cisim büyük cismi çeker. Yaratılış nizamı denilen muazzam mekanizma erkeği istem, talepte bulunma ve aşkın mazharı kılmıştır. Kadın ise mahbubiyet, sevilme ve maşukluğun medarı haline getirilmiştir. Erkeğin duyguları hep "muhtaç halde ve ihtiyaç doğurucu", kadının duygularıysa "naz ve cilveci" dir. Erkeğin duyguları "isteme" ye, kadının duyguları "istenme" ye yöneliktir.

Geçenlerde bir gazetede; intihar eden bir Rus kızının fotoğrafı yayınlandı. İntihar etmeden önce yazdığı bir mektupta "Şimdiye kadar hiçbir erkek öpmedi beni, o halde bu hayatı sürdürebilmem imkânsız artık." diyordu.

Bu nottan da anlaşılacağı gibi bir erkeğin aşkını elde edememek ve bir erkek tarafından öpülmemek, bir genç kız için ağır bir yenilgi olarak telakki edilmektedir. Peki, genç bir erkek için de durum aynı mıdır? O da bir genç kız tarafından öpülmeyince hayattan ümidini kesmekte midir? Hayır; burada onu ümitsizliğe itecek sebep "öpülmemek" değil, bir genç kızı "öpememiş olmak" tır.

Will Dorant, konuyla ilgili teferruatlı bir bahisten sonra şöyle der: "Bir genç kızın belirgin meziyeti, onun tabii bir çekiciliği, yarı bilinçli zekilik ve becerikliliği yerine okumuşluğu ve ilmi yeteneği olacak olursa bu genç kız koca bulma ve evlilik hususunda pek başarılı olamayacaktır. Üniversiteli kızların % 60'ı kocasız kalmaktadır. Tanınmış bir bilim adamı olan Bayan Monya Kovalosky, kimsenin kendisiyle evlenmeye yanaşmamasından şikayet ediyor ve şöyle diyordu: "Niçin kimse sevmiyor beni? Pek çok kadından daha iyi olabilirim ben. Fakat buna rağmen nice basit ve alelade kadınlar sevilmekte ve kendilerine ilgi duyulmaktayken ben sevilmiyor ve cazip bulunmuyorum."

Görüldüğü gibi yukarıdaki hanımın "yenilgi duygusu" tamahetten farklıdır. Onu üzen şey " sevilmiyor olmak" tır zira. Oysaki bir erkek, seveceği bir kadım bulamamış veya eğer bulmuşsa ona kavuşamamış olması halinde bu "yenilgi duygusu" na kapılmaktadır.

Bütün bunların bir tek felsefesi, bir tek maksadı ve yorumu vardır: Daha güçlü ve daha kalıcı bir bağ oluşturmak! Bu bağ niçin?! Kadınla erkeğin hayattan daha çok zevk almasını sağlayabilmek için mi? Elbette ki hayır, yegâne gaye bu değil; insan topluluklarının temeli bu esas üzerine kurulmuş ve gelecek nesillerin eğitim temeli bu esas üzerine bina edilmiştir.

BİR BAYAN PSİKOLOGUN GÖRÜŞLERİ

Zen-i Ruz dergisinin 101. sayısında "Clıff Dalsoon" adlı bir bayan psikologun bazı psikolojik araştırma ve görüşlerine yer verildi. Bu hanım şöyel diyordu:

"Bir kadın psikolog olarak en büyük hobim, erkeklerin psikolojik yapısının incelemektir. Bir süre önce, kadınlar ve erkeklerin psikolojik davranışlarının sebeplerini ve bu davranışların nelerden kaynaklandığım incelemekle görevlendirildim. Çalışmalarım neticesinde şu bulguları elde ettim:

1- Bütün kadınlar, bir diğer şahsın nezaretinde çalışmayı tercih etmekte ve amir olmaktansa memur olmayı istemektedirler.

2- Bütün kadınlar, varlıklarının gerekli ve etkili olduğunu hissetmek istemektedir.

Bence kadınların bu psikolojik ihtiyaçları, duygularının etkisiyle davranmalarından kaynaklanıyor. Hâlbuki erkekler duygularıyla değil, akıllarıyla hareket etmektedirler. Kadınların zekâca erkeklerden farksız olduğu, hatta kimi zaman bu konuda onları geride bıraktığı çok görülmüştür. Ne var ki kadınların bir zaafı vardır ki o da pek coşkun bir duygusal yapıya sahip

olmalarıdır. Erkekler kadınlardan daha pratik ve gerçekçi düşünmekte, onlardan daha iyi karar ve hüküm vermekte, teşkilatlandırma, organize ve kumanda sahalarında onlardan daha başarılı olmaktadırlar. Binaenaleyh erkeklerin kadınlara olan psikolojik üstünlüğü, tabiatın onlara kazandırmış olduğu bir hassadır. Kadınların bu gerçeğe karşı çıkmaları neticeyi değiştiremeyecektir. O halde hanımlar erkeklerden daha hassas ve duygulu oldukları için günlük hayatta erkeklerin nezaretine ihtiyaçları olduğu gerçeğini kabullenmelidirler. Kadınların hayatta en büyük gayesi "temin olmaktır, bu gayelerine ulaşınca çalışma ve faaliyeti bırakırlar. Kadın, gayesine ulaşma yolunda tehlikelerle yüz-yüze gelmekten korkar. Korkuysa, onu giderebilmek için kadının başka birine ihtiyaç duyduğu yegâne duygudur. Sürekli düşünmeyi gerektiren işler kadını yormakta ve bezdirmektedir..""

ACELEYE GETİRİLMİŞ BİR HAREKET

Avrupa'da kadının elinden alman haklarının yeniden iadesi için başlatılan hareket; böyle bir şeyi akıl etmekte geç kaldıklarından dolayı aceleye getirildi. O sırada coşmuş bulunan duygular, bu konuda bilimin de görüş ortaya koymasına ve onun yol gösterici olmasına fırsat tanımadı. Bu nedenle yaşla kuru bir arada yandı. Söz konusu hareket kadını pek çok bedbahtlıklardan kurtardı. Geri alınmış haklarının çoğunu iade etti. Kapatılmış bazı kapıları ona açtı. Ancak bu harekete kadın ve insanlık toplumu için yeri birtakım felaketleri de beraberinde getirdi. Bu kadar acele edilmemiş olsaydı kadın hakların tahakkuku daha sağlıklı bir şekilde mümkün olacaktı. Bugünkü durumun tatsızlığıyla geleceğin son derece ürkütücü vaziyetini sezerek dehşete kapılan akl-ı selim sahibi bilim adamlarının feryadı arşa yükselmeyecekti. Ancak, bilimin kendi yerini alması ve kadın hakları hareketinin geçmişte olduğu gibi hissiyat ve duygusallıktan değil, akıl ve düşünceden kaynaklanması ümidi var hala... Nitekim hâlihazırda bazı batılı bilim adamlarının beyan etmiş olduğu görüşleri, bu konuda ümitleri artırmaktadır. Bu arada, kadın-erkek ilişkileri konusunda batı taklitçilerinin henüz tanıştığı ve şimdilik bu sahte zevklerin sarhoşluğunu yaşamakla meşgul olduğu şeyleri batının artık kusmaya başladığını da hemen hatırlatalım.

WİLL DORANT'IN GÖRÜŞLERİ

Will Dorant, "Felsefenin Lezzetleri" adlı kitabının 4. bölümünde aile münasebetleri ve cinsel mevzular üzerine detaylı ve düzenli tespitlerde bulunmuştur. Okuyucunun, batılı bilim adamları arasında cereyan eden fikri akımları daha yakından işlemesi ve böylece aceleci hükümlere varmaktan sakınması için bu kitabın bazı bölümlerini aşağıya alıyoruz.

Will Dorant, mezkur kitabının 4. bölümünün "Aşk" başlıklı 7. faslında şöyle diyor: "Aşkın ilk nağmeleri buluğ çağının gelmesiyle duyulmaya başlar. İngilizcede buluğ anlamına gelen "puberty" kelimesi Latincede "tüy yaşı" anlamındaki kelimeden türemiştir. Zira bu, erkek çocukların vücutlarının tüylendiği; özellikle erkek çocukların pek övündüğü göğüs tüyleri ve binbir sabır ve nazla traş ettikleri bıyık ve sakal tüylerinin terlemeye başladığı yaştır. Başka faktörlerle dengeli olması şartıyla bu tüylerini nicelik ve niteliği muhtemelen üreme gücü ve cinsel güce bağlıdır. Keza bu tüylerin en iyi durumda olduğu dönem, yaşama sevincinin doruğa ulaştığı dönemdir. Ses kalınlaşmasıyla birlikte görülen bu anı tüylenme hadisesi, erkek çocuğun buluğ çağında gözlemlenen ikinci derece cinsel özelliklerden biridir. Tabiatın bu çağda kız çocuklarına vermiş olduğu çevre ve davranış yumuşaklığıysa gerçekten şaşırtıcıdır. Doğumun daha rahat olması için bu çağda kalça genişlemekte, onu anneliğe hazırlamak ve süt vermeye elverişli hale getirmek için de göğüsler dolgunlaşmakta, büyümektedir. Bu ikinci derece özelliklerin ortaya çıkmasına neden olan şey nedir? Bunu kimse bilmiyor. Ancak, Profesör Starling'in mezkur mevzuyla ilgili görüşleri epey taraftar bulmuş durumda. Bu teoriye göre üreme hücreleri buluğ çağında yalnızca sperm ve yumurta üretmekle kalmaz, aynı zamanda özel bir hormon salgılayarak onu kana geçirirler. Bu hormonlar, salgılanan canlıda cismi ve ruhi

değişikliklere sebep olur. Bu yaşlarda yeni güçlükler kazanan yalnızca vücut değildir; ruh ve mizaç da binbir türlü değişikliklere uğrar. Romen Roland şöyle der: "yıllar yılları kovalar ve hayatın belli bir noktasına gelindiğinde kadın ve erkeğin vücudunda tedrici değişiklikler görülmeye başlar. Bu değişikliklerin en önemlisi yiğitlik ve güçlülüğün yumuşak yufka yürekleri etkileyerek heyecandan durması ve yumuşaklığın, incelik, zariflik ve letafetin, güçlerin arzularını kamçılamasıdır." Demosse: "Bütün erkekler yalancı, hileci, palavracı ikiyüzlü ve kavgacı; bütün kadınlar da kendini beğenmiş, gösteriş düşkünü ve haindirler" der ve şöyle ekler: Ancak, dünyada yalnızca bir tek şey vardır ki alabildiğine yüce ve mukaddestir: Bu eksik iki yaratığın birleşmesi!"

"Büyüklerde çiftini arama; erkeklerde ele geçirmek gayesiyle saldırı, kadınlardaysa kandırmak ve baştan çıkarmak için geriye çekilme şeklinde kendini gösterir (Bunun istisnası da var tabii). Erkek, mizacı itibariyle kavgacı ve avcı bir hayvan olduğundan davranışları da aktif ve saldırgandır. Kadın, onun nazarında, elde etmesi gereken bir kupa ve armağan gibidir. Çiftini arama hadisesi Savaş ve mücadele; izdivaç hadisesi ise sahip ve egemen olmaktır."

"Kadının ziyadesiyle iffetli ve namuslu oluşu, neslin devamına ve üremeye hizmet eder. Zira onun mahcup ve çekingen tavrı, karşı cinsten münasip bir eş seçmede kendisine kolaylık sağlar. İffet ve namusluluk, kadına gelecekte çocuklarının babası olma şerefine nail olacak aşığını daha dikkatlice seçebilme imkanı kazandırır. Topluluk ve türün menfaatleri kadının diliyle konuşur, ferdin çıkarları ise erkek tarafından dile getirilir. Aşk oyununda kadın erkekten daha beceriklidir; zira onun şehveti, akvl gözünü kör edecek kadar şiddetli değildir."

"Darwin, çoğu türlerde dişinin aşka pek ilgi duymadığım gözlemlemiştir. Lomberzoo, Kışh ve Craft Ebingh şöyle derler: "Kadınlar daha çok erkeklerin (doğru-yanlışına bakmaksızın) övgülü sözlerine düşkündürler. Erkekler onların isteklerini yerine getirsin ister ve bu durumdan, cinsel ilişkiden daha fazla tad alırlar. Lomberzoo "Kadının doğal sevgisinin temeli, onun anneliğinden kaynaklanan ikinci derece özelliklerinden biridir" der ve ekler: "Bir kadım bir erkeğe bağlayan duyguların hepsinin sebebi yalnızca fiziki ihtiyaçları değildir, bilakis onun duyguları teslimiyet ve "kendini adayış" tan (erkeğin himayesine girme) kaynaklanır. Bu içgüdüler, ortama intibak edebilmesi için meydana getirilmiştir onda."

Will Dorant, "Kadınlar ve Erkekler" başlıklı bölümde şöyle der:

"Kadının özel işi türün-insan türünün- devamına hizmet etmek, erkeğin özel göreviyse, kadına ve çocuğa hizmet etmektir. Başka uğraşlar da edinmiş olabilirler, ancak bunların tümü belli bir hikmet ve tedbir üzerinden bu iki ana göreve bağlı şekilde cereyan eder. Bu görev ve maksatlar- temel ve asli, ancak yan bilinçsizdirler; tabiat, insan ve saadetin manasını onda gizlemiştir. Kadının doğası savaşçı ve kavgacı değil, daha çok "sığınmacı" eğilimler gösterir. Bazı canlı türlerinin dişilerinde savaşmak içgüdüsü muhtemelen hiç yoktur. Bir dişi eğer bizzat savaşa girişiyorsa bu yalnızca çocuklarını korumak gayesiyledir."

"… Kadın, erkekten daha sabırlı ve ondan daha dayanıklıdır. Hayatın tehlikeli ve buhranlı anlarında erkek kadından daha cesaretliyse de sayısız küçük ve daimi dirençleri erkeklerden daha fazladır.... Kadının savaşçılığı başka bir görünümdedir; kadınlar asker erkekten hoşlanırlar, güçlü erkekleri severler. Kadın, kudret karşısında -bu kudret bizzat onu kurban olarak seçse dahi- bir nevi tuhaf bir mazoşistik zevk duygusuna kapılır.

".. Erkeğin erkeklik ve gücü karşısında kadının ötenden beri duymuş olduğu bu zevk kimi zaman çağdaş kadının ekonomik duygularına galebe çalmakta ve onun icabında cesur bir deliyle evliliği tercih etmesine sebep olmaktadır. Kadın, kumanda edebilen ve yönetmesini bilen bir erkeğe teslim olmaktan mutluluk duyar. Eğer kadınlar günümüzde erkeklere daha az itaat

ediyorlarsa bunun sebebi, bugünkü erkeklerin eskinin erkeklerine nispetle zayıf olmasıdır... Kadının ilgi sahası evi ve ailesidir, onun muhiti bizzat evidir. Kadın, tıpkı doğa gibi derin, ancak sınırlı evi gibi de mahsurdur aynı zamanda. İçgüdüsü, onu çok eski bir gelenek ve kurala bağlar. Kadın ne zihinde deney ehlidir, ne de adet ve alışkanlıklarda (bazı büyük hanımların bu konuda istisna olduğunu hemen hatırlatalım). Eğer kadın serbest bir aşk hayatına yöneliyorsa bunun serbestlik aradığı şeklinde anlaşılmaması gerektiği bilinmelidir. Bilakis, onu serbest aşk hayatına ilen sebep, sorumluluk sahibi bir erkekle normal bir evlilik yapabilme umudunu yitirmiş olmasıdır. Her ne kadar kimi zaman gençlik yıllarında birtakım siyasi terim ve anlamlara vurulanlar duygularını insanca olan her sahada geniş bir yelpazede açarsa da sadık bir koca bulduktan sonra bütün bu faaliyetlerden vazgeçer. Kendisinin ve kocasının bu umumi faaliyetlerden uzak tutmaya ve kocasına "sadakat duygusunu kendi evinin sınırlarıyla sınırlaması yolunda" telkinde bulunmaya başlarlar. Kadın, sağlam bir eğitim ve ıslahın ancak ev ortamında mümkün olduğunu bilir ve yakinen sezer; bunun için ayrıca düşünmeye ihtiyacı da yoktur. Kadın, hayalci ve derbeder erkeği, evine ve çocuklarına bağlı fedakâr bir babaya dönüştürdüğü için insan türünün devamını ve korunmasını sağlayan bir faktör durumundadır.

Tabiat, devletlere ve kanunlara aldırmaz...

Kadın da tabiatı gereği evine ve çocuklarına vurgundur. Bunları koruyabiliyorsa devletlere, hükümet ve iktidarlara karşı kayıtsızlık gösterir, aldırmaz... Bu temel kanunları değiştirmeye çalışanlara gülüp geçer. Eğer günümüzde tabiatın, aile yuvası ve çocuğu koruma hususunda yetersiz kaldığı sanılıyorsa bunun tabiatın yetersizliğiyle alakası olmadığı bilakis kadının ne zamandan beridir tabiatı unutmuş ve ondan uzaklaşmış olmasından kaynaklandığı bilinmelidir. Ancak, tabiatın bu zahiri yenilgisinin daimi olmadığını da unutmamak gerekir. İstediği anda, depolamış olduğu yüzlerce iyi sıfat ve doğru maslahata rahatça dönebilir. Sayıca bizden çok daha kalabalık olan kavim ve ırklar yok değildir; tabiat, kesin ve bilinmeyen devamını pekâlâ onlarla sağlayabilir.

Kadınla erkek arasındaki farklar ve bazı bilim adamlarının bu konuyla ilgili görüşleri özetle böyle...

Tarihi ve sosyal etkenlerin bu farklar üzerinde ne ölçüde etkili olabileceği hususunda "Farkların Sim" başlığı altında bir mevzu açmayı düşünüyordum, ancak konunun dağılmaması için şimdilik bu zeminde müstakil bir bahse girmeyeceğim. Gelecek bölümlerde bu konu tamamen aydınlığa kavuşmuş olacaktır inşaallah.

8.

BÖLÜM

MİHR VE NAFAKA -1

İnsanoğlunun ailevi ilişkileri sahasında öteden beri süregelmiş olan çok eski geleneklerden biri de erkeğin nikâh sırasında kadına "mihr" vermesi ve ya bunu bir asi olarak göz önünde bulundurmuş olmasıdır. Eskiden beri erkek kendi malının bir kısmını evlendiği kadın veya onun babasına bağışlamakta, buna ilaveten evlilik süresi boyunca karısı ve çocuklarının geçimini üstlenmekteydi. Bu töre ve geleneğin kökü nedir? Nereden ve nasıl kaynaklanmıştır acaba? Mihr de neyin nesi oluyor? Kadına nafaka vermek niye?! Kadınla erkek insani ve doğal haklarına kavuşacak, bu ikisi arasında adilane ve insanca bir ilişki hüküm sürecek ve kadına bir insan gibi davranılacak olursa mihr ve nafaka yine kalacak mıdır? Yoksa mihr ve nafaka, kadının, erkeğin "mülkü" olarak kabul edildiği dönemlerde bulunulan ahitlerden kalma bir hatıra ve iz midir? Bu durumda insanların eşit haklara sahip olmaları ve adaletin icrası için - özellikle 20. yüzyılda- mihr ve nafaka lağvedilmeli, nikâhlar mihr kaydı olmadan gerçekleşmeli, kadın kendi ekonomik ihtiyaçlarını bizzat gidermeyi üstlenmeli ve çocukların geçimini temin hususunda kocasının yükümlülüğüne -madden- eşit bir şekilde ortak mı olmalıdır?

Konumuzu mihrle başlatıyoruz. Bakalım mihr nasıl çıkıver-^k ortaya; ne gibi bir felsefe ve gayeye yönelikmiş ve sosyolog-'^r mihrin ortaya çıkışını nasıl açıklamışlar, ne şekilde yorumlamışlar?

MİHRİN TARİHÎNE KISA BİR BAKIŞ

İnsanoğlunun vahşi bir hayat sürdürdüğü ve insan topluluklarının kabileler halinde yaşadığı tarih öncesi çağlarda aynı soydan gelenlerin yekdiğeriyle evlenmediği, bilinmeyen sebeplerle buna izin verilmediği söylenir. Evlenmek isteyen gençler, eşlerini kendi kabileleri dışındaki kabilelerin birinden seçmek zorundaymış. Bu sebeple eş seçmek isteyenler kendi kabilelerinden ayrılıyor ve diğer kabilelere gidiyormuş. O çağlarda erkek, üreme ve çocuk yapma hadisesinde kendisinin de rol oynadığını; yani onunla kadının birleşmesi soncu çocuğun dünyaya gelebileceğini bilmediğinden çocukları "kendi çocuğu" olarak değil, "karısının çocukları olarak bilirmiş. Bu konuda söylenenlere bakılırsa erkek, çocuklarla kendisi arasındaki benzerliği seziyor, fakat bunun karısından değil kendisinden kaynaklandığını bilmiyordu. Bu arada tabii ki çocuklar da kendilerini babanın değil, annenin çocuğu olarak görüyor ve soylar babaya değil, anneye nispet ediliyordu. Erkekler kısır yaratıklar olarak kabul ediliyor ve evlilikten sonra, kadını, ancak arkadaşlık ve fiziki enerjisinden faydalandığı bir yakını olarak kabul ediyor karısının kabilesinde tufeyli bir yaşam sürdürüyordu. Tarihçiler bu döneme "anaerkil" (madeerşahi) dönem demişlerdir.

Çok geçmeden erkek kendisinin üreme olayında rolü olduğunu anladı ve çocuğun asıl sahibi olarak kendisini gördü. Artık erkek kadına değil, kadın erkeğe itaat ediyordu. Evin reisi de erkekti. Buna da "ataerkil" (pederşahi) dönem denildi.

Aynı kandan olanların evliliği bu dönemde de normal görülmüyor ve erkek, eşini diğer kabileler arasından seçerek kendi kabilesine getiriyordu. Ancak o dönemlerde kalanlar arasında sürekli savaş ve çatışma hüküm sürdüğünden, erkek, seçtiği kızı kaçırma" zorundaydı. Yani genç erkek, diğer kabilenin beğendiği kızını kaçırarak onunla evlenebiliyordu.

Giderek savaşın, yerini barışa bıraktığı bir dönem geldi. Şimdi muhtelif kabileler yekdiğeriyle çatışmaksızın barış içinde bir arada yaşayabiliyordu. Binaenaleyh kız kaçırma geleneği bu dönemde bozulmuş oldu. Evlenmek isteyen erkek, beğendiği kızın kabilesine giderek kızın babasının yanında ırgatlık yapıyor ve bir süre kayınpederine çalışıyordu. Kayınpeder, bu hizmetine karşılık kızını ona veriyor, o da hanımını alıp kendi kabilesine dönüyordu.

Derken gelirler arttı, servet çoğaldı. Erkek, kızı almak için yıllar boyu kayınpederine ırgatlık yapacağına ona münasip bir hediye vererek kızını almanın daha akıllıca olacağını anladı ve böylece "mihr" denilen şey ortaya çıkmış oldu.

Şimdi meseleyi özetleyelim: İlk dönemde erkek, kadının tufeylisi ve onun hizmetçisi durumundaydı. Bu dönemde kadın erkeğe hükmediyordu. Bir merhale sonra egemenlik erkeğin eline geçiyor ve erkek, evlenmek istediği kızı, mensup olduğu kabileden kaçırıyor.. Üçüncü merhalede erkek artık kadım kaçırmıyor ve onunla evlenebilmek için müstakbel kayınpederine yıllarca ırgatlık ediyor. Dördüncü merhalede ise erkek, ırgatlık yerine kayınpederine bir "hediye" ve "ikram" da bulunarak onu razı ediyor ve böylece "mihr" denilen şey ortaya çıkıveriyor.

Yine denilir ki: Erkek "anaerkil" düzeni yıkarak aileye bizzat hükmettiği "ataerkil" düzeni kurduktan sonra kadını bir köle veya en azından kendine bağlı bir ücretli ve ırgat haline getirdi. Bu dönemde erkek, kadına bir "ekonomik meta" ve gereğinde arzularını tatmin etmeye yarayan bir araç gözüyle bakıyordu ona, sosyal Ve ekonomik bağımsızlık vermiyordu. Kadının yaptığı iş ve harcadığı emeğin karşılığı kendine değil, bir başkasına, yani babasına Veya - evliyse- kocasına aitti. Kadın kendi iradesiyle iktisadi ve mâli bir girişimde bulunma ve evleneceği erkeği seçme hakkına sahip değildi. Binaenaleyh mihr veya nafaka adıyla ödenen meblağı gerçekte evlilik süresi boyunca erkeğin, kadının emeğiyle elde edeceği gelir ve iktisadi kazanca karşılık verilmekteydi.

İSLAM'IN HUKUKÎ DÜZENİNDE "MİHR"

Bu konuda görüş beyanında bulunanların ve özellikle bugün sosyologların sükut ettiği beşinci bir merhale daha vardır... Bu merhalede erkek, evlilik sırasında bizzat kadının kendisine bir " hediye" vermekte, sunmakta ve velisi bu armağan üzerinde hiçbir tasarruf hakkına sahip olamamaktadır. Kadın bu armağanı kabul etmekte, ancak sosyal ve iktisadi bağımsızlığını da korumaktadır. Şöyle ki: Evvela evleneceği erkeği kendi iradesiyle seçmektedir; babası veya erkek kardeşinin zorlamsıyla değil. İkincisi, baba evinde bulunduğu ve aynı şekilde kocasının evinde yaşadığı süre boyunca kimsenin onu kendi hizmetine sokmaya ve sömürmeye hakkı yoktur. Yapacağı iş ve vereceği emek karşılığında alacağı ücret başkasına değil; bizzat kendisine aittir. Keza hukuki işlemlerde erkeğin velayetine ihtiyacı da yoktur!

Bu merhalede, erkeğin kadından elde edebileceği yegâne fayda evlilik süresince onunla birlikte olmak ve birleşebilmektir. Bu birlikteliğin sürdürdüğü evlilik müddeti boyunca da erkek, elinden geldiğince ve imkânı nispetinde onun geçimini sağlamakla mükelleftir.

Bu, İslam'ın kabul ettiği bir merhale ve safhadır. Kadına ödenmesi gereken "mihr" in başka birine ait olmadığına dair pek çok ayet vardır. Öte yandan evlilik, süresi boyunca erkek, kadının geçimini teminle mükelleftir. Kadın çalışıyor ve gelir elde ediyor olsa dahi bu durum erkeğin mesuliyetini kaldırmaz; kadının kazandığı yine kendisine ait olur, babasına veya kocasına değil.

İşte bu noktada mihr ve nafaka meselesi bir muamma ve bilinmeze dönüşüvermektedir. Zira mihr kızın babasına ödendiğinde ve kız tıpkı bir köle gibi kocasının evine götürülüp kocasının sömürüsüne uğradığında mihrin felsefesi, kızı babasından satın almak ve nafakanın felsefesi de her mülk sahibinin kendi mülküne harcaması gereken "masraflar" in karşılanması idi. Ancak, eğer kızın babasına hiçbir şey ödenmeyecek, kocası onu sömüremeyecek ve onu iktisadi çıkarları için kullanamayacaksa; öte yandan kadın ekonomik açıdan tamamıyla bağımsız olacak, hatta hukuki açıdan birilerinin velayeti altında bulunmasına gerek kalmayacaksa o zaman mihr ve nafaka ödemek niye?!

TARİHE BİR BAKIŞ

Mihr ve nafakanın beşinci dönemde ne gibi bir felsefe taşıdığını öğrenmek istiyorsak, bundan önceki dört döneme tekrar kısa bir göz atmamız faydalı olacaktır, »gerçek şu ki; söz konusu dönem ve merhaleler hakkında söylenilenler ve yazılıp çizilenler bir dizi tahminden başka bir şey değildir. Nitekim bunlar ne tarihi gerçekler, ne de ilmi ve deneysel hakikatlerdir. Bir yandan bazı karinelerin varlığı, bir yandan da insan ve kâinat konusunda öne sürülen birtakım felsefi teoriler, tarih karşısında insanoğlunun hayatı üzerine bu gibi tahminlerde bulunulmasına zemin hazırlamıştır. Mesela Maderşahi -anaerkil veya matriarkal- dönem konusunda iddia edilenler, hemencecik inanıverilecek şeyler değildir. Keza babaların kız evlatlarını sattığı veya kadınların kocaları tarafından sömürülmesi yolunda öne sürülenler de pek makul görünmemektedir.

Bu tahmin ve teorilerde dikkat çeken iki önemli nokta var: Birincisi, ilk dönem insanlarıyla ilgili tarihi geçmişin son derece vahşi ve acımasız bir tablo şeklinde tasvir edilmesi. İnsanların bu çağlarda insanî duygulardan tamamen uzak bulunduğu imajının uyandırılmaya çalışılmasıdır. İkincisi, hedeflerine varabilme yolunda tabiatın uygulamış olduğu fevkalade şaşırtıcı tedbirlerdir. Doğanın bu konudaki rolü görmezden gelinmiştir...

İnsan ve tabiat konusunda bir batılının böyle düşünmesi ve bu gibi görüşler taşıyor olması şaşırtıcı değildir. Ancak -eğer batı taklitçiliğinin büyüsüne kapılmamışsa- aynı görüşleri bir doğulunun taşıyamayacağı bilinmektedir. Batılı, bazı özel sebepler nedeniyle insanî duygulara yabancıdır. Binaenaleyh insanî duygular ve bunlardan kaynaklanan kıvılcımların tarihi bir rol oynayabileceğine inanabilmek güç gelir ona. Batılı eğer ekonomik açıdan bir meseleye bakacak olursa göreceği tek şey ekmektir. Bu durumda onun nazarında tarih, kendisine ekmek verilmedikçe hareket etmesi mümkün olmayan[21] bir makine gibidir. Eğer meseleye cinsel açıdan bakacak olursa insanlık ve insanlık tarihini onca kültürel, siyasi, sanat, ahlaki, dini ve göz kamaştırıcı daha nice manevi yüceliklerine rağmen şekil değiştirmiş cinsel oyunlardan ibaret görmektedir. Meseleye egemenlik ve üstünlük sağlama eğilimi açısından yaklaştığında insanlık tarihini bir dizi kanlı katliamlar ve gaddarlıklardan ibaret sayacaktır.

Batılı ortaçağ dönemi boyunca din tarafından ve din adına işkencelere uğramıştır. Olmadık eziyetlere katlanmış ve diri diri yakılma sahneleri yaşamıştır. Bu cihetle din, tanrı ve bunları çağrıştıran her şeyden korkar bir haldedir. Tabiatın belli bir hedefe doğru ilerlediğini ve koca kâinatın kendi başına bırakılmış bir sistem olmadığını anlatan birçok ilmi belirtileri bizzat müşahede e" mistir. Buna rağmen "nihai sebep" ve "yaratıcı" aslını itiraf etme cüreti göstermesine engel olmaktadır.

Kadın-erkek ilişkilerinin geçmişinde elbette pek çok zulümler işlenmiş, sayısız gaddarlıklar yaşanmıştır. Kur'an bu hadiselerin en acımasız ve en korkunçlarını zikretmiş, anlatmıştır. Ancak sırf bu cihetle, tarihin baştanbaşa acımasızlık ve gaddarlıktan ibaret olduğunu söylemek de doğru değildir elbet....

MİHR'İN GERÇEK FELSEFESİ

Bizce mihr'in ortaya çıkışı, kadın erkek ilişkilerinde adalet ve dengeyi sağlamak, bu ikisi arasında sağlam ve sağlıklı bir bağ oluşturabilmek gayesiyle yaradılış nizamının öz yapısına ustaca yerleştirilmiş bulunan tedbirler mekanizmasının bir sonucudur.

21- *Türkçede "Aç ayı oynamaz" mantığı -çev.-*

Mihr'in ortaya çıkış sebebi, yaradılış nizamında kadınla erkeğin aşk hususunda yekdiğeriyle tamamen aykırı bulunan apayrı roller üstlenmiş olmasıdır. Arifler bunun bütün varlık alemine şamil bir durum olduğunu söyler. "Aşk ve cezbe yaratılış kanununun bütün varlıklara ve bütün yaratılmışlara egemen bir asıldır" derler, "Yalnız, şu var ki, her varlık kendine has bir vazifeyi ifayla mükellef olduğundan diğerinden farklıdır; ateş bir yerde, su başka yerde yerleştirilmiştir."

Nitekim tanınmış şair Fahreddin, sazın nasıl bir saz olduğunu kim bilebilir?

Mızrabı dokuz feleği berekete geçirir onun.

Bu perdede bir sır vardır ki onu bilecek olsan hakikatin neden perdelenmiş olduğunu anlarsın. Renkten renge giren ve her an şekil değiştirerek görünen bu şey bil ki "aşk" tır.

Bir yerde naz, bir başka yerde niyaz olarak gösterir kendini.

Âşık libasına bürünen, "âşık" gibi görünen her şey "yanıp yakılma" dır.

Maşuk libasına bürünmüş her şey de "saz" ve "neşe" dir, yapıp kurmadır."

Kadınla erkeğin farklarından söz ettiğimiz 14. makalede bu ikisinin yekdiğerine karşı aynı tür duygular taşımadığını söylemiş, tik. Yaratılış kanununun gurur, güzellik ve kayıtsızlığı kadına, ihtiyaç duyma, isteme, aşk ve serenadı da erkeğe vermiştir. Erkeğin fiziki gücü karşısında kadının zayıflığı bu yolla dengelenmiş ve aynı sebep yüzünden öteden beri elçiliğe giden, yani ihtiyacı olduğunu dile getirmek zorunda kalan taraf hep erkek olmuştur. Daha önceki bahislerimizde, sosyologların ilgili görüşlerini zikretmiş ve onlara göre hem ataerkil, hem anaerkil dönemlerde muhatabın ayağına giden tarafın erkek olduğunu hatırlatmıştık.

Araştırmacılar, erkeğin kadından daha şehvetli olduğunu söylerler. İslami rivayetlerde ise erkeğin kadından daha şehvetli olmadığı, hatta gerçeğin bunun tam tersine olduğu, ancak kadının, şehvete karşı daha mukavemetli ve güçlü yaratılmış olduğu geçer. Her ikisi de aynı kapıya çıkmaktadır bu görüşlerin; netice itibariyle cinsel içgüdüler karşısında erkekler kadınlardan daha zayıftırlar. Bu özellik kadına, erkeğin peşinden gitmeme, ona çabucak teslim olmama güç ve şansı kazandırmış; erkeği daima peşinden sürüklemesine, onu ihtiyacı olduğu yolunda itirafa zorlamasına sebep olmuştur.

Neden öteden beri erkek tür, dişi türe ulaşabilmek için birbiriyle rekabete girişmiş, çatışmış ve dövüşmüş; ancak dişiler arasında erkeğe ulaşabilmek için bu kadar bariz bir hırs görülmemiştir?

Bunun sebebi, dişiyle erkeğin yekdiğerine karşı aynı duygu ve eğilimini taşıyor olmayışıdır. İstek erkekten gelmiş, talepte bulunma rolünü üstlenen taraf dişi değil, erkek tür olmuştur daima. Keza dişi tür, hiçbir zaman erkek türün gösterdiği kadar taşkın bir arzuyla onun peşine takılmamış, bilakis, erkek türe karşı daima kayıtsız ve lakayt görünmüştür.

Mihr'le kadının iffet ve namuslu oluşu arasında kök birliği, sebep müşterekliği vardır. Kadın, kendi fıtratından almış olduğu ilhamla erkeğe kolayca teslim olmaması ve tabiri caizse postu paha-hya bırakması gerektiğini sezmiş, idrak etmiştir.

Birtakım fiziki zayıflığına rağmen kadın, erkeği elçi olarak kendi ayağına çekebilmiş: Erkekleri yekdiğeriyle rekabete girişmek zorunda bırakabilmiştir. Erkekten kasten uzak durarak, romantik bir aşk yaratabilmiştir. Mecnunları Leyla'ların peşi sıra koşturabilmiştir. Kadının bir erkekle evlenmeyi kabul ederken bir sadakat ve vefa nişanesi olarak ondan bir hediye almasının sebebi de bunlardır işte.

Bazı vahşi kabilelerde, birden fazla seveni veya isteyeni olan genç kızların, onları yekdiğeriyle düelloya mecbur ettiğini ve düelloyu kazananla evlenmeye razı olduğunu söylerler.

Gazeteler, buna benzer bir hadisenin Tahran'da vuku bulduğunu yazdılar. Bir genç kız, ona aşık olan iki erkeğe, kendi huzurunda ateşsiz silahla düello yaptırmış...

Kuvvet derken "pazı gücü" nden başka şey düşünmeyen ve kadın-erkek ilişkilerinin geçmişini, hep erkeğin kadına zulmetmiş olduğu bir tarih olarak değerlendirenler için zayıf ve zarif bir yaratık olan kadının; güçlü ve sert yapılı karşı türün bireylerini -erkekler- böylesine kolaylıkla birbirinin canına düşürebileceğine inanmak imkânsız gelebilir. Ancak yaratılış nizamının ustaca tedbirlerine biraz da olsa aşina olan ve kadının bünyesinde meydana getirilmiş fevkalade şaşırtıcı ve esrarengiz "kadınca güç" le tanışık bulunanlar bu tür şeylerin hiç de tuhaf olmadığını bilirler.

Kadının erkek üzerinde pek büyük etkisi olmuştur. Kadının erkeği etkilediği kadar erkek kadını etkileyebilmiş değildir. Erkek; kahramanlıklarını şecaat ve yiğitliklerinin, sanatçılık ve dâhiliklerinin büyük bir kısmım kadına ve onun ince "çekingenlik" ve " uzak duruşlar" ına borçludur; onun namuslu ve iffetli oluşuna, kendini ağıra satışına vurgundur. Her zaman kadın erkeği, erkek de toplumu yetiştirmiştir. Kadının iffet, hayâ, ve çekingenliğini kaybetmesi ve erkek rolünde görünmek istemesi halinde ilkin kadın "iptal" damgası yemekte, ardından erkek, erkekliği ve mertliği unutmakta ve neticede toplum yok olmaktadır.

Kadının tarih boyunca kimlik ve kişiliğini koruyabilmesine, erkeğe kapılmamasına ve onu elçi olarak kendi ayağına çekmesine yarayan; uğuruna erkekleri birbirine düşürüp yekdiğeriyle savaşmak, ölmek ve öldürmek zorunda bırakmasına neden olmuş... İffet, namus ve mahcubiyeti, hayatının yegane sloganı edinerek vücudunu erkeklerden gizleyip daima esrarengiz görünmeye görünmüş; erkeğe aşk ve ilham kaynağı olmasına, onda sanat tohumlarının yeşermesine; şecaat, cesaret ve deha tomurcuklarının açmasına sebep olan, erkekte "aşk" ve "âşıklık" duygularını coşturarak onun kadın karşısında alçakgönüllü oluşuyla övünmesine yol açabilen "kadın gücü" ve ona mahsus "kadınca kudret" , nikah sırasında erkeğe bir hediye verdirebilmeye, izdivaç sırasında mihr unvanıyla ondan bir armağan alabilmeye de pekala muktedir olsa gerek...

Mihr, yaratılış nizamında hazırlanan ve bizzat fitrat tarafından düzenlenmiş bulunan anayasanın bir maddesidir.

KUR'AN'DA MİHR

Kur'an-ı Kerim, mihr'i beşinci dönemde söylemiş olduğumuz gibi icat edip düzenlemiş değildir. Zira söz konusu dönemdeki haliyle mihr, tabiata hâkim olan yaradılış nizamının bir icadıdır. Kur'an'ın yaptığı şey mihri yeniden fitri ve tabii durumuna getirmek oldu.

Kur'an-ı Kerim, eşsiz bir incelik ve zarafetle *"Kadınlarınızın mihrlerini bir bağış olarak verin"*(Nisa: 4) buyurur. Yanı kadınların -baba veya kardeşlerine değil- bizzat kendilerine ait olan bir bağış ve hediye durumundaki nikâh akçesini kendiniz tarafından bizzat kendilerine verin, der.

Kur'an- ı Kerim bu kısa cümlede üç temel noktaya değinmiştir:

Evvela nikâh akçesinden" sedoge " (dal harfinin ötresiyle) Kelimesiyle söz etmiştir, "mihr" kelimesiyle değil... Buradaki kelimesi (sıdk) kökünden türemiştir. Mihrin "saddak" veya "sedo ge" adı verilmesi de, erkeğin sevgisinde "sadık" olduğunu göstermesi cihetiyledir, "Keşşaf m yazarı gibi bazı müfessirler bu görüşü taşır. Keza Ragıb İsfahani, "müfreda-tı Gaarib'el Kur'an"

adlı eserinde nikah akçesine dal harfinin fethasıyla "sedoge" denilmesinin nedeninin imanda sıdk olduğunu söyler.

İkincisi, ayetin Arapça tabirinde bu kelimeye (hunne) zamiri eklenmiştir. Bu da meh'rin kadının anne veya babasına değil, bizzat kendisine ait olduğudur. Onu büyütme, süt ve ekmek verme karşılığında -anne ve babasına ödenecek- bir ücret olmadığını bclirt-"^ek gayesindedir.

Üçüncüsü, (saddak) kelimesini kullanmış ve böylece mihrin bir armağan, hediye ve bağıştan başka hiçbir unvan taşımadığını özellikle belirtmiştir.

HAYVANLARDAKİ DUYGUNUN İKİ TÜR OLUŞU

İki cinsiyetin hâkim olduğu her canlı türünde karşı cinsiyetten olan her iki taraf da yekdiğerine ihtiyaç duyar. İnsanlara mahsus bir özellik değildir. Buna rağmen erkek cinsiyeti taşıyan taraf daha fazla ihtiyaç duyacak şekilde yaratılmıştır. Yani onun duyguları daha fazla "ihtiyaç duyma" ya meyillidir. İşte bizzat bu, hem erkek türün dişisinin rızasını kazanma yolunda girişimlerde bulunmasına yol açmış, hem de iki tür arasındaki ilişkinin dengelenmesini sağlayarak erkek türün fiziki küvetini kötüye kullanmamasına, alçakgönüllü ve mütevazı davranmasına sebep olmuştur.

GAYRİ MEŞRU İLİŞKİLERDE ARMAĞAN VE HEDİYE

Kadınla erkek, birbirinin vücudundan gayri meşru bir şekilde zevk almak ve sözüm ona serbest aşktan faydalanmak istediğinde de hediye ve armağan veren taraf yine erkek olmaktadır. Nitekim dışarıda birlikte bir kahve veya bir çay içecek ya da yemek yiyecek olsalar, erkek, masrafı karşılamayı kendisine vazife bilmektedir. Kadın, erkeğin masrafını üstlenmeye ve onun için para harcamaya kalkışırsa, bunu erkek kendisine bir nevi hakaret sayar. Genç bir erkek için zamparalık, paralı ve maddi imkânlara sahip olmayı gerektirirken, genç bir kız için aynı vakıa hediyeler almak için bir vesiledir. Gayri meşru ve kanunsuz ilişkilerde bile hâkim olan bu adetler, kadınla erkeğin birbirine benzemeyen iki ayı duygu taşıyor olmasından kaynaklanmıştır.

BATI'NIN FLÖRTÜ, EVLİLİĞİNDEN DAHA TABİİDİR

İnsanlara eşit haklar sağlama adına aile hukukunun tabii yörüngesinden saptırılmış olduğu ve tabiat kanunlarının aksi yönünde hareket edilerek kadınla erkeği "benzer" konumlara getirip aile hayatında bu ikisine benzer roller verildiği batı dünyasında da, sözleşmeli kanunların onları tabiatın yörüngesinden çıkaramadığı durumlarda ve serbest aşk ve flört söz konusu olduğunda erkek yine tabii görevini yapmaktadır. Yani ihtiyaç duymakta, talep etmekte, bunun için para harcamakta ve masrafta bulunmaktadır. Kadına hediyeler vermekte onun masraflarını karşılamaktadır.

Halbuki batı usulü evlilik sisteminde, mihri yoktur ve nafaka açısından da kadına pek ağır mesuliyet yükler. Yani batı usulü flört ve aşk hayatı yaşama, batı usulü evlilikten daha tabii ve tabiatla daha uyumludur.

Mihr, kadınla erkeğin benzer olmayan yetenek ve hasletlerle yaratıldığını belirtmektedir. Yaratılış kanununun fıtri ve tabii hukuk açısından bu ikisine, birbiriyle benzer olmayan senet ve belgeler verdiğini gösteren örneklerden biridir.

MİHR VE NAFAKA -2

Geçen bölümde mihrin ortaya çıkışındaki asıl sebebi izah ettik. Bunun, kadın-erkek münasebetlerinde yaratılış kanununun her iki türe farklı roller yüklemiş olmasından

kaynaklandığını belirttik. Mihrin erkeğin haşin duygularından değil, onun şefkat ve merhamet duygularından kaynaklandığını açıkladık. Meselenin kadınla ilgili boyutununsa onun zaaf ve iradesizliğinden değil, kendine has sakınma ve izzet duygusundan ibaret olduğunu da izah ettik. Mihrin, kadının değerini yüceltmek ve ona daha yüce bir konum kazandırmak gayesiyle yaratılış kanununca alınmış bir tedbir olduğunu gördük. Mihr, kadına kişilik prestiji kazandırır. Kadın için mihrin manevi değeri, onun maddi değerinden çok daha fazladır.

İSLAM'IN İPTAL ETTİĞİ CAHİLİYE PRENSİPLERİ

Kur'an-ı Kerim mihrle ilgili cahiliye prensip ve adetlerini iptal ederek ona başlangıçtaki tabii halini ka zandırdı.

Cahiliye döneminde anne ve babalar mihri, çocukları için çektikleri zahmete karşılık kendi hakları bilir ve "başlık parası" kabul ederlerdi.

Keşşaf ve diğer tefsirlerde şöyle yazar: "Cahiliye döneminde birinin bir kız çocuğu dünyaya gelecek olsa, onu kutlar ve "Gözün aydın olsun, servetin arttı!" derlerdi. Bununla "bu kız çocuğunu kocaya verdiğinde epeyce başlık parası alacaksın!" denilmek istenirdi.

Cahiliye devrinde baba -ve babanın yokluğunda erkek evlat-kendisine velayet hakkı tanımaktaydı. Kızı onun iradesiyle değil, kendi iradesiyle evlendirirdi. Öte yandan kızın mihrini kıza ait değil, kendine ait bir hak olarak görürdü. Bu nedenle de kızı değiş-tokuş usulü bir mübadeleyle evlendirebiliyordu. Bu nikâh şöyleydi: Birisi, diğerine "Kızını -veya kız kardeşini- bana nikâhlaman şartıyla kızımı -veya kız kardeşimi sana nikâhlıyorum" der, o da kabul ederdi. Böylece kızlardan her biri diğerinin mihri sayılır ve biri, ötekinin baba veya kardeşine ait olurdu. Cahiliye dönemine mahsus bu nikâha "sığar" denilmedeydi. İslam dini bu geleneği batıl ilan etti. Nitekim Hz. Resul-ü Ekrem (saa) efendimiz "kız veya kız kardeşlerin değiş-tokuşu -sığar- İslam'da menedilmiştir" buyurmuşlardır.

İslami rivayetlerde babanın mihr üzerinde hiç bir hakkı olmadığı belirtilmiştir. Nikâh sırasında mihr dışında da olsa herhangi bir şeyin babaya verilmek üzere şart koşulmasının, mihr bizzat kıza verilmesi halinde bile doğru olmayacağını bildirmiştir. Yani mihr-den başka ve onun dışında bir miktar olarak kabul edilmiş olsun. Bu durumda dahi baba, kızının izdivacından kendisine bir çıkar sağlama hakkına sahip değildir.

İslam, sosyologların deyişine göre henüz mübadele edilebilecek bir servetin söz konusu olmadığı çağlarda uygulanan "damadın kayınpederine çalışması" geleneğini de kaldırmıştır.

Damadın kayınpederine çalışması âdeti, sırf babanın kızı vesilesiyle bir çıkar sağlamak istemiş olmasından da kaynaklanıyor değildi, bu geleneğin dayandığı başka sebepler de vardı. Muhtemelen o devrin medeniyetinin icap ettirdiği bir gereklilikti,. Üstelik göründüğü kadarıyla o günkü haliyle zalimce bir davranış da değildi bu. Velhasıl eski çağlarda böyle bir geleneğin yürürlükte olduğu kesin..

Kur'an-ı Kerim'de geçen Hz. Musa ve Şuayb (s) in kıssası böyle bir geleneğin varlığından söz eder. Hz. Musa (s) Mısır'dan kaçarken "Medyen" kuyusunun yanı başında koyunlarıyla bir köşede bekleyen Hz. Şuayb'in (s) kızlarını görür. Kimsenin onlara yardım etmemesi üzerine hallerine acır ve kuyudan su çekerek onların sürüsünü suvarır. Kızlar evlerine vardıklarında hadiseyi babalarına anlatır. Şuayb (s) kızlarından birini Musa'nın (s) ardından yollayarak onu evine davet eder. Birbirleriyle tanıştıktan sonra Hz. Şuayb (s) bir gün Hz. Musa'ya (s) "iki kızımdan birini sana

nikâhlamak isterim, ancak sekiz yıl benim yanımda çalışman şartıyla... İstersen iki yıl da kendin ekleyebilirsin buna..." der ve Hz. Musa (s) da bunu kabul ederek Şuayb (s) in damadı olur.

O dönemlerde bu bir gelenekti ve bu gelenek iki sebebe dayanmaktaydı:

1- Servetin olmayışı: Damadın evleneceği kız veya onun babasına yapabileceği yegâne hizmet genellikle onlar için çalışmaktan ibaretti.

2- Çeyiz verme geleneği: Sosyologlara göre babanın kızma çeyiz vermesi, çok eskiden beri var olan bir gelenek ve örftür. Baba, kızma çeyiz hazırlayabilmek için damadını ücretli olarak yanında çalıştırır veya ondan belli bir meblağı alırdı. Babanın, damadı yanında çalıştırması veya ondan bir şey alması, pratikte kızı içindi ve kızın lehineydi.

Velhasıl İslam bu geleneği kaldırdı; kızı için harcamak istese dahi, kayınpederin mihri kendi malı olarak kabul etmeye hakkı yoktur. Mihr doğrudan doğruya kızın kendi malıdır, onu dilediği gibi harcayabilir.

Cahiliye döneminde, pratikte kadının kendi mihrinden mahrum kalmasına yol açan başka gelenekler de vardı. Kadının varislere miras kalması işte bu geleneklerden biriydi. Biri öldüğünde, oğullan veya erkek kardeşleri gibi mirasçıları onun geride kalan mülkünün varisi olduğu gibi, karısına da varis olurdu. Şahıs öldüğünde, onun veya erkek kardeşi, ölünün zevcesi üzerindeki zevcelik hakkının devam ettiği inancıyla onun mirasçısı olarak kadını başkasına nikâhlayıp mihri kendisi alır. Ya da ölünün geçmişte vermiş olduğu mihre binaen yeniden mihr vermeksizin onu kendisine nikâhlar ve bunu bir hak olarak bilirdi.

Kur'an-ı Kerim, kadının miras olarak intikali geleneğini kaldırdı: *"Ey -Resul ve Kur'an'a-inananlar! Size eş olmaya rıza göstermedikleri halde kadınları zorla miras olarak almanız helal değildir ...."* (Nisa-19)

Kur'an-ı Kerim başka bir ayette de, miras şeklinde olmayıp tarafların kendi rızasıyla olsa dahi erkek evladın, babasının eşiyle evlenmesini kesinlikle yasakladı: *"Babalarınızın nikahladığı kadınları almayın..."* (Nisa-22)

Kur'an-ı Kerim, kadınların mihrinin zayi olmasına yol açan her geleneği kaldırdı. Mesela bazı erkekler, eşlerinden soğuyup da onlara karşı ilgisini kaybettiğinde kadına kötü davranıp azap çektirebiliyordu. Erkeği (onu) böyle davranmaya iten sebep kadının boşanmayı kabul ettiği durumda, ona mihri olarak verilen her şeyin geri alınmasıydı. Kur'an şöyle emrediyor; *"Apaçık kötülükte bulunmadıkları halde onlara verdiğinizin bir kısmını ele geçirmek için sıkıştırmayın onları..."* (4/19)

Bu uygulamanın bir diğeri ise şuydu: Bir erkek bir kadınla yüksek miktarda bir mihr akdi ile evleniyor, fakat ondan bıkıp bir başka kadınla evlenmeyi arzu ettiğinde biçare kadını edebe aykırılıkla suçlayıp, kadını lekeliyor ve onun (kadının) baştan beri kendi karısı olmayı hak etmediğini, evliliğinde sona erdirilmesinin kaçınılmaz olduğunu ve mihr olarak ödediği her şeyi geri alması gerektiğini iddia ediyordu. Kur'an-ı Kerim bu tür uygulamalara dikkat çekerek onları yasaklamıştır. Kur'an-ı Kerim bu çirkin âdeti de kınayarak önlemiştir.

İSLAM'IN KENDİNE HAS BİR MİHR SİSTEMİ VARDIR

İslam'ın kesin hükümlerinden biri de erkeğin, kadının mülkü ve işi üzerinde hiçbir hak sahibi olmadığıdır. Ne ona falan işi yap!" diye emir verebilir, ne de, mesela kadının kazanmış veya elde etmiş olduğu bir servet üzerinde, onun rızası olmadan tasarrufta bulunabilir... Bu açıdan kadınla

erkek eşit durumdadırlar. Hıristiyan Avrupa'da 20. yüzyılın başlarına kadar yaygın bir şekilde yürürlükte olan örfün tersine, İslam'da kadın, ticari ve hukuki işlemlerini yürütebilmek için kocasının velayeti altında değildir. Alış veriş işleri ve ticari teşebbüsler hususunda vereceği kararlarda tamamen hür ve serbesttir. İslam, kocası karşısında kadına böylesine ekonomik bir bağımsızlık tanımış ve kocasına, kadının mülkü, işi ve ticari işlemleri -ne müdahale- hususunda hiç bir hak tanımamış olmasına rağmen yine de mihr prensibini kaldırmamıştır. Bizzat bu, İslam nazarında mihrin, erkeğin faydalar elde edeceği ve onun fiziki enerjisini sömüreceği sebebine dayanmadığını apaçık gözler önüne sermektedir. Bu da gösteriyor ki İslam'ın kendine has bir mihr sistemi vardır. Bu mihri diğer mihr uygulamalarıyla karıştırmamak gerekir. Onlara yöneltilmesi gereken eleştirilerin bu sisteme taalluk etmeyeceğini unutmamak gerekir.

FITRATIN PRENSİBİ

Daha önceki bahsimizde de belirtmiş olduğumuz gibi Kur'an-ı Kerim mihrin bir hediye ve "nihle" (karşılıksız bağış) olduğunu vurgular, bu hediye ve bağışı gerekli bilir. Kur'an, insanoğlunun fıtratının rumuzuna tam bir dikkat göstererek riayet etmiştir. Kadınla erkeğin yekdiğerine dostça ilgi duyma hususunda tabiatın onların uhdesine bırakmış olduğu rolleri unutmamaları içi" mihrin gerekli olduğunu hatırlatmıştır. Kadının rolü, erkeğin sevgisine karşılık vermektir; başka bir deyişle kadının göstereceği sevginin, ilk adımın ondan geldiği sevgi değil, erkeğin duyurduğu sevgiye karşı bir tepki olması daha iyidir. İlk adımın kadından geldiği bir aşk; yani önce kadın tarafından ortaya konulan ve erkek henüz onu istememişken kadının erkeğe âşık olması şeklinde tezahür bulan bir aşk, daima kadının "aşkta kaybetmesi ve gururunun incinmesi" yle kadının erkeğin aşkına cevap vermesi şeklindeki aşkın-daysa durum bunun tam tersinedir. Böylesine "karşılık" şeklinde ki bir aşkta ne "aşkta yenilgi söz konusudur, ne de kadının hüsrana uğraması ve gururunun incinmesi...

Sahi, kadının vefasız olduğu doğru mudur? Sevgi konusunda verdiği sözde durmaz mı o? Kadının aşkına güvenmemek mi gerekir?

Bu hem doğrudur hem de yanlış... Aşkta ilk adımı atan taraf kadın olduğunda bu yargı doğrudur. Yani eğer bir kadın bir erkeğe âşık olur ve ona gönlünü kaptırırsa bu aşkın ateşi çabucak külleniverir; böyle bir aşka da güvenmemelidir. Ancak kadının aşkı, bir erkeğin sadakatle ona duyduğu aşka karşılık tezahür eden "cevap" niteliği de bir aşk olursa yukarıdaki yargı yanlıştır. Bu tür bir aşk, erkeğin duyduğu aşk soğumadıkça sona ermez. Bu durumda tabii ki kadının aşkı da sona erecektir. Kadının fıtri aşkı, işte bu ikinci tür aşktır. Kadının "aşkta vefasız olduğu" yolundaki şöhreti yukarıda bahsi geçen birinci türdeki aşkı bağlar. İkinci türdeki aşklarda ise kadın vefalı oluşuyla ünlüdür. Toplum, karı-koca bağlarının güçlenmesini istiyorsa Kur'an'ın göstermiş olduğu yolu izlemek zorundadır. Yani fıtratın kanunlarına uyarak aşk konusunda kadınla erkeğe düşen özel rolleri nazara almalıdır. Mihr kuralı, tabiatla uyum sağlamaktan başka bir şey değildir. Zira aşkın erkek tarafından başladığını, kadınınsa ondan gelen aşka karşılık verdiğini; bu cihetle erkeğin de, onun göstermiş olduğu bu nezaket ve saygıdeğer davranışa (erkeğin aşkına olumlu cevap verme) karşılık kendisine bir hediye takdim ettiğini gösterir ve buna zemin teşkil eder.

Binaenaleyh genel bir nizamnamenin bir maddesi durumunda olan ve tabiatın usta elleriyle tedvin olunan mihr kuralının, kadın-erkek eşitliği adına lağvedilmemesi gerekir.

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere Kur'an-ı Kerim, o dönemin erkeklerinin hoşuna gitmese de mihr konusundaki cahiliyet prensiplerini değiştirmiştir. Mihr mevzuunda bizzat Kur'an'ın getirmiş olduğu hükümler, o dönemde zalim olan cahiliyet hükümleri değildi. Bu da Kur'an'ın mihr mevzuuna lakayt yaklaşmadığını "olsa da olur, olmasa da..." demediğini gösterir.

Yoksa Kur'an mihri pekala temelinden reddedebilir ve zamanının erkekleri de bundan pek memnun kalırdı.. Ancak, Kur'an bunu yapmadı...

ELEŞTİRİLER

Mihr konusunda İslam'ın görüşlerini ortaya koyduk. İslam'ın mihri nasıl değerlendirdiğini açıkladık. Şimdi okuyucunun bir de bu İslamî kanunu eleştirenlerin görüşlerini duyması yerinde olacaktır.

Bayan Menuçehriyan, "İran Anayasa ve Medeni Kanununa Eleştiri" adlı kitabının "Mihr" başlıklı bölümünde şöyle demekte: "Erkek, bir eve; bir bağ, at veya katıra sahip olabilmek için nasıl belli bir meblağ ödüyorsa; kadını satın alabilmek için de kesenin ağzını açmak zorundadır. Aynı şekilde, bir ev, bağ veya katır alırken güzelliği çirkinliği büyüklüğü, küçüklüğü ve verimliliği onun fiyatını nasıl etkiliyorsa kadının fiyatı da onun güzelliğine, çirkinliği" ne, zengin veya fakir oluşuna göre değişivermektedir. Pek aziz ve mert(!) kanun koyucularımız, kadının fiyatıyla ilgili 12 madde yazmışlardır. Gerekçeleri de, ortada belli bir meblağın olmaması halinde evlilik bağlarını çabucak gevşeyeceği aile yuvasının yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağıdır."

Bu hanımefendiden şunu soruyoruz: Acaba mihr kanunu, batılılardan alınma bir kanun olsaydı, yine böylesine çirkin saldırılar ve iftiralara maruz kalacak mıydı? Birine belli bir miktar para verilmesi, ille de onu satın almak için midir? O zaman hediye, bağış, armağan, ihsan... vb. şeylerin temelden kaldırılması gerekmez mi? İran medeni kanununda kaydı geçen mihrin kaynağı Kur'an'dır. Kur'an, mihrin bir armağan, hediye ve karşılıksız bağıştan başka hiç bir unvan taşımadığını açıkça bildirmektedir. Üstelik İslam, ekonomik kanunların öylesine tanzim etmiştir ki, bu dinin nizamında erkeğin, kadından ekonomik çıkar sağlamaya kesinlikle hakkı yoktur. Bu durumda mihri "kadının fiyatı" şeklinde değerlendirmek abes değil midir?

İranlı erkeklerin pratikte bugün kadınlarından ekonomik faydalar sağlamakta olduğunu söyleyebilirsiniz, buna ben de katıldım. Bu gün İran erkeklerinin çoğunun böyle olduğunu ben de kabul ediyorum; ancak bunu "mihr" mevzuuyla uzak veya yakın herhangi bir alakası yoktur ki!.... Erkekler "karılarımıza, mihr ödediğimiz için tahakkümde bulunuyoruz! "demiyorlar ki!.. Hem İran erkeğinin karısına tahakkümde bulunmasının başka kökleri vardır... Halkı ıslaha çalışacağınıza ne diye fıtrat kanununu bozmakta ve fesatları artırmaktasınız sahi?!.. Zatıalinizin bütün bu laflarla ulaşmak istediği bir tek gaye vardır: İranlı ve genelde her doğulu, daha rahat yutulabilir bir lokma durumuna gelmek için kendisini, kendi hayat felsefesini ve kendi insani kıstaslarını unutsun ve ecnebilerin şekil ve rengine bürünüversin!..

Menuçehriyan hanımefendi şöyle diyorlar: Ekonomik bakımdan kadın da erkek gibi olursa ona nafaka, elbise ve mihr gibi şeyler verilmesine ne hacet kalır? Bu öngörü ve tedbirler erkek için nasıl düşünülmüyor ve söz konusu edilmiyorsa o zaman kadın için de söz konusu edilmemelidir."

Bu sözün dikkatle tahlili durumunda şu manaya geldiği anlaşılır: "Kadına mülkiyet ve ekonomik bağımsızlık hakların tanınmadığı eski devirlerde mihr ve nafaka bir yere kadar mantıklı karşılanabilir. Fakat eğer kadına ekonomik bağımsızlık tanınırsa - ki İslam bu hakkı tanımıştır kadına- bu durumda mihr ve nafakanın hiçbir geçerli manası kalmayacaktır."

Menuçehriyan hanımefendi, mihrin yegâne gerekçesinin, kadının ekonomik haklarının elinden alınmasına karşılık eline bir-şeyler geçmesini sağlamak olduğunu zannetmiş olmalıdırlar... Bu hanımefendi Kur'an ayetlerine kısaca bir müracaat etseydi, Kur'an'ın mihr konusunda kullanmış olduğu terimler üzerinde biraz düşünerek mihrin asıl gerekçesini anlasa doğru olmaz mı?

O zaman ülkesinin inanmış olduğu semavi kitabın böylesine muazzam bir mantık taşıyor oluşuyla övünmeseydi daha yerinde ve daha doğru olmaz mıydı acaba?

Kırk Öneri'nin yazarı, Zen-i Rüz (Günün Kadını) dergisinin 89. sayısını 71. sayfasında kadının cahiliyet devrindeki feci durumu ve İslam'ın bu yolda vermiş olduğu hizmetlere değindikten sonra şöyle diyor: "Kadınla erkek eşit olarak yaratılmış olduğundan birinin diğerine belli bir meblağ veya ücret ödemesinin mantıki bir açıklaması yoktur. Zira erkeğin kadına ihtiyaç duyuyor olması gibi, kadının da erkeğin varlığına ihtiyacı vardır. Yaradılış, onları, yekdiğerine muhtaç olarak yaratmıştır. Bu ihtiyaç konusunda kadınla erkek yekdiğeriyle eşit vaziyettedirler. Binaenaleyh birinin diğerine bir meblağ ödeme zorunda bırakılması mantıksız ola' çaktır. Ancak, boşanma yetkisi erkekte olduğundan ve kadın bu müşterek hayatta belli bir gelire sahip bulunmadığından; kocasının kişiliğine güveninin yanında ondan bir nevi mali bir güvence ve vesika talebinde bulunma hakkı da tanınmıştır kendisine!...

72. sayfada da şöyle deniliyor: Medeni Kanununun "erkek, istediği zaman karısını boşayabilir" şeklindeki 1133. maddesi düzeltilir. Boşanma meselesi erkeğin istek ve keyfini bağlı bırakılmazsa mihr ve sadaka da varlıklarının gerekçesini yitirerek, nihayet geçersiz olacaktır."

Daha önceki bahislerimizde bu lafların tamamen kof olduğunu, hiç bir geleceğe dayanmadığını belirttik. Mihrin bir "fiyat" ve "ücret" olmadığım, akli sebeplere dayandığını gördük. Yekdiğerine ihtiyaç duyma hususunda kadınla erkeğin eşit bir konum ve durumda olmadığını açıkladık. Yaratılış sisteminin bu ikisine iki farklı durum ve konum kazandırmış olduğunu da yine önceki bahislerimizde müşahede etmiş olduk.

Bütün bunlardan daha da saçma olanı, mihrin gerekçesini, erkeğe verilen boşanma hakkı karşısında kadına verilen bir malı belge ve vesika olarak açıklamasıdır. Mezkûr şahsın, İslam'ın mihri bir kural olarak tayin edişinin sebebini bununla açıklamaya kalkışmasıdır. Böylelerine "İslam, boşama hakkım ne diye erkeğe tanıdı ki, kadının da mali bir belgeye ihtiyacı olsun?" diye sormak gerekir!.. Hem, bu sözü manası kısaca şudur aslında; Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) kendi eşleri için mihr tayin etmesinin nedeni, kendisi karşısında onlara mali bir belge ve güvence vermiş olmaktı, keza Hz. Ali ile Fatıma (s) evlenirken Hz. Resulullah'ın (saa), Hz. Fatıma'ya (s) mihr tayin etmesinin nedeni de yine Hz. Ali'den (s) mali bir vesika ve bir nevi güvece almak istemesiydi(!)...

Eğer hakikaten mesele böyleyse o zaman Hz. Resulullah (saa) kadınlara, kocalarının kendilerine tayin etmiş olduğu mihre karşılık onların da bu mihri tekrar kocalarına bağışlamasını tavsiye etmesine ne denilebilir? Bu davranışın kendilerine nice sevaplar kazandıracağını bildirmesine ne buyrulur?!.. Keza Peygamber-i Ekrem'in (saa) kadınların mihrinin mümkün mertebe fazla olmamasını salık vermelerine nö demeli?!.. Bütün bunlar, erkeğin kadını için bir hediye ve armağan olarak mihr tayin etmesi ve kadının da bu mihr veya muadilini eşine bağışlamasının İslam Peygamberi (sav) nazarında evlilik bağlarını güçlendirici ve karı-koca arasındaki sevgi ve ülfeti pekiştirici bir özellik taşıyor olmasından başka bir şey midir?..

Eğer İslam'ın görüşü, mihrin mali bir belge teşkil etmesi yolunda olsaydı Kur'an-ı Kerim'in (ve ateun nisa e saduge tıhinne nıhleten) ayet-i kerimesinde (nıhle) bir bağış yerine (vesigaten) (bir belge) tabirini kullanması ve (ve ateun nisa e saduge tıhınne vesigaten) demesi gerekmez miydi?

Bütün bunlar bir tarafta dursun, mezkur yazar sadr-ı İslam daki mihr örfünün, bugünkü mihr örfüyle aynı şey olduğunu sanmış.... Günümüzde yaygın olan mihr geleneği daha ziyade zimmet ve tekeffül aslına dayanır. Yani erkek, muayyen bir meblağı mihr olarak -ve resmi senetlerle- kadının nikâh cüzdanında zikretmektedir. Ancak eşler arasında herhangi bir anlaşmazlık veya

boşanma hali baş göstermedikçe kadın bu mihr meblağını kocasından talep etmemektedir. Evet, bu tür mihrlerin bir vesika ve senet konumu kazanması mümkündür. Ancak sadr-ı İslam'daki geleneğe göre mihr olarak tayin edilen şey veya meblağ, peşinen kadına takdim ediliyordu. Binaenaleyh İslam'ın mihri tayin sebebinin, asla erkeğe karşı kadının eline bir güvence vesikası vermek olmadığı bilinmelidir.

Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) hiçbir kadının mihrsiz olarak bir erkeğe nikâhlanmasına razı olmadığı tarihi belgelerle sabit bir vakıadır. Aşağı yukarı aynı ifadelerle hem Sünni hem de Şia kaynaklarında zikri geçen bir hadiseyi buna örnek verebiliriz:

Bir gün Hz. Resul-u Ekrem'in (saa) huzuruna varan bir kadın, peygamberin etrafını sarmış bulunan sahabenin de yanında;

—Ya Resulullah! Beni kendinize eş olarak kabul ediniz! der.

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) bu dilek karşısında hiç bir şey söylemeyip sükût eder, kadın da yerine oturur. O sırada orada bulunan ashaptan biri ayağa kalkarak:

- Ya Resulullah! Der: Eğer siz nikâhlamak istemiyorsanız ben bu kadını nikâhlamaya hazırım!

Resulullah sorar:

—Mihr olarak ne veriyorsun?

—Hiç... Hiçbir şeyim yok ki!...

—Öyle olmaz... Git evine bir bak bakalım; bu kadına mihr olarak verecek bir şeyler bulursun belki...

Adam evine gitti, bir süre sonra geri dönerek:

—Evimde hiç bir şey bulamadım! dedi. Hz. Resulullah:

—Tekrar git! Buyurdular, Demir parçasından bir yüzük de bulsan yeter!

Adamcağız tekrar evinin yolunu tuttu. Çok geçmeden geriye dönerek evinde demir parçasından bir yüzük dahi bulunmadığını söyleyerek:

—Üzerimde ki elbiseyi şu kadına mihr edebilirim, dedi. Bu sırada, onu tanıyan bir sahabe ayağa kalkarak:

—Ya Resulullah! dedi. Vallahi bu adamın sırtına giymiş olduğu şu elbiseden başka elbisesi yoktur; bari elbisesinin yarısını o kadına mihr edin!

Hz. Resul-ü Ekrem:

- Bu elbisenin yarısı kadının mihri olursa elbiseyi hangisi giyecek o zaman? Bunu giyindiğinde diğeri çıplak kalacak.... Hayır, böyle olmaz.... Buyurdular.

Kadına elçi çıkan erkek yerine oturdu; kadın da bir köşede oturup beklemeye başlamıştı. Konu değişmiş, vakit ilerlemişti; damat adayı yerinden doğrulup gitmek üzereydi ki Resulullah (saa) onu yanına çağırdı:

- Sen Kur'an bilir misin?

- Evet ya Resulullah, falan sureleri bilirim.

- Bu sureleri ezbere okuyabilir misin?

- Evet....

- Pekala.. Mesele halloldu öyleyse... Bu kadının nikâhını sana kıyıyorum; mihri, senin bildiğin surelerdir, ona Kur'an öğreteceksin...

Böylece nikâh kıyılmış oldu, adamcağız da eşiyle birlikte evinin yolunu tuttu...

Mihr konusunda söylenecek daha pek çok şey var. Ancak biz şimdilik bu kadarıyla yetiniyoruz.

***

MİHR VE NAFAKA -3

Mihr ve mihrin felsefesi konusunda İslam'ın görüşlerini beyan ettik. Şimdi nafaka meselesini inceleyeceğiz. Ancak konuya mihr gibi İslam'da özel bir konum olduğunu ve İslam'ın bu meseleye de kendine has bir değerlendirme getirdiğini belirtelim. Bunun gayri İslami bir dünyada yaşanmış ve yaşanmakta olan nafaka hadisesiyle aynı olmadığını önemle hatırlatalım.

Eğer İslam erkeğe, kadını her şeyiyle kendi hizmetine alma hakkı tanısaydı; onun emek ve kazanç mahsulüne, kadının üretmiş olduğu sermayeye sahiplenme haki vermiş olsaydı erkeğin kadına nafaka vermesinin sebebini açıklamak pek kolay olacaktı. Zira bir hayvan veya bir insanı çalıştırarak onun işgücünden faydalanmak isteyen birisi elbette onun kamını da doyuracak ve ister istemez geçim masraflarını karşılayacaktır. Arabacı, atına arpa ve saman vermezse at da ona yük taşıyamayacaktır elbet.

Ancak, İslam ne kadına bu gözle bakmış, ne de erkeğe böyle bir hak vermiştir.... Bilakis, kadına "mülk sahibi" olma hakkı tanımıştır. Kadına servet kazanma hakkı tanımasının yanında erkeğe, kadına ait servet üzerinde hiç bir tasarruf hakkı vermemiştir. Üstelik erkeği evin masraflarını karşılamakla da vazifelendirerek kadının, çocukların, hizmetçi ve aşçının, ev... vb. tümünün masraflarını üstlenmekle yükümlü kılmıştır. Neden? Sebebi nedir bunun?

Batı hayranlarımız, maalesef bu gibi konularda zerrece olsun kafa yormamakta. Gözü kapalı bir şekilde, batılıların kendi hukuki sistemlerine getrmiş oldukları eleştirilerin aynısını - ki bu eleştiriler onların sistemleri için geçerlidir de - İslam hukuki sistemine yöneltmektedirler.

Hakikaten 19. yy'a kadar batıda kadına verilen nafakanın bir "gündelik ücret" ve "onun köleliğinin göstergesi" nden başka bir-5ey olmadığı doğrudur. Zira kadının bedavadan evin içişlerini İdare ettiği ve hiç bir mülkiyet hakkı taşımadığı bir sistemde ona terilen nafaka, angarya çalıştırılan bir esire verilen günlük tayin veya yük hayvanına verilen günlük yem gibidir.

Ancak dünyada, erkeğin ev işlerini yürütmeyi ağır bir vazife olarak kadının omuzlarından kaldıracak, ona servet kazanma hakkı ve tam ekonomik bağımsızlık tanıyacak ve bunun yanında onu ev masraflarını karşılama mesuliyetinden de muaf tutacak özel bir kanunun çıkması halinde ister istemez başka bir felsefeyi nazara almak ve o felsefe etrafında yeterince düşünmek gerekir...

19.YY'IN İKİNCİ YARISINA KADAR BATILI KADININ MALININ KULLANAMAMASI

Dr. Şaygan tarafından te'liz edilmiş olan İran Medeni Kanunu'nun Şerhi 362. sayfasında şöyle der:

"Şia fıkhınca öteden beri tanına gelmiş olan (kadının kendi mal varlığı üzerinde tam tasarruf hakkına sahip olma hakkı taşıması" Yunan, Roma, Japon hukuku ve yakın bir geçmişe kadar daha pek çok ülkenin hukukunda mevcut dahi olmayan bir vakıa dır. Söz konusu ülkelerin hukuki sistemlerinde kadın, henüz mümeyyiz olmayan bir çocuk veya akli dengesi yerinde olmayan birisi gibi hacir altındaydı. Kendi mal varlığı üzerinde tasarrufta bulunması kesinlikle yasaktı...

Kadının kişiliğinin yakın bir geçmişe kadar erkeğin kişiliğinin sultası altında bütünüyle eriyip gitmiş olduğu İngiltere'de ancak 1870 ve 1882'de "Evli kadının mülkiyet kanunu" adı altında çıkarılan kanunladır ki kadının kendi malını kullanabilmesi mümkün olmuştur... Keza İtalya'da ancak 1919'dan sonra çıkarılan bir kanunla kadınlar "hacir altına almanlar listesi" nden çıkarıldılar-Almanya (1900) ve İsveç (1900) medeni kanunlarında kadın, kocasıyla aynı hukuki salahiyet ve yetkilere haizdir. Ancak, mesela Fransa ve Portekiz hukukunda evli kadın hala hacire alınmışlar arasındadır. Sadece 18 Şubat 1938 kanunu Fransa'da evli kadına getirilen mahcurluğu nispeten düzeltir gibi olmuştur."

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Avrupa'da kocasının hakları karşısında evli kadına ilk kez mali bağımsızlık tanınması (1882'de İngiltere'de) ve evli kadından mahcurluğun kaldırılması hadisesi üzerinden daha bir asır bile geçmiş değildir.

AVRUPA'NIN KADINA BİRDENBİRE MALİ BAĞIMSIZLIĞINI TANIMIŞ OLMASININ SEBEBİ NEYDİ?

Sahi bunca önemli bir hadise nasıl oldu da bir asırda çabucak gerçekleşiverdi? Avrupalı erkeklerin insanlık duyguları galeyana geldi de, birden, geçmişteki uygulamaların pek zalimce olduğunu mu fark ettiler yoksa?!

Bu sorunun cevabını Will Dorant'tan dinlemeli... Mezkûr araştırmacı yazar "Felsefenin Lezzetleri" adlı kitabının 158. sayfasında, Avrupa'da kadının hürriyetine kavuşmasının nedenlerini inceleyen "sebepler" başlıklı yazısında bu soruya açık bir cevap getiriyor. Söz konusu kitabın "Sebepler" başlıklı kısmını okuduğunuzda korkunç bir gelecekle karşılaşıveriyorsunuz: Avrupalı kadın kendi hürriyet ve mülkiyet hakkım elde edebilmiş olmasını, insana değil, makineye borçludur. Avrupalı erkeklere değil, makinenin muazzam çarklarına teşekkür etmelidir. Zira kadının ekonomik hürriyet yolundaki kanunu meclisten geçirten güç Avrupalıların insaniyet anlayışı değildir. Daha az ücretle daha fazla kâr elde etmeyi daima şiar edinen fabrikatörlerin bitmek bilmez açgözlülük ve hırsıydı!...

Will Dorant bunu şöyle anlatıyor: Hıristiyanlık tarihinde daha eski olan bu saygıdeğer örf ve geleneklerin büyük bir hızla tersyüz olmasını neyle açıklayabiliriz? Bu değişimin genel nedeni makine aletlerindeki artış ve çoğalmadır. Avrupa'da kadın hürriyeti, sanayi devriminin getirdiği bir hadisedir.

"Bir asır önce İngiltere'de erkeklere iş bulmak zorlaştı. Buna rağmen fabrika ilanları onlardan, kadınlarını ve çocuklarını fabrikalarda işe göndermelerini istiyordu!... Eh, ne de olsa işverenler karılarını düşünmek zorundaydılar. Devletlere hâkim olan ahlak ve gelenek kurallarıyla

canlarının sıkılmasına izin verecek değillerdi elbet... Ansızın "milletin evini barkını başına geçirme" komplosunu hazırlayıverenler, 19. yy. İngiltere'sinin vatanperver fabrikatörleriydi..."

"Büyükannelerimizin hürriyeti için atılan ilk adım 1882 kanunu oldu. Büyük Britanya'nın kadınları bu kanun gereğince, o tarihten itibaren fevkalade imtiyazlar elde ediyordu. Yani gelirleri veya kazandıkları para üzerinde bizzat tasarrufta bulunma hakkına sahiplerdi. Bu ve ahlâkî Hıristiyan kanunu; İngiliz kadınlarını fabrikalara çekmek isteyen Avam Kamarası'ndaki fabrika sahibi temsilciler tarafından çıkarılmıştı. İşte o tarihten bu yana, para kazanmanın dayanılmaz cazibesi, İngiliz kadınlarını kendi evlerinde ölesiye ve bir köle gibi çalışmaktan kurtarmıştır. Ancak bu defa elalemin mağaza ve fabrikalarında yine ölesiye ve bir köle gibi çalışmak durumunda bırakılmıştır."

Yazarın yukarıdaki ifadelerinde de açıkça ortaya koymuş olduğu gibi kadınların lehine bu adımı atanlar; gerçekte kendi menfaatlerini düşünmüş olan İngiliz fabrikatör ve sermayedarlarından başkası değildi...

KUR'AN VE KADININ EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞI

İslam ise bu kanunu ta 1400 yıl önce yürüdüğe koymuş ve *"Erkeklerin kendi kazançlarından payları var, kadınlarında kendi kazançlarından payları var..."* buyurmuştur. (Nisa-32)

Bu ayet-i kerimede de görüldüğü üzere Kur'an-ı Mecid erkekleri kendi çaba ve gayretlerinin sonucu hak sahibi görmektedir.

Keza diğer bir ayette de: *"Erkekler için pay var, anayla babanın ve yakınların bıraktıkları malda, kadın içinde pay var anayla babanın ve yakınların bıraktıklarında. Mal, az olsun, çok olsun, mirasta muayyen bir pay var."* buyurur. (Nisa-7)

Mirasta kadının da pay sahibi olduğu, yukarıdaki ayette tes-bit edildi. Kadının miras alması veya almamasının pek teferruatlı bir geçmişi vardır; ilerideki bahislerimizde buna da değinmeye çalışacağız inşaallah. Cahiliyet döneminde Araplar kadına miras hakkı tanımazdı; ancak, Kur'an-ı Kerim kadının bu hakkını tespit etmiştir.

BİR MUKAYESE

Binaenaleyh Kur'an-ı Kerim, Avrupa'dan onüç asır önce kadına ekonomik bağımsızlık vermiştir. Şu farkla ki:

1- İslam'ın kadına ekonomik bağımsızlık tanımasının sebebi, İslam'ın insani, adetsever ve ilahi boyutlarından başka bir şey değildi. Nitekim İslam bu kanunu koyarken ortada İngiliz fabrikatörlerinin tamah ve hırsları gibi bir mevzu da söz konusu değildi ki kendi kamını doyurabilmek için bu kuralı koymuş olsun... İngilizler mezkûr saikle hareket etmiş oldukları halde kadının haklarını resmen tanıdık ve ona erkekle eşit haklar verdik; şeklinde yoğun propagandalar yapmaktan da geri durmadılar.

2- İslam, kadına ekonomik bağımsızlık tanımıştır. Fakat Will Dorant'ın da deyişiyle yuva yıkmadan, insanların ocağına incir dikmeden yapmıştır bunu.... Kadınları kocalarına, kızları babalarına karşı isyan ve tuğyana kışkırtmadan yapabilmiştir bunu.. İslam, yukarıda zikrettiğimiz iki ayette muazzam bir sosyal inkılâp gerçekleştirdi. Fakat patırtı gürültü yapmadan, zarar vermeden ve tehlikeye de açmadan...

3- Batının yaptığı, Will Dorant'ın da deyişiyle "kadını kendi evinde ölesiye ve bir köle gibi çalışmaktan kurtarıp başkalarının mağara ve fabrikalarında ölesiye ve bir köle gibi çalışmaya mahkûm etmek" olmuştur. Başka bir deyişle Avrupa kadının eline ayağına vurulan zincir ve kelepçeleri çözmüştür. Ancak öncekinden hiç de geri Kalmayan yeni zincir ve kelepçeler de vurmuştur. Oysa ki İslam, kadını evde, tarla..vb. de erkeğe köle ve kul olmaktan kurtarmakla kalmamıştır, ailede geçim masraflarını temin vazifesini erkeğe yüklemek suretiyle her çeşit geçim derdini de kadının omuzlarından almıştır. İnsani içgüdüsüne binaen servet kazanama, servetini koruma veya çoğaltma hakkına da sahiptir. Bunun yanı sıra hayatta ağır geçim şartlarının baskısına da maruz kalmamaktadır kadın. Bu ^askılar daima huzur ve güvenle içice olması gereken gurur, güzellik ve çekiciliği ondan almamalıdır.

Ne var ki; bazı yazarlarımız günışığı gibi ortada olan bu tarihi ve felsefi hakikatleri idrak edemeyecek kadar kör ve sağırdırlar...

BİR ELEŞTİRİ VE BİR CEVAP

Menuçehriyan hanımefendi, İran Anayasa ve Medeni Kanunlarına Eleştiri adlı eserin 37. sayfasında şöyle diyor: "Bizim medeni kanunumuz bir yandan erkeği, eşine nafaka vermekle, yan' onun yiyecek, giyecek ve mesken ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kılmaktadır. Yani bir at veya katırın sahibi nasıl hayvanın yem ve barınağını temin etmekle mükellefse kadının sahibi de onun asgari geçim ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef olmakta, ancak, bir yandan da medeni kanunun 1110. maddesinin "vefat iddetinde kadına nafaka verilmez" hükmüyle bir anlaşılmazlık sergilenmektedir. Hâlbuki kadın, kocası öldüğünde teselli ve şefkate muhtaçtır. Sahibini kaybeder kaybetmez dünyasının kararmasını, perişan hale düşmeyi istemez... Burada "kadının bağımsızlığından dem vuran ve onun her sahada erkekle eşit olması gerektiğini savunan sizin gibi birisi kadının tekrar köle olmasını nasıl isteyebilir? Erkeğin gündelikçisi olmasını, erkeğin ölümünden sonra da bu kölelik ve uşaklığın sürmesini nasıl isteyebilir?" diye sorabilirsiniz... Cevabımız şudur: Söz konusu medeni kanunun dayalı olduğu "kadının köleliğini esas alan" felsefeye göre Sa'di'nin de deyişiyle "kölesini hür bırakan köle sahipleri" nin kendilerinden sonra da kadınları için nafaka tesbit etmeleri gerekirdi. Kanunun da bugün buna riayet etmesi daha iyi olurdu."

Bu yazara soruyoruz şimdi: Size, medeni kanun ve İslam kurallarının -ve sizin deyişinizle kadının köleliğini esas alan felsefenin- hangi usullerine dayanarak "erkek kadının sahibidir" ve "erkeğin nafaka vermesinin nedeni, onun sahip, kadınınsa onun malı olmasıdır" hükmüne vardınız öyle?! Sizin "sahip" diye nitelediğiniz koca nasıl "sahip" dir ki kadınına -ve sizin deyişinizle kölesine-

Şuradan bir kase su ver bana" demek hakkına dahi sahip değildir!?... Bu nasıl efendidir ki, kölesi onun için parmağını oynatacak olsa efendisinden buna karşılık ücret isteyebilmektedir?!.. Bu nasıl efendi" dir ki kölesini, kendi evinde doğurduğu kendi çocuğuna bedava süt vermeye dahi zorlayamamaktadır?!!

Bütün bunlar bir tarafa; nafakası başkası tarafından karşılanan birisi ille de onun "kölesi" mi olmaktadır? İslam ve diğer bütün sistemlerde, mesela, baba veya babayla anne, çocuklarının nafakasını sağlamakta yükümlüdür. Bu durumda "o halde dünyada mevcut bütün kanunlar, çocukları anne ve babalarının kölesi olarak görmektedir" gibi bir hükme varılabilir mi?! Ya da mesela İslam'da evlat hiçbir tahmili hak iddiasında bulunmaksızın; geçimini sağlayamayacak kadar fakir olan ana ve babasının nafakasını karşılamakla mükelleftir. Bu durumda "o halde İslam anayla babayı evladın kölesi olarak görüyor" denilebilir mi?!

Bütün bunlardan daha da şaşırtıcı olanı, yazarın "kocasının vefat iddetinde kadına nafaka verilmesi neden vacip değildir?" şeklindeki sorusudur. "Hâlbuki" diyor yazar, "kadın, kocasını kaybetmiş olduğu sırada koca parasına her zamankinden daha fazla muhtaçtır."

Bu muhterem yazar yüzyıl öncenin Avrupa'sında yaşıyor galiba!..

Eğer İslam, evlilik süresi boyunca kadının hiçbir mülkiyet hakkı taşımadığını söylemiş olsaydı, kocasının ölümünden hemen sonra kadının durumunun alt üst olacağını söylemek elbette doğru olurdu. Ancak İslam, kadına mülkiyet hakkı tanıdığına ve kadın da, evlilik süresi boyunca bütün masrafları kocası tarafından karşılandığından kendine ait servetini olduğu gibi muhafaza etmiş olacağına göre bu durumda kocasının ölümünden sonra da kadının yine bir süre ondan nafaka almasına ne lüzum var? Nafaka, erkeğin yuvasını süsleme hakkıdır.... Yuva yıkıldıktan sonra da kadının bu hakkı taşımayı sürdürmesinin bir manası kalmaz ki...

ÜÇ TÜR NAFAKA

İslam da üç çeşit nafaka vardır:

Birincisi, mal sahibinin malına harcaması gereken nafakalar. Bir hayvan sahibinin hayvanına yaptığı harcamalar bu sınıfa girer. Bu tür nafakada ölçü ve ilişki "sahib" ve "aid" olmadır (malik ile memlûk ilişkisi)

İkinci tür nafaka, henüz akil ve baliğ olmayan veya fakir olan çocuklarına babanın; ya da fakir olmaları halinde baba ve anneye evladın vermekle mükellef olduğu nafakadır. Bu tür nafakada ölçü sahiple aid (malik-memlük) ilişkisi değil, bilakis; evladın, kendisini dünyaya getiren anne ve babası üzerindeki tabii hakkıdır. Ya da evladın dünyaya gelmesindeki katılımları olan ve onu çocukluğundan beri büyüterek bu uğurda nice zahmetlere katlanan anayla babanın evlat üzerinde ki anne-baba'lık hakkıdır. Bu sınıfa giren nafakanın şartıysa, nafakası karşılanması gereken tarafın - ana baba veya evladın- kendi geçimini sağlayacak durumda olmayışı ya da yoksul oluşudur.

Üçüncü türse, erkeğin kadına verdiği nafakadır; onun geçimini sağlamasıdır. Bu tür nafakada ölçü olarak alınan şey ne sahiplik ve aidliktir; ne de "evlatlık-ebeveynlik" veya kadının aciz, güçsüz ve yoksul oluşudur.

Kadın milyoner de olsa, alabildiğine bal geliri bulunsa ve buna karşılık erkeğin geliri pek az da olsa; erkek, yine de evin bütün masraflarını ve bu cümleden olmak üzere kadının özel masraflarım karşılamakla yükümlüdür. Bu nafakanın, daha önce bahsi Seçen diğer iki nafakadan bir farkı da, bu nafakanın şahsın görevini ihmal ederek nafakayı ödememesi durumunda günahkâr olmasıdır. Ancak ihmal edilen vazifenin "hukuken aranabilecek bir hak İddiası" teşkil etmemesi, başka bir deyişle hukuken takib edilebilecek bir konum taşımamasıdır. Hâlbuki üçüncü tür nafaka, erkeğin vazifesini ihmal etmesi halinde kadın hukuki bir hak olarak dava açabilme ve davanın ispatı durumunda hakkı olan nafakayı erkekten alabilme imtiyazına sahiptir.

Bu tür nafakada ölçü ve kıstasın ne olduğunu da gelecek bahsimizde ele alacağız inşaallah.

BUGÜNÜN KADINI MİHR VE NAFAKA İSTEMEMEKTE MİDİR ACABA?...

Geçen bölümdeki bahsimizde kısaca, evin bütün masraflarının ve bu cümleden olmak üzere kadının şahsi harcamalarının tamamıyla erkeğin uhdesinde olduğunu belirttik. Kadının bu hususta hiçbir mükellefiyeti bulunmadığını; büyük bir servete ve kocasının kat katı fazla bir gelire sahip olması halinde dahi kadının ev masrafları ve aile harcamalarını karşılama konusunda kocasına yardım etmek zorunda olmadığını söyledik. İster parayla ilgili harcamalar ve ister yardım olarak

kadının bu meseleye iştirak ve katılımının tamamıyla kendi istek ve iradesine bağlı bulunduğunu belirtmiştik.

İslam'a göre kadının özel masrafları ailenin ev masrafının bir parçası sayılır. Bu da bütünüyle erkeğin uhdesinde yer alır. Buna rağmen erkeğin kadın üzerinde hiçbir ekonomik tasalluta hakkı yoktur. Hiç bir şekilde onun iş ve enerjisinden faydalanamaz, onu istismar edemez. Kadının nafakası; özel durumlarda evlada vazife olması açısından ana-babanın -evlat tarafından karşılanması gereken nafakasına benzer. Nitekim evlat kendisine düşen bu vazifeyi yerine getirmiş olması sebebiyle ana-babasını çalıştırma ve onların işgücünden faydalanma hakkını elde etmiş olmaz.

MALİ MESELELERDE KADININ HAKKINI KORUMA

İslam, geçmişte benzerine rastlanmayacak bir tavırla mali ve iktisadi konularda kadının haklarını savunmuştur. Bir yandan kadına tam bir iktisadi hürriyet ve bağımsızlık tanıyarak erkeği onun mal varlığı ve işgücü üzerinde tasarrufta bulunmaktan menetmiş. Günün dünyasında pek uzun bir geçmişi olan ve 20.yy'ın başlarına kadar Avrupa'da da pek yaygın bulunan "kadının ticari işlemlerinde erkeğe tam velayet hakkı tanınması" nı yasaklamıştır. Bir yandan da ev geçim masraflarının temini mesuliyetini kadının omuzlarından kaldırarak onu para kazanabilmek için çabalayıp durma mecburiyetinden muaf tutmuştur.

Batıperestler, işte böyle bir kanunun "kadını savunma" adı altında eleştirmek istediklerinde en aptalca yalana başvurmakta ve "Nafakanın sebebi, erkeğin kendisini kadının efendisi olarak görmesi ve onu bir hizmetçi gibi kendi hizmetine alıyor olmasıdır. Hayvan sahibi, hayvanlarının ona yük taşıyabilmesi için, nasıl onların zaruri ihtiyaçlarını karşılamak zorundaysa nafaka kanunu da aynı gayeyle erkeğin kadına "açlıktan ölmeyecek kadar bir şeyler" vermesini gerekli görmüştür." demektedirler!...

Bu aptalca yalana şaşırmamak elde değil... Adam kalkıp da "İslam kadına haddinden fazla hak tanıyor, erkeği onun bedava hizmetçisi, ücretsiz uşağı haline getiriyor" dese, ilk bakışta yutturulabilecek bir yalan olurdu belki. Fakat bunu "Erkeğe dalın fazla hak tammış" diyerek ve kadından yana görünerek söylemek yalandan da öte, "aptalca bir yalan" olmaktadır.

Gerçek apaçık ortadadır; İslam kadının lehine, erkeğin aleyhine bir kanun koymamıştır. Erkeğin lehine ve kadının aleyhine olacak bir kanun da koymamıştır.

İslam ne kadının tarafını tutar, ne de erkekten yana çıkar...

İslam, va'zetmiş olduğu kanunlarda kadının, erkeğin ve onların ellerinde yetişecek olan evlatların saadetini gözetmiş, kısacası bütünüyle insanlık ailesinin mutluluğunu nazara almıştır.

İslam ailenin ve kısacası bütün insan topluluklarının saadetini, tabiatın kanun ve kaidelerini görmezden gelmemelerinde, görmekte. Yaradılış nizamı müdebbirinin usta elleriyle tanzim etmiş olduğu vaziyet ve ahvali göz ardı etmemelerinde görmektedir...

Daha öncede defalarca belirtmiş olduğumuz gibi İslam, koymuş olduğu kanunlarda "erkeğin ihtiyaç ve isteğin mazharı, kadınınsa ihtiyaç duymamanın mazharı" olması gerektiği kaidesine daima riayet etmiştir. İslam erkeği bir alıcı, kadınıysa alıcının talip olduğu şeyin sahibi olarak görür. İslam nazarında erkeğin kadına kavuştuğu müşterek evlilik hayatında bundan fayda gören -ve kendisine lütufta bulunulan taraf- erkektir aslında. Bu sebeple de söz konusu beraberliğin masraflarını karşılamak erkeğe düşen bir vazifedir. Kadınla erkek, aşk hususunda tabiatın

kendilerine iki ayrı rol yüklemiş olduğunu unutmamalıdır. Binaenaleyh izdivaç, kadınla erkeğin kendilerine has rollerle tezahür etmeleri halinde sağlam, kalıcı ve saadet verici olacaktır ancak.

Erkeğin, kadının nafakasını karşılamakla mükellef olmasının bir diğer nedeni de, neslin devamım sağlayan üreme hadisesi sorumluluğunun dayanılmaz zorluk ve meşakkatlerinin tabiat açısından kadına yüklenmiş olmasıdır. Bu hadisede tabiatın erkeğe yüklemiş olduğu şey bir anlık zevk verici bir eyleme katılmaktan öte değildir. Hâlbuki kadın bunun için -çocukluk ve yaşlılık dönemleri dışında- sürekli aylık rahatsızlığa katlanmakta. Hamilelik döneminin ağırlığı ve bu döneme mahsus hastalığa tahammül etmekte. Doğumun ağır zorluğu ve doğumla gelebilecek arızaları üstlenmekte. Çocuğu emzirmek ve onun bakımıyla uğraşmak durumunda kalmaktadır.

Bütün bunlar kadını vücutça çökerten, fiziki gücünü fevkalade azaltan hadiselerdir ki onun bir işte çalışma kuvveti ve işgücünü de haliyle azaltmaktadır. Bu sebepledir ki evin geçimini sağlama konusunda kanunun kalkıp da kadınla erkeği bir görmesi ve kadım gözetmemesi, kadının gerçekten pek acı ve zor bir durumda bırakılması demek olacaktır. Nitekim çiftler halinde yaşayan canlılarda erkeğin daima dişisini gözetip kollaması bir olay olarak ortadadır. Üreme müşkülünün yaşadıkları dönem boyunca erkek yiyecek temininde dişisine yardım etmektedir.

Üstelik işgücü açısından ve yıpratıcı ekonomi ve üretim faaliyetlerine katılma hususunda kadınla erkek birbiriyle eşit ve benzer yaratılışta da değildir.

Bütün bunlar bir yana, kadının servet ve paraya olan ihtiyacı, erkeğin bunlara olan ihtiyacından çok daha fazladır. Güzellik ve şıklık kadının hayatının bir parçası, onun temel ihtiyaçlarından biri durumundadır. Kadının şahsi lüks ihtiyaçlarına, tuvalet ve süslenme masrafları genelde bir erkeğin kendine yapacağı masrafın birkaç katıdır. Süslenme ve ziynete karşı taşıdığı eğilim, bir anlamda kadında değişiklik ve teferruatlılığa de eğilim olduğunu göstermektedir. Mesela bir erkek için bir takım elbise giyilemeyecek kadar eskiyip yıpranmadığı sürece "giyilebilir" iken, bir kadın için ancak "yeni bir elbise olarak göründüğü sürece" giyilebilir olmaktadır... Hatta kadının, yeni bir elbise veya ziynet eşyalarından birini "bir defadan fazla kullanmaya değer" bulmaması da pekâlâ mümkündür. Öte yandan servet kazanabilmek için gerekli çalışma hususunda kadın, erkekten daha az güce sahip, ancak yine onun harcama ve giderleri erkeğe oranla daha fazladır.

Bütün bunlara ilaveten kadının kadınlığını koruyabilmesi; yani güzellik, neşe, canlılık ve alımlılığını sürdürebilmesi onun daha sakin, morali yerinde ve daha fazla huzurlu olmasını gerektirir. Buda daha az çalışıp daha az yıpranmasını gerekli kılmaktadır. Kadın da erkek gibi sürekli çalışıp çabalamak ve şuraya buraya koşturarak para kazanmak zorunda kalacak olursa gururu kırılacak ve alımlılığını yitirecektir. Ekonomik sıkıntıların erkeğin alnına kazıdığı çizgiler kadının alnına ve yüzüne kazınacak, kaşları çatılıverecektir. Fabrikalarda, atölye ve bürolarda çalışmak ve geçimini kazanmak zorunda olan zavallı batılı kadınların, doğulu kadınların yaşamına daima gıpta ettiğini duymayan kalmamıştır. Huzur ve rahatı olmayan bir kadının kendisiyle ilgilenebilecek fırsat bulamayacağı, erkeğinin neşe ve sevinç kaynağı olamayacağı açıktır.

Binaenaleyh geçim temini için girişilen yıpratıcı faaliyetlerden kadının muaf tutulması sadece onun yararına değil, erkek ve aile için de gerekli ve lüzumludur. Zira erkek de, aile yuvasının kendisi için bir huzur kaynağı ve sıkıntılarını unutturabilecek bir dinlenme ocağı olmasını ister. Ev ortamını bir huzur yuvası ve dışarının patırtılı gürültülü sıkıntılarım unutturan bir dinlenme ocağı haline getirebilecek kadınsa çalışmış olmanın yorgunluğuna uğramamış bir kadın olabilecektir ancak. Bir de, yorgun argın bir vaziyette evine döndüğünde evde, kendisinden daha yorgun bir kadınla karşılaşan erkeğin halini düşünün..

Binaenaleyh kadının rahat ve huzurlu, sağlık ve neşe içinde olması erkek için de pek büyük ehemmiyet taşır.

Erkeğin binbir güçlükle kazandığı parayı, cömertçe üstüne başına harcaması için canı gönülden karısına takdim etmeye hazır olmasının nedeni, ruhunun kadına muhtaç olduğunu sezmesindendir; Allah Teâlâ'nın kadını onun ruhu içi huzur kaynağı anlamış olmasındandır: *"O sizi tek bir nefisten yarattı ve kendisiyle durulup yatışması için ondan da eşini var etti..."* (A'raf-189) Eşinin huzur ve rahat içinde yaşaması için gerekli ortamı hazırladığı ölçüde aslında dolaylı olarak kendi saadetine yardımcı olduğunu, kendi aile yuvasını ihya ettiğini fark etmiştir. Eşler, ikisinden birinin diğerine teselli ve teskin kaynağı olabilmesi için onun yorgunluk ve telaşlara yenik düşmemesi gerektiğini bilirler. Çiftler bu iş bölümünde erkeğin hayat kavgasına atılmasının daha uygun olacağım, teskin ve huzur verebilecek tarafınsa kadın olduğunu da bilir.

Kadın erkeğe mali ve maddi açılardan, erkekse kadına ruhi açıdan muhtaç bir şekilde yaratılmışlardır. Kadın, erkeğin dayanağı olmaksızın, onun şahsi masraflarının birkaç katı olan kendi maddi ihtiyaçlarını gideremez; bu cihetledir ki İslam, kadının meşru eşini (yalnızca meşru eşini) onun dayanak ve güvence noktası olarak belirtmiştir.

İstediği her lükse sahip bir şekilde yaşamak isteyen bir kadın, bunun için kendi meşru eşine dayanmaz ve ona güvenmezse başka erkeğe dayanacak ve bunu ondan sağlayacaktır. Bugün maalesef bu durumun örnekleri giderek artmaktadır.

NAFAKA ALEYHİNE PROPAGANDA YAPILMASININ SEBEBİ

Kadının nafakasını kocasının temin etmesi gerektiğine karşı yapılan propagandaların önemli bir sebebi de kadının paraya olan fazlaca ihtiyacının kocası tarafından temininin engellenmesi suretiyle onu kadın avcılarının tuzağına düşürebilmekten başka bir şey değildir.

Çoğu müesseselerde özellikle kadın kadrosuna yüklüce maaşlar ödendiğine dikkat edilirse anlatmak istediğimiz daha kolay anlaşılacaktır.

Nafakanın kaldırılmasının fuhşun artmasına yol açacağından kimsenin kuşkusu olmasın...

Bir kadın için, hayatını bütünüyle erkekten ayırarak kendi başına olmak ve buna rağmen fıtratına uygun bir şekilde kendini idare edebilmek nasıl mümkün olabilir?

Aslına bakılırsa, kadının geçiminin kendisini temin etmesi -nafakanın iptali- fikri, kadınların pahalı üslenmeleri ve israflarından bıkmış olan erkekler tarafından da destek görmektedir. Bunlar, hürriyet ve eşitlik adı altında ve bizzat kadının kendi eliyle, lükse düşkün, süsperest ve müsrif kadınlardan intikam almak istemektedirler.

Will Dorant, "Felsefenin Lezzetleri" adlı eserinde çağdaş evliliği " Gebeliğin kanunen önlenebilindiği, tarafların rızasına bağlı boşanma hakkının olduğu, çocuksuz ve nafakasız bir kanuni evlilik" şeklinde tanımladıktan sonra şöyle der:

Orta halli ailelerin lüks ve konfora düşkün süsperest kadınları, emektar erkeklerin intikamının yakında bütün kadınlardan alınmasına sebep olacaklar. Evlilik denilen hadise öylesine değişi-verecek ki, masraflı evlilerin süs ve vahşetinden başka bir şey olmayan işsiz güçsüz kadınlardan eser dahi kalmayacak. Erkekler eşlerinden, kendi giderlerini kendilerinin karşılamasını isteyecekler. Nitekim arkadaşça evlilik dedikleri çağdaş evliliğin bir şartı da hamile olmadığı sürece kadının çalışmak zorunda olmasıdır.. Burada, kadının tam anlamıyla özgür olmasına yol açacak bir

nokta var: Bundan böyle kadın, evlilik süresince baştan sona değin bütün masraflarını bizzat karşılamakla yükümlü olacaktır....

Sanayi devriminin kadın konusundaki acımasız sonuçla" teker teker ortaya çıkıyor şimdi... Kadın, kocasıyla birlikte fabrikada çalışarak, evinin sakin bir köşesinde öylece oturup bu verimsizliğini, kocasını iki kal çalışmaya mecbur ederek telafi ettirmek yerine işte, çalışmada, alman maaş ve üstlenilen vazifelerde onunla eşit ve bir olmalıdır!..."

Will Dorant sözlerini istihza yollu bir ifadeyle şöyle noktalıyor: "Kadın özgürlüğü ve kadına serbesti denilen şeyin manası budur işte..."

KOCA YERİNE DEVLET

Neslin devamını sağlama hususundaki vazifesinden dolayı kadının malî ve iktisadî açıdan bir dayanağı olması gerektiği tartışılmaz bir gerçektir.

Bütün Avrupa'da kadın özgürlüğünü (anaerkil dönemi) savunarak babanın bütünüyle aile yuvasından tard olunması gerektiğini öne sürenler vardır. Bunlara göre kadın tam anlamıyla ekonomik bağımsızlığına kavuştuğunda ve hayatın her safhasında erkekle bir ve eşit duruma geldiğinde çok geçmeyecek; baba, fazlalık bir unsur olarak aile yapısından dışlanacaktır.

Söz konusu kişiler bir zaman bunu yaparken diğer yandan devleti "ailenin babası" olmaya davet etmekte ve tek başına yuva kurup bütün mesuliyetleri bizzat üstlenmeye yanaşmayacakları kesin olan annelerin gebeliği önlememesi ve böylece de insan neslinin yok olmaya yüz tutmaması için devletin onlara mali yardımda bulunmasını istemektedirler.

Yani geçmişte kendi kocasından nafaka alan ve -nafakaya karşı çıkanların iddiasına bakılırsa- kocasının kölesi durumunda ^'an kadın, bundan böyle kocasından değil de devletten nafaka alacak ve dolayısıyla de devletin "kölesi" olacaktır...

Çünkü babanın görev ve hakları devlete intikal edecektir.

Mukaddes (semavi) kanunlar üzerine kurulan sağlam ve kutsal aile yapımızın temellerine ağır darbeler indirerek bu yapıyı altüst edenler keşke bunun neye mal olacağını, bilselerdi.

Bunun nasıl sonuçlanacağını bir düşünseler ve biraz daha uzağı görebilselerdi...

Bertrand Russell "Evlilik ve Ahlâk" adlı kitabının "Aile ve Devlet" başlıklı bölümünde devletin çocuklarla ilgili kültürel ve sağlık sahalarındaki müdahalelerine değindikten sonra şöyle diyor: " Öyle görünüyor ki aile yapısında babanın biyolojik varlığının gerekçesini kaybetmesine ramak kalmış durumda... Babanın böylesine dışlanıp tard olunmasında pek etkin olan bir diğer unsur da kadınların maddi bağımsızlığa karşı eğilimleridir. Seçimlerde oy veren kadınlar genellikle evli olmayanlar.. Öte yandan bugün evli kadınların karşı karşıya olduğu problemler, bekar kadınlardan çok daha fazladır. Evli kadınlara tanınan kanuni avantajlara rağmen işe girme rekabetinde -evli- kadınlar -bekârlardan hep geri kalmaktadır... Evli kadınlar için ekonomik bağımsızlığını koruyabilmek ancak iki yolla mümkündür. Birincisi mesleklerini bırakmayıp çalışmakta oldukları işi sürdürmeleridir. Bu durumda çocuklarının bakımını ücretli dadı ve bakıcılara bırakmak zorundadırlar ki, bu da anaokulu ve kreşlerin yaygın bir şekilde giderek çoğalması demektir. Bu durumun mantıken doğuracağı kaçınılmaz sonuç, çocuk için psikolojik açıdan ne baba ne de anne diye bir şeyin artık kalmayacağıdır. İkinci yol: Genç annelere, çocuklarına kendilerinin bakması için avans ödenmesi ve mali yardımda bulunulmasıdır ki. bu yol da tek başına faydalı değildir.Çocuk belli bir yaşa geldikten sonra annenin yeniden istihdamını

öngören kanuni müeyyidelerle pekiştirilmeli ve tekmil hale getirilmelidir. Ancak bu ikinci yolu" bir avantajı da var. O da annenin, bir erkeğe ait olma gibi bir harekete (evliliği kastediyor -çev-) katlanmak zorunda olmaksızın çocuğunu kendisinin büyütebilme imkanına sahip olmasıdır... Böyle bir kadının tasvibi halinde aile ahlâkı üzerinde yaratacağı tepkileri de beklemek gerekir elbet... Şu da var ki kanunun "gayri meşru bebeğin annesine avans verilmeyeceği" ni ya da "annenin zina yaptığına dair yeterli delillerin olması halinde avansın babaya devredileceği" ni öngörebilir. Bu durumda da mahalle polislerinin, evli kadınların bütün davranışlarını gözaltında bulundurmaları gerekir. O halde böyle bir kanunun pek parlak izler bırakmayacağı kesin. Aynı zamanda bu ahlâkî tekâmülün mucidi olan kimselerin dimağında pek hoş bir tat bırakmama tehlikesi de var... Binaenaleyh sonuç olarak bu hususta polis müdahalesinin kesilmesi ve gayri meşru yollarla çocuk sahibi olan annelerin söz konusu doğum avansından faydalanması durumunda işçi kesiminden olan ailelerde baba iktisadi görev ve konumunu tamamıyla kaybedecektir. Çocuklarının nazarında bir kedi veya bir köpekten fazla bir ehemmiyet taşımayacaktır. Medeniyet, en azından bugüne değin gelişmiş olan medeniyet, annelik duygularım zayıflatmaya yöneliktir.."

"Epeyce gelişmiş ve ilerlemiş olan bu medeniyetin muhafazası gayesiyle muhtemelen kadınlara hamile olmaları için, bu işi pek kârlı görecekleri miktarda cazip bir para verilmesi gerekecektir. Bu durumda bütün kadınların veya çoğunluğunun annelik mesleğini seçmesi de gerekmez. Bu da diğer meslekler gibi bir meslek olacak ve kadınlar meseleye tam vakıf olarak ve ciddiyetle bu mesleğe ilgi duyacaklardır. Ancak bütün bunlar teoriden başka bir şey değildir ve demek istediğim şudur: Kadın hareketleri, tarih öncesinden beri erkeğin kadına zaferini temsil eden babaerkil aile yapısının ortadan kalkmasını sağlamıştır. Bugün hepimizin karşı karşıya olduğu "batıda erkeğin yerini devlete bırakması" hadisesi bir ilerleme sayılmaktadır... "

Evet.... Russell böyle diyor.. Kadına nafaka verilmesi ve geçiminin kocası tarafından sağlanmasının ilgası, ya da bu beyefendilerin deyişiyle "" kadınların maddi bağımsızlığı", yukarıdaki ifadelerdeki hareketle şu sonuçları verecektir:

Babanın aile yapısındaki yerini yitirip tardolması veya en azından babanın önemim kaybederek anaerkil döneme dönülmesi... Balkanın yerine devletin oturtulması ve böylece annelerin baba yerine devletten avans alıp geçimlerinin devletçe karşılanması ve duygusal boyutundan soyutlanarak herhangi bir meslek ve iş haline getirilmesi...

Bunlar, aile yapısının çökmesi demektir. Bunun da kaçınılmaz olarak bütün insanlığın çöküşüyle sonuçlanacağı apaçık ortadadır...

Her şey yoluna girecek, ancak bir şeyin eksikliği duyulacaktır: Bir aile yuvasına mahsus samimiyet, saadet ve manevi haz...

Velhasıl demek istediğim şudur: Kadının tam anlamıyla hür ve bağımsız olması gerektiğini savunup babanın aileden tard olunması lazım geldiğini söyleyenler bile kadına, insan neslinin üremesi konusundaki tabii vazifesini yerine getirmesi için avans ödenmesini belirtmekte. Hatta kendisine pekâlâ ücret ve kira bedeli verilmesi gerektiğini ileri sürmekte. Bu masrafı da devletin üstlenmesini talep etmektedirler. Aynı görev, yani neslin devamını sağlamak için erkeğin ifa ettiği tabii vazifeyse, kadının tam tersine, ona hiçbir hak kazandırmamaktadır.

Dünyanın neresinde olursa olsun bütün kadro kanunlarında erkek -işçi veya memur- için tespit edilmiş olan asgari maaş veya ücret tabanında eşi ve çocukları da göz önünde bulundurulur. Yani dünyadaki bütün istihdam kanunları da kadın ve evladın nafaka hak kını resmen tanımışlardır.

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ KADINA HAKARET Mİ EDİYOR?

İnsan Hakları Beyannamesi madde 23/3'te şöyle der: "Çalışan herkes, kendisinin ve ailesinin geçimini insanca usullere uygun düzeyde temin edecek uygun ve yeterli bir ücret almaya hak kazanmış olur."

Yine aynı beyannamenin 25/1. maddesinde şöyle geçer: "Yiyecek, mesken, sağlık ve sosyal hizmetler açısından kendinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir yaşam düzeyine sahip olmak herkesin hakkıdır."

Böylece isteyen her erkeğin, kansı ve çocuklarının geçimini sağlamak ve onların nafakasını temin etmekle de mükellef olduğu vurgulanmıştır. Karısının ve çocuklarının geçim masrafı, evin erkeğinin gerekli ve zaruri masraflarından sayılır.

İnsan Hakları Beyannamesi kadınla erkeğin eşit haklara sahip olduğunu vurgulamış olmasına rağmen, kadının nafakasını erkeğin karşılamasını kadın-erkek haklarının eşitliğine aykırı bulmamıştır. Binaenaleyh insan hakları beyannamesini ağzından düşürmeyen bütün meclislerin bu beyannameyi kabul etmiş olduğunu vurgulayanların nafaka meselesini hallolmuş bir mesele olarak telakki etmeleri gerekir. İslam motifi taşıyan her şeye irtica ve gericilik yaftası yapıştıran "batıperestler" İnsan Hakları Beyannamesinin mukaddesatına da böylece hakarette bulunmaktadırlar. Bu beyannameyi erkeğin efendi, kadının köle olduğunu kabul eden bir belir-Ü olarak tanıtma cüretini gösterirler mi acaba??!...

Daha da ilginç olanı, İnsan Haklan Beyannamesi'nin 25. •Caddesindeki şu ifadelerdir:

"Işçilik, hastalık, sakatlık, dul kalma, ihtiyarlık... vb. gibi elde olmayan sebeplerle geçimini temin imkanından mahrum kaldığı hallerde haysiyetli hayat şartlarına sahip olmak her insanın hakkıdır."

Kadının kocasını kaybetmiş olmasının "geçim vesilesin kaybetmesi" olarak değerlendirilmesi bir yan dursun, İnsan Haklan Beyannamesi dul kalmış olmayı işsizlik, hastalık ve sakatlıkla aynı düzeyde bir hadise olarak zikretmiştir burada.. Yani dul kadınları işsizler, hastalar, yaşlılar ve sakatlarla aynı sırada saymıştır.

Bu, kadına yapılmış büyük bir hakaret değil midir?.... Doğu ülkelerinde birine ait bir kitap veya kanun maddesinde böyle bir ifade geçmiş olsaydı hiç şüphesiz itirazlar ve feryatlar göklere yükselecek ve yaygarayı basıp ortalığı velveleye vereceklerdi hemen.. Nitekim İran'da, kanun maddelerimizden bazıları gündeme geldiğinde bunun örneklerini görmedik değil...

Ancak, yaygara ve propagandaların etkisinde kalmayan ve meseleyi bütün boyutlarıyla görebilme basiretine sahip olan her insan ne erkeğin kadının geçimini temin eden vesilelerden biri olarak tayin eden yaratılışın, ne kadının "dul" Kalmasını onun geçim vesilesini kaybetmiş olması olarak değerlendiren İnsan Hakları Beyannamesi'ni ve ne de erkeği kadının geçimini temin etmekle "mükellef" kılan İslam kanunlarını "kadına hakaret etmiş olmakla suçlamaz ve bunun akıldışı bir davranış olacağını pekâlâ bilir. Zira kadının erkeğe muhtaç olarak yaratılmış olması, ihtiyaç meselesinin ancak bir boyutunu gösteren tarafıdır ve erkek kadının güven ve dayanak noktası durumundadır. Gerçekte yaratılış kanununun kadınla erkeği birbirine daha yakın kılmak ve aralarındaki bağ daha bir güçlendirerek insanoğlunun saadetinin asıl temelini teşkil eden aile yuvasını daha sağlam temeller üzerine oturtmak için erkek ve kadını birbirine ihtiyaç duyacakları bir şekilde yaratmıştır. Eğer erkeği mali açıdan kadının dayanak ve güvencesi yapmış-

sa, kadını da ruhen teskin bulma açısından erkeğin dayanak ve güvencesi yapmıştır. Bu iki farklı ihtiyaç onları birbirine daha fazla yaklaştırarak birlik ve beraberliklerini pekiştirir.

9.

BÖLÜM

MİRAS MESELESİ

Dünün dünyasında kadına miras hakkı ya hiç tanınmıyor, ya da mümeyyiz olmayan bir çocuk gibi muamele ediliyordu. Yani kendisine hukuki bağımsızlık ve tüzel bir kişilik tanınmıyordu. Çok eskiden, bazı kanunlar kıza miras hakkı tanıyorduysa da k« evladın çocuklarına bu hakkı vermiyor; buna karşılık erkek evladın hem kendisi -babasının-, hem de çocukları -büyükbabaların- mirasında hak sahibi olarak kabul ediliyordu. Geçmişte, kadına da erkek gibi miras verilmesini öngören kimi kanunlar da vardı. Fakat bu kanunlarda miras bir hak veya bir pay olarak ve Kur'an'ın tabiriyle "verilmesi gerekli ve miktarı muayyen bir hak" [22] şeklinde değil de; şahsın vasiyeti varsa veriliyordu. Yani miras sahibine, "kız evladına da miras bırakmayı vasiyet edebilme hakkı" tanıyordu!... Kadının mirasta payı olma veya olmama meselesini pek uzun bir geçmişi vardır. Araştırmacılar bu konuda geniş bulunmuş, zengin dokümanlar bırakmış durumdadır. Bunlara teker teker değin-meyi gerekli bulmuyoruz. Yukarıda verdiğimiz birkaç satırlık örnek bir anlamda bunların özeti sayılır zaten.

GEÇMİŞTE KADININ MİRASTAN MAHRUM BIRAKILMIŞ OLMASININ NEDENLERİ

Geçmişte, kadınların mirastan mahrum bırakılmasının sebebi, aile servetinin başka bir aileye intikalini önlemekten ibaretti. Eski inanışlara göre neslin devamı ve üreme hadisesinde kadının oynadığı rol pek zayıftır. Anneler, erkeklerin menisini yetiştiren kaplar mesabesindedirler; çocuklar böyle gelirler dünyaya !... Bu cihetle geçmişle bir erkeğin erkek evladından olan torunlarının onun kendi evladı olduğu kabul edilir ve bunlar aileden sayılırlardı. Ancak, kızının çocukları onun evladı ve onun ailesinin bir parçası sayılmaz; kayınpederinin evladı ve kayınpederinin aile efradından kabul edilirdi. Bu sebeple de kız evladın mirastan pay alması halinde onun evladının sonradan bu mirasa konacağı ve sonuçta aile servetinin yabancı bir aileye intikal edeceği düşünülürdü.

Merhum Dr. Musa Emin'in "İran Medeni Hukukunda Miras" adlı eserinin 8. sayfasında "Eski çağlarda ailelerin temelini sevgi ve aşk değil, din teşkil ediyordu." demekte ve şöyle ekle-mektedir: "Bu baba erkil -pederşahi- ailede dini başkanlık büyükbabanın göreviydi. O nun ölümünden sonra da ailenin dini merasimlerinin icrası büyük erkek oğul aracılığıyla nesilden nesile geçiyordu. Eski çağlarda yaşayanların nazarında erkek, sadece neslin devamını sağlayan bir varlıktı. Binaenaleyh ailenin babası, oğluna hayat vermiş olmasından başka kendi dini inanç ve törelerini, ateşe sahip olma ve özel dini duaları okuma hakkını da aktarıyordu. Hintlilerin "Veda" ları Yunanlıların ve Romalıların kanunlarında da görüldüğü üzere üreme gücü erkeklere mahsus ve onların tekelindeydi. Bu eski inanç, dinin erkeğin tekelinde kalmasıyla baba veya kocanın aracılığı olmaksızın- kadınların dini işlerde hiç- dahli bulunmamasıyla sonuçlandı. Kadınlar dini merasimlerin icrasına katılmadıklarından, tabii ki diğer ailevî avantajlardan da faydalanamıyorlardı. Nitekim daha sonraları miras kuralı ortaya çıktığında kadınlar bu haktan mahrum kaldılar."

Kadının mirastan mahrum bırakılmasının başka sebepleri de vardı; askeri gücünün zayıf olması bunlardan biridir. Değerlerin fiziki kahramanlık ve pehlivanlıklara dayandığı ve iyi bir savaşçının güçsüz, yüzbin erkeğe yeğ tutulduğu bir yerde askeri savaş ve müdafaa gücü pek zayıf olan kadın, haliyle mirastan mahrum bırakılacaktı...

22- *Yazar, Nisa suresinin 7. ayet-i kerimesini kastediyor. Bu ayet-i kerimede, kadına erkeğe verilecek mirasın "verilmesi gerekli ve miktarı muayyen bir hak olduğunu vurgulayan (nasiba) ve (mefruda) kelimeleri kullanmıştır ki Arapça anlamıyla bu "hak" kı* -miras- *"kesinlikle tespit etmek istediği gibi "keyfilik" ten çıkarmaktadır.* -çev.-

Cahiliye devrinin Arapları işte bu sebeple kadının mirastan pay almasına karşı çıkıyor ve ortada ölünün erkek bir akrabası var oldukça -bu uzak bir akraba olsa dahi- kadının bu mirasa sahip çıkmasına asla izin vermiyorlardı. Nitekim miras konusundaki *" anayla babanın ve yakınların bıraktıkları malda anayla babanın ve yakınların bıraktıklarında erkekler için pay vardı. Mal az olsun, çok olsun, mirasta muayyen bir pay var."* (Nisa: 7) bu ayeti kerime nazil olduğunda Araplar pek şaşırmışlardır. Tam da o günlerdeydi ki, Arap dünyasının tanınmış şairi Hasan bin Sabit'in kardeşi ölmüş ve geride bir kadınla birkaç kız çocuğu yetim kalmıştı. Amcaoğulları ölünün bütün mal varlığına sahip çıkıp kadına ve geride kalan yetimlere hiçbir şey vermediler. Kadın, Hz. Resul-ü Ekrem Sallallahu Aleyhi ve alihi vesellem'e giderek şikâyette bulundu. Resul-ü Ekrem (saa) onları çağırıp bu davranışlarının sebebini sorduğunda "kadınlar silah kuşanıp düşmana karşı savaşmazlar ki.. Hâlbuki biz erkekler elimize kılıç alıp hem kendimizi hem şu kadınları korumak durumundayız... O halde servet de erkeklere ait olmalıdır. " Dediler. Ancak Hz. Peygamber (saa) Allah'ın hükmünü kendilerine tebliğ ederek hatalarını düzeltmelerini istedi.

EVLATLIĞIN MİRAS HAKKI

Cahiliye döneminde Araplar bazen bir erkek çocuğu evlat edinirlerdi. Bu erkek çocuk, tıpkı öz oğlu gibi ölünün mirasçısı kabul edilirdi. Evlatlık alma geleneği diğer milletler ve bu cümleden olmak üzere İranlılar ve Romalılar arasında da yaygındı. Bu geleneğe göre evlatlık edinilen bir erkek çocuk, sırf erkek olması hasebiyle kişinin kendi kızlarının dahi sahip olmadığı haklara sahip kabul edilirdi. Bu haklardan biri de evlatlık alınan erkek çocuğun miras hakkı taşıyor olmasıydı. Keza şahsın, evlatlık oğlunun kansıyla evlenmesini yasaklanmış olması da bu haklardan biri durumundaydı. Kur'an-ı Kerim bu geleneği de kaldırmıştır.

KAN KARDEŞLİĞİYLE MİRAS

Miras mevzunda, cahiliye dönemi Araplarınca geçerli olan diğer bir miras geleneği daha vardı ki Kur'an bu geleneği de kaldırdı. Söz konusu töreye göre, iki yabancı "Benim kanım senin kanın, bana yapılan saldın sana yapılmış bir saldın olsun; ben senin, sen de benim mirasçım ol" diyerek birbirleriyle ahitleşirdi. Bu ahit gereğince de hayatta oldukları sürece birbirlerini korur ve birinin ölümü durumunda bütün malı diğerine miras kalırdı.

BİR EŞYA GİBİ MİRASIN BİR PARÇASI OLAN KADIN

Cahiliyet dönemi Arapları bazı durumlarda ölünün karısını da onun mal varlığı arasında sayar ve miras olarak ona sahipleniverirlerdi. Mesela ölünün başka karısından olma bir oğlu varsa bu oğul, ölünün diğer karısının üzerine bir elbise atarak onu kendi malı ilan edebilirdi. Böylece onu kendisine nikâhlamak veya bir başkasına nikâhlayıp, karşılığında mihrine konmak konusunda da tamamen serbestti. Bu da yalnızca Araplara mahsus bir gelenek değildi; Kur'an bu geleneği de menetmiş, yasaklamıştır.

Eski Hint, Japon, Roma, Yunan ve İran kanunlarında miras la ilgili pek haksız ayrım ve kayırmalar vardı ki, bunları teker teker anlatmaya kalkışmamız halinde pek çok makaleye daha ihtiyaç olacaktır.

SASANİLER DÖNEMİ İRAN'INDA KADININ MİRAS HAKKI

Merhum Said Nefisi, "Sasaniler döneminden Emevilerin yıkılışına kadarki devirlerde İran'ın sosyal tarihi "ni anlatırken (42. sayfa) şöyle yazar: "Aile kurma hususunda Sasani medeniyetinde görülen ilginç noktalardan biri de, babanın, buluğ yaşma eren oğlunu kendi karılarından biriyle nikâhlamasıdır. Başka bir nokta da, Sasani medeniyetinde kadının tüzel kişiliğinin olmamasıdır.

Baba veya koca, onun mal varlığı üzerinde pek geniş yetkilere sahipti. Kız çocuğu onbeş yaşına varıp rüşdünü ispatladığında babası veya velisi durumundaki aile reisi onu kocaya vermekle mükellefti. Oğlan çocuğunun evlenme yaşıysa yirmiydi ve kızın evlenebilmesi için babanın rızası şarttı. Kız çocuğu evlendikten sonra baba veya aile reisinin mirasçısı olmaktan çıkıyor; koca seçiminde ona hiç bir hak tanınmıyor. Ancak kız çocuğu buluğ yaşma gelmiş olduğu halde babası onu evlendirme hususunda kusurlu davranacak olursa gayri meşru evlilik yapma -babasının rızası olmadan kocaya varma- ya hakkı vardı ki bu durumda babasından miras alamazdı-

Bir erkek sayısız kadını nikâhlayabilirdi. Yunan tarihindeki belgelerde de geçtiği üzere bir erkeğin nikâhladığı kadınların sayı kimi zaman birkaç yüzü buluyordu. Zerdüştlerin dini kitaplarına" da zikredilmiş olduğu gibi Sasaniler devrinde evlilik kuralları son derece karmaşık ve muğlâktı. Başlıca beş çeşit evlilik vardı:

1- Babası ve annesinin rızasıyla kocaya varan ve bu dünyayla öbür dünyada kendisinin olacak olan çocuklar doğuran bir kadınla yapılan evlilik. Bu evliliği gerçekleştirebilen kadına "Kral Kadın" -padşahzen- deniliyordu.

2- Ana babasının yegâne evladı olan kıza "Biricik kadın" -Owg zen - denilirdi. Doğurduğu ilk çocuk, onun kocaya varmasıyla birlikte yegâne evlatlarını kaybeden anne babasına verilir ve onun baba evindeki baş yeri böylece doldurulmuş olurdu. Bundan sonra da "Kral Kadın" olarak anılırdı.

3- Bir erkek çocuk buluğ yaşında evlenmeden ölecek olsa, ailesi yabancı bir kadınla yabancı bir erkeği -kadına kendileri çeyiz vererek- evlendirirler bu evlilikten doğan çocukların yarısı ölen gence ait kabul edilirdi. Bu evliliği yapan kadına da üvey kadın veya -evlatlıkta olduğu gibi- "kadınlık" -sezergen- denilirdi.

4- İki kez evlilik yaşamış olan dul kadınlara "kapıkulu kadın veya emektar kadın" anlamına gelen "çeğerzen" denirdi. Eğer ilk kocasından çocuğu olmamışsa "sezergen" olarak tanınırdı.

5- Baba ve annesinin rızasını almadan evlenen kızlar, kadınlar arasında en kötü dereceyi alır ve " Başına buyruk kadın -godserayzen- olarak adlandırılırdı. Bunlar ailesinden miras alamazlar. Ancak oğlu buluğ çağına gelir de onu "Owgzen" -biricik kadın- olarak nikâhlarsa ailesinden miras alabilmesi mümkün olurdu.

Miras konusunda geçmişe ait bozuk düzenlemelerin hiçbiri İslam kanunlarında yer verilmemiştir. Eşit hak ilkesini savunanların İslami kanunlara getirdiği eleştiri, kadının miras hakkının, erkeğin miras hakkının yarısı nispetinde olmasıdır, İslam'da erkek, kızın iki katı, erkek kardeş kız kardeşin iki katı ve koca karısının iki katı miras alma hakkına sahiptir. Bunun tek istisnası babayla annenin miras alma durumudur; miras bırakanın evlatları yanında anne babası da hayatta ise anne ve babanın her biri bu mirasın altıda birini alırlar.

İslam'ın, kadını miras payını erkeğin miras payının yarısı, olarak tayin etmiş olmasının nedeni; kadının nafaka, mihr, askerlik ve bazı ceza kanunları karşısındaki özel durumundan kaynaklanır Başka bir deyişle kadın miras konusundaki özel durumu, yine onun mihr, nafaka, savaş hizmetleri... vb. konulardaki özel doğurduğu bir neticedir aslında.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere İslam mihr ve nafakayı evlilik bağların güçlendirmek, aile içi huzur ve güveni sağlamak ve kan koca arasında birlik ve beraberliği perçinlemek için gerekli kılmıştır, İslam nazarında mihr ve nafakanın kaldırılması aile temellerinin

sarsılmasına yol açar. Kadının fuhşa yönelmesine sebep olur. Binaenaleyh buna yol açmamak gayesiyle İslam mihr ve nafakayı zaruri kılmış ve neticede:

a) Kadının özel harcamaları erkeğe yüklenmiştir. Miras meselesi, işte bu tahmilin doğurduğu açığı kapatma gayesi güder, mirastan erkeğin iki kat pay almasının önemli sebeplerinden bir budur. O halde demek oluyor ki kadının miras payını azaltan en önemli sebep, onun erkekten aldığı -ve alması gereken- mihr ve nafakadır.

BATIPERESTLERİN PARLAK FİKİRLERİ(!)

Bazı batıperestler bu konunun gündeme geldiği ve kadına mirastan daha az hisse verilmesini İslam aleyhine bir propaganda aracı olarak kullandıkları yerlerde gürültü koparmaya çalışır. Miras ve nafaka meselesini ortaya atarak " Kadına mirastan daha az pay verip sonradan bunu mihr ve nafakayla telafi etmeye çalışmak" niye?" der ve eklerler: "Sağdan kesip sola yamamanın ve lokmayı enseden ağza koymanın ne âlemi var? Mirastan kadınla erkeğe eşit pay verilse de sonradan bunu mihr ve nafakayla telafi etmeye gerek kalınmasa daha iyi olmaz mı sanki ?" derler.

Evvela şunu hemen belirtelim ki, kraldan daha kralcı olan İ,u zatlar sebebi sonuç, sonuysa sebep gibi görmüş ve bu ikisini birbirine karıştırmışlar. Mihr ve nafaka, kadının miras konusundaki özel durumunun, gerektirmiş olduğu bir sonuçtur. İkincisi, bu efendiler hadiseye hâkim olan yegâne unsurun mali ve iktisadi boyut olduğunu sanmışlardır. Sır f malı ve iktisadi boyut söz konusu olsaydı, elbette ki mihr ve nafakaya gerek kalmayacaktı. Ya da kadınla erkeğin mirastan farklı paylar almaları lüzumu doğmayacaktı. Ancak, daha önceki bahislerimizde de belirtmiş olduğumuz üzere İslam, bazısı tabii ve bazısı psikolojik olan belli sebepleri göz önünde bulundurmuş durumdadır. Bir taraftan, erkeğin tabiatı gereği tamamen muaftutulmuş olduğu üreme meselesinin zorluklan ve doğurduğu ihtiyaç ve müşküller hep kadını muhatap almakta; diğer taraftan servet kazanma ve ekonomik üretime katkı hususunda kadın erkekten daha az güç ve imkân taşımaktadır. Bunlara ilaveten kadının özel ihtiyaç ve giderleri gelir gücüne oranla daha fazladır. Üstelik kadınla erkeğin kendilerine mahsus apayrı psikolojik yapı ve ruhi bünyeleri vardır. Yani kadınla erkeğin psikolojileri söz konusu olmaktadır ki bu mesele, erkeğin kadın için sürekli "onun masraflarım karşılayan ve onun için harcamalarda bulunun" taraf olmasını gerekli kılar. Velhasıl bütün bu saydıklarımıza ilaveten, ailevî bağ ve ilginin artmasına ve güçlenmesine yardımcı olan daha nice hassas psikolojik ve sosyal noktalar vardır... İslam dini onları bütünüyle naza alarak mihr ve nafakayı gerekli prensipler olarak tespit etmiştir. Bu gerekli ve zaruri durum, dolaylı olarak erkeğin izafi harcamalarının artması şeklinde yansımıştır. İslam bu durumun telafisi ve dengenin sağlanması gayesiyle erkeğin mirastan iki kat hisse alması gerektiğini bildirmiştir. Görüldüğü üzere mesele asla sırf ekonomik ve mali sebeplerden kaynaklanmış değildir. Bu cihetle "Kadına mirastan daha az hisse ayrılması ve sonra bunun telafisi yoluna gidilmesine ne hacet var? " şeklindeki sorular pek çarpık kalmaktadır.

SADR-I İSLAM ZINDIKLARININ MİRAS MESELESİNE GETİRDİKLERİ ELEŞTİRİ

İslam nazarında mihr ve nafakanın sebep, kadının miras durumununsa bu sebebin doğurduğu bir netice olduğunu belirtmiştik. Bu, ilk defa günümüzde ortaya atılmış bir konu değildir, İslam'ın ilk dönemlerinden beri hep konuşulmuş ve gündemde olmuştur.

İbn-i Eb'l Avce H. 2. yüzyılda yaşamış Allah'a ve dine inanmayan biridir. Bu adam yaşadığı dönemin fikri serbestîsinden faydalanarak ilhadi düşüncelerini her zaman ve her yerde ifade etti. Hatta bazen Mescid'ül Haram veya Mescid'ün Nebi'ye gider ve devrin tanınmış alimleriyle tevhid, mead ve İslam usulü üzerine tartışmalara girişirdi. İşte bu şahsın İslam'a yönelttiği eleştirilerden biri

de buydu: "Zavallı kadınlar, erkeklerden daha zayıf oldukları halde onların yarısı kadar pay alıyor mirastan... Bu insaf ve adalete yakışmaz" diyordu. İmam Cafer Sadık (s) bu adama şöyle buyururlar: "Kadına mirastan erkeğin hissesinin yarısınca düşmesinin sebebi İslam'da onun askerlikhi zmetinden muaftutulmasıdır. Ayrıca mihr ve nafaka kadının lehine olacak şekilde erkeğe yüklenmiştir. Caninin yakınlarının diyet ödemesi gereken bazı "sehven işlenmiş cinayet" durumlarında kadın bu ödemeye katılmaktan ve diyet vermekten muaf tutulmuştur. Bu cihetledir ki, mirasta kadına erkekten daha az bir hisse tanınmıştır.

Görüldüğü gibi İmam Sadık (s) kadının miras konusundaki özel durumunun mihr ve nafakayla, onu askerlik ve diyet vermekten muaf tutulmasından kaynaklandığını belirtmekledir. İmamların hemen hepsine buna benzer sorular sorulmuş ve hepsi de aynı cevabı vermişlerdir.

10.

BÖLÜM

BOŞANMA HAKKI -1

Aile yuvasının yıkılma tehlikesi ve bunun doğuracağı kötü sonuçlar üzerinde asrımızda durulduğu kadar hiçbir asır ve devirde üzerinde durulduğu ve söz konusu kötü sonuçların ciddi tehdidine maruz kalındığı görülmemiştir.

Kanun koyucular, hukukçular ve psikologlar, mevcut bütün imkân ve araçları kullanarak evliliklerin daha kalıcı, daha sağlam ve sarsılmaz olmasını sağlama yolunda çaba sarf ediyorlar. Ancak, Farsçada "Her ne hikmetse sirkengebir safrayı artırdı bu kez" [23] diye bir deyim vardır. Birçok çabaya karşılık toplumda evlilik temelleri güçleneceğine istatistiklere bakılırsa bunun tersi olmakta ve boşanma oram her yıl giderek artmaktadır... Birçok aile şimdi her an yıkılma tehlikesiyle burun buruna yaşamaktadır.

Bir hastalıkla mücadele edildiğinde, bu hastalığı önleme ve ona karşı savaş verme çabaları arttıkça normalde söz konusu hastalığın sebep olduğu kayıp oranında giderek azalma olur. Hatta hastalığın kökü dahi kazınır. Oysa boşanma hastalığında bugün bunun tam tersi bir durum yaşanmaktadır...

MODERN HAYATTA BOŞANMA ORANININ ARTMASI

İnsan, geçmiş dönemlerde boşanma ve boşanmanın doğurduğu kötü sonuçlar boşanma vakıalarını önleme vb. mevzular üzerinde daha az kafa yormuştur. Böyle olduğu halde boşanma vakıaları ve yıkılan yuva sayısı günümüze oranla çok daha azdı.

Dünle bugün arasındaki en önemli farkın, boşanma sebeplerinin bugün artmış olması olduğu kesindir. Sosyal hayat günümüzde boşanmalara, aileler arasında anlaşmazlık ve yuva yıkılmalarına yol açan nedenlerin artmasına sebep olacak bir şekle girmiştir. Bilim adamları ve iyilikseverlerin bu yoldaki çabası şimdiye değin kayda değer bir sonuç vermemiştir. İnsanlığı tehlikeli bir gelecek maalesef beklemektedir!

Zen-i Rüz dergisinin 105. sayısında, News Week dergisinden alınma "Amerika'da Boşanma" başlıklı ilginç bir makale yayınlandı. Makalede şöyle deniliyor:

"Amerika'da boşanmak, araba değiştirmek kadar kolaydır... Amerikalılar arasında boşanma hususunda kullanılan vecizelerin en meşhurları iki tanedir; bunlardan birinde "Karı kocanın beraberliklerini en zor şartlarda dahi sürdürmeleri, boşanmadan yeğdir" der. Bu sözün Cervantes'e ait olduğu ve 4 yüzyıl önce söylendiği biliniyor. İkincisiyse, Sami Kohen adlı birine ait ve 20. yy'ın 2. yarısında söylenmiş bir söz: "İkinci aşk daha güzeldir. " Evet, Cervantes'inkinin tam tersi yönde bir slogan... "

Söz konusu makaleden anlaşıldığına göre "ikinci aşk daha güzel" sloganı ABD'de yapacağını yapmış... Bakın bu makalede " diyor: Boşanma serabı yalnızca "yeni evliler" i değil, onların ana-babalarını da, "yılların kökleşmiş evlilikleri" ni de kendisine çevirmektedir şimdi. Öyle ki, ikinci dünya harbinden bu yana Amerika'da boşanma sayısı yılda ortalama 400.000'den az olmamış ve bunun %40'nı 10 yıllık evlilikler, %13'ünü 20 yıldan fazla süren evlilikler teşkil etmiştir! Sayıları şimdi 2 milyonu aşan Amerikalı boşanmış kadınların yaş ortalamasıysa 45... Boşanan kadınların %62 sinin, boşandıkları sırada 18 yaşın altında çocuklar olduğu belirlenmiş... Bu kadınlar, Amerika'nın bugün yaşayan nesli..."

23- *Sirkengebin veya Türkçede sirkencebin diye de geçen bu şerbet, sirkeyle bal karışımından yapılır ve safraya iyi geldiği -azalttığı- söylenir. Bu Farsça deyimi takriben "kına yaktık geline, siğil düştü eline" deyimi karşılıyor.-çev.-*

Söz konusu dergi daha sonra şöyle ekliyor: Amerikalı kadın, boşandıktan sonra kendisini "hürden de hür "hissediyorsa da bu sevinci uzun sürmüyor; genç olsun orta yaşlı olsun, boşanan ABD' li kadın mutlu değil... Bu mutsuzluğu psikolog ve ruh bilimcilerine müracaat eden boşanmış kadın sayısının günden güne artan oramdan anlamak; bu kadınların alkole müptela olmaları veya artan intihar oranlarına bakarak kolayca fark edebilmek mümkündür. Boşanan her dört kadından biri alkolik olmaktadır; boşanan kadınlar arasındaki intihar oranı evli kadınların tam üç mislidir. Kısacası Amerikalı kadın boşanma mahkemesinden ayrılmaz!..

Mahkemede zannınca "kazandıktan" sonra daha dışarıya adımını atmadan "boşanma sonrası hayat" ın sandığı gibi "cennet" olmadığını anlayıveriyor. Evliliği, doğa kanunlarından sonra insanlar arasındaki bağların en sağlamı olarak kabul etmiş bulunan bir dünyanın, bu bağlan parçalayan bir kadın hakkında iyi şeyler düşünmesi pek zor.. Böyle bir kadım toplumun sevmesi, ona tapınması, hatta gıpta etmesi mümkündür belki. Ancak o toplumun nazarında hiçbir zaman "Birisinin hayatına girdiğinde onu mutlu edecek bir kadın" değildir artık ..."

Söz konusu makale bunları belirttikten sonra ortaya bir de soru atmakta "Artan boşanmaların sebebi karı koca geçimsizliği ve taraflar arasında ahlâki uyumsuzluk mu yoksa başka şeyler midir?"

"Boşanmaların sebebi, yeni kurulan evliliklerde "gençlerin geçimsizliği" olarak kabul edilecekse yıllarca birlikte yaşayabilmiş olan yaşını almış insanların boşanmasına ne demeli? Amerikan kanunlarının boşanmış kadına tanıdığı haklar hatırlanacak olursa bu sorunun cevabı gün gibi ortaya çıkacaktır: On yıl, hatta yirmi yıl sürebilmiş olan evliliklerdeki ayrılmaların sebebi" geçimsizlik" değildir; bilakis, eski geçimsizliklere katlanmak istenmemesi ve daha fazla zevkler tadarak daha başka tatlar alınmak istenmesidir. Hamileliği önleyici haplar ve cinsel inkılâp çağında; kadının alabildiğine yüceltildiği bu devirde "Hayattan zevk alma ve gönlünce keyif çatmanın, aile yuvasını ayakta tutmaktan yeğ" olduğu inancı bugün pek çok kadında kuvvet bulmuş durumdadır. Yıllarca kavgasız gürültüsüz birlikte yaşamış, çoluk çocuk sahibi olmuş, birbirinin sevinç ve derdim paylaşmış çiftlerde bile bir bakıyorsunuz kadın boşanma davası açmış!... Kocasının maddi ve manevi durumunda hiçbir değişme olmadığı halde kadımn bu davranışının sebebi; günlük hayatın sıkıcı monotonluğuna düne kadar katlanmaya hazır olması, ancak şimdi bu monotonluğa katlanmaya yanaşmak istememesidir... Bugünün Amerikalı kadını, dünün Amerikalı kadınından daha havai ve keyfine düşkündür. Buna karşılık zorluklara tahammül açısından büyükannesinden daha dirençsiz ve zayıftır."

İRAN'DA BOŞANMA

Boşanma oranının yükselmiş olması Amerika'ya mahsus değil, çağın genel hastalığı durumunda bir vakıadır. Batının yeni gelenek ve görenekleri nereye daha fazla sızabilmişse orada boşanma oranı da artmıştır. Mesela kendi İran'ımıza bakalım; şehirlerimizde boşanma vakıaları taşradan daha fazladır. Batılı adet ve alışkanlıkların diğer yerlere göre daha bir yaygınlık kazandığa Tahran'da ise bu oran bütün şehirlerdekinden daha yüksektir.

11512 sayıl ittilaat gazetesi İran'da evlilik ve boşanmalarla ilgili bir istatistik yayınlamıştı; ilgili yazıda şöyle deniliyordu: "Bütün ülke çapında resmi kayıtlarla gerçekleşen boşanmaların dörtte birinden daha fazla bir kısmı Tahran'a münhasır; yani boşanma vakıalarının % 27' si Tahran'a aittir. Hâlbuki Tahran'daki nüfus, ülke nüfusunun ancak % 10' u kadardır. Tahran'da vuku bulan boşanma yüzdesi, genel olarak şehirdeki evlenme yüzdesinden fazladır. Tahran'da gerçekleşen evlilikler, bütün ülke çapındaki evliliklerin % 15' ini teşkil ediyor."

AMERİKA'NIN "BOŞANMALARA YOL AÇAN" ORTAMI

Amerika'da boşanma oranının epey yükseldiğini söyledik. News Week dergisinin de ifade etmiş olduğu gibi bugünkü Amerikalı kadınlar zevk ve eğlenceyi aile yuvasının temellerini koruma-ya yeğlemektedir. Söz buradan açılmışken bahsi biraz daha genişleterek "Amerikalı kadının niçin bu hale geldiği" ni inceleyelim birazda...

Bunun, ABD'li kadının "tıyneti" yle alakalı olmadığı ve doğrudan doğruya sosyal sebeplere dayandığı ortadadır.

ABD'li kadına bu psikolojiyi kazandıran, onu bu yolda şartlandıran "ABD ortamı" olmuştur.

Batıperestlerimiz, İranlı hanımları ABD'li hanımların kat etmiş olduğu istikamete yöneltebilmek çabasındadırlar. Bu arzu gerçekleşecek ve bu çabalar meyvesini verecek olursa hiç şüphesiz, İranlı kadın ve İran aile yapısının kaderi de ABD'li kadın ve ABD aile yapısının kaderi gibi olacaktır.

Haftalık Bamşad dergisi 66. sayısında şöyle diyor: "İşi öyle bir safhaya vardırdılar ki, Fransızlar bile itiraz etmeye başlamış durumda, "Amerikalılar işin tadını iyice kaçırdılar artık" France Sair gazetesinin büyük puntolarla geçtiği başlık şöyle: "Kaliforniya'nın 200 den fazla restoran ve gazinosunda garson kadınlar göğüsleri açık vaziyette çalışıyor!" Bu başlıktan sonra ilgili makalede şöyle yazmakta: Göğüsleri açıkta bırakan bir bikini çeşidi olan "monobikini" San Francisco ve Los Angeles'te kadınların iş elbisesi olarak kabul edildi. Newyork'ta sırf porno filmler gösteren ve afişleri çırılçıplak kadın fotoğraflarıyla dolu onlarca sinema var; işte bu sinemalarda gösterilen filmlerden birkaçının adı: "Eşlerini değiş, tokuş eden erkekler", Ahlâka karşı çıkan kızlar", "Müstehcen iç çamaşırı"...v s. Kitap satan mağazaların vitrinlerinde, cildin arkasında çıplak kadın fotoğrafı olmayan pek az kitap bulursunuz. Klasikler bile bu tür fotoğraflar taşıyor... Kitaplar arasında en sık göze çarpanı şunlar: "Amerikalı kocaların cinsel durumu", "Batılı erkeklerde cinsellik", "Yirmi yaşın altındaki gençlerde cinsellik". En yeni bilgilerle: Cinsel ilişkilerde yeni yöntemler"... vs!

France Sair gazetesinde söz konusu makalenin yazarı bunları belirttikten sonra meselinin bu noktaya varmış olmasından duyduğu hayret ve kaygıyı gizleyemeyerek "Amerika nereye gidiyor?" diye sormaktadır.

Bamşad dergisi daha sonra şöyle ekliyor: "Doğrusu; Amerika nereye giderse gitsin... Beni ilgilendiren ve üzen nokta, ülkenin bazı insanlarının şu koca dünyada bula bula Amerika'yı bulup onu örnek almalarıdır. Üstelik bundan bir de mutluluk duymalarıdır."

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere bütün suç, laubalileşe" ve zevk-ü sefa sürmeyi evine ve kocasına sadık kalmaya terci" eden Amerikalı kadında değildir. Asıl suçlu, mukaddes aile yuvasının temeline böylesine dinamit koyan sosyal muhit ve ortamdır.

Çağımızın öncüleri olduğunu iddia edenler boşanmaya sebep olan etkenlerin günden güne artmasına ve aile yuvalarının yıkılmasına yol açmakta. Bu yolda da birbirleriyle adeta yarış içerisindedirler. Diğer yandan da "Boşanma oranı niçin giderek artıyor?!" diye feryat koparmaktalar. Bu durum gerçekten pek şaşırtıcıdır- Hem boşanmaya yol açan etkenleri artır, hem de kanun gü-cüyle kalkıp buna engel olmaya çalış... Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu? Dememek elde değil gerçekten...

TEORİLER

Şimdi meselenin köküne inmeye çalışalım ve önce teorik olarak boşanmanın iyi mi yoksa kötü mü olduğunu inceleyelim.. Boşanma yollarını büsbütün açık bırakmak doğru mudur? Aile yuvalarının birbiri ardına dağılıp gitmesi iyi midir? Eğer bu sorulara iyidir ve doğrudur şeklinde cevap vereceksek o zaman boşanmaların artmasına yol açacak her olay ve akımın da iyi ve doğru olduğunu söylemek gerekecektir.. Yoksa boşanma yollarını büsbütün bağlamak ve evlilik bağını zorla ebedileştirmek; bu mukaddes bağın gevşemesine yol açacak her sebebi ortadan kaldırmak mı gerekir?... Bu ikisinin ortasında üçüncü bir yol da var mıdır? Kanun, kadın ve erkeğe boşanmanın yollarını büsbütün bağlamamalı, icabında açık bir kapı bırakmalı. Boşanmanın da kimi zaman gerekli olacağını göz önünde bulundurmalı. Bir yandan kanun bütün yollan "ağlamazken bir yandan da toplum olarak el ele verip karı koca arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesi, yuvaların yıkılmasına yol açan sebeplerin ortaya çıkışının engellenmesi ve masum yavrucakların yuvasız kalmasına neden olan sebeplerle mücadele edilmesi ve toplumun "boşanma sebeplerini bizzat meydana getirmesi" halinde kanuni engellerin bir işe yaramayacağını bilmek mi gerekir?

Kanun boşanma yolunu açık bırakacaksa bunun ne şekilde olması daha doğrudur? Bu yolu yalnızca erkeğe veya yalnızca kadına mı, yoksa her ikisine de mi açık bırakmalıdır? İkinci şıkkın tercih edilmesi halinde kadın ve erkeğe açık bırakılan yolun aynı mı olması uygundur? Yani kadınla erkeğin "yuvayı terk" yollan aynı mı olmalıdır? Kadınla erkek için ayrı ayrı çıkış kapıları koymak daha mı doğrudur yoksa?...

Boşanma konusunda başlıca beş teoriden söz edilebilir:

1- Boşanmaya hiç önem vermeyip boşanmayı engelleyici ve caydırıcı bütün ahlâkî ve kanunî yaptırımları ortadan kaldırmak.

Evliliğe sırf bir zevk alma aracı gözüyle bakanlar, aile müessesesinin toplum için taşıdığı değer ve kutsallığı göz önünde bulundurmayanlar bunu savunur. Öte yandan, kan koca bağları değiştikçe ve yeni ilişki ve yeni eşler söz konusu oldukça kadın ve erkeğin daha fazla zevk alacağına inananlar da bu teoriyi savunmaktadırlar. "İkinci: aşk daima daha hoştur" diyen birinin görüşü budur. Bu faraziyede hem aile yuvasının sosyal değeri unutulmuş, hem de ancak karı koca bağının devamı ve iki ruhun birleşerek tek bir ruh olması neticesinde doğan samimiyet, sevgi ve saadeti görmezden gelinmiştir.

Bu, söz konusu sahada öne sürülebilecek en saçma ve en tutarsız teoridir.

2- Diğer bir teori de "evliliğin kutsal bir antlaşma olduğu kalpleri ve gönülleri birleştirdiğidir. Binaenaleyh böylesine bir anlaşmanın ebediyen korunması ve boşanma lügatinin insanoğlunun sosyal hayat sözlüğünden kaldırılması zorunludur. Birbiriyle evlilik bağı kuran karı kocanın, onları ancak ölümün ayırabileceği inancında olması gerekir." şeklindedir.

Bu, yüzyıllardır Katolik kilisesinin savuna geldiği ve ne pahasına olursa olsun vazgeçmeye asla yanaşmadığı görüştür.

Bu teoriden yana olanların sayısı dünyada giderek azalmaktadır. Günümüzde İtalya ve Katolik İspanya'dan başka bu kanunu uygulayan ülke kalmamıştır artık, İtalyan çiftlerin bu kanuna şiddetle karşı çıktığını, toplumun boşanma kanununun tasfiyesine çalıştığını biliyoruz. Başarısız evliliklerin içinde bulunduğu dayanılmaz durumu tahammüle daha fazla zorlamamasını istediklerini gazetelerden sürekli okuyoruz.

Geçenlerde, akşam gazetelerinden birinde Daily Expres'ten çevrilen "İtalya'da evlilik, kadının köleliği demektir." başlıklı bir makale okudum. Bu makalede "Boşanma kanununun olmayışı sebebiyle hâlihazırda İtalyan halkının çoğu gayri meşru cinsel ilişkiler içerisindedirler." denilmekle ve şöyle eklenmekteydi: "Hâlihazırda 5 milyondan fazla İtalyan, yaşadıkları hayatın tam bir günah ve gayri meşru münasebetlerle kirlenmiş bir yaşamdan başka bir-şey olmadığı inancındadır."

Aynı gazetenin Figaro'dan aldığı bir yazıda da şöyle deniliyor: "Boşanma yasağı, İtalyan halkına büyük problemler doğuracakta... Pek çok İtalyan, sırf bu yüzden milliyetini değiştiriyor. Bir İtalyan müessesesinin geçenlerde kadınlara yönelik bir ankette Boşanma kurallarının yürürlüğe girmesinin dini inançlara aykırı olup olmadığı" yolundaki sorusuna kadınlar tarafından verilen cevapların % 97'si "Aykırı değildir" şeklinde..."

Ancak, bütün bunlara rağmen kilise görüşünde ısrar etmekte ısrarla, ailenin mukaddes bir kurum olduğu, ailevi bağların mümkün mertebe pekiştirilmesi gerektiğini öne sürmektedir.

Evliliğin kutsal bir kurum olduğu, evlilik bağlarının pekiştirmesi ve her nevi marazdan uzak tutulması gerektiği doğrudur.

Ancak bütün bunlar, her şeyden önce, söz konusu "bağ" in kan koçak arasında fiilen oluşması halinde geçerli olabilir. Nitekim eşler arasında uyum sağlayabilmenin gerçekten imkânsız olduğu durumlar da pekâlâ ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi hallerde eşleri kanun gücüyle ve zoraki olarak birlikte tutmak ve buna "karı koca beraberliği" adını vermek kabil değildir. Kilisenin de bu görüşünde yenilgiye uğrayacağı kesindir. Binaenaleyh kilise, ister istemez bu konudaki görüşlerini değiştirecektir. Bu cihetle bu teori ve eleştirisi üzerinde daha ziyade durmayı lüzumsuz buluyoruz.

3- Boşanma mevzuundaki diğer bir teori de evliliği ancak erkeğin iptal edebileceği, kadının böyle bir hakka asla sahip olmadığı şeklindedir. Geçmiş dönemlerin dünyasında böyle bir görüş yok değildi. Ancak bugün bu görüşü savunmaya kalkışacak kimsenin olacağını sanmadığımızdan bu teori üzerinde de daha fazla durmayı lüzumlu bulmuyoruz.

4- Bu teori şöyledir: "Evlilik kutsal, aile kurumu muhterem bir kurumdur. Ancak, özel durumlar halinde boşanma yolu kadın ve erkeğe açık bırakılmalı ve karıyla kocanın bu çıkmazdan çıkış yolu "aynı ve aynı şekilde" olmalıdır.

Aile hukukunda kadınla erkeğin "benzer" haklara sahip olduğunu savunan ve buna da yanlış bir tabirle "hak eşitliği" adı verenler işte bu teoriden yanadırlar. Bunlara göre kadın için hangi kanun, kural, şart ve sınır geçerliyse erkek için de aynısı geçerli olmalı. Boşanma hususunda açılan yolun aynısı kadına da açılar'^" her ikisine aynı müeyyide uygulanmalıdır. Aksi takdirde zulmedilmiş ve taraflar arasında ayrımda bulunulmuş olacaktır.

5- Bu teoriye göre: "Evlilik kutsal, aile kurumu muhteri" ve boşanma da pek çirkin ve nefret edilen bir hadisedir; toplumun boşanmaya yol açan sebepleri ortadan kaldırmakla yükümlüdür.

Ancak bütün bunlara rağmen kanun, başarısız evliliğin de vuku bulabileceğini göz önünde bulundurmalı. Bu tür evliliklere boşanma yolunu kapamamalıdır. Evlilik bağını sürdürmeme konusunda erkeğe de, kadına da açık bir kapı bırakılmalıdır. Ancak bunlar aynı değil ayrı kapılar olmalıdır; keza kadınla erkeğin "benzer olmayan" haklar taşıdığı durumlardan biri de boşanma mevzuudur.

Bu İslam'ın ortaya koyduğu ve bugün halkı Müslüman ülkelerde eksik bir şekilde uyulan görüştür.

* * *

BOŞANMA -2

Boşanma meselesi, çağımızda bütün dünyanın müptela olduğu bir müşküldür. Herkes bundan yakınmakta ve mevcut durumdan şikâyet etmektedir. Medeni kanunlarında boşanmaya ait hiçbir müeyyidenin bulunmadığı durumlarda, bazı kimseler kaçınılmaz olarak yasanın başarısız ve uyumsuz evliliklerden kurtulamayışlarından yakınmaktadırlar. Kanunlarında kadınla erkeğe eşit olarak boşanma hakkının tanındığı yerlerde ise insanlar, artan boşanmalardan ve feci yan testlerini de beraberinde getiren ayrılmalardan şikâyet etmektedirler. Boşanma hakkını yalnızca erkeğe verenlerin de iki açıdan şikâyetleri var:

1-Yeni bir kadın almaya heveslenip mertliğe sığmayan bir davranışla, yıllar boyu aynı yastığa baş koyduğu; ömrünü, umutlarını ve gençliğini yuvasına adayan ve günün birinde sıcak yuvasının elinden alınacağını ve bir kez notere gidilmek sureliyle boşanıp kendi yuvasından bomboş ellerle kapı dışarı edileceğini aklının ucundan dahi geçirmeyen bazı eşlerin bir defacık notere gitmek suretiyle hanımların kolayca boşayıvermeleri açmazı!..

2-Evliliği sürdürmenin imkânsız olduğu hallerde bazı erkeklerin bu kanundan istifadeyle yine namertçe bir tavır sergileyip boşanmak isteyen kadıncağızı boşamaya yanaşmaması...

Karı koca anlaşmazlıklarının bazı özel sebeplerle "giderilemeyecek" raddeye vardığı durumlar pek sık görülmüştür. Bu durumlarda eşleri barıştırma yolundaki bütün girişimler sonuçsuz kalmaktadır. Eşler arasındaki şiddetli geçimsizlik karşılıklı nefrete dönüşmektedir. Kan koca fiilen birbirini terk edip ayrı yaşamaya başlamaktadırlar. Akl-ı selim sahibi herkes, bütün bağların fiilen kopmuş olduğu böyle bir durumda bunun kanuni açıdan da tespitinden başka çıkar yol olmadığını, tarafların yeni bir evlilik kurabilmeleri için buna gerek olduğunu bilir. Ne var ki, bazı erkekler sırf işkence çektirmek ve bir ömür boyu karı koca hayatından eşlerini mahrum bırakmak için boşamaya yanaşmamakladır. Kadını muallâk vaziyette -Kur'an'ın da ifade etmiş olduğu gibi: "kel muallâ" bırakmaktadırlar.

İslam ve Müslümanlıkla bir "isim" dışında alakası olmayan bu gibi şahıslar İslam adına ve İslam hükümlerini öne sürerek böyle davranışlar sergileyebilmektedirler. Bunlar İslamî hükümlerin ruh ve özüne yeterince aşina olmayanların zihninde "Boşanma meselesinin böyle olması İslam'ın mı emridir yoksa?" şeklinde bir şüphe doğmasına yol açmışlardır.

Şüpheye uğrayan bu şahıslar kimi zaman "İslam dini gerçekten erkeklere, istediklerinde boşayarak ve istemediklerinde de boşamayarak kadına dilediğince azap verme hakkını mı vermiştir. Üstelik bunu da dini ve kanuni hakkını kullandığı zannıyla, vicdani rahatlığıyla yapma izni mi vermiştir acaba?" şeklinde itiraz yollu çıkışlar yapmakta ve şöyle demektedirler: "Buna zulüm denmez mi? Eğer zulüm dedikleri şey bu değilse nedir öyleyse?! Siz Müslümanlar "İslam, zulmün her şekline ve her hal-ü kârda karşıdır.. İslam kanunları adalet ve hak ölçülerine göre

düzenlenmiştir" jg0iiyor musunuz?! O halde bu bir zulümse ve İslam kanunları da hak ve adalet ölçülerine göre tanzim edilmişse o zaman söyleyin bakalım, İslam bu gibi zulümleri önleme yolunda ne gibi tedbirler almıştır peki?!"

Bu gibi davranışların zulüm olduğunda elbette şüphemiz yoktur. İleride de değineceğimiz gibi İslam bu gibi konul ar için tedbirler düşünm üş ve olayı kendi akışına bırakmamıştır. Ancak, burada gözden kaçmaması gereken zarif bir nokta var, o da şu: Bu gibi zulümleri engellemenin yolu nedir acaba?.. Acaba bu gibi zulümlerin işlenmesine yol açan yegâne unsur boşanma kanunu mudur ve bu kanunun değiştirilmesiyle söz konusu zulümler de engellenmiş mi olacaktır. Yoksa bu tür zulümlerin kökünü başka yerlerde aramak ve kanun değişiklikleriyle böyle zulümlerin engellenemeyeceğini bilmek mi gerekir?....

Sosyal meselelerin çözümü konusunda İslamî görüşle diğer görüşler arasındaki temel farklardan biri de bazılarının, kanun koymak veya mevcut kanunu değiştirmek yoluyla her şeyin çözülebileceği şeklindeki tasavvurlarıdır. İslam, kanunların, ancak insanoğlunun kuru ve "sözleşmeye dayalı ilişkilerinde etkin olabileceğini, duygusal ilişkilerin söz konusu olduğu bir yerde ise, kanunun hiç bir yaptırım gücü olamayacağını anlatmaktadır. Binaenaleyh bu gibi durumlarda başka faktörler, etkenler ve başka tedbirler de gerek duyulacağını göz önünde bulundurmuştur.

İslam'ın bu konuda, kanunun etkin olabileceği yere kadar kanundan istifade ettiğini ve bu huşta ihmalkâr davranmamış olduğunu ispatlayacağız burada.

MERTLİĞE SIĞMAYAN BOŞAMALAR

Önce, günümüzün birinci sırada yer alan meselesine, yani mertliğe sığmayan boşama vakıalarına değinelim:

İslam, boşanmaya şiddetle karşıdır; Eşler arasında ayrılmaktan başka yolun kalmadığı durumlara mahsus olmak üzere "nihai bir çözüm yolu" olarak boşanmayı caiz bulmuştur. Sürekli evlenip boşanan ve tabiri caizse "boşar" olan erkeler İslam nazarında "Allah'ın düşmanı" dırlar.

Kâfi'de şöyle bir hadise rivayet edilir:

Hz. Resulullah (saa) adamın birisine

—Karın ne oldu? Diye sordular. Adama cevap verdi:

—Boşadım.

—Ondan kötü bir davranış mı görmüştün?

—Hayır, kötü bir şey yapmış değildi.

Bu olayın üzerinden çok geçmemişti ki adam tekrar evlendi. Peygamber-i Ekrem (saa) onu görünce:

— Başka bir kadınla mı evlendin? diye sordular, adam "evet" dedi. Bir süre sonra Hz. Peygamber (saa) bu adamı görünce yine sordular:

—Yeni hanımın ne oldu?

—Boşadım.

—Kötü bir şey mi yaptı?

—Hayır.

Çok geçmeden tekrar karşılaştılar. Hz. Peygamber-i Ekrem (saa)

- Tekrar evlenmişsin? Buyurdular.

— Evet ya Resulullah.

Bu konuşmanın üzerinden bir müddet geçmişti ki Hz. Peygamber (saa) onunla görüşerek:

—Hanımın ne oldu? Diye sordular.

—Onu da boşadım.

— Kötü bir şey mi yapmıştı?

—Hayır.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (saa) "Allah Teâlâ" "Sürekli kadın değiştirmek isteyen kocaya ve sürekli koca değiştirmek isteyen kadına lanet eder ve onu düşman bilir." buyurdu.

Yine bir gün Hz. Resul-ü Ekrem'e (saa) Ebu Eyyub el-Ensari'nin, karısı Ümmü Eyyub'u boşamak istediğini haber verdiler. Ümmü Eyyub'u tanıyan ve kocasının onu geçerli bir gerekçeyle boşamaya kalkışmadığını bilen Hz. Resulullah (saa) "Ümmü Eyyub'u boşamak büyük günahtır" buyurdular.

Keza Hz. Resul-ü Ekrem (saa): "Cebrail bana kadınlar hususunda o kadar önemli tavsiyelerde bulundu ki, hükmü kesinleşmiş Zina dışında hiç bir sebeple kadını boşamanın reva olmayacağını düşündüm."

İmam Sadık (s) Peygamber-i Ekrem (saa) den naklen rivayet etmiş olduğu bir hadiste şöyle buyrulmuş olduğunu söyler:

Allah indinde, içinizde evlilik yapılmış bir evden daha sevgili bir ev ve evliliğin boşanmayla yıkıldığı bir evden daha kötü bir ev yoktur." İmam Sadık, bu hadis-i şerif-i naklettikten sonra şöyle buyurur: "Kur'an'da boşanma kelimesinin sıkça geçmesi ve boşanma ile ilgili hükümlerin teferruatıyla açıklanmış olmasının sebebi. Allah Teâlâ'nın boşanmaya düşman olmasındandır.

Taberi, Mekarim'il Ahlâk adlı eserinde Hz. Resulullah'tan (saa) naklen şu hadis-i şerifi rivayet eder: "Evlenin, ancak, boşanmayın; zira boşanma, Arş-ı ilahi'yi titretir."

İmam Sadık (s) "Allah indinde hiç bir helal, boşanma kadar kınanmış ve lanetlenmiş değildir. Allah Teâlâ çok boşananları düşman bilir."

Boşanma hususundaki bu hadis ve rivayetler sırf Şia kaynaklarına münhasır değildir. Ehl-i Sünnet kaynaklarında da benzeri rivayetlere sıkça rastlanır. Sünen-i Ebu Davud'da şu hadis-i şerif geçer; "Allah Teâlâ boşanmada olduğu gibi, hiç bir şeyi, helal etmiş olduğu halde o kadar kınamamıştır."

Mevlana da Mesnevi'sinde Hz. Musa ile çoban hikâyesini anlatırken bu hadis-i nebeviye işaret eder:

"Mümkün olduğunca ayrılma sakın. Boşanma kadar kınanmış ne var O'nun indinde?"

Keza dinin öncülerinin hayatına baktığınızda da bunu görürsünüz; mümkün mertebe boşanmadan kaçınmışlardır, boşanma pek nadir rastlanan bir olaydır onların hayatında... Söz konusu nadir olaylarda da gayet makul ve geçerli sebepler söz konusu olmuştur. Mesela İmam Bakır'ın bir hanımla izdivaç ettiği, bu hanımın imamın teveccühüne mazhar olduğu, ancak İmamın, bir gün onun "Nasibe" -veya Nasibiyye- olduğunu; yani Emir'el Mü'minin Hz. Ali'ye (s) buğz besleyen -putperest- bir zümreye mensup bulunduğunu anlaması üzerine söz konusu hanımı boşadığı vakidir.

İmam, bu hanımı sevmiş oldukları halde niçin onu boşadıkları yolundaki soruya "Cehennem ateşlerinden bir ateşin yanı başımda olmasını istemedim" cevabını vermişlerdir.

KASITLI BİR SÖYLENTİ -

Meselenin bu noktasında, aslı astarı olmayan ve cani Abbasi sultanlarınca kasıtlı olarak uydurulmuş bulunan, halk arasında da pek yaygın ve ancak, batıl bir söylentiye kısaca değinmenin lüzumlu olacağı inancındayız: Halk arasında yaygın olarak söylenegelen ve pek çok kitapta bahsi geçen söz konusu söylenti, Hz. Ali'nin (s) değerli oğlu Hz. Hasan'ül Mücteba'nın (s) pek çok evlilik ve boşanmada bulunduğu şeklindedir. Söz konusu söylenti, imamın vefatından yaklaşık yüzyıl sonra ortaya atılmış olduğundan günümüze gelinceye dek her tarafa yazılmıştır. O hazreti sevenler de meselenin aslını araştırmadan, böyle bir davranışın İslam nazarında çirkin olduğunu, binaenaleyh hacca yayan giden, bütün varlığını ömrü boyunca yirmi kezden fazla olmak üzere fakirlerle bölüşüp; yarısını kendisine ayırıp yarısını da bütünüyle fakirlere ve yoksullara bağışlayan Hz. İmam Hasan (s) gibi mutahhar ve muazzam bir şahsiyetle değil, ayyaş ve gafillerle bağdaşabileceğini göz önünde bulundurmadan söylentilere kanmış, inanıvermişlerdir.

Bilindiği üzere hilafetin Emevilerden Abbasilere geçtiği iktidar değişikliği döneminde İmam Hasan evlatları (Hasaniler), Abbasiler'in saraylarında yer almaktan kaçınmışlardı. Abbasoğulları, hareketin başlangıcında Hasanoğulları'na saygı göstererek onları Kendilerinden daha üstün ve hilafete daha layık görüyormuş gibi davrandılar. Ancak hareket tamamlanıp da hilafeti ele geçirince onlara ihanet ettiler ve kimini katlederek, kimini de zindanlara atarak Hasanoğulları'nın büyük bir çoğunluğunu ortadan kaldırdılar.

Abbasoğulları, politik amaçlarına varmak ve onları tezyif etmek gayesiyle Hasanoğulları aleyhinde yoğun propagandalara giriştiler. İşte o dönemde uygulanmış olan pek çirkin propagandanın biride iftira yöntemi oldu. "Hasanoğulları'nın ceddi ve Peygamber'in (saa) de amcası olan Ebu Talib Müslüman değildi ve Müslüman olmayarak dünyadan göçtü. Bizim ceddimiz ve Peygamberin (saa) amcası olan Abbas ise Müslüman oldu ve Müslüman olarak öldü. Binaenaleyh Hz. Resulullah'ın (saa) Müslüman amcasının evlatları olan bizler, onun kâfir amcasının evlatları olan Hasanoğulları'ndan daha ziyade hilafet makamına layığız!" dediler. Bu yolda çok yoğun propagandalar yapılmış, büyük paralar harcanmış, olmadık hikâyeler uydurulmuştur. Hatta bugün bile Ehl-i Sünnet Müslümanları arasında bu propagandaların etkisiyle Ebu Talib'in kâfirliğine fetva veren bir grup vardır. Gerçi son yıllarda Ehl-i Sünnet âlimleri arasında bu mesele üzerinde araştırmalar yapılmış ve tarihin karanlık sayfalarından biri daha aydınlığa kavuşmuştur. Ancak, taşıyanlar bugün de yok değildir.

Bu iktidar savaşında Abbasoğulları'nın Hasanoğulları aleyhine yaydıkları çirkin söylentilerden bir diğeri de şuydu: "Hasanoğulları'nın ceddi -Hz. Hasan- , babası Ali'den sonra halife oldu. Ancak kendisi eğlenceye ve kadına düşkün birisiydi. Sürekli bir kadın alıp diğerini boşamakla meşguldü. Bunun içinde halifeliği yürütemedi. Amansız rakibi Muaviye'den aldığı yüklüce bir para karşılığında halifeliği Muaviye'ye bırakıp keyfine baktı. Kadının birini boşayıp diğerini almakla günlerini geçirdi...

Sevinerek belirtelim ki asrımızın kıymetli muhakkikleri bu konuya da el atmış ve araştırmalar sonucu bu yalanın da ilk kaynağını bulmuşlardır artık. Söz konusu araştırmalar, bu yalanın ilk kez Mensur Devaneki'nin kadılık makamına tayin etmiş olduğu şahıstan duyulduğunu, bu kadının, bizzat halife Mensur'un emriyle, mezkûr söylentiyi yaymakla görevlendirilmiş olduğunu ortaya koymuştur. Bir tarihçinin de söylediği gibi: "Eğer İmam Hasan kadar kadınla evlenmişse çocuklarının pek az oluşuna ne demeli. İmam (s) kısır olmadığına ve doğum kontrolü, çocuk düşürme., vb. önlemler de o devirlerde mütedavil bulunmadığına göre -iddia edilen birçok evliliğe rağmen- pek az evlada sahip olması neyle açıklanabilir?

Öte yandan, bazı safdil Şia hadisçilerine de şaşmamak elde değil. Bir taraftan "Allah Teâlâ çok boşayıcıları lanetler ve onları düşman bilir " diye Hz. Resulullahtan (saa) hadisler ve mutahhar imamlardan birçok rivayetler nakletmede, diğer taraftan da "İmam Hasan (s) çok boşayıcı bir erkekti" demektedirler. Bu şahıslar neticede şu üçünden birini tercih etmeleri gerekliğini düşünememişler: Ya "Boşanmanın hiçbir sakıncası yoktur ve Allah da fazla boşayıcı erkekleri kınamaz" veya "İmam Hasan (s) çok boşayıcı bir erkek değildi" ya da -neuzubillah - "İmam Hasan, İslam hükümlerine uymuyordu" demeleri ve bu üçünden birinde karar kılmaları gerekirdi. Oysaki bu efendiler hem boşanmanın kınandığı hadislerin sahih olduğunu kabul etmekte, hem imam Hasan'ın (s) manevi ve kudsi makamı karşısında saygıyla eğilmekteler. Hem de bunların her ikisiyle de çelişerek İmam Hasan'ın çok boşayıcılığına dair nakillerde bulunmaktadırlar. Bunları da zerrece eleştirmeden meseleyi kapatıvermektedirler!

Hatta bazıları bu densizliği daha da ileri götürmekte bir beis görmez ve "Hz. Ali (s) de oğlunun bu davranışından rahatsızlık duymazdı. Nitekim bir gün camide halkı uyarıp, oğlum Hasan'a kız vermeyin zira kızınızı boşayıverir, demiş, ancak ahali: Ziyanı yok efendim, biz kızımızı Hz. Resulullah'ın (saa) evladına nikâhlamakla iftihar ederiz; canı isterse nikâhlısını alıkor, istemezse boş ayıverir" demişlerdir." şeklinde sözüm ona nakillerden sıkılmazlar.

Bazıları kızın ve kız ailesinin boşanmaya razı olması halinde onun boşanmanın "çirkinlik ve mezkûr olma" özelliğini ortadan kaldırmaya yeteceğini ve boşanmanın, ancak "tarafların razı olmaması halinde" menfur ve çirkin bir davranış olacağını zannedebilir. Boşanmayı göze alarak beğendiği erkekle bir müddet birlikte yaşamanın tadını çıkarmak isteyen bir kadın içinse boşanmanın hiç de "çirkin" ve "menfur" olmayacağını düşünebilirler.

Ancak, hakikat hiç de böyle değildir. Kız ailesi ve bizzat kızın boşanmaya razı olması, boşanmanın "çirkinlik" ini azaltmış olmaz.. Zira Islam'ın gözettiği gaye aile yuvasının kalıcı ve evlilik bağının sağlam olmasıdır. Eşlerin ayrılma hususunda mutabık olup olmamaları meselenin bu boyutunu pek değiştirmemektedir.

İslam'ın boşanmayı çirkin ve menfur bir hadise olarak tanımış olmasının sebebi sırf kadını gözetmiş ve onun rızasının alınmasını sağlamış olmak için değildir ki akrabalarının ve kadının razı olması halinde boşanmanın çirkinlik ve menfurluğu ortadan kalksın!...

Meseleyi ele alırken İmam Hasan ile ilgili bu noktaya değinmemin sebebi, tarihi bir kişiliğe sahip insana yakıştırılmış tarihi bir iftirayı her zaman ve mekânda tekzib etmeyi bir insanlık görevi

saymamdır. Bunun yanında; Allah'tan habersiz bulunan bazılarının bu çirkin işe yeltenmeleri ve sonra da kalkıp Hz. Hasan'ı (s) öne sürmelerinin mümkün olması cihetiyledir.

Kısacası meselinin tartışma götürmeyen tarafı, İslam nazarında eşlerin boşanmasının "özü itibariyle" çirkin ve menfur olduğudur.

İSLAM, BOŞANMAYI NİÇİN YASAKLAMIŞTIR?

Meselenin bu noktasında "Mademki boşanma bunca çirkin ve menfur bir hadisedir ve Allah Teâlâ da bunu yapanı kendisine düşman bilmektedir, o halde İslam dini boşanmayı neden bütünüyle yasaklamamıştır? " sorusu gündeme gelmekte ve bunun gibi şu sorular da zihinde belirivermektedir: İslam boşanmayı yasaklasa ve sadece muayyen özel durumlarda boşanmayı caiz kabul etse daha iyi olmaz mıydı? Daha açık bir ifadeyle İslam, boşanmayı birtakım şartlara bağlasa ve ancak bu şartların vuku halinde erkeğe boşama hakkı tanımış olsaydı daha yerinde olmaz mıydı? Nitekim eğer böyle olmuş olsaydı, kaçınılmaz olarak adli bir boyutu da olur ve karısını boşamak isteyen bir erkek, gerekli şartların vukuuna binaen önce mahkemeye delil göstermek zorunda kalırdı. Mahkemenin de bu delilleri geçerli ve yeterli bulması halinde karısını boşar, aksi takdirde boşayamamış olurdu...

Esasen "Allah indinde helallerin en kötüsü ve en kınanmış olanı boşamadır" cümlesinden maksat nedir? Boşama eğer helalse kötü değildir; yok, eğer kötüyse o zaman da helal olmaması icap eder. Çirkin ve kötü olmayla "helal" olma, birbiriyle bağdaşmayan kavramlardır.

Bütün bunlar bir tarafa; bir topluluk, (yani mahkeme...vb. adına toplumun temsilcisi durumundaki bir topluluk), İslam nazarında, kınanmış ve çirkin karşılanmış olduğunu söylediğiniz boşanana meselesine, boşanmanın süratle yapılmasını önleyerek erkeği boşanmadan caydırıncaya kadar davayı erteleyip durma veya bu evliliği sürdürebilmenin artık imkansız olduğu teşhisine vararak eşlerin ayrılmasına karar verecek kadar boşanma meselesine müdahalede bulunma hakkına sahip midir acaba?..

* * *

BOŞANMA -3

Konumuzun buraya kadarki bölümünde İslam'ın boşanmayı şiddetle kınadığını, evlilik ahdinin sürmesinden ve devamından yana olduğunu belirterek "Boşanma bu kadar kötüyse İslam onu neden yasaklamamıştır? İslam içki içme, kumar oynama, zulümde bulunma... vb. menfur olan her şeyi yasakladığı halde niçin boşanmayı da yasaklamamış ve bu konuda kanuni bir engel tayin etmemiştir? Hem sonra, boşanmanın çirkin bir helal olması da ne demek? Ne biçim mantıktır bu?! Helal ise ne diye lanetlenmiş ve kınanmıştır? Eğer lanetli bir şeyse o zaman nasıl helal edilmiştir? İslam, bir yandan karısını boşayan erkeğe öfkeli bakışlarla bakarak onu kınayıp yermede, diğer yandan karısını boşamak istediğinde önüne kanuni engeller çıkarmamaktadır. Nasıl iştir bu?!" gibi soruların pekala zihinden geçebileceğini hatırlatmıştık.

Bu soruların gayet yerinde ve makul olduğunu hemen belirtelim. Meselenin püf noktası da buradadır zaten. Evlilik ve karı-koca hayatı doğal bir ilişkidir, sırf sözleşmeye dayalı değil... Tabiatın, bu ilişki için tespit etmiş olduğu özel konum ve kuralları vardır. Evlilik antlaşması, satış, kira, bağış, ipotek, vekâlet... vb. gibi sosyal antlaşmaların tümünden farklıdır, söz konusu antlaşmalar sırf birtakım sosyal sözleşmelerden ibarettir. Tabiat ve içgüdü denilen şeylerin bu sözleşmelerde hiçbir dahli yoktur. Keza tabiat ve içgüdü açısından bunlar için herhangi bir kanun da

va'zedilmiş değildir. Evlilik akdi ise bütün bunlardan farklı olarak taraflar arasındaki özel bir mekanizmaya sahip, doğal bir isteğe dayalı olarak tanzim edilmesi gereken bir antlaşmadır.

Bu cihetle evlilik akdinin, diğer akit ve sözleşmelerde görülmeyen bazı özel kurallar taşıyor olmasına şaşırmamak gerekir.

EVLENME VE BOŞANMA KONUSUNDA FITRATIN KANUNLARI

Medeni toplumun yegâne tabii kanunu hürriyet ve eşitliktir. Bütün sosyal kural ve kararlar bu iki asla, hürriyet ve eşitlik asıllara binaen tanzim edilmelidir, başka bir asla göre değil.. Evlilik akdinde ise bunun tersi bir durum vardır; tabiat, hürriyet ve eşitlik kanunlarına ilaveten başka tabii kanunlar da koymuştur bu hususta… Bu konuda insanın tabiat kanunlarına uymaktan başka çözüm yolu da yoktur. Evlilik gibi boşanma da, her nevi sözleşmeli kanundan önce, tabiatın kendi özünden kaynaklanmış birtakım kurallara dayalıdır. Evlenme hadisesinin başlangıcı ve devamında bu tabiat kanunlarına-ki biz bunların bir kısmından elçiliğe gitme, mihr, nafaka ve özellikle de kadınla erkeğin farkları, başlıklı bahislerimizde söz etmiştik- nasıl uymak gerekiyorsa, hadisenin sona erişi olan boşanmada da bu tabiat kanunlarına öyle uymak gerekir.

Tabiatla inatlaşmaya girmenin hiç bir yararı yoktur. Alexis Carrel'in de deyişiyle: "Hayat ve tabiat kanunları da tıpkı yıldızlar ve gezegenlere hâkim kanunlarda olduğu gibi sert, acımasız, değişme ve mukavemet kabul etmez bir yapı taşırlar."

Evlenme, birlik ve kavuşmadır; boşanma ise bölünme ve ayrılma... Tabiat kadınla erkeğin "eş arama" ve kavuşma kanununu, taraflardan birinin "elde etme" yolunda girişimi ve diğerinin "onun aklını başından alma" yolunda gerilemesi esaslarına dayalı şekilde tanzim etmiştir. Taraflarda birinin duygularını "muhatabın kendisiyle geçirme", diğerinin duygularınıysa "onun kalbini ele geçirme" esasına binaen tespit etmiştir. Evliliği işbirliği ve arkadaşlık münasebetleri üzerine değil, sevgi, beraberlik ve gönül birliği esasları üzerine tesis etmiştir. Aile kurumunu zarif ve nazik türün merkez, güçlü ve haşin türünse bu odak etrafında dönüp duran bir uydu olma temeli üzerine kurmuştur. Dolayısıyla bu kurum ve odağın bölünüp parçalanışını ve bu sistemin dağılmasını da ister istemez birtakım özel kurallara bağlı kılacaktır.

Geçen bahislerimizde bir bilim adamının "Karşı cinslerde arama; erkeğin elde etmek için saldırmasından, kadını da onun ilgisini daha fazla çekebilmek için nazlanıp gerilemesinden ibarettik zira erkek yaratılış itibariyle avcı hayvan gibidir, saldırgan ve olumlu davranır; keza kadın, erkek için kapılması ve başkasına kaptırılmaması gereken bir ödüle benzer. Eş arama bir savaş ve kavgadır, evlilikse fetih ve iktidar." şeklindeki ifadelerini aktarmıştık.

Asıl temeli işbirliği ve arkadaşlığa değil birlik ve sevgiye dayanan bir bağın zorla kurulması veya tahmil edilmesi mümkün değildir. Zorla ve kanun gücüyle iki kişiyi birbiriyle işbirliği yapmaya ve bu işbirliği adalet esası üzerine tesis ederek saygıdeğer görüp uzun yılar boyunca sürdürmeye mecbur etmek mümkündür, Ne var ki, zorla ve kanun gücüyle iki kişiyi birbirini sevmeye, birbirine samimiyet ve yakınlık duymaya, diğeri için fedakârlıkta bulunup onun mutluluğunu kendi mutluluğuymuşçasına istemeye zorlayamazsınız, bu mümkün değildir.

İki kişi arasındaki bu tür bir ilişkinin mahfuz kalmasını istiyorsak; kanuni yaptırımların yanında başka sosyal ve pratik tedbirlere de başvurmamız gerekir.

İslam'ın ilgili kanunlarının bu esas üzerine va'zedilmiş olduğu "evliliğin tabii mekanizması", kadının aile manzumesinde sevilip sayılmasını gerektirir. Binaenaleyh kadın aile yuvası yapısın'^'" ki bu konumunu yitirir ve erkeğin ona duyduğu sevgi ateşi söner, ilgisi bitiverirse aile yapısının

temci esası da bozulup gider. Yani tabii bir birliktelik, yine tabiat hükmü gereğince dağılıverir. İslam nazarında bu, esefle karşılanacak bir vaziyettir. Ancak bu evliliğin temel tabii yapısının yıkılmış olduğunu göre göre kanuni açıdan onu hala canlı ve baki bir yapı olarak da farz edemez. İslam, evlilik hayatının tabii açıdan canlı ve sağlam kalabilmesini sağlamak gayesiyle çeşitli çabalar gösterir ve özel tedbirler uygular. Yani kadının sevilip sayılmasına, erkeğin onu sevip saymasına ve ona karşı ilgi duyup ona hizmette bulunma aşkını sürdürmesine çalışır.

İslam'ın, kadının evde erkeği için mutlaka kendisini süslemesi, yepyeni ve taptaze görünümlerle erkeğinin karşısına çıkması, onun cinsel isteklerini doyurması, bu isteklerine olumsuz karşılıklar vererek onda ukde ve ruhi rahatsızlıklar yaratmaması; diğer taraftan erkeğin de eşine daima sevgi ve ilgi göstermesi, onu sevdiğini söyleyip aşkını dile getirmesi, sevgisini gizlememesi.vb. yolunda kadın ve erkeğe yönelik mükerrer tavsiyeleri., ve cinsel bazların aile muhitiyle mahdut olması, aile dışındaki ortamın cinsel haz alma ortamı değil iş ve çalışma ortamı olarak kabul edilmesi, karı koca ilişkisi dışındaki sosyal ilişkilerde kadınlarla erkekler arasında mutlaka dürüstlük, iffet ve temizliğin hakim olması...vb. gibi öngörmüş olduğu daha nice tedbir ve tavsiyeler hep aile yuvalarının yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesini önlemek ve ailevi birlik ve beraberliğin kalıcılığını sağlamak gayesiyledir.

AİLE HAYATINDA ERKEĞİN TABİİ KONUMU

İslam nazarında bir kadına yapılabilecek en büyük hakaret ve aşağılama, erkeğinin onu sevmediğini söylemiş; ondan artık "uslanmadığını ifade etmesine rağmen kanunun devreye girerek bu kadını zorla erkeğin evinde tutmaya kalkışmasıdır.

Kanun, bir kadını bir erkeğin evinde zorla tutabilir; fakat onu evlilik ortamında hâlâ tabii konumu üzere, yani sevgi odağı ve ilgi merkezi olarak alıkoyamaz. Keza kanun, erkeği, kadına bakmaya, onun geçimini, nafakasını....vs. karşılamaya zorlayabilir; ne var ki onu fedakar konumunu sürdürmeye ve "bir odak etrafında fedakarca dönüp duran" haliyle bulunmaya zorlayacak gücü yoktur...

Bu sebepledir ki, erkeğin aşkının sona erdiği, sevgi ve ilgisinin bittiği yerde evlilik "tabii açıdan" ölmüş demektir.

Meselenin bu noktasında "ya kadının erkeğe duyduğu ilgi ve sevgi sona ererse?... Bu da evlilik hayatının ölmesi mi demek olur, yoksa buna rağmen evlilik yine de sürer mi? Eğer sürerse bunun açıklanması nedir? Kadınla erkek arasında ne tür bir far)c vardır ki erkeğin sevgisinin sonu aile hayatının da sonu demek olduğu halde, kadının sevgisi için aynı şey söylenmesin?... Eğer bunu söylemek mümkünse, yani kadının erkeğe duyduğu sevginin ölmesi halinde evlilik hayatının da ölmüş olacağı kabul ediliyorsa o zaman kadına da erkek gibi boşama hakkı tanımak gerekmez mi?"

Cevap açıktır; aile yuvası ve evlilik bağlarının devamı karşılıklı sevgiye bağlıdır; taraflardan yalnızca birinin sevgisine değil... Ne var ki bu hususta kadınla erkeği farklı psikolojileri vardır; geçmiş konularımızda bilim adamlarının bu konudaki araştırmalarım da aktararak bu farklılığı açıklamıştık. Tabiata, karı koca ilişkisinde kadının sevgisini "erkeğin sevgisine bir tepki ve cevap" türünde belirtmiştir. Kadının gerçek, kalıcı ve asil kadınlık sevgisi; bir erkeğin ona duyduğu sevgi ve saygıya karşılık tepki ve cevap türünde tezahür eden sevgidir. Bu sebeple, kadının erkeğe karşı beslediği sevgi, aslında erkeğin ona duyduğu sevgiden doğar ve bu sevgiye bağlıdır; tabiat, taraflar arasındaki sevginin anahtarını erkeğe vermiştir. Erkeğin onu sevmesi ve ona karşı sadık ve vefa olması halinde kadın da erkeği sevmekle ve ona vefa göstermektedir. Kadın, tabiatı itibariyle kesinlikle erkekten daha vefalıdır. Kadınm vefasızlığının, erkeğin vefasızlığından

kaynaklandığı ve erkeğin vefasızlığının doğurduğu bir tepkime olduğu bilinmelidir. Tabiat, evliliğin iptali anahtarım erkeğe vermiştir; yani erkeğin kadına karşı ilgisiz ve vefasız tavrıdır ki kadım da ilgisizliğe itmekte ve ondan soğumasına sebebiyet vermektedir. Tersine, ilgisizliği" kadından başlaması ise erkeğin ona duyduğu ilgide azalmaya sebep olmamakta, hatta onu daha bir bilemektedir. Bu cihetle, erkeğin ilgisizliği kadının da ilgisiz kalmasına yol açmakta, ancak kadının ilgisizliği böyle bir neticeye sebep olmamaktadır. Erkeğin ilgi ve sevgisinin sona ermesi, aile hayatı ve evliliğin de sonu olurken, kadının ilgisinin sona ermesi evliliğin ölümü değil, iyileşme umudu olan ağır bir hastalık geçirmesi mesabesinde olmaktadır. İlgisizliğin kadından başlaması halinde, erkek akıllı ve vefalı olarsa ona sevgi ve yakınlık göstermek suretiyle kadının ilgisini yeniden kazanabilir. Öte yandan, ürkütmüş olduğu sevgilisinin ilgisini tedricen yeniden kazanabilmek amacıyla onu bir süre kanun gücüyle zorla alıkoymak erkek için hakaret olmadığı ve gururunu incitmediği halde; hami ve aşığım kanun gücüyle ve zorla alıkoymaya çalışmak bir kadın için tahammülü imkânsız bir hakaret ve büyük bir gurur meselesidir.

Ancak bunun; kadının ilgisizliğinin erkeğin ahlâkî fesat ve zulmünün doğurduğu bir netice olmaması halinde geçerli olacağını da hemen belirtelim. Erkeğin zulme başlamış ve kadım da bu zulüm ve eziyet sonucu ona olan sevgisinin yitirilmesi durumunda mesele tabii ki değişir. İleride, bu konumun ikinci bölümünü, yani boşamadan, mertliğe sığmayacak bir şekilde kaçınma" kısmını incelediğimizde buna da değineceğiz. Erkeğe, suiistimalde bulunma ve kadını zulüm ve eziyetle alıkoyma hakkı verilmeyeceğini anlatacağız.

Velhasıl kadınla erkeğin farkı şudur: Erkek, kadının bizatihi şahsına; kadınsa erkeğin kalbine muhtaçtır. Erkeğin kalbi himaye ve sevgisi, kadın için öylesine büyük değer taşır ki onsuz evliliğe tahammül kadının nazarında tamamen imkânsızdır.

BİR BAYAN PSİKOLOGUN GÖRÜŞÜ

Zen-i Rüz dergisinin 113 sayısında Beatris Marıuie adlı Fransız bir hanımın "Annelerin Psikolojisi" adlı eserinden alınma bir makalesi yayınlandı. Derginin belirttiğine göre bu hanım Paris hastanelerinin özel psikolog ve ruh hastalıkları uzmanı, kendisi evli ve üç çocuk annesi..

Bu makalede hamile veya çocuk sahibi bir kadının koca sevgisine duyduğu ihtiyaç pek güzel anlatılmış. Bayan. Psikolog Beatris Marıuie ilgili makalesinde şöyle diyor:

"Bir kadın, yakında çocuk sahibi olacağını hissettiği andan itibaren kendi vücudunu merakla seyretmeye başlar. Hareketlerini izlemeye ve kendi kokusunu almaya çalışır. Özellikle ilk çocuğuna hamileyse.... Onda fevkalade şiddetli bir merak başlar; tıpkı kendisine yabancıymış gibi kendi varlığını keşfetmek ister. Karnındaki minik yavrucağın çıkardığı ilk sesleri duyar duymaz, vücudunun bütün seslerine karşı bütün varlığıyla adeta kulak kesiliverir. Başka bir canlının kendi vücudundaki varlığını hissetmek kadına o kadar büyük bir neşe ve mutluluk verir ki giderek yalnız kalma eğilimi artar ve dış dünyayla irtibatlarını koparır; henüz dünyaya gelmemiş olan ufaklıkla yalnız kalmak istemektedir...

Erkekler, hanımlarının gebelik döneminde oldukça önemli vazifelerle yükümlüdürler, ne var ki genellikle bu vazifelerini ihmal etmektedirler. Müstakbel annenin, kocasının onu anladığını, sevdiğini ve desteklediğini hissetmeye ihtiyacı vardır. Aksi takdirde karnının şişmeye başladığını, güzelliğinin zarara uğradığını, midesinin bulandığını ve doğumdan korktuğunu görünce kocasını suçlayacak ve kendisini hamile bırakmış olduğu için bütün bu rahatsızlıklara onun sebep olduğu kanaatine varacaktır... Erkek, hanımının gebe olduğu günlerde, her zamankinden daha ziyade onun yanında olmakla mükelleftir. Evin hanımı ve çocuklar sevinçlerinden, hüzün ve dertlerinden ona bahsedebilmek için sevgi dolu bir babayı yanı başlarında görmek isterler.

Konuşmalar anlamsız ve yorucu olsa bile hamile kadın, kendisiyle, bebeği hakkında konuşulmasını ister, buna ihtiyacı vardır. Bir kadının bütün gurur ve övüncü anne olmasındadır. Binaenaleyh kocasının, yakında dünyaya gelecek bebeğe karşı ilgisiz olduğunu hissedecek olursa bu gurur ve övünç, yerini hakaret duygusuna bırakacak, kadın "kendisinin hiçbir şeye yaramayan bir fazlalık" olduğu zannına kapılacaktır. Neticede anne olmaktan nefret edecek ve hamileliği bir "koma hali" olarak görecektir artık. Bu halde bulunan kadınların doğum sırasında daha fazla ağrı duydukları ve doğum sancısına çok daha güçlükle tahammül ettikleri bugün ilmi olarak anlaşılmıştır. Ana-evlat ilişkisi ikili bir ilişki değil; ana-evlat-baba bu üçlüden ayrılmış olması (boşanma) halinde bile annenin iç dünyasında, onun hayalleri ve analık duygularında pek önemli bir rol oynamaktadır..."

Evet, hem bir psikolog, hem de bir ana olan bayanın tespit ettiği görüşler özetle bunlar...

DUYGU ÜZERİNE KURULU BİR YAPI

Şimdi şu soru üzerinde biraz dikkatlice düşünmeye çalışalım: Başka varlığın kalbi, ilgi ve duygularına, onun himaye ve sevgisine bunca ihtiyaç hisseden; her şeye ancak onun sevgi ve ilgisinin desteğiyle tahammül edebilen, bu sevgi ve ilgiyi yanında hissetmediğinde çocuğu bile kendi nazarında bütün anlamını yitiriveren; bir başkasının sadece varlığına değil, aynı zamanda onun kalbi ne ve duygularına da bunca ihtiyacı olan bir varlığı kanun gücüyle öteki varlığın -erkek- yanında kalmaya zorlayabilmek nasıl mümkün olabilir?.

Bir yandan erkeklerin eşlerine karşı sırf şehevi duygulanın tahrik edici ve onları eşlerinden soğutan sebepleri artırmamız, şehvetperestlik ve zevkine düşkünlük zeminini günden güne çoğaltmamız; diğer yandan da kadınları kanun zoruyla kocalarının yanında tutmaya, kocalarım onlara tahmil etmeye çalışmamız yanlış olmaz mı? İslam, erkeğin pratik olarak kadını sevmesini, eşine ilgi duymasını sağlayacak bir yol koymuştur ortaya; İslam, kadını erkeğe zorla asla kabul ettirmek istemez...

Genel olarak sevgi, ilgi ve samimiyetin var olduğu ve bunların işin esas ve temeli olarak kabul edildiği bir yerde kanuni zorlama söz konusu olmamaktadır. İşlerin sevgi ve samimiyetle yürüdüğü bir yerde teessüften söz etmek muhtemel ve mümkün olsa dahi zorlama, cebr ve mecburiyetten söz etmek kabil değildir.

Bunu bir örnekle açıklamaya çalışalım: Bilindiği gibi cemaat namazında namazı kıldıran imamın adil olması, cemaatin de onun adil olduğuna inanması cemaat namazının şartlarından biridir. Binaenaleyh imamla cemaat arasındaki irtibat, imamın adaletiyle cemaatin tam bir ihlâsla ona güven, saygı ve sevgi duyması esasına dayanır. Bu ilişki ve birliğin temel kuralı kalp ve duygulardır-Bu sebeple de böylesi bir ilişki ve beraberlik "zorlama kabul etmez" bir yapı taşır; yani mesela, kanun bu ilişkinin devam ve kalıcılığını garantileyemez. Cemaatin imama duyduğu güven sarsılır, ihlâs kaybolur ve ona karşı sevgi ve samimiyetleri kalmazsa cemaat bu tutumunda ister haklı, ister haksız olsun cemaatle imam asındaki ilişki tabiatıyla bozulmuş, ortadan kalkmış olacaktır. Bu durumda imam adalet, takva ve şer'i salahiyetin en ileri derecelerine sahip bir mü'min olsa bile cemaati arkasında namaz kılmaya, namazda kendisine uymaya zorlayamaz. Bir cami imamının "Halk bana niçin saygı göstermiyor, neden bana inanmıyor, ne diye bana güvenip de ardımda namaz; kılmıyor?" diye dilekçe yazıp adliyeye şikâyette bulunması kadar komik bir şey olamaz. Bilakis cemaati ona uymaya zorlamak bir cami imamına yapılabilecek en büyük hakarettir.

Temsilci adaylarıyla seçime katılanlar arasında da buna benzer bir ilişki vardır, bu da sevgi ve güven esaslarına dayanan bir irtibattır. Kalp ve duygular bu irtibatın vazgeçilmez gereklerini teşkil ederler. Halk, seçeceği temsilcilere güvenmeli ve onlara inanıyor olmalıdır. Bu sebepledir ki bir halk, bir adayı seçmeye zorlanamaz; aday ne kadar iyi ve aranan şartlara haiz olursa olsun; halk onu

seçmemekle her ne kadar bariz bir hata yapmış olursa olsun; halkı bu adayı seçmeye zorlayabilmek mümkün değildir ve bu yapılmamalıdır. Zira oy verme ve seçimin ruhuyla "zorlama" bağdaşmaz, böyle bir şahsın, bütün şartlara haiz olduğuna dayanarak "ben şöyleyim, ben böyleyim.... bütün şartlara da haizim, o halde halk ne diye beni seçmiyor?! "diye kalkıp mahkemeye şikâyette bulunması abestir.

Bu gibi durumlarda yapılması gereken, doğru teşhiste bulunabilmesi için halkın düşünce düzeyini yükseltmektir. Halka sıhhatli bir eğitim ve öğretim hizmeti verilmelidir; böylece dini farizasını yapmak istediğinde gerçek "adil" leri bulabilir, saygıyla onlara uyabilirler; keza sosyal farizalarını yerine getirmek istedikleri zaman kendi irade ve meyilleriyle salahiyet sahibi, iş bilir şahısları seçebilir, onlara oy verebilirler. Nitekim bu durumda halk bir süre sonra fikir değiştirir ve başka bir şahsa doğru yönelirse, üstelik bu yaptığı tamamen yanlış dahi olsa da; üzülmek ve teessüfte bulunmak söz konusu edilemeyecektir.

Ailevi farizalar da tıpkı bu sosyal ve ibadi farizalar gibidir; O halde bilinmesi gereken husus İslam'ın aile hayatını tabii bir topluluk olarak gördüğüdür. Bu tabii topluluk için muayyen ve özri bir mekanizma öngörmüş olduğudur. Bu mekanizmaya göre hare ket etmeyi vazgeçilmez bir gereklilik olarak kabul ettiğidir.

İslam'ın en büyük mucizesi böyle bir mekanizmayı teşhis etmiş olmasıdır! Batı dünyasının ailevi müşkülatların üstesinden gelememiş olmasını ve bu müşkülatların orada günden güne ar: makta oluşununsebebi işte bu noktaya dikkat edilmeyişidir. Ancak, sevinerek belirtelim ki ilmi çalışmalar bu gerçeği gün ışığına çıkarmaya başlamış durumdadır. Ben batı dünyasının İslam':; ailevî meselelerle ilgili prensiplerini ilmin ışığı altında tedriçti kabul edeceğini, şu güneşi görür gibi şimdiden görmektedir Ancak, İslam'ın asil, metin ve nurlu düsturlarıyla, bugün İslami düstur adına halk arasında geçerli hale getirilmiş olan prensip ve uygulamaları aynı şeyler olarak görmediğim hemen belirteyim...

AİLE YAPISINI SAĞLAM VE KALICI KILAN, EŞİTLİĞİN ÖTESİNDE ŞEYLERDİR

Bugün batı dünyasının kendisini ona "vurgunmuş gibi gösterdiği" şey "eşitlik" tir.. Hâlbuki İslam, eşitlik meselesini ondört yüzyıl önce halletmiş durumdadır. Özel bir düzen ve yapısı olan aile meselelerinde, eşitliği aşan, onun ötesinde bir şey mevcuttur. Tabiat, medeni topluluklarda sadece eşitlik kanununu va'zedip gelmiştir; ancak aile topluluklarında eşitlikten başka kanunlar va'zetmiştir. Ailevi ilişkilerin tanzimi için tek başına eşitlik yeterli değildir. Tabiatın, aile toplulukları için koymuş olduğu diğer kanun ve kaideleri de bilmek ve bunları da tanımak gerekir.

FESATTA EŞİTLİK

"Eşitlik" kelimesi yerli yersiz kullanılıp telkin edile edile ne yazık ki gerçek özelliğini yitirivermiştir. Günümüzde bu kelime kullanılırken "eşitlik" ten, "hukuki eşitlik" anlamının kastedildiğini düşünebilen pek az olmaktadır. Eşitliğin belli bir konuda tahakkuku halinde -mefhum ve nitelik itibariyle de- her şeyin yolunda olacağı şeklinde bir zan uyanmıştır günümüzde. Meselinin bu boyutundan tamamen gafil olanlara göre mesela, geçmişte erkekler kadınlara zorbalık taslıyorlardı, ancak bugün de kadınlar erkeklere zorbalık taslayabilmektedirler; o halde mesele halledilmiştir. Zira "zorbalıkta bulunma" hususunda eşitlik sağlanmıştır!... Veya mesela, geçmişte evliliklerin % 10'u erkekler tarafından olmak üzere boşanmayla sonuçlanıyordu. Ancak bugün dünyanın bazı yerlerinde evliliklerin % 40'ı boşanmayla sonuçlanmakta ve oran böyle gerçekleşmektedir. O halde bunu kutlayabilir, bayram edebiliriz şimdi. Zira tam bir eşitlik sağlanabilmiştir artık!...Eskiden, eşine ihanette^ bulunun taraf erkekti; yani sadece erkekler iffet ve

takvaya önem vermiyorlardı. Bugünse, hamdolsun(!)kadın]ar da eşlerine ihanet edebiliyorlar; onlar da iffet ve takvayı önemsemeyebiliyorlar şimdi. Eh, bundan iyisi can sağlığı!.. Farklılığa ölüm! Yaşasın eşitlik!.. Eskiden gaddarlık ve acımasızlığın semboli erkeklerdi; şirin şirin yavruları, iyi bir eşleri olduğu halde eşlerini terk edip çoluk çocuğu bir başına bırakarak yeni sevgililer peşine gidiyorlar- Hâlbuki bugün, çoluk çocuk sahibi yılların evli kadınları bile herhangi bir dans partisinde herhangi bir erkekle tanışma sonucu yıllar süren evliliği bir kalemde silip atabilmekte, tam bir acımasızca ve gaddarlıkla çoluk çocuğunu yüzüstü bırakıp yuvasını terk ederek zevklerini sürebilmektedirler... Oh ne alâ!.. Kadınla erkek asındaki mesafe kapanmış ve "eşitlik" sağlanmış oldu baksanıza!...

Toplumun bitmek tükenmek bilmeyen yaralarını sarmak kadınla erkeğin zaaflarını ıslah edip gidermek ve aile yapısını sağlamlaştırmak yerine her geçen gün aile temellerini daha bir sarsıp daha fazla yuvalar yıkmamıza sebebiyet veren şey işte bu bozuk düşünce tarzıdır!... Bir de kalkmış "Hamdolsun bu günlere.. Ne de olsa eşitliğe doğru ilerliyoruz canım..." diye tepinip dans edilmede...

Oysaki eşitlik adı altında oynanan bu oyunda; fesat, sapıklık, gaddarlık ve acımasızlıkta kadınlar erkekleri çoktan geride bırakmış ve kupayı(!) kazanmayı garantilemiş görünmektedirler.

Bahsimizin buraya kadarki bölümünde; boşanmayı menfur ve çirkin bulduğu halde İslam'ın boşanmaya karşı neden kanuni bir engel koymadığı; "çirkin helal" in ne anlama geldiği ve "helal" bir-şeyin aynı zamanda nasıl "çirkin ve menfur olabileceği" açıklanmış oldu.

BOŞANMA -4

İslam'ın boşanmaya menfi nazarla baktığı, aile yuvasının yıkılmasını hoş karşılamadığı, boşanmayı "düşman" telakki ettiği yukarıda belirtildi. İslam yuvaların yıkılmaması için ortaya türlü sosyal ve ahlaki tedbirler koyduğu, boşanma hadisesinin vuku bulmasını önleyebilmek gayesiyle kanuni cebir ve zorlamadan başka her yola başvurup her silahı kullandığı noktaları, konumuzun buraya kadarki kısmında açıklığa kavuşmuş oldu.

İslam'ın; erkeği boşamadan caydırmak gayesiyle kanunî silahı ve zora başvurulmasına ve kadının koca evinde kalabilmesinin kanuni zorlamayla sağlanmasına karşı olup bu tavrı benimsemeyişinin sebebi; bunu bir aile atmosferinde kadının taşıması gereken konum ve mevkiye aykırı bulmasıdır. Zira İslam nazarında evlilik hayatının temel prensibi hissiyat, sevgi ve samimiyet; bunları özümleyerek yeri geldiğinde çocuklarına vermesi ve onları sevgi ve şefkatle doyurması gereken taraf da kadındır. Kocanın kasına ilgi göstermeyişi ve ona karşı kocalık duygularını yitirişi, aile atmosferini soğuk ve karanlık bir hale sokar. Zira bir kadının çocuklarına beslediği annelik duygulan bile büyük ölçüde eşinin bir koca olarak ona beslediği duygulara bağlı olmaktadır. Görüşlerinin bir kısmına geçen bölümde yer verdiğimiz Fransız bayan psikolog Beatris Mariuie'nin de deyişiyle: "Annelik duyguları sadece içgüdüsel değildir; yani bir annenin, çocuklarına karşı hiçbir durumda artmayan ve azalmayan kesinlikle değişmez ve sabit birtakım duygular taşıdığı sanılmamalıdır. Kocasından gördüğü ilgi, sevgi ve şefkat; kadının annelik duygulan üzerinde çok önemli etkiler bırakır."

Kısacası kadın, çocuklarına sevgi ve şefkat verebilmek, onları şefkate doyurabilmek için kocasından sevgi, yakınlık ve ilgi görmelidir. Bir ailede erkek, sıradağlara benzer; kadın pınar, çocuklar da çiçek gibidir. Pınar, dağlardan yağmur alıp onu özümlemelidir ki çiçeklere billur sular verebilsin, ortalığı yeşilliğe boyayabilsin... Dağlardan yağmur inmez, toprak susuz ve çorak kalırsa pınar kuruyacak, çiçekler solup dökülecektir elbet...

O halde dağların, bayırların ve ovaların yeşerip hayat bulması nasıl dağlarda kümelenen bulutlardan yağacak yağmurlara bağlıysa, aile hayatının devamı da erkeğin kadına besleyeceği sevgi ve şefkat duygularıyla hayat bulur...

Erkeğin kadına karşı taşıdığı duygular aile hayatının ruhunda bunca etkin iken, kanunu erkeğin aleyhine bir silah ve kırbaç olarak kullanabilmek mümkün müdür?

İslam "mertliğe sığmayan" boş amalara karşıdır; yani bir erkeğin evlilik akdine imza attıktan ve müstakbel eşiyle bir sür müşterek bir hayat sürdürdükten sonra başka heveslere kapılarak, eşini yüzüstü bırakıp gitmesine şiddetle karşıdır. Ancak İslam'a göre çözüm yolu "mertlik nedir bilmeyen böyle bir erkeği" karısıyla birlikte olmaya zorlamak da değildir. Bu tür bir "birliktelik" aile hayatının tabii kanununa aykırıdır.

Kanun gücüyle ve mahkeme cebriyle kocasının evine geri döndürülen bir kadının bu evi askeri açıdan işgal edebilmesi mümkündür. Ancak bu evin "hanımı", kocasından aldığı sevgi ve ilgiyi şefkate çevirip çocuklarına aktaran damarı durumundaki "anne" si olması imkânsızdır artık... Keza bu durumdaki bir kadının sevgi ve ilgiye ihtiyaç duyan vicdanının tatmin ve rızaya kavuşması da mümkün olmayacaktır.

İslam, namertliğin ve namertçe boşamaların ortadan kalkması ve erkeklerin erkekliğe sığar ve mertliğe yaraşır bir şekilde hanımlarını ağırlayıp onlarla hoşça geçinmelerini sağlamak için ziyadesiyle çaba sarf eder. Ne var ki kadını "namert bir erkeğin yanında zorla tutma" yı ne bir kanun koyucu olarak kendisine, ne de aile yuvasının merkezi ve duygular arası köprüsü durumundaki kadına yakıştırmaz.

İslam'ın yaptığı, balı ve batı hayranlarının yapmış ve yapmakta olduklarının tam karşı noktasında yer alır. İslam namertlik, vefasızlık, sadakatsizlik ve şehvetperestliğe sebep olan unsurlara karşı şiddetle savaşır, fakat hiçbir zaman kadını bir "namert ve vefasız" a zorla yamama yoluna gitmez. Batılılarsa hem erkeğin n^' mert, vefasız, kadın düşkünü ve şepvetperest olmasına yol açan sebepleri günden güne artırmakta; hem de kadını namert, vefasız şehvetperest erkeğe zorla yamamaya çalışmaktadır...

Namert erkekleri hiç bir zaman eşlerini alıkoymaya zorlayıp onlara bu hususta karar hürriyeti tanıyan; ancak insanlık ve mertlik ruhunu diri tutabilmek gayesiyle elinden gelen hiçbir şeyi de esirgemeyen İslam'ın pratikte "mertliğe aykırı boşanmalar" ın önemli ölçüde azalmasına yardımcı olduğunu; buna karşılık bu tür meselelere önem dahi vermeyen ve bütün mutlulukları ancak kaba kuvvet ve süngü ucundan bekleyenlerinse bu alanda çok az bir oranda başarı sağlayabildiğini görmekteyiz.

Geçimsizlik ve News Week dergisinin deyişiyle "gününü gün etme" maksadıyla kadınların başvurusu üzerine vuku bulan boşanmalar bir yana dursun; erkeklerin şehvetperestlikleri sebebiyle gerçekleşen boşanma vakıaları da bizim buradakinden daha fazladır.

AİLEVÎ BARIŞ, TABİATI İTİBARİYLE DİĞER BARIŞLARDAN FARKLIDIR

Kadınla erkek arasında barışın hâkim olması gerektiği tartışılmaz bir zarurettir. Ancak, evlilik hayatına hâkim olması gereken barış; iki iş arkadaşı, iki ortak, iki komşu veya komşu iki devlet arasında var olması gereken barıştan çok farklıdır.

Karı-koca hayatına hâkim olması gereken barış, ana-babayla evlatlar arasında var olması gereken barış gibidir. Bu ise fedakârlık, feragat, birbirinin kaderini paylaşma, ikilik duvarlarını

yıkma, onun mutluluğunu kendi mutluluğu olarak kabul etme, onun dertleriyle kendi derdiymişçesine ilgilenmeyle özdeş bir barıştır.

İki iş arkadaşı, iki ortak, iki komşu veya sınır komşusu iki devlet arasındaki barıştan farklı bir barıştır bu...

Söz konusu barışlar, taraflar arasında "saldırmazlık" ve "bir birinin haklarına ve sınırlarına tecavüzde bulunmama" şartlarından ibarettir. Hasım iki devlet arasındaysa "silahlı barış" bile kâfi gelmektedir. Üçüncü bir güç müdahalede bulunur ve hasım iki ülke arasındaki sınırlara yerleşerek tarafların çarpışmasına engel olursa barış sağlanmış olmaktadır. Çünkü siyasi barışın "saldırmazlık" ve "tecavüzde bulunmama" dışında bir anlamı yoktur zaten.

Ailevi barışsa siyasi barıştan farklıdır. Ailevi barışta "saldırmazlık" antlaşmasında bulunmak ve birbirinin haklarına tecavüz etmemek yetmez.

Silahlı barış kuvvetleri burada hiçbir işe yaramaz.

Bunların çok ötesinde ve çok daha esaslı şeylere ihtiyaç vardır bu barışta... Ana-babalarla evlatlar arasında "saldırmazlık" tan öte bazı şeylere gerek olduğu gibi; burada da ruhlar arası bir birlik, beraberlik ve bütünleşme tahakkuk bulmalıdır. Ancak, batı dünyası, tarihi -ve muhtemelen bölgesel- bazı faktörler sebebiyle duygu ve hissiyat denilen şeye -hatta aile atmosferinde bile- maalesef yabancı durumdadır. Batılı için ailevi barışla siyasi veya sosyal barış arasında hiçbir fark yoktur. Batılı, sınırlara silahlı barış kuvvetleri yığmak suretiyle iki ülke arasında barışı sağladığı gibi, kadınla erkek arasına da adliye gücünü koyarak barış sağlamak istemektedir.

Oysaki aile hayatının temeli, aradan sınırların kaldırılması esasına, ayrılık ve gayriliğin tamamen kaldırılmasına, vahdete ve "bir" lige dayanır... Batılı henüz bunun farkında değildir...

Batı hayranları, batılıları ailevi hususlardaki yanlışlıkları cihetiyle uyaracak ve kendi -doğunun- değerleriyle öğünecekleri yerde onların rengine bürünebilmek ve onlara benzeyebilmek için öylesine bir telaş içindedirler ki kendilerini bile unutuvermişlerdir. Ancak bu kendine yabancılaşma çok sürmeyecektir... Doğunun kendi kimliğini bularak boynundaki batı esaret zincirini parçalayarak kendi hür düşünce ve kendi hür hayat felsefesiyle yaşamayı tercih edeceği gün yakındır...

Meselenin bu noktasında iki konuyu önemle hatırlatmakta fayda var.

İSLAM, BOŞAMADA CAYDIRICI HER (MEŞRU) FAKTÖRÜ OLUMLU KARŞILAR

1- Önceki konularımızı mütalaa eden bazılarının, bizim, erkeğin boşama kararına hiçbir müdahalede bulunulmaması, eşini boşamaya niyetlenen bir erkeğin önüne hiçbir engel çıkarılmayarak yolun "bütünüyle" ona açık bırakılması gerektiğini düşündüğümüz şeklinde yanlış bir zanna kapılabilirler.

Hayır... Biz böyle düşünmüyoruz. Söz konusu konularımızda de İslam'ın, yalnızca kanuni zorlama ve cebir konusundaki görüşünü aktardık ve kanundan "erkeğin önüne dikilen bir engel" peklinde istifade edilmemesini vurguladığını belirttik. Ancak, bu asıl dışında İslam, erkeği boşanmadan caydıracak meşru her girişimi olumlu karşılar. Nitekim İslam boşanmayı, kasten birtakım kaide ve şartlara bağlamıştır ki bunlar tabiatıyla boşanmayı ertelemekte ve genellikle de "vazgeçme" yle sonuçlanmasını sağlamaktadır.

İslam, boşanma konusunda, şahitler ve diğerlerine, erkeği boşamadan vazgeçirmeye çalışmalarım tavsiye etmekle kalmamış; iki adil şahit huzurunda yapılmayan boşanmanın geçerli olmayacağını da bildirmiştir. Yani boşanma sırasında orada olması gereken iki adil şahıs, adalet ve takva sahibi oldukları cihetiyle eşlerin usanmadan vazgeçmesi ve kan koca arasında yeniden sevgi ve samimiyet bağlarının oluşabilmesi için ellerinden geleni yapacaklardır.

Ancak boşanma sigasını okuyan mes'ul şahsın bunu, bunları eşleri ömründe bir kez dahi görmüş olmayan ve sadece boşanma sırasında bir kez onların ismini duyabilen adil(?) şahısların huzurunda yapması şeklindeki bugünrevaçta olan uyguların, İslam'ın maksat ve muhtevasıyla uzaktan yakından hiçbir alakası olmadığını da hemen belirtelim.

Bilindiği üzere boşanmanın bugün revaçta olan uygulama tarzına göre boşanma sığasını okuyan mes'ul şahıs, bunu kendi bulduğu -ve genellikle de boşanan tarafları tanımayan- iki adil(?) şahsın huzurunda yapmakla ve onlarda sadece tarafların isminde muttaki olmaktadır ."Zevç Ahmed, zevcesi Fatıma... Zevç tarafından vekâlete zevceyi huzurunuzda boşadım" der. Ancak bu Ahmed ve Fatıma adlı şahıslar kimlerdir? Şahit olarak boşanma sığasını, dinleyen bu iki adil(?) şahıs onları bir kez olsun görmüş müdür acaba?! Bir gün gelir de aynı şahıslara yine şahitlikte bulunmaları gerekirse, onları gördüklerinde tanıyabilecek ve "Bunlar bizim huzurumuzda boşanmışlardır" diyebilecekler midir?

Tabii ki hayır!..

O halde ne biçim şehadettir bu?!

Her neyse erkeklerin boşanmadan vazgeçmesini sağlayabilecek faktörlerden biri de söz konusu "adiller" in varlığıdır (tabii ki yukarıda da belirtildiği üzere İslamî olan doğru usulüyle...). İslam eşler arasındaki ahd ve bağın başlangıcı olan evlenme akdinde iki adil şahsın bulunmasını şart koşmamış, zira pratikte bir hayır işin ertelenmesine sebep olabilecek faktörün devreye girmesini istenil' mistir. Ancak boşanmada, yolun sonu olduğu halde, iki adil şahidi şart görmüştür.

Aynı şekilde İslam, kadınların aybaşı rahatsızlığını evlenme akdinin vukuuna engel kılmamış, fakat boşanmayı engelleyici sebepler arasında saymıştır. Hâlbuki bilindiği üzere aybaşı rahatsızlığı, eşlerin cinsel birleşmesine mani olduğu için daha ziyade evlenmeyle alakalı bir hadisedir, boşanmayla değil... Zira boşanma, ayrılığın söz konusu olduğu bir devredir ve eşler için bu devrede herhangi bir ilişki zaten söz konusu değildir. Meseleye bu açıdan bakarsak aybaşı rahatsızlığının boşanmaya değil evlenme akdine engel bir faktör olarak ele alınmasının daha uygun olacağı akla gelecektir. Zira daha henüz birbirine kavuşmamış olan yeni evlilerin aybaşı halinde birleşmeden uzak durmak kaidesine riayet etmemeleri ihtimali söz konusudur. Hâlbuki boşanmada bunun tam tersi bir ortam vardır. Eşler zaten ayrılmaktadırlar ve ilk bakışta aybaşı rahatsızlığıyla alakasızmış gibi görünen bir vaziyet vardır. Ancak, İslam dini prensip olarak "ayırmak" tan değil, "kavuşturmak" tan, "ayrılık" tan değil, "birleştirmek" ten yana olduğu için aybaşı rahatsızlığını boşanmayı engelleyici sebepler arasında saymış, fakat evlilik akdini engelleyici bir sebep olarak kabul etmemiştir. Hatta bazı durumlarda boşanma sığasına izin vermek için üç ay "tarabbus" etmeyi [24] şart koşar.

Bunca engel ve caydırıcı faktörlerden maksadın, boşanma kararının alınmasına neden olan rahatsızlıkların unutulması, sinirlerin yatışması ve eşlerin tekrar bir araya gelmesinin sağlanması olduğu ortadadır.

24- *Ar. Bekleme, tedirginlik ve endişe içinde bekleyiş -çev.-*

Üstelik kerahetin erkekten gelmesi ve boşanmanın "ric'i" [25] olarak vuku bulması durumunda İslam dini "iddet" denilen Muayyen bir vakit belirlemiş, erkeğe mühlet tanımıştır; bu mühlet zarfında erkek rücuda bulunabilir.

İslam evlilik, iddet ve çocukların bakımıyla ilgili bütün masrafları erkeğe yüklemek suretiyle erkek için boşanmayı pratik bir engel olarak ortaya çıkarmıştır. Karısını boşayıp başka bir kadınla evlenmek isteyen bir erkek birinci karısının nafakasını ödemeli ondan dünyaya gelmiş olan çocukların bakım masraflarını karşılamalı, öte yandan yeni evleneceği eşine mihr ödeyip onun ve ondan, dünyaya gelecek çocukların geçim masraflarını da üstlenmelidir.

Bütün bunlara bir de annesiz kalan çocukların bakımı eklenince boşanmanın yarattığı manzara erkek için dehşetengiz bir şey olmakla ve kendiliğinden, boşanma kararını önleyici bir faktör durumuna gelmektedir.

Bütün bunlar bir tarafa; İslam, aile yuvasını yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya geldiği yerde hemen bir "aile mahkemesi" kurulmasını ve bir "hakemler heyeti" teşkil edilmesini zaruri görmüştür. Kadın ve erkeğin ailesinden - veya tarafından- birer temsilci seçilir ve bunlar tarafların problemlerini görüşüp halletmekle görevlendirilirler. Söz konusu hakemler, tarafların ıslahı için ellerinden gelen gayreti sarf eder, aradaki anlaşmazlıkları giderirler ve eğer daha önceden kadınla ve erkekle yaptıkları meşveretler sonucu eşlerin ayrılmasını doğru bulurlarsa, ayırırlar. Tabii burada, kadınla erkeğin aile fertleri arasında bu hakemliği yapabilecek hassaya sahip kişiler varsa, aileden olmayanlara tercih edilirler, bu, Kur'an-ı Kerim'in Nisa-35'te buyurmuş olduğu nass'ıdır:

"-Kadın ile kocanın- aralarının açılmasından korkmanız, bu durumda erkeğin ailesinden bir hakem, kadının da ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar -arayı- düzeltmek isterlerse, Allah da aralarında başarı sağlar. Şüphesiz, Allah, bilendir, haberdar olandır."

Keşşaf tefsirinin yazarı, ayette geçen "hakem" kelimesinin tefsiri hususunda şöyle der: "Hakem olarak seçilecek şahıs güvenilir, kuvvetli bir mantık ve beyan gücüne sahip olmalıdır, ıslah ve hakemlik için münasip ve bu işe layık görülen biri olmalıdır. Bu hakemlerin öncelikle kadın ve erkeğin yakın akrabalarının arasından seçilmesi sebebi, eşlerin akrabalarını, tanıyor ve müşküllerine aşina bulunuyor oluşudur; üstelik onlar akraba oluşları cihetiyle, çiftin arasını bulmayı bir yabancıdan daha ziyade arzu ederler. Öte yandan eşler- sırlarını kendi akrabalarına daha rahat açarlar; bir yabancıya söylemekten kaçındıkları problemlerini kendi yakınlarına söylemekte sakınca görmezler.

Bu hakemler heyetinin teşkilinin farz mı yoksa müntahap mı olduğu hususunda ulema muhtelif görüşler beyan etmektedir. Araştırmacılar, bunun farz olduğunu ve devletin görevi sayıldığını söylüyorlar Şehid Sani, Mesali'nde yukarıda anlatıldığı şekliyle hakemliğin farz olduğunu ve devlet mesullerinin daima bu usûl üzere yürümekle mükellef bulunduğuna dair sarih fetva vermiştir.

El-Menar Tefsirinin yazan Seyyid Muhammed Reşid Rıza, hakemliğin farz olduğuna dair görüşünü belirttikten sonra ulemanın bu konudaki "farz mıdır, müstehap mıdır?" şeklindeki cidalini eleştirerek şöyle der; "Hâlihazırda Müslümanlar arasında bu prensip uygulanmamakta ve insanlar onun sayısız faydalarından mahrum bulunmaktadırlar. Her gün sayısız boşanmalar vuku bulmakta aileler ihtilaf ve ayrılık tohumlarıyla parçalanmakta, ne var ki Kur'an-ı Kerim'in nassı olan

---

25- *İslami fıkha has bu terimi orijinal haliyle, yani İslâmî haliyle vermeyi doğru buldum. Lügat olarak "geri dönebilir" anlamına gelen terim, hulle merhalesine varmamış, tarafların yeniden visali mümkün olan bu boşanma dönemlerindendir; talâk-ı rec'i denilen bu boşanmada "rücu" edip yeniden birleşmenin özel, ancak kolay şartlar vardır* -çev.-

hakemlik aslı her nedense bir türlü yürürlüğe sokulmamaktadır. İslam uleması bütün vaktini bu işin farz mı yoksa müstehap mı olduğu yolunda tartışma ve muhasebeye harcamaktadır. Bir türlü birisi kalkıp ta "Farz veya müstehap... Velhasıl doğru olduğu aşikar olan şu işi pratiğe geçirme yolunda neden bir adım atmıyorsunuz?!" demiyor... Ne diye bütün enerjimizi tartışıp konuşmaya harcıyoruz? Bu prensip pratikte uygulanmayacak ve insanlara hiçbir faydası dokunmayacaksa; farz olmuş müstehap olmuş, ne fark eder?!

Şehid Sani, eşler arasındaki ihtilafları giderebilmek için hakemlerin erkeğe tahmil etme hakkına sahip oldukları bağlayıcı, şartlar konusunda şöyle der: "Mesela hakemler, kocayı, karısını, falan şehir veya filan evde yaşatmaya mecbur bırakabilir veya mesela annesini ya da -varsa- diğer karısını, ayrı bir odada da olsa onunla aynı evde bulundurmamak veya karısının, zimmetine geçirmiş olduğu mihrini ona peşinen ödemek, ya da mesela karısından eğer borç almış ise borcunu derhal ödemekle yükümlü kılabilirler?"

Kısacası, erkeğin karısını boşama kararını ertelemesine yardımcı olacak her girişim, İslam nazarında doğru ve makbuldür.

Binaenaleyh daha önceki konularımızda "Topluluk, yani mahkeme veya topluluğun temsilcisi durumundaki şahısları kocanın, İslam'da şiddet kınanmış olan boşama kararını geciktirebilecek bir şekilde boşanma hadisesine müdahale hakkına sahip midir?" şeklinde gündeme getirmiş olduğumuz sorunun cevabı burada açıkça ortaya çıkmaktadır: Evet, söz konusu heyet veya mahkeme bu hakka sahiptir. Zira boşanma konusunda alman kararların hepsi, evlilik hayatının artık gerçekten ölmüş ve taraflar arasında hiçbir vuslat imkânının kalmamış olmasından kaynaklanmamaktadır. Başka bir deyişle erkeğin boşanmaya karar vermiş olması her zaman ille de erkeğin kadına duyduğu sevgi duygusunun artık son^ erdiği, kadının aile içindeki tabii konum ve değerini yitirdiği ve erkeğin karısına bakabilecek, bir evliliği sürdürebilecek yeteneğine sahip olmadığı..vb. sebeplere dayanamamaktadır. Bilakis, boşanma kararlarının çoğu ani bir asabiyet ve kızgınlıkla, bir gaflet anında veya yanlışlıkla alınmaktadır.

Kızgınlık ve gaflet sebebiyle alman kararların pratikleşmesi yolunda toplumda, her derece ve her vesileyle, gelecek girişimler İslam nazarında olumlu ve makbuldür.

Mahkemeler, topluluğun temsilcisi olarak, tarafları boşanmadan vazgeçirme ve eşler arasında barışı sağlama hususunda mahkeme çabalarının sonuçsuz kaldığını bizzat resmen ibraz etmedikleri sürece boşanma bürolarını boşama işlemlerine başlamaktan men edebilirler. Mahkeme, boşanmak isteyen tarafları barıştırmak için elinden gelen gayreti sarf eder; bu çabalardan sonra, eşler arasında barışı sağlayabilmenin imkansız olduğu mevzuyu mahkeme heyetine yakinen ispatlamış olduktan sonra mahkeme "taraflar arasında barış ve yeniden beraberliği sağlamanın imkansız olduğu" na dair karar alır ve bu karar resmi olarak boşanma bürolarına ibraz edilir - boşanma büroları da ancak bu resmi ibraza dayanarak boşanma işlemlerine başlayabilir.

KADININ EVE EMEĞİ GEÇMİŞTİR

2- Bu konuda ele alınacak ikinci noktada, menliğe sığmayan boşamaların aile yuvasını darmadağın ediyor olmasından başka bizzat kadın için de, göz ardı edilmemesi gereken birtakım özel meseleler doğurmasıdır. Kadın can-ı gönülden bir samimiyetle kendisini yıllarca evine adıyor, kocasına adıyor; onunla kendisi arasında hiçbir ayrılık-gayrilik gözetmediğinden onun evine çeki düzen vermek gayesiyle çalışıp çabalıyor, fedakârlıklara katlanıyor... Bir avuç sosyetik şehirli hanımlar dışında ev hanımları genellikle evin bütün işlerini bizzat görmekte; her zahmet ve meşakkate bizzat katlanmakta, yiyecek, giyecek vb. ev masraflarında gayet tutumlu davranmakta -

hatta kimi zaman kocalarının bu yüzden itirazına maruz kalmakta- ve sırf harcama olmasın diye eve hizmetçi tutmak istemeyerek bütün işleri tek başına görmektedirler.

Bütün enerjilerini, gençliklerin ve sağlıklarını evlerine, yuvalarına ve gerçekte kocaları uğruna feda etmektedirler...

Şimdi şöyle bir düşününüz: Böyle bir kadının kocası, onunu aynı yastığa baş koyduğu yıllarca müşterek bir hayattan sonra karısını boşayıp yeni bir evliliğe hevesleniyor. İlk karısının bütün bir ömrüne, gençliğine ve rüzgâra savurduğu nice arzularına mal olan sıhhati pahasına, dişiyle tırnağıyla kurmuş olduğu yuvaya başka bir kadın getirmeye yelteniyor... Daha açık bir deyişle, eski kansının emekleri sayesinde yeni karısıyla zamparalık edip keyif çatmak isliyor... Bu durumda yapılması gereken nedir?..

Burada söz konusu olan, yalnızca bir aile yuvasının yıkılıyor olması ve karı-koca bağlarının kopması değildir ki " kocanın namertliği evliliğin ölümüdür; onu namert bir erkeğe zorla yüklemek kadının tabii değer ve makamını alçaltmış olur" denilebilsin!...

Başka bir mesele daha söz konusudur burada: Kadının yuvası elinden alınmakta, avare bırakılmakta, kendi kurduğu yuvayı rakibine terk etmekte, çektiği onca zahmet, katlandığı birçok meşakkat, verdiği birçok emek ve hizmet bir anda boşa gitmekte, rüzgâra savrulmaktadır...

Koca, aile, düzen-dirlik, aile hayatının sönüp gidivermesı hele şöyle dursun; her insan başını sokacak bir yuvası olsun ister; kendi elleriyle kurup emek verdiği yuvasını elbette ki her insan sever... Bir kuş bile kendi kurduğu yuvasından uzaklaştırılmak istediğinde yuvasını müdafaaya girişirken; bir kadının kendi yuvası korumaya nasıl hakkı olmaz?... Bunu yapmaya kalkışan bir erkek apaçık zulüm işlemiş değil midir?

İslam bu konuda ne gibi tedbirler almıştır acaba?

Bizce bu, önemle üzerinde durulması gereken bir müşküldür Mertliğe yakışmayan boşanmaların sebep olduğu rahatsızlıkların çoğu buradan kaynaklanmaktadır... Boşanma, işte bu gibi halde sadece evliliğin iptali değil, kadının iflası ve yok oluşu da olmaktadır aynı zamanda.

Ancak, daha önceki soruda da değinmiş olduğumuz üzere ev ve yuva meselesiyle boşanma meselesi iki ayrı müşkülden ibarettir, bu ikisini birbirinden ayırmak gerekir. İslam ve İslami hükümler açısından hallolunmuş bir meselidir bu. Söz konusu mesele İslamî hükümlere vakıf olmama ve erkeklerin, kadın vefa ve iyi niyetliliğini kötüye kullanmaları sonucu çıkmıştır ortaya... Daha açık bir deyişle kadınlar ve erkeklerin; kadının evde yaptığı işler ve eve verdiği hizmetlerle emek ve hizmetlerin ürününün erkeğe ait olduğu şeklindeki yanlış zanlar böyle bir problemin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Erkeğin tıpkı bir köle veya uşak gibi kadına emirler yağdırmaya hakkı olduğu; kadının da bu emirlere harfiyen itaat etmekle yükümlü bulunduğu sanılmaktadır. Hâlbuki daha önce de defalarca vurgulamış olduğumuz gibi kadın işi ve emek açısından tamamen hürdür, yaptığı işin ürünü sadece kendisine aittir ve erkek, bir patron veya bir işveren gibi onun başına dikilme hakkına sahip değildir. İslam dini, kadına iktisadi hürriyet vermek, üstelik onun ve çocuklarının geçim masraflarını erkeğe yüklemiş olmakla; İcadını mal-mülk, servet ve insanca bir yaşam düzeyi için gerekli "İmkânlar açısından erkekten müstağni kılmak ve -muhtemelen vuku bulacak- bir boşanma ve ayrılmanın kadında bu -maddi- burslarla ilgili birtakım "tedirginlikler" e yol açmasını önlemek istemiştir- Kadın, evi-barkı için kendi hazırlayıp kendi temin ettiği şeylerin tamamının yine kendisine ait olduğunu hissedebilmelidir. Zira bunlar onundur ve erkeğin bunları ondan almaya da hakkı yoktur. Bu tür "tedirginlikler", kadının koca evinde çalışmak zorunda olduğu, emeklerinin mahsulünün kendisine değil, kocasın ait bulunduğu şeklindeki bir görüşün

hâkim olduğu rejimlerde vardır. Aynı konuda bizim halkımızın taşıdığı tedirginlikler de genellikle İslam hükümlerini bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bu tedirginlik ve rahatsızlıkların diğer bir sebebi de erkeğin kadının vefa ve sadakatini suiistimal etmesidir. Kimi kadınlar bu konudaki İslamî hükmü bilmediklerinden değil, bilakis, kocalarına güven duyduklarından ötürü evde çalışmakla ve fedakârlıkta bulunmaktadırlar. "Benimdi, senindi" gibi ayrılık-gayriliklere yer vermemek, evlerinde bu tür hesaplara tenezzül edildiğini görmek istememektedirler. Bu cihetledir ki kendilerinin tanımış olduğu fırsatları kollama gibi gün gelir, bir de bakarlar ki bütün bir ömür bir vefasıza harcamış ve İslam'ın kendilerine yeterince tanımış olduğu fırsatları kaçırmışlardır...

Bu gibi hanımlar, "sevginin ancak karşılıklı olduğunda güzel olacağı" nı [26] bilmelidirler. Eğer kadın mal-mülk biriktirme ve kendine ait bir ev kurup döşeme gibi şer'i hakkından feragatte bulunarak, bunu yerine bütün enerjisini erkeğine hediye ediyorsa; karşılığında *"Bir selamla selamlandığınızda siz ondan daha güzeliyle selam verin, ya da aynıyla karşılık verin...."* (Nisa: 86) hükmü gereğince erkeğin de aynı oran da veya daha fazla olarak kadın için feragatte bulunması, onunda daha fazlasını hanımına hediye edip bağışlaması gerekir. Vefalı erkeklerde sık görülür bu; eşlerinin katlandığı birçok meşakkat ve göstermiş oldukları feragatlere karşılıklara eşlerine kıymetli bir eşya, ev veya kendi namlarına olacak benzeri değerli şeyler hediye ederler.

Kısacası anlatmak istediğimiz şey şudur: Kadının muhtemel bir boşanma durumunda-evsiz barksız kalması, boşanma kanunuyla ilgili bir problem değildir, boşanma kanununun değişmesi bu problemi halletmez. Kadının ekonomik açıdan bağım-olup olmamasıyla ilgili bir problemdir bu; İslam bu meseleyi tamamen halletmiştir. Buna karşılık bizim de bu meseleyle karşı karsıya kalmış olmamızın nedeni, kimi kadınlarımızın İslami hükümlerden habersiz oluşu, kiminin de gafil ve safdil bulunuşudur. Eğer kadınlar İslam'ın bu sahada kendilerine tanımış olduğu hak ve fırsatları öğrenir ve kocaları uğruna fedakârlık ve feragatte bulunma hususunda bu kadar safdil davranmazlarsa mesele kendiliğinden çözüme kavuşmuş olacaktır.

* * *

BOŞANMA -5

Hatırlanacağı üzere geçen bölümde boşanmayla birlikte gelen tedirginlik ve rahatsızlıkların iki açıdan vuku buluğunu söylemiştik:

1- Mertliğe sığmayan; bazı erkeklerin vefasızlık ve namertliğinden kaynaklanan boşanmalarla,

2- Bazı erkeklerin, evliliğin devamının imkânsız olduğu, eşler arasında paylaşılabilecek hiç w müşterek kalmadığı halde birlikte yaşamış olmak için değil de, sırf kadına işkence çektirmek gayesiyle namertçe bir davranış sergileyerek, kadını boşamaya yanaşmamasıyla.

Geçen bahislerimizde birinci şıkkı inceledik ve İslam'ın, namertçe boşamaları engelleyecek her yolu makul karşıladığını, bu gayeyle bizzat birtakım özel tedbirler almış olduğunu belirttik. Bu yolda sadece "zora ve kanun cebrine dayalı önleme ve caydırma yöntemi" ni benimsemediğini vurgulayarak İslam'ın aileye canlı bir birim gözüyle baktığını ve bu birimin canlılığını devam ettir bilmek gayesiyle İslam'ın elinden gelen her meşru çabayı sarf ettiğini açıkladık. Ancak bu

---

26- *Şehid Mutahhari'nin bu nakli, tanınmış arif şair Baba Tahir'in "Çe hoş bî mehribânî ez da ser bî /Ke yek ser mehribânî derd-i ser bi' beytinden alınmış; beytin tamamı şöyle-"Sevgi, karşılıklı olunca güzel ama/ Tek taraflı sevgi püsküllü bela!" -çev.-*

canlının ölmesi halinde meseleyi esen karşılayıp onun defnine izin verdiğini, fakat cesedin kanun mum yaşıyla mumyalanarak bu mumyayla oyalanmaya çalışılmasını da tasvip etmediğini belirttik.

Keza erkeğin boşama hakkına sahih olmasını evlilik bağının tabii bir ilgi ve sevgiye dayalı olmasından kaynaklandığını belirttik. Bu bağın özel bir yapı gösterdiğini, bu yapıya binaen tabiatın söz konusu bağı sağlamlaştırma, gevşetme veya koparma anahtarım erkeğe vermiş olduğunu söyledik. Yaratılış kanunu gereği kadınla erkek, yekdiğerine oranla, kendilerine has durum ve konumlar taşırlar ki bu konumların yer değişmesi veya benzeşmesi mümkün değildir. Bu ferde münhasır özel konumlar, yeri geldiğinde birtakım hak ve ödevlere sebep teşkil ederler; boşanma da bu haklardan biridir. Başka bir deyişle bunun sebebi; eşini arama ve aşk konusunda kadınla erkeğin farklı özel roller oynamasından başka bir şey değildir.

BOŞAMA HAKKI, ERKEĞİN MALİKİYETİNDEN DEĞİL; ONUN AŞK HADİSESİNDEKİ ÖZEL ROLÜNDEN KAYNAKLANMIŞTIR

Meselenin bu noktasında, İslam'a, düşman unsurların propagandalarının kofluğunu belirgin bir şekilde müşahede edebil?"^ kabildir. Bu unsurlar kimi zaman "İslam'ın erkeğe boşama hakkı tanımış olmasının nedeni, kadım hür iradeye sahip, istek ve arzularında bağımsız bir insan olarak tanımaması ve onu bir şahıs olar değil, bir eşya şeklinde görmesidir. İslam, erkeği kadının sahibi olarak görür ve bu cihetle de "Mal sahibi, malı üzerinde tasarruf hakkına da sahiptir" mantığıyla erkeğe, dilediği zaman kölesini bırakma hakkı tanır." derler.

Ne var ki İslam mantığının "kadını köle, erkeği efendi gören" bir zihniyete dayanmadığını ve İslam mantığının bu yazarların düşünce kapasite ve düzeyinin çok üzerinde ve ötesinde seyrettiğini bariz bir şekilde müşahede ettik.

İslam'ın vahy ışığı altında aile yapısının esas ve sistematiğiyle ilgili keşfetmiş olduğu rumuz ve hakikatlere, bilim ancak ondört asır sonra yaklaşabilmiş durumdadır...

BOŞAMANIN "BIRAKMA" OLMASININ NEDENİ, EVLİLİĞİN TESAHUB[27] OLUŞUDUR

Kimi zaman da "boşama neden bırakma şeklinde oluyor? Boşamanın mutlaka adli yönü olması gerekir" derler. Bunlara verilecek cevap şudur: Boşanma "bırakma" şeklinde vuku bulan bir olaydır; zira evlenme "sahip olma" türü bir hadisedir. Erkek ve dişi türde eşleşme kaidesini mutlak anlamda değiştirebilir ve evliliği tabii halinden, yani tesahub olmaktan çıkarabilirseniz; tabiatın kanununu değiştirebilir ve ister hayvan ister insanlarda olsun, dişiyle erkek tür arasındaki ilişkilerde rollerin benzer ve aynı olmasını sağlayabilirseniz boşanmayı da "bırakma" yönünden soyutlayabilirsiniz demektir.

Bu güdümlü kalemlerden biri şöyle yazıyor: "Evlenme akdi, Şia fakihlerince zaruri akidlerden biri olarak kabul edilmiştir; İran Medeni Kanunu da görünüşe bakılırsa bunu kabul etmişe benziyor. Ancak, bence İslam fıkhı ve İran Medeni Kanunundaki haliyle bir nikâh akdi, erkekten ziyade kadın için "zaruri", erkek içinse caiz bir akittir. Zira erkek, söz konusu akdin etkilerini dilediği zaman, ortadan kaldırıp evliliği bozabilir. Binaenaleyh nikâh akdi kadın için zaruri, ancak, erkek için caizdir; buysa, kadını erkeğe esir kılan kanuni bir adaletsizliktir. İran şehinşahlık ülkesi Medeni kanununun 1133. maddesini okuduğum zaman İranlı hanımlardan, şu okullardan, üniversitelerden, atom, uydu ve demokrasi çağından utanıyorum."

27- *Tesahub: Sahip çıkma, benimseme, koruma ve arkadaşlık etme* -çev.-

Bu beyefendiler çok net bir meseleyi kavrayamamışlar nedense: Boşanma, evliliğin iptalinden ayrı ve farklı bir hadisedir. Evlilik akdi, tabiatıyla zaruri bir akittir denilirken -istisnai durumlar dışında- eşlerden hiçbirinin bu akdi feshetme hakkı olmadığı ifade edilmek istenmektedir. Yani eğer akd feshedilir ve geçersiz olursa, akdin bütün etkileri de ortadan kalkar ve "adeta hiç olmamış gibi" olur. Evlilik akdinin feshedildiği durumlarda akdin getirdiği hak ve ödevler de feshedilmiş ve bütün özelliğini tamamen yitirmiş olur; bunlardan biri de mihrdir; bu durumda kadının mihr isteme hakkı ortadan kalkar, iddet süresince ödemesi gereken nafaka içinde aynı şey söz konusudur. Boşanmada ise bunun tam tersi bir durum vardır; boşanma hadisesi, taraflar arasında karı-koca ilişkisine son verir, ancak akdin getirdiği bütün etkileri (hak ve ödevler) tamamıyla ortadan kaldırmış olmaz. Eğer bir erkek bir kadım nikâhlar ve onun için mesela 500 bin tümen mihr muayyen eder de bir günlük bir karı koca hayatından sonra onu boşamak isterse, hem mihrin tamamını, hem de buna ilaveten iddet günlerinin nafakasını kadına ödemek zorundadır. Erkek, evlilik akdinden sonra ancak, birleşme olmaksızın kadını boşamak isterse o zaman da mihrin yarısını öder ve böyle bir kadının iddet tutması da gerekmediğinden, iddet günleri nafakası da söz konusu olmaz. O halde görülüyor ki boşanma, nikâhın iptali halinde kadının mihr hakkı yoktur, bu da "boşanma" yla "nikâhın iptale uğraması" nın farklı şeyler olduğunu açıklamaya yeter. Binaenaleyh boşama hakkı, nikâh akdinin zaruri oluşuna aykırı değildir. Burada İslam'ın iki hesabı vardır: l-İptal 2- Boşanma... İptal hakkım; erkek veya kadında bazı kusurlar olması halinde tanımıştır; bu hakkı da hem kadına tanımıştır hem erkeğe... Boşanma da ise, bunun tersi bir durum olmakta ve bu hadise, evlilik hayatının sönmesi ve aile biriminin ölmesi durumunda vuku bulmaktadır. Bağıştan diğer bir farkı da bu hakkın sadece erkeğe tanınmış olmasıdır.

İslam'ın boşanma meselesini iptalden ayırmış ve kurallar koymuş olması da, İslam mantığında erkeğin boşama hakkına sahip olmasının, İslam'ın erkeğe bir ayrıcalık tanımak istemiş olmasından kaynaklanmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu gibi şahıslara söylenmesi gereken şudur: Okullardan, üniversitelerden utanmak istemiyorsanız, iyisi biraz zahmete katlanıp okuyun, araştırın.... Böylece hem boşanmayla nikah iptalinin farkını öğrenmiş, hem de İslam'ın aile ve sosyal hayat hususunda bilgi sahibi olursunuz.... Hem, bu durumda okul ve üniversitelere karşı mahcup düşmemekle kalmaz; aynı zamanda alnı açık ve başı dik olarak da bunların önüne geçebilirsiniz,... Fakat elden ne gelir?.. Cehalet dediğin şu dermansız dert olmasa...

BOŞANMAYA CEZA KESME

Geçmişte bazı ülkelerin kanunları, boşamayı önlemek gayesiyle bu işi cezaya bağlamışlardı. Bugünkü dünya kanunları arasından bu ceza usulünü öngören bir kanun var mı bilmiyorum; ancak Hıristiyan Roma imparatorlarının, geçerli bir delil öne sürmeksizin karısını boşayan erkekleri cezaya çarptırdıkları yazılıdır.

Görüldüğü üzere bu da, aile yapısını korumak gayesiyle zorlama ve cebre başvurma yollarından biridir ve tabiatıyla sonuçsuz kalacak bir yöntemdir.

KADININ, DEVREDİLMİŞ BİR HAK OLARAK BOŞANMA HAKKINA SAHİP OLUŞU

Meselenin bu noktasında değinilmesi gereken bir konu daha var. Buraya kadarki bahislerimizde boşanmanın tabii bir hak olarak erkeğe özgü olduğu üzerinde durduk. Ancak erkek mutlak anlamda veya bazı özel durumlara mahsus olması kaydıyla boşama hakkını vekâleten karısına devredebilir ki bu hem İslam fıkhınca kabul edilmiş, hem de İran Medeni Kanununda buna yer verilmiştir. Ayrıca erkeğin kadına devretmiş olduğu bu vekâletten caymaması, bu hakkı kadından geri almaması; yani vekâlet hakkının "vazgeçilmez ve geriye alınamaz" bir nitelik kazanabilmesi

için bu vekâleti genellikle gerekli akdin zımmi şartı olarak kaydederler. Kadın, bu şarla dayanarak, mutlak anlamda veya daha önce belirlenmiş olan özel durumlarda kendisini boşatabilir.

Nitekim öteden beri geçerli olagelmiş bu hakka binaen istikbalde kocası olacak erkeğe karşı bazı hususlarda tedirginliği olan kadınlar boşanma hakkını nikâh akdinin zımmi şartı olarak akitte kaydettiriyor ve gerekli olduğunda bu hakkım kullanabiliyordu.

Binaenaleyh İslam fikhında kadının "tabii" nitelikli bir boşama hakkı yoktur. Ancak, sözleşmelio larak, yani nikâh akdinin "zımni şartı" niteliği şeklinde bu hakka sahip olabilir.

Medeni kanunun 1119. maddesi şöyle der: "Nikâh akdinin tarafları (eşler) bu akdin gerekçesine aykırı düşmeyen her şartı nikâh akdi veya başka bir geçerli akille tespit edebilirler. Mesela kocanın başka bir kadınla evlenmesi veya belirli bir süre boyunca ortalıktan kaybolması veya evin geçimini temin etme -nafaka- görevini yerine getirmemesi veya karısının canına suikastte bulunması veya bir arada yaşamalarını dayanılmaz kılacak kötü davranışlarda bulunması... vb. hallerde, durumun mahkemece belirlenip gerekli delillerle ispatlanarak alınacak mahkeme kararıyla, kadının vekaleten ve almış olduğu "vazgeçilmez vekilliğe" binaen kendisini boşatma hakkı vardır." şeklinde şartlar koşulabilir.

Görüldüğü gibi, 'İslam -fıkhı ve İran Medeni Kanununda boşanma, sırf erkeğe ait tek taraflı" ve kadından tamamen alınmış bir haktır" yolundaki ifadeler gerçekten uzak iddialardır-

İslam fıkhı ve İran Medeni Kanunu nazarında kadın "tabii bir hak unvanıyla" boşanma hakkı taşımamakta; ancak, bir "sözleşme ve devredilmiş bir hak unvanıyla" bu hakka pekâlâ sahip olabilmektedir.

Konumuzun bundan sonraki kısmında meselenin ikinci boyutunu, yani "Bazı erkeklerin mertliğe sığmayacak ve zalimce bir davranışla (boşamaya yanaşmaması) meselesini ele alacağız, İslam, gerçekten de büyük bir problem olan bu mesele için herhangi bir çözüm yolu öngörmüş müdür acaba?...

Şimdi "Adli boşama" başlığı altında bunu inceleyeceğiz.

ADLÎ BOŞAMA

Adli boşama, koca vesilesiyle değil, hâkim (veya) kadı vesilesiyle vuku bulabilen boşamadır.

Dünyada mevcut kanun sistemlerinin pek çoğunda boşama yetkisi kesinlikle hâkimin elindedir; eşler ancak mahkeme kararıyla boşanabilirler. Bu tür kanunlar açısından bütün boşama ve K sanmalar adli bir hadisedir. Önceki konularımızda evliliğin mutlu aile yuvası kurmakla gözetilen hedef ve kadının bir aile yuvasın taşıması gereken değer ve konuma binaen bu nazariyenin yanlış olduğunu göstermiştik. Normal akışında seyreden bir boşanmanın hâkim kararına bağlı kalamayacağını, bunu fiilen imkânsız olduğunu izah etmiştik.

Burada önemle üzerinde duracağımız konu şudur: Acaba İslam nazarında hâkim, (İslam'ın bir hâkim için belirlemiş olduğu ağır birçok ve zor şart ve mesuliyetleri de göz önünde tutarak) şartlar ne olursa olsun, "boşama hakkı" na mutlak anlamda mı sahip değildir? Yoksa gayet nadir ve istisnai de olsa, bazı özel şartlat ona böyle bir hak kazandırabilmekte midir?

Boşama, erkeğin tabii hakkıdır.

Ancak, onunla karısı arasındaki ilişkinin de tabii bir akış içinde seyretmesi şartıyla. Kocayla karısı arasındaki ilişkinin tabii akışında seyretmesi demek, karısıyla birlikte yaşamak istemesi, kocanın onunla iyi geçinmesi, hak ve hukukunu gözetmesi ve kendisiyle hüsn-ü muaşerette bulunması demektir. Keza, eğer onunla birlikte bir hayatı sürdürmek niyetinde değilse onu iyilikle boşaması, yani boşanmaya yanaşmazlık etmemesi ve şer'an hakkı olan şeye -mihr- ilaveten ona bir gönül borcu ve teşekkür ifadesi olarak da ayrı bir meblağ -veya hediye- vermesi... *"Gücü yeten güncü yettiği kadar, kudreti olmayan da kendi miktarınca ve örfe uygun olarak bir şey versin. Bu, ihsan sahiplerine bir borçtur."* (Bakara–23'" ve böylece aralarındaki evlilik bağının sona erdiğini güzellikle duyurması gerekir.

Ancak, bu boşanma, tabii seyrinde cereyan etmezse o zaman ne olacaktır? Yani erkek, ne doğru düzgün bir aile hayatı, ne hüsn-ü muaşereti ne İslam'ı hoşnut edecek mutlu bir aile yuvası kurma niyeti olmayan bir tip olur; ne de hiç olmazsa kendi başının çaresi-bakmak isteyen kadını bırakmazsa; başka bir deyişle ne evinin erkeği olur ve eşiyle ilgilenir, ne de boşamaya razı olmazsa, bu duyumda ne yapmak gerekecektir?

Tabii boşanma denilen şey de, tabii doğum gibidir, kendiliğinden tabii akışında seyreder. Ancak ne vazifelerini yerine getiren, ne de boşamayı kabul etmeye yanaşan bir erkekten boşanma; bebeğin sezaryenle alınmasını gerektiren "tabii olmayan doğum" a benzer.

BAZI EVLİLİKLER, KADININ İSTER İSTEMEZ KATLANMASI GEREKEN BİR KANSER MİDİR GERÇEKTEN?

Şimdi, bu tür erkekler ve bu gibi boşanmalar konusunda İslam'ın nasıl bir tavır takınmış olduğunu görelim: Acaba İslam bu gibi durumlarda da "Boşanma işi yüzde yüz erkeğin elindedir, her hal-ü karda onun vereceği karara bağlıdır; eğer boşamak istemiyorsa kadına yana yakıla bu vaziyete tahammül edip bu çileyi çekmek ve İslam'a da, elini kolunu bağlayıp bu zulmü seyretmek düşer" mi demektedir?...

Çoğunun görüşü "İslam nazarında bunun çaresiz bir dert olduğu, kimilerinin yakalanıp çaresiz katlandığı kansere benzediği; kadının mum gibi eriyip tükeninceye, ölüp kurtuluncaya kadar bu çileye katlanmaktan başka çaresinin olmadığı" şeklindedir...

Ancak biz, böyle bir düşünce tarzının, İslam'ın sarih usul ve inanç sistemine kesinlikle aykırı düştüğü görüşündeyiz... Daima ve her halükarda adaletten bahseden; adaleti sağlama ve topluma hâkim kılmayı bütün peygamberlerin temel hedefi olarak belirleyerek *"Andolsun biz peygamberlerimizi apaçık olan belgelerle gönderdik ve insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye, onlarla birlikte h tabı ve mizanı..."* (Hadid: 25) diyen bir dinin, böylesine açık ve aşikar bir çözüm yolu öngörmemiş olması mümkün müdür?!. İslam'ın, her, hangi bir zavallının, kanser hastası gibi ölünceye kadar ızdırap çekmesine sebep olacak türde kanunlar vaz'ettiği düşünülebilir mi?

İslam'ın adalet dini olduğunu itiraf eden ve kendisinin de adaletten yana olduğunu söyleyen bazı şahısların böyle düşündüğünü görmek gerçekten üzücüdür... Zalimce olan bir kanunu "kanser" e benzeterek İslam'a mal edeceksek; yine zalimce olan diğer bir kanunu "tetanoz", bir başkasını "verem", "sinir felci"...vb. daha birçok zalimane kanunu buna bezer bahanelerle İslam'a maledip "İslamî'dir" diye kabullenmemizin de hiçbir sakıncası olmayacaktır...

Eğer hakikaten böyleyse, İslam'da yaşamanın temelini teşkil eden "adalet" nerede öyleyse?...

Bütün peygamberlerin hedefi olan "adaleti sağlama" aslına ne demeli bu durumda?!..

"Kanser" diye tutturmuşlar... Pekala, diyelim ki kanser... Bir hasta kanser ise ve basit bir ameliyatla bu kanserin tedavisi mümkünse derhal harekete geçip hastayı kurtarmak gerekmez n" acaba?!

Bir aile kurabilmek ve birlikte yaşamak için bir erkekle evlenen, ancak bir süre sonra hayatı alt-üst olan bir kadın düşünün" Kocası, kocalık haklarını kötüye kullanmakta ve -birlikteliklerin sürmesi için değil- sırf kadının gelecekte gerçek bir kocayla iyi bir evlilik yapmasını önlemek ve Kur'an'ın tabiriyle "onu muallâk bir vaziyette bırakmak" gayesiyle bir türlü boşamaya yanaşmamaktadır Böyle bir kadın, gerçekten de kanser hastası gibi zor bir derde müpteladır. Ancak bu, kolayca ameliyat edilebilecek bir kanserdir; basit bir ameliyatla hastayı tamamen sıhhatine kavuşturabilmek mümkündür burada...

Gerekli şartlara haizşer'i hâkim ve kadılar bu ameliyatı kolaylıkla gerçekleştirebilirler.

Daha önce de mükerreren belirtmiş olduğumuz gibi, toplumumuzun önemli iki büyük probleminden biri, bazı zalim erkeklerin, boşanmanın gerekli olduğu hal ve durumlarda eşlerini boşamaya yanaşmamalarıdır.

Bu yolla din adına ve görünüşle dinî bir bahaneyle büyük bir zulüm işlenmektedir aslında... Bu tür zulümler ve din ve İslam namına bu zulümlere destek veren "kadın, bu gibi zulümleri, tedavisi imkânsız kanser hastalığı olarak kabullenip katlanmalıdır" şeklindeki batıl düşünce tarzları, her nevi düşmanca propagandadan daha ziyade etkili olmakta ve İslam'ı yaralamaktadır.

Bu mevzuda yapılacak bir tartışma teknik bir tartışma olacak ve elinizdeki kitabın öngörülmüş sınırlarını biraz aşacaksa da söz konusu kötümser kişilere, ilgili konuda İslam'ın apayrı bir düşünce tarzı izlediğini anlatabilmek gayesiyle mevzuya kısaca delinmemiz faydalı olacaktır.

ÇIKMAZLAR

Bu gibi çıkmazlar sadece evlilik ve boşanmayla ilgili hadiselerle münhasır kalmaz. Mali ve benzeri meselelerde de pekâlâ ortaya çıkabilmektedir. Binaenaleyh, İslam'ın bu mevzularda ne yaptığını, boşanma dışında kalan çıkmazlarda nasıl bir yola başvurmuş olduğunu öğrenmiş İslam, bizim çıkmaz olarak görgümüz hadiseleri olarak kabul mü etmiştir? Yoksa çıkmazı ortan kaldırmış ve meseleyi çözüme mi kavuşturmuştur acaba?..

İki kişinin miras veya başka bir yolla -inci, yüzük, otomobil veya bir resim tablosu gibi fiziki olarak bölüştürülemeyecek bir mala ortaklaşa sahip olduklarını ancak, bunu ortaklaşa kullanmaya yani malen bir süre birinde, bir süre de diğerinde kalmasına razı olmadıklarını farz ediniz. Hiçbiri, söz konusu malı diğerine satmaya veya bu malın ortaklaşa ya da tek taraflı kullanımı için herhangi bir çözüm yolunu kabule de yanaşmamaktadır... Öte yandan, taraflardan biri bu malı kullanabilmesini de ancak diğerinin müsaade ve rızasına bağlı olduğunu biliyoruz. Bu durumda yapılması gereken nedir? Söz konusu eşyayı, hiçbir şekilde kullanılamayan, atıl halinde bırakmak ve meseleyi, "çözümü olmayan bir müşkül" gibi bir kenara mı itmek gerekir?

Yoksa İslam, bu gibi durumlar için çözüm yolları belirlemiş midir?...

Gerçek şudur: İslam, bu tür meseleleri "çözümü imkânsız meseleler" olarak kabul etmez.

Bir malın, kendisinden istifade edilemeyecek şekilde atıl ve muallâkta kalmasıyla sonuçlanan bu gibi durumlarda mülkiyet hakkının dokunulmazlığını kaldırır ve mülk sahibi -veya sahiplerinin- mülk üzerinde tam tasarrufta bulunma yetkisine müdahale eder. Bir servet

veya eşyanın kullanılmaz vaziyette kalmasını önlemek gayesiyle bu gibi durumlarda sosyal bir mülk olarak şer'i hâkime veya taraflar arası bir anlaşmazlık davası olarak hâkime; mülk üzerindeki hak sahiplerini uzlaşmazlık konusunda gösterdikleri inada rağmen, davaya sağlıklı bir çözüm getirme izni vermiştir. Binaenaleyh hâkim veya kadı, söz konusu eşyanın mesela; kiraya verilmek veya satılmak suretiyle karşılığı olan meblağın tadar arasında bölüştürülmesine karar verebilir. Velhasıl hâkim veya kadı, kendi salahiyetine dayanarak bu meseleyi zorunlu vekalette bulunup hadiseyi sağlıklı bir çözüme kavuşturmakla mükelleftir. Asıl mal sahiplerinin bu işe razı olup olmamalarının tespiti hiç de gerekli değildir.

Kanuni bir hak olan mülkiyet hakkına bu gibi durumlarda neden riayet edilemeyebilir acaba?

Bunun sebebi açıktır....

Bu gibi durumlarda başka bir asıl ve diğer bir prensip gündeme gelivermektedir çünkü: Bir malın zayiini ve kullanılmaksızın atıl bir vaziyette bırakılmasını önleme prensibi.. Zira mülkiyet hak-tana riayet ve mülk sahiplerinin kendi mülkleri üzerindeki tasarruf hakkına hürmet aslı; söz konusu mülkün hiçbir şekilde kullanılmadığı, zayi olduğu, atıl ve muallâk vaziyette kaldığı bir noktadan sonra geçerli değildir.

Üzerinde ihtilaf olan, malın inci, kılıç ve benzeri türden bir eşya olduğunu, taraflardan hiçbirinin kendi payına düşeni diğerine satmaya razı olmadığını, her birinin malını ortadan bölünerek payına düşenin kendisine verilmesini istediğini, yani işi, söz konusu mala kullanım değerini bütünüyle kaybettirecek ölçüde bir inatlaşmaya kadar vardırmış olduklarını düşününüz...

Birinci, bir kılıç veya bir otomobilin ortadan ikiye ayrılması halinde kullanım değerini yitireceği açıktır...

İslam buna izin vermekte midir acaba?

Elbette ki hayır!

Neden?

Zira bir malın telef olmasına yol açmakta, servet ziyanına sebebiyet vermektedir.

İslam fakihlerinin en büyük isimlerinden biri olan allâme Hilli, "Mülk sahiplerinin böyle bir şeye yeltenmeleri halinde kadının onlara engel olması gerektiğini; tarafların bu -malın ziyanına sebep olma- konusunda karar birliğine varmış olmalarını kendilerine böyle bir hak kazandırmış olduğu manasına gelmeyeceğini söyler.

BOŞANMA ÇIKMAZI

Boşanma meselesinde ne yapılamışı gerektiğini görelim şimdi de; erkek eğer geçimsiz ve huysuz biriyse; İslam'ın kendisine yüklemiş olduğu hak ve vazifeleri (kibunl arın bir kısmı mali- ör: nafaka- ve bir kısmı ahlaki -ör: Hüsn-ü muaşerette bulunma- ve bir kısmı da cinsel hak ve vazifelerdir) yerine getirmiyor ve riayet etmiyorsa; bu hak ve vazifelerin hiçbirini veya bir kısmını yerine getirmediği gibi, üstelik kadını boşamaya da yanaşmıyorsa bu durumda ne yapmak gerekecektir? Acaba İslam'da -mali hususta olduğu gibi- bu durumlarda da şer'i hakimin olaya müdahale edebilmesini sağlayacak önemli ve gerekçeli bir asıl ve yaptırım gerekçesi var mıdır?...

AYETULLAH HİLLİ'NİN GÖRÜŞÜ

Burada, sözü, asrımızın en önde gelen fakihi olup Necef'i Eşrefte ikamet etmekte bulunan Ayetullah Hilli'ye bırakıyorum. Bu muhterem âlim, "Zevcelik Hakları" adlı risalesinde mevzuumuza değinmiş ve bu konuyla ilgili görüşünü beyan etmiştir. Kadın hakları ve erkeğin boşamaya yanaşmaması hususunda beyan etmiş olduğu görüşü özetle şöyle:

"Evlilik mukaddes bir antlaşma; aynı zamanda da iki insan arasında, bir takım taahhütleri de beraberinde getiren bir nevi katılımdır. Bu katılımda, ancak söz konusu taahhütlere sadık kalma durumunda taraflar arasında saadetin tahakkuku mümkün olabilir, toplumun saadeti de onların saadetine ve bu taahhütlere sadakatlerine bağlıdır."

"Evli bir kadının başlıca haklan nafaka, giyim, karı koca münasebeti ve eşinin kendisine karşı hüsn-ü muaşerette bulunması ve iyi ahlaklı olmasıdır. Eğer erkek, kadına karşı üstlenmiş olduğu bu görevleri yerine getirmez, vazifelerini ihmal eder, öte yandan kadını boşamaya da yanaşmazsa yapılacak olan nedir? Kadının bu erkeğe karşı tavır ve konumu ne olacaktır?"

"Bu noktada iki çözüm yolu farz edilir: Birincisi, şer'i hâkimin duruma müdahale hakkı kazanarak eşleri boşayıp meseleyi kökünden halletmesi; ikincisi de, durumda erkeğin tavrına mukabil kadının da kendisine düşen birtakım görevlerini yerine getirmeyi ihmal etmesi... "

"Birinci durumda, yani şer'i hâkimin müdahalede bulunması hususunda; öncelikle şer'i hakimin hangi şer'i esas ölçü ve cevaza dayanarak böyle bir müdahale hakkı kazandığını görmek gerekir."

"Kur'an-ı Kerim, Bakara suresinde şöyle buyurur: *"Boşanma (ve dönme) hakkı iki defadır. Bundan sonra, ya iyilikle tutmak, ya da güzellikle bırakmak (gerekir)..."* (Bakara; 229)

"Yine Bakara suresinde şöyle buyrulur: *"Kadınları boşadığınızda ve onlar bekleme süresini -iddet- tamamladıklarında onları ya güzellikle tutun, ya da güzellikle önlerinden çekilin (zorla boşamazlık etmeye kalkışmayın); onlara zulmetmek için kendilerinin yararlarına olacak şekilde onları alıkoymaya kalkışmayın sakın. Her kim böyle yaparsa kendi nefsine zulmetmiş olduğunu bilmelidir..."* (Bakara; 231)

"Bu ayetlerde genel bir asıl ve genel-geçer bir prensip görülür: Aile hayatında her erkek şu iki yoldan birini seçmelidir. Ya bütün görev ve vazifelerini gereğince ve iyi bir şekilde ifa etmeli (örfe uygun biçimde onun geçim, giyim... vb. ihtiyaçlarını karşılayıp iyi ve layığı veçhiyle onu tutmalı) ya da evlilik bağını koparark kadını güzellikle boşamalıdır. (iyilikle salıp güzellikle bırakmak). İslam nazarında bu ikisi dışında üçüncü bir şık yoktur; yani erkeğin karısını boşamaya yanaşmaması diye bir şey söz konusu değildir. Nitekim yukarıdaki ayet-i kerime'de geçen "...onlara zulmetmek için, zararlarına olacak şekilde onları alıkoymaya kalkışmayın sakın..." İşte bu üçüncü şık reddedilmektedir açıkça. Keza söz konusu ibarenin çok daha geniş kapsamlı bu durumu ifade etmesi; yani erkek ister kasten ve bilerek evlilik hayatını çekilmez duruma getirip eşinin zarara uğramasına sebep olsun, ister kötü bir niyeti olmadığı ve böyle bir maksat taşımadığı halde aynı olumsuz neticeye sebebiyet vermiş olsun; her hal-ü karda, (bu olumsuz şartlar altında boşanmak isteyen karısına zorla engel olmayıp) onu cebren alıkoymaması gerektiği hükmünde olması da pekâlâ muhtemeldir.

Bu ayetler her ne kadar iddet, rücü (boşadığı kadını yeniden alma: dönme) ve rücunun imkânsız olduğu durumlara işaret ederek erkeğin hak ve vazifesini açıklığa kavuşturuyor ve erkeğin rücu edişinin temel ve olumlu bir karara dayanması; kadına eziyet etmek için değil, onu

güzellikle ve iyilikle tutma gayesi gütmesi gerektiğini söylüyorsa da ayetlerin bütününden de anlaşılacağı üzere sırf bu özel duruma münhasır değildir. Genel bir asıl ve prensibi ortaya koymaktadır. Evlilik hak ve vazifelerinin "her zaman ve mekânda" geçerli olması lazım gelen temel bir hükmünü beyan etmektedir. Yani zevç (koca) ayette geçen iki yoldan birini seçmek zorundadır; üçüncü bir yol izlemesi söz konusu edilemez.

Bazı fakihler bu noktada yanılmış ve yukarıdaki ayetlerin, iddet süresi dâhilinde rücu etmek (boşadığı karısını yeniden nikâhlamak) isteyen erkeklere mahsus bir hükmü beyan ettiğini sanmışlardır. Hayır, söz konusu ayetler genel bir hükme aittir; ne zaman, nerede olursa olsun bütün erkeklerin eşlerine karşı vazifelerini beyan etmektedir. Buna delil olarak göstereceğimiz hem ayet-i kerimedeki üslup, hem de mutahhar imamların iddet -boşanmadan sonraki bekleme süreci dışındaki meselelere de bu ayetleri delil ve burhan olarak göstermiş ve bu ayetlere istinaden hükme varmış olmalarıdır. Meselâ İmam Bakır (s) hazretleri şöyle buyurur: "İla -veya İyla- da bulunan (karısına yaklaşmayacağına yemin eden) bir erkeğin ya dörtay sonra bu yeminini mecburen bozup kefaret vermesi, ya da karısını boşaması gerekir. Zira Allah Teâlâ (C.C) "... Kadınlarınızı ya iyi bir şekilde (dinin kendisine tanıdığı haklara uyarak) tutun, ya da güzellikle bırakın (zorla alıkoymaya ve boşamazlık etmeye kalkışmayın)" buyurur."

"İmam Sadık (s) Hazretleri; bir kadını vekâleten kendisine nikâhlaması ve yine onun tarafından mihri muayyen etmesi için birini vekil tayin eden, ancak vekil tayin ettiği kişinin nikâhı kıyıp mihri belirlemesinden sonra onu vekil tayin ettiğini inkâr eden bir şahsın bu yaptığına karşılık şöyle buyurdu: "Bu kadının başka bir kocaya varmasında beis yok, o suçsuzdur. Ancak söz konusu erkek gerçekten vekâlet vermiş ve nikâh bu vekâlete binaen kıyılmış ise, bu erkeğe, kendisiyle Allah arasında -bir işlem- olmak üzere o kadını boşamak farzdır, onu - kendi açısından da olsa- "boşanmamış bir vaziyette" bırakmamalıdır. Zira Allah Teâlâ "kadınlarınızı ya iyilikle tutun, ya güzellikle bırakın..." buyurur." Buradan da anlaşılacağı üzere mutahhar imamlar, söz konusu ayeti belli bir erkeğe münhasır değil, her erkeğe şamil, genel bir hüküm mesabesinde ele almışlardır."

"Eğer erkek, ne eşine karşı kocalık görevlerini yerine getiriyor, ne de onu boşamaya yanaşmıyorsa; bu durumda şer'i hâkim onu mahkemeye çağırır. Önce ona, karısını boşamasını söyler ve şer'an buna yükümlü olduğunu bildirir. Eğer şahıs boşamazsa, şer'i hâkim boşama işlemini bizzat yapar. Ebi Beşir'in imam Sadıktan (s) nakletmiş olduğu bir rivayette şöyle buyrulur: "Eğer birisi, karısının giyim ve sair geçim ihtiyaçlarını -nafaka- karşılamıyorsa Müslümanların lideri olan şahsa, onları -boşayarak- ayırmak düşer..."

Evet... Çağdaş fakihlerin en önde gelen siması olan zatın konuyla ilgili görüşleri -çok çok hülasa ettiğimiz miktarıyla- kısaca böyle... Daha teferruatlı bilgi edinmek isteyenler, söz konusu büyük alimin verdiği derslerden derlenen "Zevcelik Hakları" adlı eserine müracaat edebilirler.

Görüldüğü üzere "... ya iyilikle tutun, ya güzellikle boşayın" ifadesi, Kur'an-ı Kerim'de karı-koca ilişkilerinde karşılıklı hak ve görevlerin belirlenmiş olduğu genel-geçer bir kural ve prensibin beyanıdır. Binaenaleyh İslam, bu prensip ve bilhassa da "... onlara zulmetmek için, zararlarına olacak şekilde onları alıkoymaya kalkışmayın sakın..." ayetindeki kesin ve açık hükme binaen; Allah-kitap tanımaz bir insafsız erkeğin, elindeki yetkileri kötüye kullanarak, onunla birlikte yaşamış olmak için değil, ona eziyet edip zor durumda bırakmak ve başka bir erkekle evlilik yapmasını önleme gayesiyle karışım boşamazlık etmesine, evlilik bağıyla kadı" zorla alıkoymaya kalkışmasına asla izin vermemektedir.

BAŞKA DELİLLER

Zevcelik HaklaRI'nda zikredilmiş olan delillerden başka "...ya iyilikle tutun, ya güzellikle boşayın..." ifadesinin İslam nazarında genel-geçer bir hüküm ve prensip olduğu ve kan-koca hak ve vazifelerinin bu prensip çerçevesinde ifa edilmesi gerektiğini ortaya koyan, başkaca daha pek çok delil ve kaynaklar da vardır. İnsan bu Konuda daha etraflı ve daha geniş boyutlu bir mütalaaya girdikçe mevzuyu daha net bir şekilde kavramakta ve din-i mübin-i İslam'ın Kaide ve hükümlerini sağlamlık ve metanetini daha iyi bir şekilde idrak edebilmektir.

Kâfi'nin 5. cildinin 502. sayfasında "İmam Sadık'tan (s) nakledilen rivayette şöyle denilir: "Allah Teâlâ'nın benden almış olduğu ahde itirafta bulunuyor, O'na etmiş olduğum yemine sadık kalacağımı ikrar ediyorum: Bu ahid ve yemine binaen karımı ya iyilikle tutacak, ya güzellikle boşayacağım."

Keza, Nisa suresinin 21. ayetinde şöyle buyrulur:

"Kadınlarınıza vermiş olduğunuz mihri -zor ve baskı yoluyla- nasıl alırsınız ki birbirinizle kaynaşarak birleşip içli-dışlı olmuştunuz ve onlar sizden kesin bir güvence ve kuvvetli bir söz de -yemin- almıştır."

Şia ve Sünni müfessirler, bu ayette geçen "kesin bir güvence ve kuvvetli söz-yemin"in, Allah Teâlâ'nın erkeklerden almış olduğu "... eşlerini ya iyilikle tutacakları, ya güzellikle boşamaya razı olacakları" yolundaki ahd ve yemin olduğu konusunda müttefiktirler. Bu, İmam Sadık'ın (s) da buyurmuş olduğu yemindir: "Evlenme sırasında erkek bunu itiraf etmeli, karısını ya iyilikle tutacağı yada güzellikle boşamaya razı olacağını ikrar etmelidir."

Keza Hz. Resul-ü Ekrem sallallah-u aleyhi ve alihi ve selem Veda Haccı sırasında Müslümanlara irad buyurdukları hutbede bununla ilgili net bir beyan vardır ki hem Sünni, hem Şia raviler onu rivayet etmiştir: "Ey insanlar! Kadınlar konusunda Allah'ı göz önünde bulundurun ve O'ndan korkun... Siz onları "Allah'ın bir emaneti olarak aldınız ve onların namusunu "Allah kelimesiyle kendinize helal kıldınız..."

İbn-i Esir, El-Nihaye adlı eserinde şöyle yazar: "Hz. Resul-ü Ekrem (saa), bir kadının iffetinin bir erkeğe helal olmasının ancak onunla mümkün olduğunu buyurduğu "Allah kelimesi" nden maksat, Kur'an-ı Kerim'de "...ya iyilikle tutmak, ya güzellikle bırakmak" ifadesinde geçen şeydir.

ŞEYH EL-TAİFE'NİN GÖRÜŞÜ

Şeyh Tûsi, Hilaf adlı kitabının 2. cildinin 185. sayfasında cinsel iktidarsızlık üzerine görüşünü beyan ederek; "Erkeğin iktidarsızlığı ispatlandıktan sonra kadın, evliliği iptal etme yetkisi kazanır. Fakihler bu konuda icmaya varmış ve icmalarında da şu ayet-i kerimeye dayanmışlardır:"... ya iyilikle tutmak, ya güzellikle bırakmak..." iktidarsız bir erkek, ayet-i kerimede buyrulduğu gibi "iyilikle" (haklarına gereğince riayet ederek) karısını tutamayacağından, onu "güzellikle bırakmalı" dır." der.

Bütün bunlardan da açıkça anlaşılmalıdır ki İslam, zorbalık taslamaya kalkışan bir erkeğe, boşanma yetkisini kötüye kullanarak kadını bir mahpus gibi zorla alıkoyma izni vermemektedir asla...

Ancak, adına hâkim veya kadı denilen herkesin bu tür meşelere müdahale hakkı olduğu şeklinde bir sonuç da çıkarılmamalıdır bundan. İslam'ın sözünü ettiği kadı veya hâkimde gayet

zor ve ağır olan birtakım özel şartlar aranır. Konumuzun mahdudiyeti itibariyle bunları burada açıklayabilmemiz mümkün değil.

Burada önemle hatırlatmamız gereken diğer bir konu da, İslam'ın aile yuvasının kalıcılığını sağlama yolunda göstermiş olduğu birçok lütfa rağmen İslam nazarında adli boşamaların pek nadir bir vakıa olduğudur. İslam, boşanmanın, bugün Amerika ve Avrupa'da geçerli olduğu hale gelmesine asla izin vermemektedir. Bu tür boşanmaların türlü örneklerini gazete ve dergilerden sürekli okuyoruz. Mesela kadın, kocasını mahkemeye şikâyet edip boşanma davası açıyor. Neymiş? Onun beğendiği filmi kocası beğenmiyormuş! Veya kocası, sevgili köpeği Fifi'yi öpmeye yanaşmıyormuş... Bu ve benzeri maskara olaylar... Bunlar insana yakışır şeyler değildir; insanlığın çöküş ve düşüşüne sebebiyet verir...

Bahsimizin buraya kadarki bölümlerinde değerli okuyucuya boşanmayla ilgili beş teoriden söz ettik. Bunları kısaca özetlememiz faydalı olacaktır:

1- Boşanmanın önemsenmemesi, boşanmaya engel teşkil eden bütün ahlaki ve sosyal kayıtların kaldırılması.

2- Bütün evliliklerin ebedileştirilmesi ve boşanmanın kesinlikle kaldırılması (Katolik kilisenin görüşü).

3- Evliliğin ancak erkek tarafından feshedilebilmesi; kadının asla böyle bir hak taşımaması

4- Evliliğin hem kadın, hem erkek tarafından özel durumlarda iptal edilebilir olması ve kadınla erkeğin bunu aynı ve bezeri yol ve yordamlarla gerçekleştirebilmesi. (Eşit haklardan yana olduğunu iddia edenlerin teorisi).

5- Boşama yolunun erkeğe açık oluşu gibi, kadına da kapalı tutulmaması; ancak kadınla erkeğe gösterilen çıkış kapılarının ayrı kapılar olması.

Geçen bahsimizde İslam'ın bu görüşten -5. şıktaki- yana olduğunu söylemiştik. Nikâh akdi sırasında akde kaydedilebilen Şarta göre "kadına boşanma hakkı devredilmesi" ni görmüştük.

Adli boşanmalarla ilgili bahsimizde de açıklığa kavuştuğu üzere İslam'ın, boşanmayı "tabii bir hak" olarak kadına tanımadığını söylemiştik. Ancak ona yolu bütünüyle de kapamayıp kadın için özel çıkış kapılan açmış olduğunu belirtmiştik.

Özellikle diğer İslam mezhepleri imam ve fakihlerinin bu konudaki görüşleri ve bu görüşlere binaen diğer İslam ülkelerindeki uygulamaları göz önünde tutarak adli boşama meselesi etrafındaki bahsimizi daha çok genişletmek mümkün. Ancak biz burada bu kadarla yetiniyoruz.

* * *

BİRDEN FAZLA EŞE SAHİP OLMA

"Bir eşe sahip alma", evliliğin en tabii şeklidir. Tek eşli bir evlilikte "tahsis ruhu", yani sırf şahsın kendisine münhasır olan özel ve hususi -mülkiyet ruhu- ki servetle ilgili özel mülkiyetten tabiatıyla farklıdır bu- hâkimdir. Tek eşli bir evlilikte eşlerden her biri diğerinin sevgi, duygu ve cinsel faydalarını sırf kendisine ait ve şahsına tahsis edilmiş "özel malı" olarak görür.

Tek eşliliğin karşısında çok eşlilik veya ortak eşlilik yer alır. Çok eşlilik veya ortak eşlilik şeklinde düşünülebilir:

CİNSEL KOMÜNİZM

Bu birkaç şekilden biri, eşlerden hiçbirinin diğerine tahsis olunmadığı; ne erkeğin sadece belli bir kadına mahsus, ne de kadının sırf belli bir erkeğe ait olduğu durumdur. Bu, "cinsel komünizm, aile hayatının tamamen reddedilmesi demektir. Tarih, hatta tarih öncesi teoriler bile insanoğlunun aile hayatından tamamen soyutlanmış ve cinsel komünizmin hâkim bulunmuş olduğu bir çağ ve zaman dilimi göstermemektedir. Bu adla kendisinden bahsedilen ve kimilerinin, tarihte bazı vahşi kabilelerce uygulandığını iddia ettiği düzen, özel aile hayatıyla cinsel komünizm arasında bir orta yolmuş- Söylendiğine göre bazı kabilelerde birkaç erkek kardeş, birkaç kız kardeşle ortak evlilik yapıyormuş; veya bir kabilenin bir grup erkeği, diğer bir kabileden bir grup kadınla ortak evlilikte bulunuyormuş.

Will Dorant, Medeniyet Tarihi'nin 1. cildin 60. sayfasında şöyle yazar: "Bazı yerlerde evlilik "toplu halde" yapılıyordu. Şöyle ki; bir kabileden bir grup kadınla müşterek bir şekilde evleniyor du. Mesela Tibet'te, birkaç erkek kardeşin, kendi sayılarınca birkaç kız kardeşle evlenmesi adetti... Hangi kız kardeşin, hangi erkek kardeşe ait olduğu asla belli değildi. Bir nevi cinsel komünizm hâkimdi; her erkek, dilediği kadınla yatabiliyordu. Sezar, eski İngiltere'de de buna benzer bir gelenekten söz eder. Bu geleneğin kalıntılarından biri de, geçmişte eski Yahudiler ve diğer bazı kavimler arasında uygulanmakta olan "erkeğin ölümünden sonra hanımının, kayınbiraderiyle evlenmek zorunda olması" şeklindeki adetti.

EFLATUN'UN TEORİSİ

Eflatun'un "Cumhuriyet" .adlı eserinden anlaşıldığı ve çoğu tarihçilerin de tasdik ettiğine göre bu düşünür "filozof yöneticiler ve yönetici filozoflar" teorisinde sözünü ettiği yönetici sınıfı için bu ortaklaşa katılımcı ailevi sistemi önerir. Keza, bilindiği üzere 19. yy. komünist lide rlerinden bazıları da bunu önermiş, ancak

Freud ve Mahremlerle Evliliği Protesto" adlı kitapta da nakledilmiş olduğu gibi, pek çok acı tecrübe neticesinde bazı güçlü komünist Ülkeler tek eşli evlilik kanununu resmen (1938'de) kabul etmek zorunda kalmışlardır.

ÇOK ERKEKLİ EVLİLİK

Çok eşli evliliğin bir çeşidi de çok erkekli evliliktir. Yani bir kadının, aynı zamanda birden fazla kocayla yaşadığı çok eşlilik durumudur. Will Dorant, bu uygulamanın Tuda ve diğer bazı Tibet kabilelerinde görüldüğünü söyler.

Sahih-i Buhari'de Hz. Aişe'den naklen şöyle rivayet edilir. "Cahiliye devri Arapları arasında dört çeşit evlilik vardı. Bunlardan biri, bugün de yaygın bir şekilde geçerli olan bildiğimiz anlamda evlilikti; damat adayı kızın babası aracılığıyla elçilikte bulunuyor, muayyen bir mihr tayin edildikten sonra evlilik gerçekleşiyor ve bu kadının doğurduğu çocukların babası belli oluyordu. İkinci evlilik çeşidiyse, bir erkeğin evli olduğu kendi karısına ikinci bir erkek bulmasıydı. S ınırlı b ir süre için kurulan bu ilişki, daha iyi bir nesil elde etme gayesine yönelikti. Erkek, bu süre zarfında karısına yaklaşmıyor ve onu falanca erkekle ilişki kurmaya teşvik ediyordu. Kadın o erkekten gebe kalıncaya kadar kocası ona yaklaşmıyor, kadının gebe olduğundan emin olduktan sonra karı-koca ilişkileri yeniden sürüyordu. Bu uygulama, üreme açısından daha asil olduğuna, asalet yönünden daha üstün bulunduğuna inanılan erkelerle yapılıyor ve gerçekte "uygun bir döl lenme" sağlama ve ırkı ıslahta bulunma amacı taşıyordu. Karı-koca ilişkisinin geçici olarak durdurulduğu, ancak gerçekte evliliğine devam ettiği bir sırada kurulan bu ilişki türündeki evliliğe "istihza' nikâhı" denilirdi. Üçüncü çeşit evlilikse şöyleydi: Sayıları ondan az olmak üzere bir grup erkek belli bir

kadınla ilişki kurardı. Kadın hamile kalıp da doğum yaptıktan sonra bütün bu erkekleri çağırır, onlar da o devrin âdeti gereğince bu çağrıya uyar ve mutlaka onun yanına giderler" Kadın, bu erkekler arasından dilediğini seçer ve onu doğurduğu çocuğun babası ilan ederdi -ki erkeğin bunu reddetme hakkı yoktu. Böylece bebek, söz konusu erkeğin resmi ve kanuni evladı sayılırdı.

Dördüncü tür evlilikse, resmen "fahişe" olan bir kadınla yapılan evlilikti. Mesleği fuhuş olan bu tür kadınlar, herkesçe tanınmak için evlerinin önüne bir bayrak asar ve istisnasız olarak, isteyen herkes onlarla ilişki kurabilirdi. Böyle bir kadın çocuk doğurduğunda, ilişki kurduğu bütün erkekleri davet edip bir araya toplar, sonra da çağırdığı bir kâhin veya tipoloji uzmanlarına onları gösterir, tipolog kâhin önce onların tipik özelliklerine bakarak çocuğun kime ait olduğunu söylerdi. Tipoloğun teşhisine hiç kimse karşı çıkamazdı, onun baba olarak tespit ettiği şahıs, bebeği kabullenir ve resmi evladı olarak ilan ederdi.

Allah Teâlâ, Hz. Resul-ü Ekrem'i (saa) peygamber olarak seçip de insanlara gönderinceye kadar bütün bu ilişkiler -birer evlilikç eşidio larak- vardı. Ta ki o geldi ve bugün geçerli olan meşru evlilikten başka diğer evlilik usullerini bütünüyle kaldırdı."

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere cahiliye devri Arapları arasında çok kocalı evlilik geleneği vardı.

Montesquieu, Kanunların Ruhu'nda şöyle yazar: "Arap seyyah Ebu'l Zuheyr el-Hasan, Hindistan ve Çin'e yapmış olduğu seferlerde (9.yy) bu çok kocalı evlilik geleneğini görmüş olduğunu Söyler ve bunu fuhşa sebebiyet veren bir neden olarak sayar." Yine onun yazdığına göre: "Malabar sahillerinde Nair adlı bir kabile yaşar. Bu kabilenin geleneklerine göre kabile erkekleri birden fazla kadınla evlenememekte, hâlbuki kadınlara birden fazla erkeği koca olarak seçebilmektedirler. Bence bu geleneğin sebebi, Nair kabilesi erkeklerinin bölgedeki kabileler arasında mesleği ve görevi savaştır. Biz nasıl ki Avrupa'da, aile bağlarının mesleği üzerinde olumsuz etki yapmaması için askerleri evlenmekten menediyorsak Malabar kabileleri de Nair kabilesi erkeklerini ailevi bağ ve tutkulardan uzak tutmak istemiş, ancak sıcak iklim şartları nedeniyle erkekleri cinsel birleşmeden tamamıyla uzak tutmak da mümkün olmadığından birkaç erkeğin ancak bir kadınla ilişki kurmasına izin vermek suretiyle onlarda ailevi duygu ve bağların uyanmasına ve neticede savaşçılık mesleklerine zarar vermesine engel olmayı amaçlamışlardır.

ÇOK KOCALI EVLİLİĞİN SAKINCASI

Çok kocalı evliliğin yol açtığı -ve bu uygulamanın insan topluluklarında pratikte rağbet bulmamasına da sebep olan- en önemli sakınca soy bozulması (soysuzluk) dır. Bu tür karı-koca ilişkilerinde babayla evlat arasındaki statü ve irtibat pratikle belirsizdir; cinsel komünizmde de babalarla evlatlar arasında muayyen -ve meşru- bir bağ yoktur. Keza cinsel komünizm nasıl rağbet görememişse, "çok kocalı evlilik" de gerçek insan toplulukları arasında kabul görememiştir. Zira daha önceki ba hislerimizden birinde de belirtmiş olduğumuz gibi aile hayatı yaşama, gelecek nesil için bir yuva kurma ve geçmiş nesille gelecek nesil arasında kesin bir bağ ve irtibat sağlama... İnsanoğlunun tabiatı gereği taşıdığı içgüdüsel isteklerindendir, onun fitri eğilimidir. Bazı kabilelerde üstelik pek nadir olarak- çok kocalı bir ilişkinin uygulanmış olması, özel aile hayatı kurmanın erkeğin fitri eğilim olmadığına sebep teşkil etmez Keza, bazı erkek ve kadınlarda görülen "bekâr yaşama" Veya "evlilikten kaçınma" gibi eğilimler de aslında bir nevi sapma ve sapıklıktır. Kimi erkek veya kadınların bekârlığa eğilim gösteriyor olması, insanoğlunun fitri ve içgüdüsel olarak "meşru karı-koca hayatı yaşama" ya eğilimli olmadığını ispatlamaz, “çok kocalılık ise sadece erkeğin "tekelci" ve "evlada düşkün tabiatına ters düşmekle kalmaz, aynı zamanda kadının da tabiatına aykırıdır... Yapılan psikolojik araştırmalar, kadının "tek eşli" evliliğe erkekten daha ziyade taraftar olduğunu göstermiştir.

ÇOK KADINLI EVLİLİK

Çok eşli evliliğin bir çeşidi de, "Taaddüd-ü Zevcat" denilen çok kadınlı evliliktir. Çok kadınlı evlilik, cinsel komünizm ve çok erkekli evlilikten daha başarılı ve tutarlı olmuştur. Sadece vahşi kabileler arasında geçerli olmakla kalmamış, medeni pek çok toplumda da kabul görmüştür. Cahiliye devri Araplarından başka Yahudiler, Sasani dönemi İran'ı ve daha birçok kavimlerde bu gelenek ve kanun geçerliydi. Montesquieu şöyle der: "Malayu kanunlarında üç kadınla evlenmek serbestti. Roma imparatoru Valantinien özel bazı sebeplere binaen erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesine izin vermiş; ancak bu kanun, Avrupa'nın iklim şartlarına pek uygun olmadığı cihetiyle Theodor, Acardıos ve Monorıos gibi imparatorlar tarafından kaldırılmıştır."

İSLAM VE ÇOK KADINLI EVLİLİK

İslam, çok kadınlı evliliği, çok erkekli evlilik gibi tümden kaldırmamış, bütünüyle feshetmemiş; bu evlilik usulüne tahdid ve sınırlamalar getirerek birtakım kural ve kaidelere bağlı kılma yoluna gitmiştir. Yani hem o zamana değin süregelen "sayıca sınırsızlık" a bir mahdudiyet getirerek limit koyup dörtle sınırlamış; hem de çok kadınlı evliliği birtakım belli şartlar ve kurallara bağlayarak dileyen herkesin çok kadınlı evliliğe hakkı olmadığını belirlemiştir. Bu kayıt ve şartlarla, İslam'ın birden fazla kadınla yapılan evliliği neden bütünüyle iptal etmemiş olduğu meselesini gelecek konumuzda etraflıca açıklayacağız.

Meselenin şaşırtıcı tarafı, ortaçağda İslam aleyhine yapılan propagandalarda "İslam peygamberinin çok kadınlı evliliğin mucidi olduğu" nun söylenmesiydi! Binaenaleyh İslam'ın temelinin çokevlilik prensibine dayalı olduğu, İslam'ın çeşitli kavim ve milletler arasında bunca süratle yayılmış olmasını; bu dinin çok kadınlı evliliğe izin veriyor olmasından kaynaklandığı; hatta doğu ülkelerinin çöküş sebebinin de çok kadınlı evlilik usulünde aranması gerektiği iddia ediliyordu.

Will Dorant, Medeniyet Tarihi'nin 1. cildinin 61. sayfasında şöyle der: "Ortaçağ -Hıristiyan- din adamları, çok kadınlı evlilik usulünün, İslam peygamberinin bir buluşu olduğunu sanıyorlardı. Hâlbuki böyle değildir. Daha önce de örneklerini verdiğimiz bu evlilik usulü ilkel toplumlarda uygulanmakla ve onlar için uygun bir yöntem de olmaktaydı. İlkel toplumlarda çok kadınlı evliliğin ortaya çıkmış olması muhtelif sebeplere dayanır. Bunların başlıcası, erkeklerin sürekli savaşmak ve avlanmak zorunda kalmasıydı. Bu cihetle erkeklerin hayatı genellikle tehlikedeydi ve kadınlardan daha çok telefat veriyorlardı. Neticede kadın nüfusunun erkeklere oranla revaç bulmasını, ya da bazı kadınların kocasız kalmasını kaçınılmaz kılacaktı. Ne var ki erkek neslin ölüm oranının çok yüksek olduğu toplumlarda bir grup kadının bekâr kalarak neslin çoğalması yolunda aktif bir rol -doğum- oynamaması hiç de doğru değildi. Bu cihetle, çok kadınlı evliliğin bu tür ilkel toplumlar için gayet yerinde bir uygulama olduğu şüphe götürmez bir gerçek... Zira kadın nüfusu erkeklerden daha fazlaydı; öte yandan sağlıklı nesiller elde etme açısından o dönemlerde çok kadınlı evliliğin bugünkü tek kadınlı evliliğe oranla daha tercihli bir uygulama olduğunu da belirtmek gerekir. Nitekim günümüz şartlarında en güçlü ve en ihtiyatlı erkekler genellikle geç evlenebilmekte, dolayısıyla da çocuğa sahip olmaktadır. Oysaki eski dönemlerde, göründüğü kadarıyla, en güçlü erkekler en iyi kadınlarla evlenebiliyor ve daha fazla çocuk yapabiliyorlardı. Çok kadınlı evlilik uygulamasını hem ilkel, hem de modem toplumlarda uzun süre varlığını koruyabilmiş olmasının nedeni de budur zaten. Söz konusu uygulama ancak son zamanlardan buyana, özellikle de çağımızda giderek doğu ülkelerinde uygulamadan kalkmaya başlamıştır. Bu geleneğin tedricen uygulamadan kalkmasında birkaç faktör etkili olmuştur: Kalıcı ve sebatlı bir yaşam olan çiftçilik hayatı, erkeklerin muhatap olduğu çeşitli zorluk ve rahatsızlıkları, onları tehdit eden tehlikeleri önemli ölçüde azalttığından kadın nüfusuyla erkek nüfusu arasında giderek bir eşitlik ve denge oluşmasına yol açtı. Zamanla durum öyle bir hale geldi ki çok kadınlı evlilik, geri

kalmış toplumlarda dahi sırf zengin azınlıklara mahsus ayrıcalıklardan biri olu verdi. Binaenaleyh halk kitleleri genellikle tek kadınlı evlilikler yapmakta ve "zina" yı bir nevi bu işin "çeşni" si olarak görmektedirler!..."

Gustaue Le Bon, Medeniyet Tarihi'nin 507. sayfasında şöyle der: "Avrupa'da, doğu gelenekleri arasında çok kadınlı evlilik kadar kötü tanıtılmış ve Avrupa'nın da, hakkında birçok yanılgıya kapılmış olduğu ikinci bir gelenek yoktur. Avrupalı yazarlar çok kadınlı evliliği İslam dinin temel kuralı gibi görmüşlerdir. Bunu, İslam'ın yayılması ve doğu milletlerinin düşüşüne yol açan ana faktör olarak değerlendirmişlerdir. Söz konusu uygulamaya yönelttikleri itirazlara ilaveten kendilerini doğulu kadınların dert ortağı kaymışlardır. Bu cümleden olmak üzere zavallı doğulu kadınların sert ve acımasız haremağalarının pençesi altında dört duvar arasında yaşamaya mahkûm edildikleri ve efendilerinin rahatsız olmasına yol açacak en küçük bir hareketlerinde acımasızca öldürüldükleri iddia edilir. Ne var ki bu da, hiçbir delile dayanmayan, aslı astarı olmayan nice iddialardan biridir. Bu kitabı okuyan Avrupalı okuyucular bir lahza olsun Avrupai taassuplarını bir kenara bırakarak meseleye bakacak olurlarsa doğu milletleri arasında geçerli olan çok kadınlı evlilik geleneğinin bu milletlerin fertleri arasında ailevi bağların güçlenmesine, ahlaki ruhun yücelmesine, aile ilişkilerinin daha sağlam temellere oturmasına yol açtığını ve söz konusu gelenek sebebiyledir ki, kadının, doğu kavimleri arasında gördüğü itibar, izzeti ve ikramın Avrupa'dakinden çok daha fazla olduğunu göreceklerdir. Mevzuyla ilgili bahislerimize herhangi bir delil ve ispat getirmeye çalışmadan önce "çok kadınlı evlilik geleneğinin İslam diniyle uzaktan veya yakından hiçbir alakası olmadığı" gerçeğini itiraf etmek zorundayız. Zira söz konusu gelenek, İslam'dan önce de Yahudi, İranlı, Arap... vb. bütün doğu milletleri arasında yaygın bir şekilde mevcuttu. İslam dinini kabul eden doğulu kavimler aslında bu açıdan, İslam'dan bir çıkar elde edebilmiş değildir. Zaten dünya kurulalı beri, çok kadınlı evlilik gibi bir sistemi bizzat ortaya koyacak veya ortadan kaldıracak bir din de gelmiş veya gelecek değildir. Zira şu hakikati kabul etmek gerekir ki çok kadınlı evlilik sistemi, sadece ve sadece doğulu toplumların yaşadığı topraklardaki coğrafi iklim şartları, ırk ve kavmiyet özellikleri ve "doğu yaşam tarzı" nın gerekli kıldığı diğer özel şartlar sonucu ortaya çıkmış bir uygulamadır ve dolayısıyla herhangi bir din tarafından getirilmiş değildir. Daha da enteresanı, batı toplumlarında böyle bir geleneği zaruri kılacak iklim ve diğer şartlardan hiçbiri mevcut olmadığı halde tek kadınlı evlilik kuralının, batıda ancak kitaplarda yazılı bir kuraldan öteye geçerli olan asıl sosyal ilişkilerde tek kadınlı evliliğin sırf lafta kaldığım hiçbiriniz inkâr edemeyiz sanırım... Sahi; "doğuluların çok kadınlı evlilik geleneği meşru bir evlilik olduğu halde kınanıyor da; bizdeki -meşru dahi olmayan çok kadınlı riyakâr ilişkiler neden hiç kınanmıyor acaba?!.. Hâlbuki bence birincisi -doğulularda geçerli olan meşru çok kadınlılık- her bakımdan ikincisinden daha iyi ve daha sağlıklıdır. Nitekim bizim batıya gezip de -bu sosyal ilişkilerimizi- gören doğulular onlara yönelttiğimiz itirazları duyunca haklı olarak hayrete düşmekte, şaşırmakta (ve bu itiraz mevzuları fazlasıyla bizim kendi sosyal ilişkilerimizde de var olduğundan) afallayıvermektedirler!..."

Evet, çok kadınlı evlilik ilk kez İslam'ın ortaya koyduğu bir uygulama tarzı değildir; bilakis İslam bu uygulamaya hem belli bir mahdudiyet getirerek limit koymuş (sayısını dörde indirmiş), hem de ağır şartlara bağlamıştır. Nitekim İslam'ı kabul eden kavimler arasında genellikle bu gelenek mevcuttu; ancak söz konusu kavimler, İslam'ı kabul etmekle, onun bu geleneğe getirdiği sınırlama ve şartlara da uymak zorunda kalmışlardır.

İRAN'DA ÇOK KADINLI EVLİLİK

Cristen Sen, "Sasaniler Çağı İran'ı" adlı eserinin 346. sayfasında; "Sasaniler dönemi İran'ında çok kadınlı evlilik, aile hayatı kurmanın temel prensibi sayılırdı" der ve şunları ekler: "Pratik uygulamada erkeğin evlenebileceği kadın sayısı, onun gelir düzeyine bağlıydı. Eldeki belgelerden anlaşıldığı kadarıyla dar gelirli olan erkekler birden fazla kadınla evi enemiyordu. Aile reisi

durumundaki erkek, o sülalenin başkanı olmasının kendisine kazandırdığı «aklara sahipti. Kadınlardan biri "sevgili" unvanıyla "her hakkına sahip -bir kadın-" olarak tespit edilir ve ona padişahzen -kral kadın veya kadınlarının kralı- ya da "üstün kadın denilirdi. Ondan daha aşağı derecede bir statüsü olan kadına ise emektar veya hizmetçi kadın anlamında "çeğerzen" denilirdi. Aile içinde iki ayrı statüye sahip bu iki kadını kanuni hakları da birbirininkinden farklıydı. Parayla satın alınan veya esir olarak elde edilen kadınlar da muhtemelen bu sınıfa (çeğerzen) dâhildi. Mevcut belgeler, bir erkeğin sahip olabileceği üstün kadın -padşahzen- sayısının belli bir sınırlamaya tabi tutulup tutulmadığını göstermiyor. Ancak pek çoğu hukuki konuşma ve tartışmada, iki padşahzen'e sahip erkeklerden söz edilmede... Bu sınıftan olan her kadın "evin hanımı" unvanını taşıyordu. Muhtemelen her "ev hanımı" nın kendine ait ayrı bir evi vardı. Erkek, evin hanımı unvanını taşıyan seçkin karısı -veya karılan- na ömrünün sonuna kadar bakmak ve geçimini karşılamakla mükellefti. Buluğ yaşma varıncaya değin bütün erkek çocuklar ve evlenme çağına kadar bütün kız çocuklar da aynı hakka sahipti. Bunun istisnası çeğerzen -emektar veya hizmetçi kadın- statüsündeki kadınların çocuklarıydı; çakerzen'in ancak erkek evlatları baba evine mensup kabul edilirdi."

"Sasaniler'in Yıkılışından Emevilerin Çöküşüne Kadarki Devirlerde İran'ın Sosyal Tarihi" nde (merhum Said Nefisi'nin eseri) "bir erkeğin evlenebileceği kadın sayısının sınırsız olduğunu belirtir. Yunanlılara ait belgelerden anlaşıldığı kadarıyla bir erkeğin bazen birkaçyüz kadınla evli bulunduğu" nu da yazar.

Montesquieu, Kanunların Ruhu adlı eserinde Romalı tarihçi Akatiyas'tan naklen şöyle yazar: "Justinyen döneminde, Hıristiyanların eziyetine maruz kalan ve Hıristiyanlığı kabul etmek istemeyen birkaç Romalı filozof, Roma'dan kaçarak İran padişahı Hüsrev Perviz'e sığınmışlardı. Burada onların dikkatini en fazla çeken husus, çok kadınlı evlilik gibi bir geleneğin yaygın bir şekilde geçerli olmasıydı. Buna ilaveten erkeklerin, başkalarına ait kadınlarla da ilişki kurmasıydı..."

(Burada Montesquieu'nun Hüsrev Perviz isminde yanıldığını ve söz konusu Romalı filozofların İran padişahlerından Enuşirvan'a sığınmış olduğu nu da belirtelim.)

Araplar arasında da çok kadınlı evliliğin sının yoktu. İslam'ın çok kadınlı evliliği sınırlayarak belli bir limit getirmiş olması, dörtten fazla karısı olan Araplar için problem yaratmıştı. Mesela on tane karısı olan bir erkek, altısını bırakmak zorunda kalmıştır.

Görüldüğü üzere çok kadınlı evlilik geleneği, ilk kez İslam'ın ortaya koymuş olduğu uygulama değildir. Tam tersine, İslam bu geleneğe belli sınırlamalar getirmiştir. Onu birtakım şartlara ve prensiplere bağlamıştır. Ancak bütünüyle iptal de etmemiştir.

İnsan toplulukları arasında çok kadınlı evliliğin ortaya çıkış sebepleri neydi acaba? Erkeğin zorbalık taslayıp kadına tahakkümde bulunmuş olması mı, yoksa kaçınılmaz bir takım özel zaruretler vardıysa bunlar nelerdi? Coğrafi ve bölgesel iklim şartları mı, yoksa başka türden faktörler miydi? İslam bu geleneği neden bütünüyle kaldırmadı? İslam'ın çok kadınlı evliliğe koymuş olduğu sınırlar nelerdir? Kadın olsun, erkek olsun, bugünün insanının çok kadınlı evliliğe karşı kıyam etmiş olmasının nedeni nedir? Bu, insanî ve ahlakî birtakım sebeplere mi dayanıyor, yoksa başka nedenlerden mi kaynaklanıyor? Bütün bunları gelecek bölümde açıklayacağız inşaallah.

* * *

ÇOK KADINLI EVLİLİĞİN TARİHİ NEDENLERİ -1

Çok kadınlı evliliğin tarihi ve sosyal sebepleri nelerdir? Doğulu kavimler gibi dünyanın pek çok kavmi arasında bu gelenek yaygın bir şekilde kabullenilmiştir? Oysa aynı gelenek batı kavimleri gibi bazı kavimlerde asla kabul görmemiştir. Bu farklılığın sebebi nedir? Üç çeşit çok eşlilik arasında çok kadınlı evlilik özel bir rağbet ve itibar görerek yayılmış; fakat çok eşliliğin diğer türleri olan çok kadınlı evlilik veya cinsel ortaklık (komünizm) itibar görmemiştir. Ya hiçbir zaman pratiğe geçmemiş, ya da pek nadir olarak vuku bulmuştur. Bunun sebebi nedir?

Bu sorulara cevap bulmadıkça, nedenleri yeterince araştırmadıkça çok kadınlı evlilik meselesine Islami bakış açısına yaklaşabilmek imkânsızdır. Bu meseleyi günümüz insanının ihtiyaçları açısından inceleyebilmek de mümkün birçok yazar gibi mevcut sosyal ve psikolojik faktörleri bir kenara bırakalım. Çok kadınlı evliliğin sosyal ve tarihi sebebine yüzeysel olarak bakalım. Bu durumda şu nakaratı tekrarlamak yeterli olacaktır. "Çok kadınlı evliliğin sebeplerini bilemeyecek ne var? Apaçık ortada işte! Sebep, erkeğin zorbalık ve tahakkümü; kadının köleliğidir! Pederşahilik -ataerkillik- tir! Erkek, kadına zorla tahakkümde bulunduğu için kanun ve gelenekleri kadının aleyhine ve kendisinin lehine olacak şekilde düzenlemiş. Neticede sırf kendi lehine olan çok kadınlı evliliği asırlar boyu gelenek adına sürdürmüştür. Ne var ki kadın erkeğin esiri ve kölesi durumunda olduğundan, kendi lehine olan çok erkekli evliliği gelenekleştirememiştim. Erkeğin zorbalığının sonu olan günümüzde ise nice yanlış ayrıcalıkları çok kadınlı evlilik ayrıcalığı da yerini kadın erkek eşitliği ve karşılıklı haklara sahip olma anlayışına bırakmaktadır."

Bu, son derece sathi ve acemice bir düşünce tarzıdır... Ne çok kadınlı evliliğin yaygın bir şekilde uygulamaya geçmiş olmasının nedeni erkeğin zorbalık ve tahakkümüne dayanır, ne çok erkekli evliliğin rağbet görmeyip uygulanmaması kadının zaaf ve güçsüzlüğünden kaynaklanır.. Keza bugün çok kadınlı evliliğe rağbetten düşmüş olması da erkeğin zorbalık devrinin sona ermesiyle açıklanamaz. Bugünün erkeği çok kadınlı evliliği bırakmış olmakla da bir avantajı kaybetmiş değildir. Bilakis, kendi lehine kadının aleyhine olacak bir ayrıcalık kazanmıştır böylelikle.

"Kaba kuvvet ve güç"ün, tarihin seyrini değiştiren nice faktörden biri olduğunu inkâr etmiyorum. Keza erkeğin, güç ve kudretinden suistifade de bulunarak onu tarih boyunca kadının aleyhine kullanmış olduğunu da reddedecek değilim. Ancak, bu kadar faktör sadece kaba kuvvet ve güçle sınırlanamaz. Bunlardan başka etken tanınmaması da yanlıştır. Özellikle kadınla erkeğin ailevi ilişkilerinde bunun yegâne faktör olarak ele alınmasını da bir dar görüşlülük ve düşünce kıtlığı olarak değerlendiriyorum.

Yukarıdaki düşünce tarzını doğru kabul edecek olursak, Arapların cahiliye çağı ve Montesquieu'nun deyişiyle Malaya sahillerindeki Nair kabilesinde olduğu gibi çok kocalı evlilik uygulamasının nadiren vuku bulduğu dönemleri kadının güç kazandığı ve çok kocalı evliliği erkeğe zorla kabul ettirebildiği dönem olarak saymak gerekir. Dolayısıyla de bu dönemleri kadının "altın çağı" olarak kabul etmek gerekir. Hâlbuki gerçek, bunun tam tersi istikamette seyretmiştir. Arapların cahiliyet içinde yaşadıkları devirlerin, kadın için tam karanlık ve siyah bir dönem olduğunu biliyoruz. Keza Nair kabilesi hususunda da bizzat Montequieu'dan aktararak, kabilede çok erkekli evliliğin revaç bulmuş olmasının, kadınların erkeklere karşı güç kazanması veya özel bir saygınlık görmelerinden kaynaklanmadığını belirtmiştik. Bunun kabile savaşçılarını askerlikten ibaret olan vazifelerini aksatmalarına ve bu gayeyle onların ailevi tutkular taşımasına engel olma maksadından kaynaklanmış olduğunu belirtmiştik.

Bütün bunlar bir tarafa; eğer çok kadınlı evliliğin yegâne sebebi gerçekten pederşahilik ve ataerkillik ise o zaman bu uygulamanın batı toplumlarında da yayılmış olmamasını neyle açıklayabilmek mümkündür? Öyle ya; pederşahilik sırf doğuya münhasır bir evre miydi? Batılılar öteden beri tam Hz. Meryem'in (s) kesip Hz. İsa'nın (s) biçtiği tarzda bir toplum muydu? Yoksa batı toplumlarında kadın-erkek eşitliği öteden beri var olan bir uygulama mıydı?! Kaba kuvvet denilen faktör batıda sırf adaletin akışında sev-retmiş ve yalnızca doğu toplumlarında mı erkeğin lehine bir unsur olarak işlenmiştir?!

Batılı kadın daha yarım yüzyıl öncesine kadar dünyanın en bedbaht kadınlarındandı. Kendi mülkü üzerinde dahi tasarruf hakkı taşımıyordu ve hukuken kocasının vesayetine muhtaçtı. Ortaçağ döneminde doğulu kadının batılı kadından çok daha iyi bir durumda olduğunu bizzat batılılar itiraf etmişlerdir. Gustaw Le bon "İslam medeniyeti çağında" der, "Kadınlara, Avrupalı kadınların çok uzun bir süre sonra elde edebildikleri bir konum kazandırılmıştır. Avrupalı kadınlarsa, ancak Endülüs Araplarının davranışlarının Avrupa'da yayılmaya başlamasından sonra böyle bir değer ve konuma kavuşabildiler... Avrupalılar, kadınlara kibar davranmanın gereği yiğitlik ve mertliği ilk kez Endülüs Müslümanlarından öğrenmişlerdir, onları taklit etmişlerdir. Keza kadını zillet ve aşağılanmadan kurtarıp onu izzet ve iffetin doruğuna ulaştıran da, avamın zannetmiş olduğu gibi Hıristiyanlık değil, İslam dinidir. Zira ortaçağdaki başkan ve komutanlarımızın birer Hıristiyan olmalarına rağmen kadına hiç de saygılı ve nazik davranmamış olduğunu hepimiz biliyoruz.. Keza mevcut tarihi belgeler; atalarımızın Müslümanlardan yiğitlik ve kibarlığı henüz öğrenmemiş oldukları döneme değin başkan ve komutanlarımızın kadınlara karşı tam anlamıyla vahşice davranmış olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir." Diğer yazar ve araştırmacılar da ortaçağ Avrupa'sında kadının durumunu tavsif ederken aşağı yukarı aynı ifadeleri kullanmışlardır. Ortaçağ Avrupa'sında erkekler kadınlara tam bir tahakkümde bulunmuşlar. Ataerkil düzen bu mıntıkada doruğuna ulaşmıştır. Bütün bunlara rağmen aynı dönem Avrupa'sında çok kadınlı evliliğin yayılmamış olması neyle açıklanabilir?

Gerçek şudur: Çok erkekli evliliğin sebebi kadının o dönemce bir güç ve fırsat üstünlüğüne sahip olması değildir. Çok erkekli evliliğin revaç ve rağbet bulmamasının nedeni kadının zaaf ve güçsüzlüğü de değildir. Çok kadınla evliliğin doğuda revaç bulması erkeğin tahakküm ve zorbalığından kaynaklanmamıştır. Çok kandili evliliğin batıda revaç bulmaması da kadın-erkek eşitliğinin doğurduğu bir netice olmamıştır.

ÇOK KOCALI EVLİLİĞİN RAĞBET GÖRMEMİŞ OLMASININ NEDENİ

Çok kocalı evliliğin rağbet görmemiş olmasının nedeni; bu tür ilişkinin ne kadının, ne de erkeğin mizacına uygun düşmüyor oluşudur. Meseleye erkek açısından bakacak olursak: Bu ilişki türünün erkeğin mizacına aykırı düşmesinin en önemli sebebi her şeyden önce onunun tekelci (kadın yalnızca kendisine ait olması anlayışı) yapısına ters düşmesidir. Babalık güveniyle bağdaşmayan bir durumda arz etmesidir. Evladına düşkün olan insanoğlu tabii, üremek ve çoğalmak ister; geçmiş ve gelecek nesillerle sağlam ve güvenilir bir bağı olsun ister. Kendisinin hangi evladın bahası, hangi babanın evladı olduğunu bilmek, öğrenmek ister. Kadının birden fazla kocalı ilişkisi bu tabiat ve mizacıyla bağdaşmaz. Oysaki erkeğin birden fazla kadınla evlilik bağı kurmasında ne erkek, ne de kadın için böyle bir sakınca doğmaktadır.

Kırk civarında kadın Ali. b. Ebu Talib'in (s) huzuruna varır, İslam'ın erkeğe çok kadınlı evlilik izni verdiği halde kadına çok kocalı evlilik izni vermeyişinin sebebini sorar. Bunun adalete aykırı bir ayrım olduğunu söylerler.

Ali (s) onların her birine içi su dolu birer küçük kap-veya bardak- verilmesini söyler. Orta yere konulan büyükçe bir kabı göstererek ellerindeki suyu bu kaba boşaltmalarını ister.

Kadınlar suyu boşalttıktan sonra "Elinizdeki kabı tekrar bu büyük kaptan doldurun; ancak, herkes daha önce kendi kabında bulunan suyu alsın" der. Kadınlar "Bu mümkün değil ki" derler, "Sular birbirine karıştı… Herkesin kendisine ait olanı teşhis edebilmesi imkansız..." Bunun üzerine Hz. Ali (s) "Eğer" buyurdular, "Bir kadının birden fazla kocası olursa ister istemez onlarla cinsel ilişkide de bulunacak ve gebe kalacaktır. Bu durumda dünyaya gelecek çocuğun hangi erkeğin nesli olduğu nasıl tespit edilebilir?..."

Evet, erkek açısından meselenin sakıncası bu; kadın açısından doğurduğu sakıncaya gelince; çok kocalı evlilik kadının hem tabiatına, hem menfaatine aykırı düşmektedir. Kadın, erkeği sırf onun cinsel isteklerine yarayan bir faktör olarak görmüyor ki "ne kadar çok olursa o kadar âlâ olur" denilebilsin... Kadın, erkeği; onun kalbini kazanmış olduğu bir varlık olarak görmek ister. Onun hamisi ve koruyucusu olsun ister. Onun için fedakârlıklarda bulunup zahmetlere katlansın ister. Çalışıp çabalayıp para kazansın ve elde ettiği her şeyi karısına adasın. Onun derdine ortak olsun ister.... Erkeğin bir "fahişe" ye verdiği para ve kadını -doğru yoldan- çalıp çabalayarak bizzat elde ettiği gelir ne kadının -erkeğin ihtiyaçların in birkaç katı olan- ihtiyaçlarını karşılamaya yeter; ne de erkeğin can-u gönülden ve sırf sevgiye dayalı bir içgüdüyle ona harcadığı parasının -manevi- değeriyle karşılaştırılabilir. Kadının pek fazla olan gider ve masraflarını daima fedakârca karşılayan erkek olmuştur. Buna karşılık erkeğe iş ve mesleğinde moral ve destek sağlayan en önemli unsur da eşi ve çocukları, yani aile yuvası olmuştur.

Çok kocalı bir ilişkide kadının bir erkeğin himaye, sevgi, koruma ve fedakârlık gibi tertemiz duygularını kendisine müteveccih kılması mümkün değildir. Bu cihetle çok kocalılık da tıpkı fahişelik gibi daima kadın tarafından nefretle karşılanmıştır. Binaenaleyh hem erkeğin hem de kadının istek ve eğilimlerine uygun bir ilişki türü değildir.

CİNSEL ORTAKLIĞIN YENİLGİSİ

Cinsel ortaklığın yenilgiye uğramasının nedeni de budur. Ne erkeğin belli bir kadına, ne de kadının belli bir erkeğe ait olduğu ve "tahsis olunma" nın her iki tarafta da ayaklar altına alındığı cinsel ortaklık, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi sadece yönetici tabakaya, yani filozof yöneticiler veya yönetici filozoflara mahsus olmak üzere Eflatun tarafından ortaya atılan bir görüştü. Bu görüş sadece başkaları tarafından kabul görmemekle kalmadı; bizzat Eflatun'un kendisi de bir süre sonra bu görüşünden vazgeçmek zorunda kaldı.

Son bir yüzyılda, komünizmin ikinci babası Friedric Engels de bu teoriyi savunmuş ve salık vermiş, ancak komünizm dünyası bu öneriyi kabule yanaşmamıştır. Sovyetler Birliği'nin, Engels'in cinsel ortaklık nazariyesini uygulama konusunda yaşadığı pek acı deney ve tecrübelerden sonra 1938 yılında aile lehine bir kanunu tasvip ettiği belirtilir. Tek eşli evliliği komünizmin resmi evlilik düzeni olarak kabul ettiği söylenir.

Çok kadınlı evlilik erkeğe kimi zaman birtakım avantajlar kazandırmışsa da, çok kocalı evlilik kadınlara hiç bir avantaj sağlayamamıştır ve sağlayamayacaktır. Bu farklılığın nedeni, erkeğin bizzat kadının şahsına; kadınınsa erkeğin kalbine, gönlüne ve onun fedakârlıklarına talip bulunuyor olmasıdır. İstediği kadına bizzat sahip olduğu sürece, bir erkek için, o kadını kalbini kazanamamış olmanın pek önemi yoktur. Bu cihetle, çok kadınlı evlilikte bulunan bir erkek, bu yaptığıyla kadının kalbini kurmuş ve onun duygularını incitmiş olmasına ehemmiyet vermemiştir. Ne var ki kadın için aynı lakaytlık söz konusu değildir. Onun nazarında erkeğin gönlüne girmek ve onun duygularına hâkim olmak fevkalade önemlidir. Bunları kaybedecek olursa, her şeyi kaybetmiş sayacaktır kendini...

Başka bir deyişle evlilik ve karı-koca ilişkisinde iki faktör rol oynar; bunlardan biri maddi, diğeriyse manevidir. Maddi olanı gençlik dönemlerinde doruğuna tırmanan ve giderek düşüş kaydeden cinsel ilişkilerdir. Manevi olanıysa, eşler arasındaki samimiyet, sevgi ve şefkat duygularıdır ki bu, cinsel duyguların tam tersine, giderek pekişir ve güçlenir. Kadınla erkek arasındaki önemli farklardan biri işte budur; kadınlar için ikinci faktör daha önemlidir (erkeğin tam tersine). Evlilik ve karı-koca ilişkisi bir kadın içinse genellikle maddi -veya en azından maddi ve manevi boyutların eşit olduğu- anlam taşır.

Bütün bunlar bir yana; önceki bölümlerde Avrupalı bir psikolog bayanın görüşlerini de sunarak belirtmiş olduğumuz gibi, kadın, önce rahminde sonra da kollarında çocuğu yetiştirdiği ve bu mesuliyetin ağırlığını bizzat yüklenmiş olduğu için onu, çocuğunun babası olarak erkeğin sevgi, samimiyet ve yakınlığına şiddetle ihtiyaç duyar bir hale getiren birtakım özel psikolojik hal ve vasıflar taşır. Halta kadının kendi çocuğuna karşı beslediği sevgi bile, bu çocuğun babası ve onun dünyaya gelmesine sebebiyet veren faktör olarak bizzat kocasının ona karşı beslediği sevgi ve gösterdiği ilgiye bağlıdır büyük ölçüde.. Kadının bu ihtiyacı, ancak ve ancak tek kocalı evlilikte karşılanabilmektedir.

Binaenaleyh çok kadınlı evlilikte evliliği aynı terazilerde karşılaştırarak bu ikisini aynı şey kabul etmek yanlıştır. Çok kadınlı evliliğin dünyanın bazı yerlerinde uygulanmış olmasını erkeğin zorbalığı olarak yorumlayıp kadınların çokkocalı evliliği aynı şekilde uygulayamamış olmasını onların zaaf ve güçsüzlüğüne vermek apaçık bir yanlı bir hatadır.

Menuçehriyan hanımefendi İran Anayasa ve Medeni Kanunlarına Eleştiri adlı kitabının 34. sayfasında şöyle demekte: "Medeni Kanunun 1049. maddesi erkeğin, karısının izni olmadan baldızının kızı veya kayınbiraderinin kızıyla evlenemeyeceğini söyler. Yani eğer erkek, karısının kız kardeşinin veya karısının erkek kardeşinin kızıyla evlenmek isterse, bizzat karısının rızasını almak zorundadır. Şimdi bir de kadının buna izin vermediğini düşünelim, o zaman ne olur? Hiç... Bu olmaz da öteki oluverir... Erkek gider bir başkasını alır! Meseleyi bir de diğer kutuptan ele alalım ve mesela şöyle diyelim: "Kadın, kocasının rızası olmadan kocasının kız kardeş veya erkek kardeşinin oğluyla (kocasıyla evli olduğu bir sırada) evlilik yapamaz..." Mutaassıplar bunu duyduklarında kan beyinlerine sıçrayacak ve "Bu esasen insanlığa ters düşen bir öneridir! Kadının fıtratına aykırıdır!" diye feryadı basacaklardır. Buna cevap olarak "Bu önerinin, asasında kadının köleleştirilmesine ters düşen yegâne öneri olduğu" nu söylemek gerekir. Bir malın nasıl ki birden fazla maliki yoksa -eğer olsa dahi mahsulü neticede bir elde toplanıyorsa- ülkemizde geçerli sarih ve zımmi kanunlara binaen kadın da bir mal sayıldığından birden fazla maliki olmasına müsaade edilmemektedir."

Bu bayan, aynı kitabın 73. sayfasında şöyle diyor:

"Bir erkek dört kadınla evlenebildiğine ve kadın da onun gibi bir insan ve onunla eşit olduğuna göre, erkeğe tanınan hukuki haklar kadına da tanınmalıdır diyoruz. Bu büyük ve küçük mantık önermelerinin getirdiği sonuç erkekler için dehşetengiz, beyinlerine kan sıçramakta, gözleri yuvalarından fırlayacakmışçasına bir öfkeyle "Kadının birden fazla kocası olur mu hiç?!" diye feryadı basmaktadırlar. Biz, buna cevap olarak soğukkanlılıkla şöyle diyoruz: Niçin erkek, birden fazla kadınla evlenebiliyor o zaman?"

"Bunları söylerken ahlaki fesat yaymak, kadınların namus ve iffetini gereksiz görüp küçümsemek istemiyoruz. Ancak gayemiz, erkeklere, kadınlar konusundaki görüşlerinin zannettikler gibi -hiç de sarsılmaz ve sağlam lamellere dayanmadığını anlatmaktır. Kadınla erkek arasında hiçbir fark yoktur, birbiriyle eşit ve aynıdırlar. Eğer erkeklere sırf erkek oldukları için dört kadınla evlenme hakkı tanınıyorsa, aynı hak kadınlara da tanınmalıdır. Akıl ve zekâca erkekten daha güçlü olmadığı farz edilse dahi duygusal ve nefsanî tecellilerde kadının erkekten geri kalır bir

yanı olmadığını itiraf etmek gerekir." Görüldüğü üzere yukarıdaki satırların yazarı, çok kadınlı evlilikle çok kocalı evliliği birbirinden ayırmamakla ve bu ikisi arasında hiçbir fark gözetmemektedir. Ona göre erkek, güç sahibi olduğu için kendi çıkarlarına uygun düşen çok kadınlı evliliği yaygın hale getirip normalleştirmiştir. Ancak kadın, hür olmadığı cihetle, "onun köleliğiyle bağdaşmayan yegâne asıl durumundaki" çok kocalı evliliği bir türlü savunamamıştır. Bu bayana göre çok kadınlı evliliğin zaferinin ve çok kocalı evliliğin yenilgisinin nedeni erkeğin sahip veya "efendi", kadınınsa "köle" veya mal oluşudur. Erkek, kadının sahibi ve efendisi olduğu için pek çok kadın, yani pek çok mal alabiliyormuş. Ne var ki bir mal ve köle olduğundan ve bir köleninse birden fazla efendisi olamayacağından, ona bu hürriyet tanınmamış ve çok kocalı evlilik nimetinden yararlanamamıştır!...

Hâlbuki bu hanımefendinin zannetmiş olduğunun tam tersine, bizzat çok kocalı evliliğin kabul görmemiş olması, erkeğin kadına bir "mal gözüyle bakmadığını göstermektedir. Zira bir malın icabında ortaklaşa kullanılması ve ortak mülkiyet denilen şey, insanoğlunun öteden beri kabul edip uygulaya gelmiş olduğu bir usuldür. Binaenaleyh eğer erkek kadına bir mal ve meta gözüyle bakmış olsaydı; malda ortaklığı caiz bulduğu gibi kadında ortaklığı da caiz bulması ve normal karşılaması gerekirdi. Oysa hakikatte durum hiç de öyle değildir, çok kadınlı evliliğin, kadının bir meta olarak görülmüş olmasından kaynaklandığı şeklindeki bir görüş elbette ki yanlıştır. Dünyanın neresinde "Bir malın birden fazla sahibi olamayacağı" yolunda bir gelenek veya kanun çıkarılmıştır ki tek kocalı evliliğimi de ondan kaynaklanmış olabileceği iddia edilebilsin?!

Söz konusu bayan diyor ki: "Kadınla erkek bir ve eşit olduğundan bir ve eşit haklara da sahip olmaları gerekir. Erkekler çok kadınlı evlilik hakkından faydalanıyorlar da, kadınlar ne diye çok kocalı evlilik hakkından faydalanamasın?"

Biz de " Sizin en büyük hatanız, çok eşli evliliğin kadın ve erkek için bir "hak" olduğunu zannetmenizdir" diyoruz. Bilakis, çok kadınlı evlilik, kadınlara ait bir haktır, erkeklere ait değil. Buna karşılık çok kocalı evlilik ne kadın, ne de erkek için bir "hak" tır; tersine, hem kadının maslahat ve menfaatine aykırıdır, hem erkeğin... Gelecek konularımızda İslam'daki çok kadınlı evlilik kanununun kadın haklanın ihya ve sağlam bir düzene oturtma amacına yönelik olduğunu açıklayacağız. Eğer erkeğin tarafını tutmak isteseydi İslam'ın da batı dünyası gibi hareket ederek erkeğin kendi nikâhlı karısından başka kadınlarla da ilişkide bulunmasına göz yumup, meşru eşi ve çocuklarına karşı ona hiçbir taahhüdü zaruri görmemesi lazım geleceğini etraflıca açıklamaya çalışacağız.

Öle yandan çok kocalı evlilik kadının lehine bir durum da değildir ki -böyle bir evlilik yapamadığı için- hakkının çiğnendiği Söylensin... Keza söz konusu yazar "Erkeklere, kadın konusundaki görüşlerinin, hiç le zannettikleri gibi sağlam ve sarsılmaz temellere dayanmadığını anlatmak amacındayız" diyor.

Bu pek iyi olur... Zira bizim istediğimiz de budur zaten. Nitekim gelecek konularımızda, çok kadınlı evlilik hususunda Islam'ın savunduğu görüşün temel dayanaklarının neler olduğunu açıklayacağız. Bu yazar ve görüş sahibi herkesten samimi ricamız; bu açıklamalar üzerinde yeterince mütalaada bulunduktan sonra görüşlerini bildirmeleridir. İslam'ın konuyla ilgili öne sürmüş olduğu görüşün sağlam ve sarsılmaz temellere dayanıp dayanmadığını dikkatle incelemeleridir. Ben kendi namıma; İslam'ın bu konuda öne sürmüş olduğu görüşte en ufak bir boşluk ve sarsıntı bulunması halinde kadın hakları konusunda söylediklerimi şahsen geri alacağıma şeref sözü veririm.

* * *

ÇOK KADINLI EVLİLİĞİN TARİHİ SEBEPLERİ -2

Erkeğin şehvetperestlilik ve mutlak otoriterliği gibi faktörler, çok kadınlı evliliğin yegâne sebebi olabilecek ölçüde yeterli ve makul değildir, bunun başka sebep ve faktörleri de vardır elbet. Zira şehvet düşkünü bir erkek için -çok kadınlı evlilik yerine, zamparalık ve benzeri yollara başvurarak "çok çeşitli" arzularını tatmin etmek daha kolaydır. Zira söz konusu -gayrimeşru- ilişkilerde ne nikâh mesuliyeti, ne de doğacak çocukların mesuliyetini üstlenmek söz konusudur.

Bu sebeple, çok kadınlı evliliğin revaç bulup normal karşılandığı toplumlarda şehvetperest erkeklerin zamparalık yapmasını engelleyen caydırıcı sosyal ve ahlaki engeller vardı. Bu tür erkekler çok eşliliğe mütamayil şehevi isteklerin; ancak birlikte olmayı diledikleri kadını resmen, nikâhlama ve onun çocuklarının babalığını resmen üstlenme pahasına tatmin edebiliyorlardı. Ya da coğrafi, iktisadi, sosyal..vb. gibi (şehvet ve çok çeşitliliğe temayül dışında kalan) başka etken ve faktörler söz konusuydu.

COĞRAFÎ FAKTÖRLER

Montesquieu ve Gustaw Le Bon, coğrafi faktörler üzerinde ısrar ederler, bu düşünürlere göre doğu ülkelerinin sıcak iklime sahip olması, bu ülkelerde ister istemez çok kadınlı evliliği zaruri İçilmiştir. Doğu ülkelerine hâkim olan iklimlerde kadınlar erken yaşta buluğa erer ve erken de yaşlanırlar. Bu cihetle erkeklerin ikinci ve üçüncü bir kadına ihtiyaç duyması kaçınılmaz olur. Buna ilaveten, doğu iklimlerinde büyüyüp yetişmiş olan bir erkek cinsel açıdan güçlü bir bünyeye sahip olduğu için tek kadınla yetinmez.

Gustave Le Bon "İslam ve Arap Medeniyeti Tarihi" adlı eserinin 509. sayfasında şöyle der: " Bu geleneğin -çok kadınlı evlilik- ortaya çıkmış olmasındaki yegane etken, doğu ülkelerine hâkim olan iklim yapısı, ırki bünye ve neticede doğuya mahsus yaşam tarzının getirdiği sebep ve faktörlerdir. Herhangi bir din değil... İklim ve ırk yapısı, bu konuda üzerinde daha fazla açıklamaya girmeye gerek dahi bırakmayacak ölçüde güçlü ve etkin faktörlerdir. Öte yandan doğulu kadınların kendilerine has mizacı bünyeleri ve (gebelik, doğum, hastalık ve diğer rahatsızlıklar gibi etkenler), onları fazlaca kocalarından uzak durma mecburiyetinde bırakmıştır. Erkeklerin iklim ve ırk yapısı gibi bünye özellikleri itibarıyla bu geçici ayrılığa tahammül edebilmeleri ise hemen hemen imkânsız olduğundan, neticede çok kadınlı evlilik lüzumu doğmuştur."

Montesquieu, Kanunların Ruhu adlı eserini 430. sayfasında diyor ki: "Sıcak iklim şartlarına haiz ülkelerde kadınlar 8,9 ve ya on yaşında buluğa ermekte. Evlenir evlenmez de gebe kalmaktadırlar, öyle ki, sıcak iklime sahip doğu ülkelerinde evlilikle gebelik olayı arasında pek süre geçmez ve kadın hemen hamile kalıverir.

Freud, İslam Peygamberinin (saa) hayatını anlatırken beş yaşında nikâhlandığını ve sekiz yaşında da zifafa girdiklerini nakleder. Bu cihetledir ki sıcak iklimlerde yaşayan kadınlar yirmi yaşında ihtiyarlar. Yani tam akil olgunluğa ulaşacakları sırada ihtiyarlayıverirler. Ilıman iklimlerde ise kadınlar uzun süre güzelliklerini koruyabilmekte ve daha geç yaşlarda buluğa ermektedirler. Keza evlendikleri zaman -doğulu kadınlara oranla daha tecrübeli durumdadırlar. Keza makul yaşlanmaktadırlar. Bu cihetledir ki kadınla erkek arasında bir eşitlik oluşmakta ve erkekler birden fazla kadınla evlilik yapmamaktadır...

Binaenaleyh çok kadınlı evliliğin Avrupa'da yasak, Asya'da ise meşru ve caiz olması tamamen iklim ve coğrafi şartlardan kaynaklanan nedenlere dayanır..."

Bunlar, makul izahlar değildir. Zira her şeyden önce, çok kadınlı evliliğin sırf sıcak iklim şartlarına haiz ülkelere mahsus bir gelenek olmadığı ortadadır. Mesela Iran, iklim şartları itibariyle ılıman bir bölge olduğu halde çok kadınlı evlilik, İslam öncesinden beri bu ülkede uygulana gelmiştir. Montesquieu'nun "Sıcak iklimlerde yaşayan kadınlar yirmi yaşında ihtiyarlamış olurlar" şeklindeki ifadesi gerçekten uzak ve saçma bir iddiadır. Daha da saçması, Freud'dan naklen Hz. Peygamber'in (saa) Hz. Aişe'yi beş yaşındayken nikâhlayıp sekiz yaşında onunla zifafa girdiğini söylemesidir. Oysaki Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) Hz. Hatice'yi nikâhladığı sırada kendisinin 25, Hz. Hatice'nin de 40 yaşında bulunduğunu herkes bilir. Ayrıca; eğer yaşlanmaları ve erkeklerin cinsel güçlerinin fazla oluşu ise o zaman ne diye doğulu erkekler de batılı erkeklerin ortaçağ ve şimdiki çağda yaptığını yapmamışlardır. Onlar gibi, cinsel isteklerini fuhuş ve zamparalık aracılığıyla tatmin yoluna gitmemişlerdir peki? Zira bizzat Gustaw Le Bon'un da itiraf etmiş olduğu gibi batı ülkelerindeki tek kadınlı evlilik geleneği sadece kanun kitaplarında yazılı bir formalite olup günlük hayatta asla buna riayet edilmemektedir.

Yine onun itiraf etmiş olduğu gibi doğu ülkelerindeki çok kadınlı evlilik, meşru ve kanuni bir ilişkidir. Yani erkeğin karısına ve çocuklarına karşı "kocalık" ve "babalık" mesuliyetlerini resmen üstlendiği bir ilişki olarak var olagelmiştir. Batı ülkelindeyse erkeğin bu mesuliyetleri kesinlikle üstlenmediği fuhuş ve metres türü bozuk ve gayrimeşru bir ilişki şeklinde yürümüştür.

BATIDA ÇOK KADINLI EVLİLİK

Kontunuzun bu noktasında bir de ortaçağda batı usulü çok kadınlı evliliğin durumu üzerine bizzat batılı bir tarih araştırmacısının görüşlerini naklederek kısaca bilgi vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Böylece çok kadınlı evlilik ve muhtemelen harem sarayları açısından doğuyu eleştiriye tabi tutan ve bunu, batı karşısında doğunun utanılacak bir özelliği olarak telakki edenler; bu konuda doğuda vuku bulmuş olanların -birçok ayıp ve kusurlarına rağmen- batı ülkelerindeki uygulamalara kıyasla bin kez daha faziletli olduğunu göreceklerdir.

Will Dorant'ın "Medeniyet Tarihi"nin l7. cildinde "Ahlâkî Gevşeklik" başlıklı bir bölüm vardır. W. Dorant bu bölümce Rönesans devrinde İtalya'daki ahlaki yapıyı inceler. Yazarın 11. bölümde ele aldığı konu baştan sona ilginç ve okumaya değer tespitleri kapsıyor. Ancak biz burada söz konusu 11. bölümde "Cinsel İlişkilerde Ahlâk" başlığıyla geçen kısmın kısa bir özetini vermekle yetineceğiz.

Will Dorant, konuya girmeden önce adeta kendi namına teessürünü bildirmek ve özür dilemek istercesine kısa bir girişte bulunmuş bu girişte şöyle diyor: "Halkın din adamları dışındaki kesimin ahlâkî yapısını incelemeye başlamadan ve cinsel ilişkiler dalındaki konumuzda söze başlamadan önce erkeğin fıtri olarak çok kadınlı evliliğe mütemayil bir yaratılışa sahip olduğunu belirtelim. Ancak, çok güçlü ahlaki kayıtlar, yeterince fakir olup yorucu bir meslekte çalışma ve karısının sıkı denetim ve gözetiminde bulunma gibi faktörlerin onu tek kadınlı evlilikle yetinmeye mecbur bırakabileceğini hemen hatırlatalım".

"Evli kadınla yapılan zina hadiselerinin Rönesans dönemine oranla ortaçağda daha az vuku bulduğu malum değildir. Nitekim ortaçağda bir marifetmiş gibi telakki edilip kahramanlıkla ödüllendirilen zina, Rönesans döneminde de aynı şekilde tahsilli kesim arasında, eğitimden geçmiş bir kadının psikolojik büyüleyicilik ve zarifliğinin idealleştirilmesiyle yumuşatılmış ve makul bir ilişkiymişçesine telakki edilmiş oluyordu. Asil ailelerin kızları, kendi ailelerinden olmayan erkeklerden bir ölçüde uzak tutulmadaydı. Karı-koca hayatından önce namusunu korumanın meziyetleri kendilerine anlatılır, iffetli olma yolunda eğitilirlerdi. Hatta kimi zaman bu eğitim ve nasihatler o kadar etkili olmuştur ki, bir rivayete göre, tecavüze uğrayan bir genç kadın kendisini suya atarak boğulmuştur!

"Bu kadın mutlaka fevkalade bir istisnayı teşkil ediyordu. Zira bu olay üzerine bir piskopos onun heykelini dikmeye kalkışmıştır!"

"Evlilik öncesi gönül maceraları haddinden fazla vuku bulmuş olsa gerek. Rönesans İtalya'sının bütün şehirlerinde görülen sayısız miktarda gayri meşru çocuk, bu gerçeğin neticesidir. Nitekim Rönesans çağı İtalya'sında, gayri meşru bir çocuğunun olmayışı o şahıs için büyük bir imtiyaz ve meziyet sayılır fakat oluşu da pek ulanılacak bir hadise telakki edilmezdi. Bir erkek, evlenirken müstakbel hanımının gayri meşru çocuklarını da yanında getirmesini gayet normal karşılardı. Onların kendi evinde, onun çocuklarıyla birlikte büyümesini isterdi. Piç olmak, şahsın değer ve itibarını sarsmıyordu. Toplumun ona vurduğu damga da pek önemli sayılmazdı. Zira kilise papazlarından birine verilen bir rüşvetle meşruluk kazanmak kolayca mümkündü. Meşru veya diğer kanuni mirasçıların yokluğu durumunda şahsın gayri meşru oğullan pekâlâ miras kalan mal-mülke, hatta kimi zaman taç ve tahta da sahip olabiliyordu. Mesela Nepal kralı 1. Alfanso'nun varisi 1. "Frente" bir piçti; keza Nıkolevi 3'ün varis olarak tahta geçen Fransa kralı Leo Nel Lö Döşte' de öyleydi. 2. pos 1459'da Fransa'ya geldiğinde, hepsi de piç olan yedi şehzade tarafından karşılanıp ağırlandı. Meşin oğullarla piç oğullar arasındaki rekabetler, Rönesans dönemindeki kargaşa ve keşmekeşlerin ana kaynaklarından birini teşkil eder..."

"...Eşcinsellik mevzuuna gelince; bunun yaklaşık eski Yunan örf ve geleneklerini yeniden canlandırma yolunda atılan adımların kaçınılmaz bir parçası olduğunu itiraf etmemiz gerekir."

"(San Bernardıno) Nepal bu iğrenç olaya o kadar sık rastladı ki Nepal'i Sodam ve Gomore'nin akıbetine uğrama ihtimaliyle uyarmak zorunda kaldı. "Artino" bu sapıklığın Roma'da da yaygın bir şekilde mevcut olduğunu gördü.

Fuhuş konusunda da aynı şeyleri söyleyebilmek mümkün... Papalık merkezi Roma'yı istatistik çalışmalarının hedefi olarak seçmeyi yeğleyen "İnfesura" nın naklettiğine göre 1490 yılında, 90 bin nüfuslu Roma'da resmi kayıtlarla tespit edilmiş sicilli 6800 fahişe vardı. Tabi bu rakam gizlice çalışan gayri resmi ve sicilsiz fahişeleri kapsamıyor. Yine bir istatistiğe göre 1509'da 300 bin nüfuslu bir şehir olan 'Venedik'te 11654 fahişe yaşamaktaydı. 15. yüzyıllarda, 15 yaşını doldurduğu halde henüz evlenmemiş olan kızlar, ailenin yüzkarası sayılıyordu. 16. yy'da, kızların yüksek tahsilde bulunabilmeleri için bu "utanç yaşı" 17'ye yükseltildi. Fuhşun bunca yaygın olduğu bu ortamda onun getirdiği bütün kolay, Irklardan faydalanan erkekler, ancak kayda değer ağırlıkta çeyize sahip bir kadınla karşılaştıklarında evlenmeyi akıllarından geçirirlerdi. Ortaçağ geleneklerindeki evlenme merasimlerine göre, eşler arasındaki sevgi ve aşkın iyi ve kötü günlerde birbirine yardımcı ve ortak olacak şekilde, evliliğin muhtelif merhalelerinde giderek artması arzu edilir, umulurdu ve çoğu evliliklerde bu arzu gerçekleşirdi. Ancak, yine de evli kadınlarla zina hadisesi pek yaygın ve revaçtaydı. Toplumun üst kesimine mensup soylu ailelerdeki evlilikler genellikle siyasi veya iktisadi menfaatlere dayalı diplomatik evliliklerdi. Bu nedenle çoğu kocalar bir metresle yaşamayı kendileri için hak olarak görüyordu. Bunu fark eden eşleri ise meseleden rahatsızlık duysalar dahi genellikle olayı görmezden gelmeyi veya ses çıkarmamayı tercih ediyordu.

Orta sınıfa mensup erkekler arasında, zinayı meşru bir eylem olarak görenler de olmuştur. Makyavel ve dostlarının, çapkınlıklarıyla ilgili birbirlerine yazıp gönderdiklerinden anlaşıldığı kadarıyla, bu konuda kendi hayatlarından naklettikleri hatıra ve hadiselerden rahatsızlık duymadıkları ortadadır. Bu gibi hadiselerde kadın da kocasının yaptığına karşı misillemede bulunarak ondan intikam almak için aynı şeyi yaptığında genellikle kocası buna göz yumuyor ve meseleyi görmezden gelerek aşağından almayı yeğliyordu."

Evet... Batı insanı tarafından çok kadınlı evlilik doğu ülkeleri için sürekli bir ayıpmış gibi gösterilip bağışlanmaz bir suçmuşçasına tanımlanır. Bu insanlık dışı (!) uygulamanın doğuya has iklim yapısından kaynaklandığı iddia edilir. Kendi ülkelerinde iklim yapısının, onlara, kadınlarına ihanette bulunma ve tek kadınlı evlilikten öteye bir adım atma hakkı tanımadığını söyleyen batı insanının yaşamakta olduğu hayattan alınan birkaç örnek sadece bunlar.

Bu arada ister iyi, ister kötü olsun, çok kadınlı evliliğin batılılar arasında meşru bir şekilde mevcut olmayışının Hıristiyanlık diniyle hiçbir alakası olmadığını hemen hatırlatalım. Hıristiyanlıkta aslında, çok kadınlı evliliği yasaklayan bir nass mevcut değildir. Bilakis, Hz. Mesih (as) Tevrat'ın hükümlerini onayladığı ve Tevrat'ta da çok kadınlı evlilik resmen tanınmış olduğuna göre, gerçek Hıristiyanlıkta çok kadınlı evliliğin caiz olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim geçmişteki Hıristiyan büyüklerinin birden fazla nikâhlıları olduğu söylenir. O halde batılıların, dini veya kanuni şekilde, çok kadınlı evlilikten kaçınmalarının başka sebepleri olsa gerektir.

AYBAŞI ADETLERİ

Kimileri de aybaşı adetleri ve bu rahatsızlık süresi boyunca kadının erkeğin istediklerini karşılamaya hazır olamayışı, keza gebelik ve doğumla gelen yorgunluk ve problemler ve kadının evlilik Münasebetlerinden uzaklaşarak çocuk yetiştirme ve ev içi işlerle uğraşmaya eğilimli oluşunu çok kadınlı evliliğe sebep olarak gösterirler.

Will Dorant bu konuda şöyle der: "İlkel toplumlarda kadınlar çabucak yaşlanıverirler. Bu sebepledir ki kocalarını şehvet ve çocuk sahibi olma yolundaki eğilimlerinde bir azalmaya yol açmaksızın bebeklerine daha uzun bir süre süt verip bakımıyla ilgilenmek ve gebelikler arasındaki süreyi uzatabilmek gayesiyle bizzat kendileri, kocalarını ikinci bir evliliğe teşvik ederler. Nitekim kendi işlerinin azalması ve yeni gelinin aileye yeni çocuklar getirip gelir ve kazancın artmasına yardımcı olması gayesiyle erkeklerin kadınlarının onları yeni bir evlilikte bulunmaya teşvik ettiği çok görülmüştür."

Kadının aybaşı rahtsızlıkları ve doğum problemlerinin kadınla erkeği farklı cinsel durumlarda bıraktığı ve erkeği az veya çok, başka bir kadına yönelmeye sevk ettiği doğrudur. Ancak- bu iki sebepten hiçbiri tek başına çok kadınlı evliliği gelenekleştirebilecek ölçüde güçlü sebepler olamazlar. Bunun için, ancak erkeğin zamparalık ve benzeri gayri meşru yollarla şehevi tatminde bulunmasını engelleyecek birtakım ahlaki veya sosyal caydırıcı sebeplerin olması gerekir. O halde söz konusu iki etkin sebebin etkin olduğu yerde mutlaka erkek, "şehevi arzularını dilediğince tatmin edebilme serbestîsi" bulamamış demekti, (aksi takdirde ikinci evlilik gibi bir-külfete katlanacağı yerde, bu serbestîye binaen başka yollara sapardı -çev-).

KADININ DOĞUM YAPABİLME SÜRESİNİN KISITLI OLMASI

Bazılarına göre, kadının çocuk yapabilme süresi ancak hayatının belli yıllarıyla sınırlı olduğu, muayyen bir yaştan sonra kadının yaise dönemine girdiği ve erkeğinse böyle bir sınırlamayla karşılaşmayacağı cihetiyle bu, çok kadınlı evliliğe yol açan etkenlerden biri olmuştur. Bu görüşü savunanlara göre kadın yeterince çocuk doğurmamış veya doğurduğu çocuklar telef olmuş iken günün birinde kaçınılmaz olarak yaise dönemine girmiş oluyordu.

Erkeğin çocuk istemesi, ancak hanımını boşamaya da razı olmaması, onu zorunlu olarak ikinci, belki de üçüncü bir evliliğe itti. Nitekim kadının kısırlığı da ikinci evliliklere sebep olmuştur.

İKTİSADÎ FAKTÖRLER

Çok kadınlı evliliği iktisadî sebeplere dayandıranlar da olmuştur. Bunlara göre günümüzdekinin tam tersine, eski devirlerde fazla çocuk ve kadına sahip olma, erkeğin lehine bir durumdu. Erkekler çocuklarını ve karılarını köleler gibi çalıştırıyor, hatta kimi zaman çocuklarını satıyorlardı. Çoğu kimsenin köle oluş nedeni savaşlarda esir düşmüş olması değildir. Bilakis bizzat kendi babası onu köle pazarına getirmiş ve satmıştır.

Bu, çok kadınlı evliliğe yol açan faktörlerden biri olabilir. Zira erkek, ancak kadınla resmi evliliği kabullenerek fazla çocuğa sahip olma meziyetinden faydalanabilir; metres hayatı ve zamparalık erkeğe bu avantaj sağlayamaz. Ancak, çok kadınlı evliliğin geçerli olduğu her durum için bu faktörün bir sebep olarak kabul edilemeyeceğini de hemen hatırlatalım. Şöyle ki:

İlkel toplumların bu maksatla çok kadınlı evliliklerde bulunduklarını farz etsek dahi, bütün toplumların aynı sebeple aynı davranışı sergilemediği biliniyor. Sanılanın tam tersine, dünün dünyasında çok kadınlı evlilik, halkın, ancak maddi açıdan refahla olan, zengin ve itibarlı kesiminde görülen bir hadiseydi. Genellikle padişahlar, emirler, komutanlar, din adamları ve tanınmış tüccarlar birden fazla evlilik yapabiliyorlardı.

Daha da önemlisi, bilindiği üzere bu kesimler kendi kadın Ve çocuklarını maddi çıkarlar için kullanıyordu.

AİLE VE KABİLE NÜFUSUNUN ARTIŞ FAKTÖRÜ

Çok kadınlı evliliğe yol açan sebeplerden biri de, çok çocuğa sahip olma ve aile ve kabile fertlerini çoğaltma arzusu olmuştur.

Kadınla erkeğe farklı konumlar kazandıran hususlardan biri de bir kadının üretebileceği çocuk sayısının kısıtlı ve sayılı olmasıdır (tek kocalı veya çok kocalı evlilik kadının bu mahdudiyetini değiştiremez.). Hâlbuki bir erkeğin üretebileceği çocuk sayısı, genellikle nikâhlayabileceği kadın sayısıyla orantılıdır. Bir erkeğin tek başına yüzlerce kadınla evlenerek kendi soyundan binlerce çocuğa sahip olabilmesi pekâlâ mümkündür.

Bu günkünün tam tersine, sayıca kalabalık bir aile ve kabileye mensup olmak geçmişte önemli bir sosyal avantaj sayılmadaydı. Kabileler ve aşiretler, nüfusun artmasının sağlama ve nüfus azalmasını önleyebilme amacıyla her yola başvuruyorlardı. Halkın en çok övündüğü şeylerden biri, sayıca kalabalık bir kabileye mensup olmaktı. Sayıca kalabalık bir aile ve kabileye sahip olmanın tek yolunun çok kadınlı evlilik olduğu da apaçık ortadır zaten...

KADIN NÜFUSUNUN ERKEK NÜFUSUNU AŞMASI

Çok kadınlı evliliğe dair belirtilecek sebeplerden biri de -ki mevcut sebeplerin en önemlisidir- kadın nüfusunun erkek nüfusunu aşmasıdır.

Bebeğin kız olduğu doğumlar, bebeğin erkek olduğu doğumlardan daha fazla olmamış ve olmamaktadır...

Bazı ülkelerde muhtemelen kız bebek oranı erkek bebek oranını aşmışsa; buna karşılık bazı ülkelerde de bunun tam tersi bir durumla denge sağlanmış ve erkek bebek oranı kız bebek oranım aşmıştır.

O halde kadın nüfusu erkek nüfusunu nasıl aşar?

Evliliğe hazır kadın sayısının evliliğe hazır erkek sayısı'" aşmasının nedeni, daima, erkeklerin verdiği telefatın kadınların telefatından çok daha fazla olmasıdır. Erkek telefatının, çokluğu, tek kadınlı evliliğin geçerli olması halinde daima çok sayıda kadının meşru bir koca, meşru bir çocuk ve aile hayatından mahrum kalmasına sebep olmuş ve olmaktadır.

İlkel toplumlarda durumun bundan ibaret olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Daha önce Will Dorant'tan da nakletmiş olduğumuz gibi "ilkel toplumlarda, av ve savaşla uğraştıkları için erkeklerin hayatı sürekli tehlikedeydi; bu sebeple, erkekler kadınlardan daha çok telefat veriyordu. Kadın nüfusunun erkek nüfusunu aşması ya çok kadınlı evliliği zaruri kılıyor, ya da çok sayıda kadını bekâr yaşamak zorunda bırakıyordu."

SEBEP VE NEDENLERİN TAHLİLİ

Çok kadınlı evliliğe yol açtığı düşünülebilecek tarihi sebep ve faktörler buraya kadar saydıklarımızdan ibarettir. Ne var ki bunlardan bazıları çok kadınlı evliliğe yol açabilecek derecede bir sebep olmadığı halde gereksiz yere "sebep " 1er arasında sayıla gelmiştir (coğrafi şartlar ve iklim gibi). Bunu bir tarafa bırakacak olursak, ortada üç tür "neden " kalmakladır. Erkeği çok kadınlı evliliğe iten sebeplerden biri, erkek için herhangi bir geçer ve makul gerekçe sayılamayacak olan ve sırf zorbalığa, zulüm ve istibdada dayanan bir nitelik arz eder. Önceki bahislerimizde değinmiş olduğumuz "iktisadi neden" bu türe girmektedir.

Açıktır ki "çocuk satıcılığı", insanoğlunun en vahşi ve en zalim işlerinden biridir. Binaenaleyh böyle sine vahşi ve zalim bir saye için yapılan birçok kadınlı evlilik de hiç şüphe yok ki en azından hizmet ettiği çirkin gaye kadar gayrimeşru olacaktır.

İkinci tür sebep, hukuki açıdan incelenebilinecek nitelikte olup erkek veya bütün toplum için bir "ruhsat" ve geçer sebep sayılabilir. Kadının kısır olması, yaise dönemine girmesi, erkeğin çocuk sahibi olmak istemesi, kabile veya ülkenin nüfus artışına ihtiyaç duyması..vb. bu tür sebeplerdendir. Cinsel doyum veya çocuk sahibi olma açısından kadınla erkeği eşit olmayan bir durum ve konuma düşüren tabii sebepler, genel olarak hukuki açıdan çok kadınlı evlilik için bir gerekçe ve "ruhsat" sayılabilir.

Ancak, yukarıda bahsi geçen sebepler arasında bir de üçüncü tür bir sebep var ki, ister geçmişte ister bugünkü dünyada olsun; erkek veya toplum için çok kadınlı evliliğe "ruhsat" olmaktan öte, kadın için bir "hak", erkek ve toplum içinse bir "vazife" doğurmaktadır: Kadın nüfusunun erkek nüfustan daha çok olduğunu; evlenme çağına gelen kadınların, evlenme çağına gelen erkeklerden daha fazla olduğunu, üstelik kanunun sadece tek kadınlı evliliğe izin veren bir uygulamayı kabullendiğini farz edin. Bu durumda birçok kadın kocasız kalacak ve meşru bir aile yuvası kurmaktan mahrum bulunacaktır ki bu da birden fazla kadınla evlenmeyi bekâr ve mahrum kadınlar için bir "hak", evli erkek ve kadınlar için de bir "vazife" haline getirir.

Evlilik, insanoğlunun en tabii haklarından biridir. Ne adına ve hangi gayeyle olursa olsun hiç kimse bu haktan mahrum edilemez. Her bireyin toplum üzerindeki haklarından biridir bu. Toplum, üyesi olan fertlerden bir grubun bu haktan mahrum kalmasına sebebiyet verecek bir uygulamaya giremez.

İş hakkı, beslenme hakkı; ev, eğitim, öğretim ve hürriyet hakkı bir insanın nasıl vazgeçilmez ve menedilemez en zaruri birincil hakları arasında yer alıyorsa, evlenme hakkı da aynı derecede tabii haklarından biridir. Binaenaleyh kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğu bir yerde evliliği tek kadınlı evlilikle sınırlayan bir kanun, yukarıda bahsi geçen tabii hak'la çelişmekte ve kanun, insanoğlunun tabii haklarına aykırı düşmektedir.

Bunlar geçmişle ilgili konular, hâlihazırda ne demek gerekir? Acaba, çok kadınlı evliliği meşru kılan, keza çok kadınlı evliliğe kadınlar için bir "hak" olarak resmiyet getiren sebep ve faktörler çağımızda da mevcut mudur, değil midir? Bu sebeplerin bugün de var olduğunu farz etsek dahi, erkeğin ilk nikâhlısı olan birinci kadının hakkı açısından mesele nasıl olacaktır?

* * *

ÇOK KADINLA EVLİLİKTE -BEKÂR- KADININ HAKKI

Çok kocalı evliliğin yenilgiye uğrayıp çok kadınlı evliliğin revaç bulmasının sebeplerini açıklamış ve çok kadınlı evliliğin muhtelif faktörlerin etkisiyle revaç bulduğunu söylemiştik. Bunlardan bazısının, erkeğin zorbalık ve tahakkümcü anlayışından, bazılarını da üreme yeteneği olayında kadınla erkeğin yaş ve süre açısından ve sayıca kısıtlılığı bakımından birbirleriyle farklı konumlarda bulunmuş olmasından kaynaklandığını belirtmiştik. Bu durumun çok kadınlı evlilik için erkeğe bir nevi ruhsat sayılabileceğini hatırlatmıştık. Ne var ki çok kadınlı evliliği kadın için bir "hak" ve erkek için bir "vazife" konumuna getiren özel bir sebep daha vardır ki tarih boyunca hep var olagelmiştir: Evlenebilecek kadın sayısının, evlenebilecek erkek sayısından çok daha fazla olması!....

Sohbetimizin uzamaması için, çok kadınlı evlilik hususundaki erkeğe bir nevi "ruhsat" sayılabilecek sebep faktörler mevzuusuna girmiyoruz. Konumuzu, sadece "mevcut olması halinde çok kadınlı evliliği kadınlar için bir (hak) durumuna getirecek olan sebebin tahliliyle sınırlıyoruz. Bu iddianın ispatı için her şeyden önce iki noktanın açıklığa kavuşması gerekir: Birincisi, kesin ve dakik istatistiklerle, evliliğe hazır kadın sayısının evliliğe hazır-erkek sayısından daha fazla olduğunun tespiti. İkincisi: Bu gerçeğin tespitinden sonra insanî ve beşerî haklar açısından, bunun, evli, likten mahrum kadınların evli kadın ve erkekler üzerindeki bir hakkı olduğunun belirlenmesi...

Birinci şıktaki istatistik açısından, günümüzde bu hususta nispeten doğru istatistikler yapıldığını sevinerek belirtelim. Bütün dünya ülkeleri her birkaç yılda bir nüfus sayımı yaparlar. Gelişmiş ülkelerde gayet dakik bir şekilde yapılan bu sayımlarda sadece kadın ve erkek nüfusunun sayıca miktarı değil; aynı zamanda bu ikisinin çeşitli yaş kesitlerindeki nüfus oram da tespit edilmiş olur. Yani mesela 20-24 yaşları arasındaki genç kız ve erkeklerin (keza diğer yaşlarda) sayısı belirlenir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı her sene neşretmiş olduğu nüfus yıllıklarında bu istatistikleride vermektedir (söz konusu yıllıkların muhtemelen 16. sı basıldı)

BM'nin bu hususta ki en son yayını 1964 yılı istatistikleriyle ilgili olan ve 1965'te yayınlanmış bulunanıdır.

İddiamızın ispatı için bir ülkedeki kadın sayısıyla erkek sayısının tespitinin yeterli olmayacağını da hemen belirtelim. Burada bizim için gerekli olan evlenme yaşına gelmiş kadın ve erkek nüfusu oram arasında genellikle fark vardır. Bu, iki sebepten kaynaklanır: Birincisi, kız çocuklarının erkek çocuklarından daha erken buluğa ermesidir. Bu cihetledir ki dünyanın hemen her ülkesinde kız çocuklarının resmi rüşd yaşı, erkek çocukların resmi rüşd yaşından daha az olarak kabul edilmiştir. Yine dünyanın hemen her yerinde vuku bulan izdivaçlarda erkekler, ortalama 5yaş daha büyük olmaktadır.

Esas ve gayet önemli olan diğer sebepse dünyaya gelen kı^ bebek sayısının erkek bebek sayısından daha fazla olmamasına hatta bazı ülkelerde kimi vakit bunun tam tersi bir vakıa yaşanıyor bulunmasına rağmen, erkek türünde meydana gelen kayıp kadın türünde meydana gelen kayıptan daima daha çok olduğundan, evlenme yaşma gelindiğinde bu -orandaki- denge

bozulmaktadır. Kimi zaman bu sayı farkı fahiş bir rakama ulaşmakta ve evlenme çağındaki kadın sayısı, evlenme çağındaki erkek sayısından çok çok fazla olmaktadır. Binaenaleyh bir ülkedeki kadın sayısıyla erkek sayış genelde eşit, hatta genel bir istatistik açısından erkek sayısı daha fazla olduğu halde, evliliğe hazır, yani kanunen rüşdünü ispatlama yaşına gelmiş bulunan erkeklerin, rüşdünü ispatlamış kadınlardan daha az olması da pekâlâ mümkündür.

Birleşmiş Milletler'in 1964 yılına ait nüfus bilimi yayınının son sayısında verilen istatistikler bu gerçeği bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Mesela söz konusu yayma göre Kore Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu 26.277.635 iken, bunun 13.145.289'u erkek, 13.132.346'sı kadındır. Yani mevcut nüfusta, erkekler 12.943 kişi daha fazladırlar. Bir yaşın altındaki çocuklardan 1-4 yaşları, 5 -9, 12-14 ve 15-19 yaşlarına kadar bu rakam değişmeden (12.943) geliyor.

Söz konusu istatistik, yukarıda belirtilen bütün yaş gruplarında erkeklerin sayıca kadınlardan daha fazla olduğunu göstermektedir. Ne var ki 20 ila 25 yaşları arasında bu oran beklenmedik bir şekilde değişiveriyor. Bu yaş gruplarındaki toplam erkek sayısı 1-083.364 iken, aynı yaş grubundaki toplam kadın sayısı ^•n0.05rdir!... Kadın ve erkeğin kanuni yaşı olarak kabul edilmiş olan bu yaşın üstüne çıktıkça kadın sayısının erkek sayısından <^aha fazla olduğu görülmektedir.

Kaldı ki Kore Cumhuriyeti'nde, genel nüfus oranı açısından erkeklerin sayıca kadınlardan daha fazla olması gibi bir istisnai durum söz konusudur. Oysa dünyanın hemen her yerinde, sadece evlilik yaşına gelmiş olan gruplar açısından değil, genel nüfus oranlamasında da kadınlar sayıca erkeklerden fazladır. Mesela aynı yılın istatistiğine göre Sovyetler Birliği'nde toplam nüfusun (216.101.000) 97.840.000'ini erkekler, 118.261.000'ini ise kadınlar teşkil ediyor ve bu sayı farkı yani 20-24, 25-29, 30-34 ve 80-84 yaşlarla kadar da aynı şekilde devam ediyor...

İngiltere, Fransa, Doğu Almanya- Batı Almanya, Çekoslovakya, Polonya, Romanya, Macaristan, Amerika, Japonya...vb. ülkelerde de durum aynı, hatta bu ülkelerin bazı şehirlerinde (Doğu ve Batı Berlin gibi) nüfusun kadın kesimiyle erkek kesimi arasında oldukça fahiş bir fark vardır.

Hindistan'da ise evlenme çağındaki erkeklerin sayısı, aynı çağda kadınların sayışım aşar. Kadın sayısının erkek sayasını aştığı yaş grubu bu ülkede 50'den yukarı yaşlardır. Hindistan'da kadın nüfusunun bunca az olmasının nedeni, muhtemelen, bu ülkede kocası ölen bir kadının ortadan kaldırılması şeklindeki batıl inanç ve geleneğin hâkimiyetidir.

Geçen yıl İran'da yapılan nüfus sayımı bu ülkenin, toplam nüfus oranında erkek sayısının kadın sayısından daha fazla olduğu istisnai ülkeler arasında yer aldığını gösterdi. Söz konusu sayıma göre İran'ın toplam nüfusu 25,781.090'dır ki bunun 13.337.334'ünü erkekler, 13.443.576'sını kadınlar teşkil etmekte ve kadın nüfus karşısında erkek nüfus toplam olarak 893.578 kişi fazlalık göstermektedir.

Hala hatırımdadır ki çok kadınlı evlilik üzerine yazıp çizen muhalif bazı yazarlarımız(!) bu sayım neticesinin ilanı üzerine yaygarayı koparmış ve "Gördünüz mü?! Çok kadınlı evlilik taraftarlarının iddialarının tam tersine, ülkemizde erkek sayısı kadın sayısından daha fazlaymış! Binaenaleyh çok kadınlı evlilik kanunu kaldırılmalıdır!" diye yazmışlardı. Bu efendilerin haline pek şaşırmıştım. Zira çok kadınlı evlilik kanununun İran'a mahsus bir kural olamayacağını, bu mevzu için sırf mevcut erkek sayısıyla kadın sayasını değil, evlenme yaşındaki erkek ve kadın nüfusun oranının bilinmesi gerektiğini bir türlü kavrayamamışlardı daha.'... Genel istatistik anlamında mevcut kadın ve erkek nüfusun oranını bilmek, söz konusu maksat için elbette ki yeterli değildir. Nitekim Kore Cumhuriyeti ve diğer bazı ülkelerde genel istatistikler açısından erkek,

evlenme çağındakiler açısından ise kadın nüfusunun ise daha fazla olduğunu gördük. Üstelik İran gibi ülkelerde bu tür istatistiklerin sıhhat derecesi de tartışma götürür. İranlı kadınların "oğlan çocuk annesi" olma jestini göz önünde bulundurulmalı. Kız çocuğu doğurmuş olmaktan adeta utanç duyarak nüfus memurlarına çoğu kez kız bebeği erkek bebek olarak kaydettirdikleri hatırlanırsa ülkemizdeki istatistiklere duyduğumuz güvensizliğin pek sebepsiz yere olmadığı da anlaşılır. Hâlihazırda ülkemizde mevcut bulunan arz-talep ilişkisi, evliliğe hazır kadın sayısının evliliğe hazır erkek sayısından daha çok olduğunu ortaya koymaktadır zaten. Zira bizim köylerimizde, kasaba ve şehirlerimizde, hatta göçebe aşiretlerimizde bile çok kadınlı evlilik öteden beri normal olarak süregelmiş bir örf olarak karşılamıştır. Oysa bu memlekette şimdiye kadar asla kadın kıtlığı yaşanmamış ve evlenmek isteyen hiç kimse evlenecek kadın bulmakta güçlük çekmemiştir. Hatta bunun tam tersine, arzın talebi aştığı söylenebilir. Ülkemizde dul kadınlar veya elde olmayan sebeplerle kocasız kalan bekâr kızların sayısı, daima bekâr erkeklerden daha fazla olmuştur. Bir erkek ne kadar fakir ve çirkin olsa da, evlenmek istediğinde, evlenecek bir kadın bulabilmiştir. Hâlbuki mecburen kocasız kalmış pek çok kadın var... Bu somut ve elle tutulur gerçek her istatistiğin üzerinde ve daha güvenilirdir.

Echlie Montago "Üstün Tür: Kadın" adlı kitabında kadının süslenme ve giyim merakının sosyal sebeplerden kaynaklanan bir eğilim olduğunu ispatlamak için beyhude yere çaba sarf ederken bu gerçeği itiraf etmekten de kendini alamamakta ve "Dünyanın dört bir yanında, evliliğe hazır kadın sayısı, evliliğe hazır erkeklerden daima daha fazladır" demektedir.

1950 yılında yapılan bir istatistik, Amerika'da, evliliğe hazır kadınların, evliliğe hazır erkeklerden bir milyon dörtyüzotuzbin kişi fazla olduğunu ortaya koydu. (Zen-i Rüz dergisi, 69. sayı, sy:71).

Bertrand Russell "Evlilik ve Ahlak" adlı kitabının nüfusla ilgili bölümünün 115. sayfasında şöyle der:

"Günümüz İngiltere'sinde erkek nüfustan fazla olarak 2 milyonu aşkın kadın vardır ki, bu ülkenin kanun ve töresine göre akim kalmaya mahkûmdurlar. Onlar için gerçekten büyük bir mahrumiyettir bu."

Birkaç yıl önce gazetelerde yayınlanan bir haber herkesin ilgisini çekmişti. Bu habere göre 2. Dünya Savaşından sonra Almanya'nın vermiş olduğu ağır kayıplar neticesinde meşru bir koca ve aile yuvasına sahip olmaktan mahrum ve bekar yaşamaya mahkum kalan çok sayıda Alman kadın, hükümete yaptığı baskı sonunda, hükümetten, resmen tek kadınlı evlilik kanununun kaldırılarak birden fazla kadınla evlenmeye kanunen izin verilmesini istiyordu. Nitekim o dönemlerde Alman hükümeti, bir İslamî bilimler Üniversitesi olan El-Ezher'e resmi bir yazı yazarak bu işin formülünü istedi. Ancak, daha sonra kilisenin bu başvuru ve isteğe şiddetle karşı çıktığım öğrendik. Kilise, kadınların ömür boyu bekar yaşamasını ve gerçekte fuhşun yaygınlık kazanmasını; sırf İslamî bir uygulama ve İslamî doğudan gelme bir formül olduğu gerekçesiyle, meşru çok kadınlı evliliğe tercih etmişti!...

EVLİLİĞE HAZIR KADINLARIN, EVLİLİĞE HAZIR ERKEKLERDEN DAHA ÇOK OLMASININ NEDENLERİ

Sebebi nedir bunun? Doğum oranlarında kız bebek sayısı erkek bebek sayısından daha fazla olmadığı halde, evliliğe hazır kadınların daha fazla olması neden kaynaklanıyor acaba?

Bunu yüzeysel bir şekilde geçmiş bahislerimizde de izah etmiş ve erkeklerin verdiği kaybın kadınlardan çok daha fazla olmasının böyle bir netice doğurduğunu belirtmiştik. Üstelik bu

kayıplar, erkeklerin evlenme çağma geldikleri yaşlarda vuku bulmaktadır daha ziyade... Savaşlar, boğulmalar, bir yükseklikten düşmeler, yıkıntı ve çöküntüler altında kalmalar, trafik kazaları... vb. olaylar sonucu vuku bulan ölüm hadiselerine dikkat edilecek olursa tamamına yakın kısmında can kaybına uğrayan tarafın genellikle erkek olduğu görülecektir. Bu tür hadiselerde canını kaybeden kadın pek azdır. İster insanın hemcinslerinde, ister tabiata karşı verdiği mücadele ve savaşlarda olsun, verilen kayıplar hep erkek olmaktadır, insanlık tarihinin başlangıcından bugüne değin bir gün olsun dünyanın en az birkaç noktasından eksik olmayan savaşlara şöyle bir göz atılacak olursa, kadın ve erkek nüfus arasında ki dengenin evlenme yaşlarına gelince neden bozuluverdiği kolayca anlaşılır.

Teknoloji çağında savaşın getirdiği kayıp oranı, ziraat ve avcılık çağlarında karşılaşılan kayıplardan yüzlerce kez daha fazladır.

Son iki dünya savaşında erkeklerin verdiği kayıp (yaklaşık 70 milyon kişi), geçmişte birkaç yüzyıl sürecinde vuku bulmuş savaşlarda insanoğlunun verdiği kayıplara denk bir rakamdır. Son yıllarda sırf Ortadoğu, Uzakdoğu ve Afrika'da vuku bulmuş ve hala da sürmekte olan bölge savaşları göz önünde tutulacak olursa bu iddianın gerçekten açık olduğu kolayca anlaşılacaktır.

Will Dorant" Bu geleneğin -çok kadınlı evlilik- ortadan kalkmasında birkaç faktörün rolü olmuştur" der ve şöyle ekler; "Göçebeliğin tersine, kalıcı ve sabit bir hayat olan çiftçilik, erkeklerin karşılaştığı zorluklar, güçlükler ve tehlikeleri azalttığından erkekler de sayıca kadınlara eşit bir düzeye ulaştılar."

Will Dorant'tan böyle yorum duymak gerçekten pek şaşırtıcı.... Eğer erkeklerin verdiği kayıp, sırf tabiata karşı verilen mücadele sırasında karşılaşılan hadiselere münhasır olsaydı, av çağlarıyla ziraat çağları arasında bu denli fark olduğu söylenebilirdi. Evet, söz konusu devreler arasında bu açıdan elbette farklılıklar vardır. Ancak, erkeklerin en fazla kayıp verdiği hadiseler arasında baş gösteren savaşlardır. Bu da ziraat devrinde av devrinden daha az vuku bulmuş değildir.

İkinci bir sebep ise erkeğin kadını daima himaye ederek ölüm tehlikesi arz eden zor hadiselerde onu öne sürmemesi ve bu tür işleri bizzat üstlenmesidir. Bu cihetle söz konusu nüfus dengesizliği av devirlerinde olduğu gibi ziraat devirlerinde de mevcuttu.

Will Dorant teknolojinin hâkim olduğu bu çağdan söz etmiyor. Hâlbuki bu makine devrinde erkek nüfusunun uğradığı kayıp çok daha fazla olmakta. Neticede kadın-erkek arasındaki dengeyi fahiş bir şekilde bozmaktadır.

KADINLARIN HASTALIKLARA KARŞI DAHA DAYANIKLI OLMASI

Erkeklerin kadınlardan daha fazla nüfus kaybına uğramasına yol açan etkenlerden biri de ilmi gelişmeler ışığında bugün artık iyice anlaşılmış bulunan "hastalığa karşı erkeklerin daha az dirençli olduğu gerçeğidir. Bu da muhtelif hastalıklar karşısında erkek nüfusun daha çok zayiata uğramasına sebep olmaktadır.

Ittilaat gazetesinin 1335 kış sayılarından birinde şöyle yazıyordu: 'Fransa istatistik dairesinin bildirdiğine göre, Fransa'daki doğum vakıalarında dünyaya gelen erkek bebek sayısı kız bebekten daha fazladır. Her 100 kız bebeğe karşılık 105 erkek bebek dünyaya geldiği halde genelbir istatistikte mevcut kadın nüfusunun erkeklerden 1.765.000 kişi daha fazla olduğu anlaşılmıştır... Bu nüfus farkı kadınların hastalığa karşı erkeklerden daha dirençli olmasından kaynaklanıyor."

Soğen dergisinin 6. yıl, 11. sayısında "Politika ve Toplumda Kadın" başlıklı bir makale yayınlandı. Dr. Zehra Hamleri tarafından resimli aylık UNESCO dergisinden tercüme edilmiş bulunan söz konusu makalede Echlıe Montago'dan naklen şöyle deniliyordu: "İlmi açıdan kadının bünye ve mizacı erkeğin bünye ve mizacına baskın ve daha güçlüdür. Dişi türe ait X kromozomları erkek Y kromozomlarından daha güçlüdür. Bu cihetledir ki kadınlar daha uzun ömürlü olmaktadırlar, ortalama yaş süreçleri erkeklerden daha fazladır. Genellikle kadınlar erkeklerden daha sıhhatlidirler, pek çok hastalık karşısında erkeklerden daha dirençlidirler. Keza, kadınlar daha erken iyileşirler, tedavi süreçleri erkeklere oranla daha kısadır. Peltek olan bir kadına karşılık peltek olan beş erkek mevcuttur. Daltonizm (renk körlüğü) vakıalarında renk körü her kadına karşılık aynı hastalığa müptela 16 erkek bulunmakta-dır.Burun kanaması ve benzeri sürekli kan kaybına yol tekrarlı kanamalar hemen bütünüyle erkeklere mahsus bir hastalıktır. Zor hadiseler karşısında kadının direnci erkekten daha fazladır. Son savaştan sonra, dünyanın neresinde olursa olsun, benzer şartlar alanda kadınların hapis ve esir kamplarının zorlukları karşısında erkeklerden daha fazla mukavemet gösterdikleri saptanmıştır. Öte yandan yaklaşık bütün ülkelerde intihar vakıaları, erkeklerde kadınlardan üç misli daha fazla görülür."

Echlie Montago'nun, kadınların hastalığa karşı daha dirençli olduğu yolundaki görüşü daha sonraları sayın Hüsameddin İmami tarafından "Üstün Tür: Kadın" kitabıyla birlikte tercüme edilerek Zen-i Rüz dergisinin 70. sayısında yayınlandı.

Kadının hastalıklara karşı daha çok direnme gücüne sahip olmasını günün birinde erkeğin güç kazandığı bir sırada ondan intikam almasına ve onu, ölümle sonuçlanması muhtemel olan tehlikeli işlere itmesine, özellikle savaş meydanlarına sürükleyerek onun zarif ve nazik vücudunu top, makineli tüfek ve bombalara karşı hedef durumuna getirip bütün bu zorlukları ona tattırmasına yol açacağı far edilse dahi yine de hastalığa karşı kadınlar daha dirençli olduğundan kadın-erkek nüfusu arasında sayıca eşitlik sağlanamayacaktır. Bütün bu saydıklarımız ilk mukaddime, yani genelde evliliğe hazır kadın sayısının evliliğe hazır erkek sayışma oranla daha fazla olduğu gerçeği üzerine birkaç örnekten ibaret... Binaenaleyh buraya kadar anlatılanlar böyle bir hakikatin (evliliğe hazır kadınların evliliğe hazır erkeklerden daha çok oluşu) gerçekten var olduğunu açıklar. Bunun ne gibi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını, söz konusu sebep veya sebeplerine, ta tarihin başlangıcından bugüne değin var olduğu ve var olmaya da devam edeceği meselesini açıklığa kavuşturmuş oldu.

* * *

ÇOK KADINLI EVLİLİKTE -BEKÂR- KADININ HAKKI

Açıklığa kavuşturulması gereken ikinci meseleyse, evliliğe hazır kadın nüfusun evliliğe hazır erkek nüfustan daha fazla olmasının bekâr kadınlar için bir "hak" , evli erkek ve kadınlar için de bir "vazife" doğmasına sebebiyet vereceği hakikatidir.

Evlenme hakkının insanoğlunun en tabii ve en asil haklarından biri olduğu tartışma kabul etmez bir gerçektir. Kadın veya erkek; her insanın evlenmeye, bir aile yuvası kurup eş ve çocuk sahibi olmaya elbette hakkı vardır. Çalışmaya, ev sahibi olmaya, eğitim ve Öğretim hizmetlerinden faydalanmaya, sağlık hizmetlerinden yararlanmaya, huzur ve güven içinde hür olarak yaşamaya hakkı olduğu gibi bu hakka da aynı ölçüde sahip ve haizdir.

Toplum, sadece bu hakkın aranması yolunda ferdin karşısına engel çıkarmamakla da mükelleftir.

Biz, evlenme hakkına gereken ehemmiyeti vermeyerek bundan hiç söz etmeyen beynelmilel insan haklan beyannamesinin bu cihetle ciddi ve büyük bir eksiklik taşıdığı kanaatindeyiz. Söz konusu beyanname hürriyet ve güvenlik, milli mahkemeye etkin başvuruda bulunma, uyruk ve uyruğu terk etme, dilediği ırk ve dine mensup biriyle evlenme hürriyeti, mülkiyet, sendika kurma, dinlenme ve istirahat, eğitim ve öğretim…gibi hakları dile getirmektedir. Fakat bir "hak" olarak evlenme hakkından, yani meşru ve kanuni bir aile yuvasına sahip olma hakkından asla söz etmemektedir. Bu, özellikle kadın için ehemmiyet arz eden bir haktır, zira kadın bir aile yuvasına sahip olmaya erkekten daha ziyade muhtaçtır. Daha önce de önemle vurgulamış olduğumuz gibi evlilik erkek için maddi açıdan, kadın içinse manevi ve hissi açıdan ehemmiyet taşır. Bir erkeğin, ailesini kaybetmesi halinde fuhuş ve metres yoluyla, ihtiyaçlarının en azından yansını tatmin edebileceği düşünülse dahi, kadın nazarında ailenin bunun çok ötesinde bir ehemmiyete haiz olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. Aile ve aile çevresini kaybeden bir kadının fuhuş ve dost tutma yoluyla maddi ve manevi ihtiyaçlarını -en asgari bi seviyede dahi- tatmin ve temin edebilmesi mümkün değildir.

Bir erkek için evlenme hakkı bir takım içgüdüsel ihtiyaçlarımı tatmin; gönül ve hayat Ortağı bir eşe, meşru ve kanuni çocuklara sahip olma hakkı demektir. Bir kadın içinse evlenme hakkı bütün bunlara ilaveten, aynı zamanda bir hami ve koruyucuya, duygularını destekleyecek bir yuvaya sahip oluş hakkını taşıma anlamı ifade eder.

Binaenaleyh buraya kadarki sohbetlerimizde:

a- Kadınların erkeklere oranla, sayıca daha fazla olduğu

b- Evlenmenin, her insanın en tabi hakkı olduğu noktalan açıklık kazanmış oluyor. Bütün bunlardan çıkarılacak netice şudur: Tek kadınlı evliliğin geçerli yegâne kanuni evlilik olarak kabul ve icra edilmesi halinde pek çok kadın insanî ve tabii bir haktan -evlenme hakkı- mahrum kalacaktır. Bu tabii ve insani hakkın ihyası ise ancak çok kadınlı evliliğin kanunen kabulü ile (ancak, taşıdığı özel şartlar çerçevesinde) mümkündür.

Aydın görüşlü Müslüman hanımlar kendi kişiliklerini bulmalı ve kadının tartışma götürmez haklarını koruma adına, ahlak koruma, insan neslini koruma ve insanoğlunun en tabii haklarından biri namına BM. İnsan Hakları Komisyonuna müracaat ederek çok kadınlı evliliğin İslam'ın buyurmuş olduğu mantıklı şartlar çerçevesinde insanoğlunun en bariz haklarından biri olarak resmen tanınmasını istemelidir. Böylece kadın sınıfı ve ahlaki değerlere en büyük hizmetin sunulmuş olmasının sağlanmasını da istemelidirler. Bu mantıklı formül, sırf doğu dan gelmiş için bir günah gibi telakki edilip adeta suçmuş gibi karşılanmamalıdır.

RUSSELLİN TEORİSİ

Bertrand Russell, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi bu noktaya dikkat etmekle ve tek kadınlı evliliğin yegane kanuni evlilik olarak kabul edilmesi halinde çok sayıda kadının evlenme hakından mahrum kalacağını belirterek bir çözüm yolu önermektedir.

Hem de ne yol!..

Gayet basit üstelik....

Russell, bu kadınların çocuk sahibi olmaktan mahrum bırakılmamaları için, erkekleri tuzağa düşürerek piç çocuklar doğurmalarına göz yumulup buna resmen izin verilmesini ileri sürer. Bebekli bir kadın normal olarak maddi yardıma ihtiyaç duyar. Bu da genellikle "baba" olan erkek tarafından -kadının ve çocuğun geçim ve nafakasını sağlama sıfatıyla- karşılanır. Russell, buna

binaen devletin "baba" lık görevini bizzat üstlenerek bu tür kadınlara ekonomik yardımda bulunmasını önermektedir.

Russell şöyle diyor: " Günümüz İngiltere'sinde erkek nüfusa oranla, fazladan iki milyon kadın var. Mevcut örfe (tek kadınlı evlilik) göre bu kadınlar ömür boyu bekâr kalmaya mahkûmdurlar ki, onlar için çok büyük bir mahrumiyettir bu. Tek kadınlı evlilik, kadın erkek sayısının yaklaşık birbirine eşitliğine dayanır. Bu noktadan hareketle tek kadınlı evliliğin kurallaştırıldığı bu sayıca eşitliğin mevcut olmadığı bir yerde, matematik kuralı gereğince bekâr kalması icab eden çok sayıda insana karşı pek acımasız bir davranışta bulunuluyor demektir. Dahası, nüfus artışı istenildiğinde bu acımasızlık yalnızca şahıs değil, toplumun geneli açısından da geçersiz ve haksız bir davranış olacaktır."

Evet, bu sosyal mesele için bir 20. yy düşünürünün önerdiği Çözüm yolu işte bu... İslam'ın bu konuda önermiş olduğu çözüm yolunu ise daha önce belirtmiştik. İslam şöyle der: "Bu meselenin Çözüm yolu şudur: Ekonomik, ahlakî ve fizikî açıdan gerekli şartlara haiz bir erkek birden fazla kadınla evlensin. İkinci kadını da kanunî resmi ve şer'i olarak kabul etsin. Onunla ilk eşi ve onun çocuklarıyla ilk eşinden olan çocukları arasında hiçbir ayrım ve ayrıcalık gözetmesin. Aynı şekilde birinci hanım da bir sosyal vazife olarak bu kardeşine fedakârlıkta bulunup hakkından biraz feragat etsin. Sosyalizm'in en zaruri çeşidi olan bu tür sosyalizm ve ortaklaşacılığı kabul etsin."

İslam'ın önerdiği bu çözüm yoluna karşılık 20.yy. filozofunun önerdiği çözüm yoluna bakınız: "Kocasız kadınlar, kadınların kocalarım tuzağa düşürüp onlarla ilişki kursunlar. Bu tür ilişkiler neticesinde dünyaya gelen piç çocuklara da devlet babalık etsin!" Bu filozofa göre kadının evliliğe olan ihtiyacı sadece üç sebepten kaynaklanmaktadır.

1- Cinsel sebep. Kadın cilve ve kurnazlığıyla bu sorunu gönlünce halledecektir.

2- Çocuk sahibi olma. Bunu da başkalarının hakkını çalarak, yani hırsızlıkla temin edecektir.3-Ekonomik sebep. Bu kadarını da devlet baba üstlenecektir artık!...

Ne var ki bu filozofun hiç mi hiç kaale almadığı birkaç hayati nokta var. Bunlardan birincisi, kadının, kocasının samimi duygularına ihtiyaç duyduğu. Bir erkeğin himaye ve korumasına muhtaç olduğu. Erkekle yegâne irtibatının cinsel ilişkiden ibaret kalmaması gerektiğidir. Bu filozof için zerrece önem taşımayan ve İslam nazarında hayati olan bir diğer meseleyse bu tür gayri meşru ilişkiler sonucu dünyaya gelen yavrunun duçar olduğu son derece üzücü ve perişan durumdur. Her çocuğun, hatta her insanın; adı-sam belli bir ana-babaya ihtiyacı vardır. Her çocuk ana-baba samimiyet ve şefkatine muhtaçtır. Tecrübe göstermiştir ki gayri meşru çocuğa sahib olan, çocuğunun babasının sevgisine yüreği kanmamış gönlü doymamış bulunan bir annenin çocuğuna duyduğu sevgi ve şefkat de buna orantılı olarak az ve eksik olmaktadır.

Bu hissi eksiklikler, bu sevgi noksanlıkları, bu şefkat yetersizlikleri nasıl giderilecek, nasıl temin olunacaktır?

Devlet gerçekten bunu temin edebilir mi?...

Sayın Russell , bu önerilerinin kanuni açıdan resmen kabul edilmemesi halinde çok sayıda bekar kadının ömür boyu kocasız ve kısır kalacaklarını söyleyerek kendilerinin bundan teessüf duyduklarını ifade etmekteler. Ne var ki üzülmelerine hiç de gerek yok; zira bekâr İngiliz kadınlarının böyle bir önerinin kanunlaşmasını bekleyecek sabra zaten sahip olmadıklarını bilirler. Bekârlık ve babasız çocuk probleminin pratik çözümünü kendilerine has usullerle zaten bulmuş olduklarını da sayan Russell herkesten daha iyi bilirler.

HER ON İNGİLİZ'DEN BİRİ....

İttilaat gazetesinin "Her on İngiliz'den biri piç.." başlıklı 25.9.1318 tarihli sayısında şöyle yazar: "..Londra -Roster- 16 De-cember- Fransa Haber Ajansı: Londra belediye doktoru sn. dr. A. Scott'un raporunda kaydı geçen bilgilere göre geçen yıl zarfında Londra'daki doğum vakıalarında dünyaya gelen her on bebekten biri gayri meşruuydu. Dr. Scott, gayri meşru doğumların her geçen gün daha da artmakta olduğunu ve 1957'de 33.838 olarak kaydedilen gayri meşru bebek sayısının bir yıl içinde 53.433'e yükseldiğini belirtti."

İngilizler, Sayın Russel'in önerisinin kanunlaşmasını beklemeden bu meseleyi de kendilerine has yöntemlerle hallettiler bile!...

ÇOK KADINLI EVLİLİĞE HAYIR, EŞCİNSELLİĞE EVET Mİ?!

Gelelim İngiliz hükümetine... İngiliz hükümeti, Russell'in Önerisinin tam tersini yaptı. Kadın hakları için bir şeyler yapıp bekâr kadınlar konusunda erkeklere meşru mesuliyetler yükleyeceği yerde, kadınların durumunu daha da zorlaştırarak onların erkeklerden iyice mahrum kalmasına yol açtı. Geçtiğimiz hafta "eşcinsellik kanunu" nu resmen onayladı!... 14.4.1346 tarihli îttılaat gazetesi bu haberi şöyle veriyordu: "Londra -B.Britanya Avam Kamarası sekiz saat süren bir tartışmadan sonra "eşcinsellik" konusundaki kanun tasarısını resmen onaylayarak Lordlar Kamarası'na gönderdi."

Aynı gazete, on gün sonra, yani 24.4.1346 tarihli sayısında şöyle diyordu: "İngiltere Lordlar Kamarası, ikinci tur görüşmelerden sonra "eşcinsellik kanununu" onayladı. Daha önce Avam Kamarası'nca da onaylanmış bulunan mezkur kanun tasarısı yakında Britanya Kraliçesi 2. Elizabeth'in de onayından geçerek resmen yürürlüğe girecek."!!!

Evet, Hâlihazırda İngiltere'de birden fazla kadınla evlenmek yasak. Fakat eşcinsellik yasak olmadığı gibi kanunun da himayesi altında!...

Daha da açıkçası bu medeni(!) ve çağdaş, ileri(!) ülke halkının nazarında bir erkek, karısının hemcinslerinden birini ona kuma olarak getirecek olursa insanlık dışı bir davranışta bulunmuş olacağından, kanun ona bu izni vermemektedir. Fakat eğer kendi hemcinslerinden bir erkeği kuma olarak getirirse gayet onurlu ve insanlığa yaraşır bir şey yapmış olacaktır. 20. yüzyıl medeni erkeğine yakışır bir davranış örneği sergilemiş sayılacaktır!!! Başka bir deyişle İngiliz bilirkişi ve uzmanlarının vermiş olduğu fetvaya göre kadının kuması eğer bıyıklı ve sakallı olursa "kuma getirme" nin hiçbir sakıncası yoktur ve kadın bunu "hoş karşılamalıdır"!...

"Batı dünyası ailevi ve cinsel meselelerini halletmiştir. Bizler de aynı çözüm yollarını uygulamalı ve bu meseleyi halletmeliyiz" diyenlere ithaf olunur!

Bence, bunda şaşılacak hiçbir şey yok....

Ailevi ve cinsel meseleler mevzuunda batının izlemiş olduğu yol ve yöntemlerle bundan başka sonuçlara varılması beklenemezdi zaten... Asıl şaşırtıcı olanı, bundan başka sonuçlar elde etmeleri olurdu...

Beni asıl üzen nokta, bizimkilerin halidir.... Bizim insanlarımızın bu taklitçiliği, bu denli batı hayranlığı ve kendi mantığım bunca rüzgara savurmuşluğu neden?... Gençlerimiz ve bugünkü tahsilli kesimimizin olayları tahlil ve çözümleme yeteneği niçin bu kadar zayıf?...

Bu kadar kendini yitirmişlik, özünü kaybetmişlik, kendi özüne yabancılaşmışlık neden?...

Kendi avucundaki şey inci olduğu halde, sırf dünyanın öbür ucundan birileri kalkıp da "inci değil, kof incir!" dedi diye çabucak inanıvererek kendi avucundakini atıp; eloğlunun bir matahmış gibi göstermeye çalıştığı koflaşmış inciye "inci" diye hayranca koşmak neden?...

ERKEĞİN TABİATI GERÇEKTEN ÇOK KADINLILIĞA EĞİLİMLİ MİDİR?

Batılı sosyolog ve psikologlar arasındaki yaygın görüşün "Erkeğin birden fazla kadınla evliliğe eğilimli bir yaratılışa sahip olduğu ve tek kadınlı evliliğin erkeğin yaratılış ve mizacına aykırı bulunduğu" şeklinde olduğunu duymak pek çok okuyucuyu şaşırtacaktır şüphesiz.

Will Dorant- Felsefenin Lezzetleri adlı kitabının 91. sayfasında, cinsel açıdan günümüzdeki ahlaki bozukluklara değindikten sonra şöyle diyor: "Şüphesiz, bunların pek çoğu, çeşitliliğe karşı duyduğumuz "ıslahı tabiatı gereği tek kadınla yetinememektedir."

"...Erkek, yaratılışı itibariyle çok kadınlılığa eğilimlidir. Ancak çok güçlü ahlaki kayıtlar, yeterince fakirlik ve zor işlerde çalışma ve karısının sürekli onu kontrol edip gözaltında tutması erkeği tek kadınlı evlilikle yetinmeye mecbur bırakabilir..."

Zen-i Rüz dergisinin "Acaba erkek yaratılış itibariyle mi vefasızdır?" başlıklı 112. sayısında bakınız neler yazmakta: "Alman Profesör Sehmıt şöyle diyor: "...Tarih boyunca erkek daima vefasız, kadın da onun izleyicisi olmuştur. Hatta eldeki belgelere göre Ortaçağda da gençlerin % 90'ı sık sık sevgili değiştiriyor ve evli erkeklerin % 50'si eşlerini aldatıyordu. Tanınmış Amerikalı araştırmacı Robert Kienzy, kendi adıyla meşhur "Kienzy Raporu"nda şöyle yazar: "Amerikalı kadın ve erkekler, eşlerini aldatma konusunda diğer milletleri çoktan geride bırakmışlardır." Kienzy'nin söz konusu raporunun başka bir yerinde de şöyle denilmekte: "Erkeğin tam tersine, kadın, aşk ve zevkte çeşitlilik aramaktan nefret eder, erkeğinin bazen sergilediği davranışları bir türlü anlayamaması da işte bundandır. Erkekse çeşitlilik aramayı bir nevi eğlence ve maceraperestlik telakki eder, kolayca baştan çıkar; onun nazırında önemli olan psikolojik ve hissi değil, cismi ve fiziki zevklerdir. Erkeklerin romantik ve hissi davranışları, fiziki zevke kavuşma fırsatı buluncaya kadardır... Ünlü bir doktor bir gün bana şöyle demişti: Erkeğin "poligam" -çok eşlilik ve çeşitliliğe eğilimli- kadınınsa "monogam" -tek eşliliğe eğilimli- oluşu gayet doğaldır. Zira erkek vücudunun ürettiği milyonlarca sperma hücresine karşılık kadın vücudu cinsel hazırlık döneminde sadece bir gamet üretir. Kienzy teorisi bir yana dursun, "Erkeğin eşini aldatmaması pek mi zordur gerçekten?" Şeklinde bir soruyu kendimize yöneltmemiz hiç de fena olamaz herhalde... Fransız Hanry Do'montrelon bu soruya şöyle cevap vermekte: "Eşini aldatmamak erkek için zor değil, imkânsız bir şeydir! Her kadın bir erkek için, her erkekse bütün kadınlarla yaşamak için yaratılmıştır. Erkeğin baştan çıkıp azarak eşini aldatması onun değil, baştan çıkma ve eşini aldatma faktörlerinin tamamını onun bünyesinde toplamış bulunan fitrat ve yaratılışının suçudur."

Aynı derginin 120. sayısında "Fransız usulü aşk ve evlilik" başlığı altında şu satırlar yer almakta: "Fransız eşler, aldatma ve ihanet meselesini kendi aralarında halletmiş, bunu birtakım şahsi ölçü ve sınırlara bağlamışlar. Erkek bu ölçüleri aşmaz ve bu sınırlan çiğnemezse çapkınlığı hoş karşılanıyor. Bir erkek, azami iki yıllık bir karı-koca hayatından sonra yine de karısına sadık kalabilir mi? Şüphesiz, hayır! Zira bu erkeğin yaradılışına aykırı olur! Fakat kadınlar için durum bir ölçüde farklı; kadınların da bu farklılığı sezmiş olduklarını da sevinerek belirtelim.. Fransız bir koca eğer karısına ihanet edecek olursa kansı bundan şikâyetçi olmuyor, sinirlenmiyor. Çünkü "kocam, sadece vücudunu başka bir kadına götürdü, ruhunu ve kalbini değil; ruhu ve duyguları benimle..." diyerek teselli buluyor kolaylıkla."

Bundan birkaç yıl önce Keyhan gazetesi aynı konuda Dr. Russell "Lie" adlı bir Alman biyologun nazariyesini yayınlamış. Sözkonusu nazariye İranlı yazarlar tarafından uzun süre yazılıp çizilerek hararetle tartışılmıştı. Dr. Russell Lie'ye göre erkeğin bir kadınla yetinmesi insan nesline bir ihanet sayılırdı, üstelik nicelik bakımından değil, niteliği itibariyle bir hıyanet! Zira erkeğin bir kadınla yetinmesi onun neslini zayıflatır. Oysaki çok kadınlı evlilikte nesil daha da güçlenmekte, kuvvetlenmektedir."

Erkeğin mizacı konusunda yapılan bu tanımlama bizce kesinlikle yanlış... Mezkur müzekkirlere ilgili zeminde ilham veren unsur erkeğin gerçek mizacı ve tabiatı değil. Bu beyefendilerin sosyal muhitlerine hâkim olan o güzel ortam ve durumlardı.

Tabii ki biz, psikolojik ve biyolojik açıdan kadınla erkeğin aynı yapıya sahip olduğunu iddia etmiyoruz asla. Bilakis bu ikisinin söz konusu zeminlerde yekdiğerinden farklı olduğuna, tabiatın bu farklılıkla birtakım amaçlar güttüğüne inanıyoruz. Bu cihetledir ki kadın-erkek eşitliğinin, bu ikisinin "benzer haklara sahip olduğu" yanlışına hizmet edecek bir bahane olarak kullanılmaması lazım geldiğine inanıyoruz.

Tek eşli evlilik hususunda da kadınla erkek kesinlikle farklı psikolojiler taşırlar; kadın, tabiatı gereği tek eşlidir. Çok eşlilik kadının mizaç ve psikolojisine ters ve aykırıdır. Nitekim kadının kocasından umduğu şeyler, nitelik itibariyle çok kocalı evlilikle bağdaşmayacak türdendir.

Erkek ise "tabiatı itibanyle tek kadınlı değildir, daha yerinde bir ifadeyle, çok kadmlılık, erkeğin mizacına aykırı değildir. Çok-kadınlı evlilik, erkeğin kadından umduklarına aykın düşecek, onunla bağdaşmayacak bir gerçeklik değildir.

Ancak biz, erkeğin mizacının "tek kadınlı evliliğe aykırı bir yapıda olduğu" görüşüne de katılmıyoruz. Keza biz "Erkeğin çeşitliliğe karşı beslediği ilgi (ıslah edilmez) dir" diyen, eşine sadık kalmanın erkek için imkânsız olduğunu iddia ederek her kadının beli' bir erkek, her erkeğinse bütün kadınlar için yaratıldığına inananların bu düşüncesini yanlış buluyor ve reddediyoruz.

Bizce erkeğe eşini aldatma gibi çirkin bir davranışı tabiat değil, içinde yaşadığı sosyal şartlar aşılar... Erkeğin sadakatsizliğini sorumlusu sosyal ortamdır, mizacı değil. Sadakatsizlik faktörlerini; bir yandan kadım erkeği kandırıp baştan çıkarmak için akla gelmedik oyun ve yöntemlere başvurmaya teşvik edip yabancı erkeklerin aklını çelme gayesiyle binbir kılık ve hileyle ortaya sürerken, bir yandan da kanuni evliliğin yegâne yolu tek eşliliktir, kanun birden fazla kadınla evliliğe izin vermez bahanesiyle evliliğe hazır ve evlenme ihtiyacı içinde bulunan yüzbinlerce, hatta milyonlarca kadını meşru bir karı-koca hayatına sahip olma hakkında mahrum bırakarak erkekleri baştan çıkarma gayesiyle toplumun içine sürerek ortam hazırlar...

Batı gelenekleriyle tanışmadan önce İslami doğuda erkeklerin % 90'ı gerçek anlamda tek eşli idiler. Ne birden fazla şer'i hanımları vardı, ne de metres ve dost tutarlardı... Müslüman ailelerin tamamına yakın bir kısmında tek eşli aile hayatı hâkimdi.

ÇOK KADINLI EVLİLİK, TEK KADINLI EVLİLİĞİN EMNİYET SİBOBU

Çok kadınlı evliliğin, İslami doğuda tek kadınlı evliliğin kurtulmasını sağlayan en önemli etken olduğunu duyanlar buna şaşırmaktan kendilerini alamayacaklardır. Evet, çok kadınlı evliliğin caiz oluşu, tek kadınlı evliliğin kurtuluşunu sağlayan en önemli etken olmuştur. Zira evliliğe ihtiyaç duyan kadın sayısının evliliğe ihtiyaç duyan erkek sayısını aştığı ve böylece çok kadınlı evliliği gerekli kılan şartların doğduğu bir ortamda bu kadınlara resmen evlenme hakkı tanımaz ve ahlakî, maddî ve fizikî açıdan müsait durumdaki erkeklere birden fazla kadınla evlenme

izni verilmezse, dost tutma ve metres hayatı yaşamalar, gerçek anlamda tek eşli evliliğin kökünü kurutuverir.

İslami doğuda hem çok kadınlı evlilik caizdi, hem de erkeği baştan çıkartıcı bunca tahrik unsuru yoktu; bu cihetle de gerçek, anlamda bir tek eşli evlilik hakimdi çoğu ailelere.... Keza bazı erkeklerin başka kadınlarla ilişki kurması, bu işe bir felsefe uydurtacak ve "erkek, yaratılışı itibariyle çok kadına mütemayildir; tek kadınla yetinmesi imkandışı bir hadisedir" gibi saçmalıklar üretecek bir noktaya varmadı asla.

Meselenin bu noktasında "mizacı açısından erkeğin çok eşliliğe mütemayil olduğunu, ancak sosyal kanunlara gelince çok kadınlı evliliğe karşı çıkarak bunu reddettiğini söyleyen sözkonusu bilim adamlarına göre bu çelişik iki kural arasında yer alan erkeğin durumu ne olacaktır? Şeklinde bir soru sorulabilir haklı olarak...

Onların dünya görüşlerinde bu sorunun cevabı gayet net olarak verilmiş: Erkek, hukuki ve kanuni açıdan tek eşli olup birden fazla kadınla resmi evlilik yapmamalı, pratikte ise -tabiat gereği (!) - çok eşli olup çok sayıda kadınla ilişki kurmalıdır! Bunlara göre meşru olmayan ilişkilerde bulunmak veya metres tutmak, erkeğin -yine doğası gereği (!..)- tabii, meşru haklarındandır. Binaenaleyh bir erkeğin bir ömür boyunca sadece bir kadınla yetinmesi bir nevi "namertlik" ve "erkeklikle bağdaşmayan bir hareket" (!!!) sayılır.

MESELENİN GERÇEK YÜZÜ

Konumuzun bu noktasında okuyucularım, insanoğlu için öteden beri söz konusu olagelmiş bulunan çok kadınlı evlilik meselesinin aslını kavramış olmalıdır. Mesele, "çok kadınla evlilik mi iyidir, tek kadınlı evlilik mi?" sorusu değildir asla... Tek kadınla evliliğin elbette daha iyi olduğu apaçık ortadadır. Nitekim tek kadınlı evlilik özel ve mahsus aile hayatı demektir. Eşlerden her birinin ruhi ve cismi açıdan yalnızca birbirine ait oluşu demektir. Birlik ve bütünleşmeden ibaret olan evlilik hayatının ruhunun, tek eşli bir evlilik ortamında çok daha kolay ve rahatça kemal ve tahakkuku şüphe götürmez... Ne var ki insanoğlunun takılıp kaldığı yol ayrımı "çok kadınlı evlilik veya tek kadınlı evlilikten hangisini tercih edeceği" meselesi değildir. Bu açıdan insanoğlu için ehemmiyet taşıyan konu; sosyal zaruretler neticesinde, bilhassa evlenme ihtiyacındaki kadın sayısının bu ihtiyaçtaki erkek sayısını aşması sonucu, mutlak anlamda tek kadınlı evliliğin fiilen tehlikeye düştüğü meselesidir. Toplumun bütün ailelerine şamil olacak "mutlak tek eşli evlilik" pratiği imkânsız ve gerçekten uzak bir hikâyedir sadece! İnsan toplulukları için iki yol vardır: Ya birden fazla kadınla evliliği resmen ve kanuni açıdan kabul etmek veya meşru olmayan ilişkilerin yaygınlık kazanması... Diğer bir deyişle ya mahdud sayıda evli erkeğin -ki bu rakam aşağı yukarı % 10'u aşmayacaktır- birden fazla kadını nikahlayarak kocasız kadınlarında bir eşe, sıcak bir yuva ve çoluk çocuğa sahip olmasını sağlamak ya da metres ve dost tutma yollarını açık bırakmak! İkinci durumda her metres kadın pekala birden fazla erkekle ilişki kurabileceğinden evli erkekelerin tamamına yakın bir kısmı pratik uygulamada zaten "çok kadınlı" olacaktır.

Evet, çok kadınlı evlilik meselesinin gerçek yüzü işte budur. Ne var ki batıcı propagandacılar bu meselenin içyüzünü ortaya dökmeye yanaşmazlar, gerçeği kılıflara sokmadan açıkça ifade etmezler. Zira hakikaten metres hayatı ve gayri meşru ilişkilerden yanadırlar; şer'i, meşru ve kanuni bir evlilikte bulunmayı bir utanç ve meşru bir nikâhlıyla yaşamayı ayıpmış gibi görürler; ikisi, üçü, dördü bir yana dursun, birini bile fazlalıkmış gibi telakki ederler. Evlilik bağları ve izdivaç mesuliyetinden kurtulmayı yaşama zevkinin ana kaynağı gibi telakki eden bu adamlar, konuşurken hiç de bu niyetlerinden söz açmaz ve safdil insanları kolayca kandırabilmek için "biz tek kadınlı evlilikten yanayız" der ve öyle görünmeye çalışırlar. Gayet masum ve evcil tavırlara bürünerek

"biz, erkeğin tek eşli evlilikte bulunup karısına sadık kalmasını istiyoruz. Çok eşli evlilikle karısına ihanet etmesini değil..." Demekten de utanmazlar...

20. YÜZYIL ERKEĞİNİN HİLESİ

20. yy erkeği aile haklan ile ilgili konuların çoğunu kurnazca kendi lehine çevirerek eşitlik ve serbesti gibi parlak laflarla kadını iğfal edip ona karşı mesuliyetlerini azaltmayı başarmış, günü-nü gün etmeye başlamıştır. Ancak, çok kadınlı evlilik -mesuliyetinden sıyrılma- hususunda elde ettiği ölçüde bir başarıyı çok ender zamanlarda kazanabilmiş durumdadır.

.

Iranlı yazarlarımızın eserlerinde bazen öyle satırlarla karşılaşıyoruz ki insan bunların saflıktan mı geldiğini, yoksa iğfal maksadı taşıyan bir oyun mu olduğunu kestirmekte güçlük çekiyor gerçekten...

Söz konusu yazarlardan biri çok kadınlı evlilik konusunda bakınız neler yazıyor:

"Hâlihazırda gelişmiş ülkelerde karı-koca ilişkileri karşılıklı hak ve vazifeler esasına dayalıdır. Binaenaleyh ister geçici, isler daimi olsun, çok kadınlı evliliğin kadın tarafından kabulünü istemek, tıpkı erkeğin karı-koca ilişkilerinde kendisinden başka erkeklerin de varlığını kabullenmesini istemeye benzer."

Evet, bu gibilerin safdil mi olduğu, yoksa armiyetlilik mi taşıdığını anlamak gerçekten zor.. Bunlar çok kadınlı evliliğin, evli olan bütün kadın ve erkeklerin omzunda ağırlığını hissettiren ve yeri geldiğinde "birden fazla kadınla evlenmek" ten başka çözüm yolu bırakmayan bir sosyal problemden kaynaklandığını bilmezler mi gerçekten?... Bu problemi görmezden gelerek ağzını açıp gözünü yumup sloganlar atmanın "Yaşasın tek kadınlı evlilik! Kahrolsun çok kadınlı evlilik!..." diye bağırıp çağırmanın hiçbir derde deva olamayacağını bilmezler mi?...

Çok kadınlı evliliğin erkeğin değil, kadının haklan arasında yer aldığını ve kadınla erkeğin "karşılıklı haklar" ıyla hiçbir alakası bulunmadığını bilmezler mi?

Daha da maskara olanı, "Kadının çok kadınlı evliliğe razı olmasını istemek, erkekten evlilik ilişkilerinde rakiplerinin varlığına göz yummasını istemeye benzer" demeleridir. Tamamen yanlış bir karşılaştırma oluşu bir tarafa, bu kıyasta bulunanlar, "günümüz dünyası" adına her şeyi caiz görüp bu tabunun doğurduğu sonuç ve sebepolduğu hadiseleri zerrece şüphe duymaksızın dört dörtlük doğrularmış gibi çabucak kabulleniverenler, şu "günümüz dünyası" dedikleri çağdaş medeniyetin onları sürekli "Eşlerinin başka erkeklerle gönül oyunlarına girmelerini hoş karşılamaya" davet ettiğini de bilmezler mi yoksa?

Baylar! Çağımız dünyası dediğiniz şey; bir "insan" için "tahammülü gerçekten imkansız" olan bu tür davranışlara gösterilecek menfi tepkilere "kıskançlık", "taassup", "fanatik davranış" ...vb. isimler takmakta ve böyle bir tepkiyi kınamaktadır!!!

Gençlerimiz bu husta batıda neler olup bittiğini yeterince bilebilselerdi keşke...

Komünizm buraya kadarki bölümünde çok kadınlı evliliğin erkeğin tabiat ve mizacından değil, sosyal bir problemden kaynaklandığını anlatmaya çalıştık. Evlenme ihtiyacındaki kadın sayısının evlenme ihtiyacı içindeki erkeklerden daha fazla olmadığı bir toplumda çok kadınlı evliliğin zaten pek nadir görüleceği, belki de hiç Uygulanmayacağı apaçık ortadadır. Kaldı ki böyle bir ortamda -böyle bir ortamın meydana gelmiş olduğunu farz edelim- çok kadınlı evlilik ne yeterli, ne de doğru olacaktır… Nitekim böyle bir gaye için daha başka şartlar da gereklidir... Evvela sosyal adalet ve yeterli gelir imkânları olmalıdır ki evlenip yuva kurmak isteyen her erkek

bu makul isteğim yerine getirebilsin. İkincisi, kadınlar eş seçebilme ve kendi iradeleriyle evliliğe karar verebilme durumunda olmalı ve baba, kardeş veya diğer üçüncü şahıslar tarafından, sırf parası var diye evli zengin bir erkeğe zorla nikâhlandırılmamalıdırlar. Karar hakkı kendisine bırakılan bekar bir erkekle evlenme imkanına da kavuşan bir kadının evli bir erkeğe varmayacağı ve "kuma" lığa razı olmayacağı açıktır; meğer ki velisi durumundaki-1er paraya tamahlanarak onu zorla zengin evli bir erkeğe satmak istesinler....

Üçüncüsü, bugün haddi aşmış bulunan bunca tahrik edici, fesada sürükleyici, akılları çelici, ocaklar söndürücü unsurları ortada kaldırmak.. Halihazırdaki tahrik edeci unsurlar, bekârı şöyle dursun, evli kadım bile baştan çıkarmaktadır... Toplum eğer ıslah olmak ve gerçek anlamda tek eşli evliliği kurtarmak istiyorsa bu üç şartı gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Aksi takdirde çok kadınlı evliliğin kanun gücüyle yasaklanıp engellenmesi fuhuş ve fesada yol açmaktan başka işe yaramayacaktır.

KOCASIZ KADINLARIN MAHREMİYETLERİNİN YOL AÇTIĞI KRİZ

Evlenme ihtiyacında bulunan kadın sayısının bu ihtiyaç içindeki erkek sayısından daha fazla olması halinde ise çok kadınlı evliliğin yasaklanması insanlığa ihanetten başka bir şey değildir. Zira böyle bir durumda sadece kadın haklarının çiğnenmesi söz konusu değildir. Nitekim mesele bir grup kadının haklarının çiğnenmesin-den ibaret olmuş olsaydı bir ölçüde tahammülü mümkün olabilirdi belki. Ancak, bu yolla topluma musallat olan kriz her krizden daha tehlikeli, her buhrandan daha korkunçtur. Aile ocağının her ocaktan daha mukaddes oluşu gibi tıpkı...

Zira burada en doğal hakkından mahrum bırakılan bir canlı söz konusudur; mahrumiyet durumundaki bir canlının gösterdiği bütün tepkilerle birlikte hem de!... Mutsuzluk ve bahtsızlığının doğurduğu bütün psikolojik arazlar ve ukdeleriyle bir insandır karşımızdaki... Bütün kadınca hilelerle mücehhez bir kadındır o; olanca "aldatıcı" ve "baştan çıkarıcı" gücüyle "Havva'nın kızı"..

O, buğday veya arpa değildir ki tüketim fazlası denize dökülebilsin ya da kara günde lazım olur umuduyla silolarda depolansın... Ev veya odada değildir ki, lazım olmadığında kilitlenip bırakılıversin! Canlı bir yaratıktır o, insandır, kadındır... O fevkalade şaşırtıcı gücünü gösterecek dünyayı toplumun başına dar getirecek-ve:

"Doğrusunu istersen, tahammül edemem asla
Rakiplerim yerken ben durup bakmaya... diyecektir.

İşte bu "tahammül edemem asla" neler neler yapacaktır.. Yuvalar yıkacak, ocaklar söndürecek ve kinler meydana getirecektir.

İçgüdüyle kin el ele verdiğinde vay insanlığın haline!

Aile hayatından mahrum bekâr kadınlar, hiçbir konuda bunca zayıf olmayan erkekleri cezp edip baştan çıkarabilmek için ellerinden geleni yapacaklardır. "Yerler çamur olunca filler de kayar" (İran Atasözü) derler ya; bu çamurun azı dahi o filin (erkek) kaymasına yeter...

Mesele bu kadarla bitecek midir? Elbette ki hayır! Şimdi sıra evli kadınlardadır; kocalarının onları aldattığını gören evli kadınlar intikam hırsına kapılacak ve eşlerinin izinden giderek onlar da kocalarını aldatmaya başlayacaktır...

Ve bir kısır döngü...

Sonuç ne olacaktır?

Sonuç, "Kienzy raporu" adıyla meşhur araştırma çalışmasında bir tek cümleyle özetlenmiştir:

"Amerikalı kadınlar ve erkekler, eşlerini aldatma konusunda bütün dünyayı geride bırakmışlardır."

Görüldüğü gibi bu felaket sadece erkeklerin fesada sürüklenmesiyle bilmemekte, evli kadınları da uçurumun eşiğine sürüklemektedir.

KADININ ÇOKLUĞU KARŞISINDA GÖSTERİLEN TEPKİLER

Kadın nüfusunun erkeğe oranla daha fazla oluşu meselesi insanoğlunun hayatında öteden beri var olagelmiştir. Yegâne fark, pek çok sosyal problemleri de beraberinde taşıyan bu meseleye insanların değişik yaklaşım tarzı ve tepkiler göstermiş olmasıdır.

Takva ve iffet sahibi milletler, büyük semavi dinlerin önderliğinde, çok kadınlı evlilik yoluyla bu müşkülü çözmüş, mayaları takva ve iffetle bağdaşmayan kavimlerse bu meseleyi fuhşa alet etmişlerdir.

Ne doğuda var olan çok kadınlı evlilik İslam dininin ürünüdür, ne de batıda var olmaması Hıristiyanlığın eseridir.. Zira çok kadınlı evlilik İslam öncesinde de doğuda mevcuttu ve doğu dinlerince caiz sayılmadaydı. Öte yandan Hıristiyanlık da çok kadınlı evliliği menetmiş değildir. Bu mesele Hıristiyanlıkta değil, batılı milletlerde düğümleniyor.

Fuhuş yolunu izleyen milletler, çok kadınlı evlilik usulünü kabul eden milletlerden daha ziyade darbe indirmişlerdir tek eşli evliliğe...

"Muhammed'in (saa) Hayatı" adlı kitabın yazan Dr. Muhammed Hüseyin Heykel, çok kadınlı evlilikle ilgili Kur'an ayetlerini hatırlattıktan sonra şöyle diyor: "Bu ayetler, tek kadınla yetinmenin daha doğru olacağım belirterek"...Eğer aralarında adaletle hükmedemeyeceğinizden korkarsanız bir kadınla yetinin" buyurmakta ve hemen ardından da "Zaten onların arasında adaletle davranamazsınız." demektedir, ancak bütün bunlara rağmen sosyal hayatta çok kadınlı evliliği gerektiren şartlar ve zaruretlerin de ortaya çıkabileceğini göz önünde bulundurarak "adaletle davranılması" şartıyla buna müsaade etmiştir. Nitekim Hz. Muhammed (saa) kocalarını savaşta kaybederek dul kalan Müslüman kadınlara böyle davranıyordu. Milyonlarca insanın canını kaybedip çok sayıda kadının dul kalmasına sebebiyet veren savaşlar, ayaklanmalar ve benzeri hadiselerden sonra tek kadınlı evlilikle yetinmenin, istisna olarak ve "adaletle davranılması kaydıyla" caiz kabul edilen çok kadınlı evlilikten daha doğru olacağım kim söyleyebilir? Aynı şekilde batılılar, ikinci dünya savaşından sonra kâğıt üzerinde ismen var olan "tek kadınla yetinme" kanununun pratikte de uygulanmış olduğunu iddia edebilirler mi?

* * *

ÇOK KADINLI EVLİLİĞİN SAKINCALARI

Evliliğin bütün mutluluk ve huzuru samimiyete, fedakârlığa, feragate, birlik ve beraberliğe bağlıdır. Çok kadınlı evlilik ise bütün bunları tehlikeye düşürür.

Kadınlar ve analı çocukların içinde bulunduğu tatsız durum bir yana, çok kadınlı evlilik bizzat erkek için son derece ağır ve ezici sorumluluklar getirmekte, buna yanaşan erkek aslında huzurlu ve şenlikli bir hayata veda etmektedir.

Birden fazla nikâhlısı olup da içinde bulunduğu durumdan razı olan erkeklerin büyük çoğunluğu, aslında bu durumun getirdiği şer'i ve ahlaki Mesuliyetleri önemsemeyenlerdir. Eşlerinden birine ilgi gösterip diğerine lakayt kalan ve Kur'an-ı Kerim'in tabiriyle onu "muallâk bir vaziyette kendi haline bırakanlardır. Binaenaleyh bu tür şahısların adına "çok kadınlı evlilik" dedikleri şey gerçekte baştan sona adaletsizlik, zulüm ve sıkıntı dolu bir, "tek kadınlı evliliktir. "

Meşhur bir halk deyimi vardır: "Allah bir, hatun bir" derler.

Erkeklerin çoğu bu inancı taşımıştır, hâlâ da çoğunluk bu inancı tasdik eder; huzurlu ve şenlikli bir evlilik hayatı ölçü alınacak ve meseleye şahsi ve ferdi açıdan bakılacak olursa bunun hakikaten pek yerinde ve doğru olduğu anlaşılır. Bütün erkekler için geçerli bir hakikattir bu.

Beraberinde getirdiği onca şer'i ve ahlakî mesuliyetleriyle birlikte yine de çok kadınlı evliliğin kendisi için iyi, rahat ve huzurluluk açısından lehine olacağım zanneden bir erkek aslında büyük bir yanılgı içindedir. Huzurlu ve rahat bir hayat açısından tek kadınlı evliliğin elbette ki tercih edileceği apaçık ortadadır. Ancak...

MESELENİN DOĞRU TAHLİLİ

Ferdi veya içtimai zaruretlerden kaynaklanan çok kadınlı evlilik gibi meselelerin doğruluk veya yanlışlığını tek kadınlı evlilikle kıyaslama yoluyla tahlile kalkışmak doğru sonuçlar vermez.

Bu tür meselelerin doğru tahlili için her şeyden önce onları doğuran sebep ve faktörleri inceleyerek bunları ihmal etmenin ne gibi vahim sonuçlara yol açacağını anlamak gerekir. Ardından, bizzat bu meselenin doğuracağı kusur ve sakıncaların da göz önünde bulundurulması ve bu merhaleden sonradır ki, meselenin her iki boyutunu ortaya koyacağı neticelerin genel bir muhasebesinin yapılması icap eder. Bu tür meselelerin gerçek haliyle tahlil ve incelenmesi ancak bu yolla mümkündür.

Meseleyi bir örnekle açıklamaya çalışalım, farz edin ki bizden "zorunlu askerlik" konusunda görüş belirtmemiz isteniyor... Eğer meseleye, sırf askerin ailesi açısından bakacak ve durumu onların menfaat ve temayülleri açısından inceleyecek olursanız varılacak sonuç şüphesiz; "Zorunlu askerlik kanunu iyi bir kanun değildir" şeklinde olacaktır. Öyle ya, hangi anneyle baba çocuklarının zorla kendilerinden uzaklaştırılıp askere götürülmesini ve canı kadar sevdiği evladının savaş meydanlarında kanlar içinde yerlere serilmesini ister?...

Ne var ki bu tür meseleleri böyle bir mantık ve yöntemle incelemek bizi doğru sonuçlara götürmez. Meselenin doğru tahlili, bir aileyi evladından ayırma ve muhtemelen mateme boğmanın yanı sıra; kendi vatanını müdafaa edecek askere sahip olmaması halinde bir ülkenin ne hale geleceğinin de düşünülmesi ve bu iki neticenin birlikte mütalaa edilmesi şeklinde olmalıdır. İşte o zaman bir grup vatan evladının ülkeyi korumak gayesiyle askere gitmesi ve asker ailelerinin de tabiatıyla bu durumun doğuracağı zorluklara göğüs germesi gerektiği anlaşılacak ve bunun yerinde ve makul bir karar olduğu kabul edilecektir.

Çok kadınlı evlilik için bir nevi ruhsat sayılabilecek şahsi ve sosyal zaruretlere değinmiştik. Genel bir muhasebe imkânına kavuşabilmek ve çok kadınlı evliliğe yöneltilen bazı eleştirilere asla katılmadığımız gibi bu tür evliliğin birtakım sakıncalar taşıdığını inkâr etmediğimizi de hatırlatmak gayesiyle birden fazla kadınla evlilik usulünün doğuracağı kusur ve sakıncaları

inceleyeceğiz şimdi. Çok kadınlı evlilik hususunda sayılabilecek pek çok kusur ve sakıncaları inceleyeceğiz şimdi. Çok kadınlı evlilik hususunda sayılabilecek pek çok kusur ve sakınca vardır ki biz bunları muhtelif boyutlarıyla, değişik açılardan kısaca ele almaya çalışacağız burada.

RUHİ AÇIDAN

Deniliyor ki: Karı-koca ilişkileri maddi ve fiziki ilişkilerden, yani birtakım ekonomik ve bedeni temaslardan ibaret değildir sadece... Mesele bundan ibaret olsaydı çok kadınlı evlilik kolayca izah edilebilirdi. Zira maddi ve fiziki işleri bireylere göre ayarlayıp birçok şahsa göre taksim etmek kabildir.

Ne var ki karı-koca ilişkilerinde aslolan ve asıl rol oynayan şey ruhi ve manevi irtibatlardır; aşk, duygu ve sevgidir... İki tarafı birbirine gönül bağlar burada; aile yuvasında tarafların buluşup kavuştuğu merkeziyet noktası kalplerdir. Bütün diğer ruhi ve manevi şeyler gibi, aşk ve duygu da taksim kabul etmez, bölünüp bölüştürülemez... Bunları bireyler arasında eşit ölçülerde dağıtmak, herkese "payına düşen kadarım" vermek mümkün değildir. Bir kalbi ortadan ikiye ayırmak ya da iki yerde rehine bırakmak nasıl mümkün olabilir? Bir kalbi, "her şeyiyle" iki kişiye vermek mümkün müdür?... Elbette ki hayır!... Aşk ve tapınma duyguları monist niteliklidirler; ortak ve rakip tanımazlar. Buğdayla arpa gibi değildir ki belli ölçeklerle taksim edebilmek mümkün olsun! Kaldı ki bu duygular kontrol edilebilir şeyler de değildir. Diğer bir deyişle insanoğlu kalbinin avucundadır, kalp insanoğlunun avucunda değil!... Binaenaleyh evliliğin ruhu, izdivacın insani boyutu olan ve iki insan arasındaki ilişkiyi, iki hayvan arasındaki bütünüyle şehevi ve içgüdüsel ilişkiden farklı kılan şey ne bölünme ve taksim kabul eder ne de kontrolü mümkündür. Çok kadınlı evliliğin söz konusu menfi boyutlarından biri işte budur.

Bizce bu ifadelerde biraz abartma var; zira izdivaç ruhunun duygu ve sevgi olduğu ve kalbi duyguların insanın kendi elinde bulunmadığı doğrudur; ancak duyguların bölüştürülemeyeceği ve taksim edilemeyeceğini söylemek de şairane bir hayal, hatta biraz da mübalağa olmaktadır. Çünkü belli bir duyguyu tıpkı bir cisim gibi ki eşit parçaya ayırarak bölüştürmekten bahsetmiyoruz ki "ruhi eğilimlerin bölünme kabul etmez" olduğu söylenebilsin. Burada mevzuubahis olunan şey, insanoğlunun ruhi kapasitesidir; insan ruhunun iki eğilimi birlikte barındıramayacak kadar dar kapasiteli olmadığı apaçık ortadadır. On çocuğu olduğu halde onunu da taparcasına seven ve çocuklarının hepsi için fedakârlıkta bulunan nice babalar vardır.

Ancak, mesele şu şekilde ifade edilirse doğrudur elbette: "Aşk ve duygular, çok eşli evlilikte, tek eşli evlilikteki kadar çok olmamakta, doruğa ulaşan yüceliğiyle çok kadınlı evlilik bağdaşmaz. Tıpkı akıl ve mantıkla da bağdaşmadığı gibi...

Russell, "Evlilik ve Ahlak" adlı eserinde "insanların büyük çoğunluğu, aşkı, duyguların insaflıca bir değiş-tokuşu olarak telakki eder. Diğer deliller bir yana dursun, tek başına bu bile çok kadınlı evliliğin yanlış olduğunu ortaya koymaktadır" der.

Eğer duyguların değiş tokuşu insaflıca olacaksa bu ne diye "ferde münhasır olmayı" da gerektirsin? Karşılıklı olarak birbirini seven bir babayla çocukları arasında ki insaflı değil midir? İnsaflıca olması bir tarafa, çok sayıda çocuğu olmasına rağmen bir babanın çocuklarına beslediği sevgi, onca çocuğun bir babaya beslediği sevgiden çok daha fazla bile olmaktadır.

Daha da şaşırtıcı olanı bunu söyleyen zatın erkeklere centilmen(!) davranıp kadınları hoş görmelerini,- eşlerinin başkalarına aşık olmasını olağan karşılayıp bundan rahatsızlık duymamalarını tavsiye etmesi ve hanımlara da benzeri tavsiyelerde bulunuyor olmasıdır. Russell, karı-koca arasındaki duygu mübadelesinin hâlâ insaflıca olduğunu söyleyebilecek mi acaba?

EĞİTİM AÇISINDAN

"Kuma"lık öteden beri geçimsizliği çağrıştıran bir terim olmuştur. Kadının en büyük düşmanı kumaşıdır. Çok kadınlılık, kadınların sürekli yekdiğeri aleyhine olmalarına, hatta kimi zaman kocaları aleyhinde de girişimlerde bulunmalarına sebebiyet vermekte; sevgi ve samimiyet ortamı olması lazım gelen aile muhitini savaş, kavga, çekişme, kin ve intikam ortamına dönüştürmektedir. Anneler arasındaki rekabet, kin ve düşmanlık duyguları çocuklara da sirayet etmekte ve neticede aynı evin çocukları arasında ayrılık gayrilikler baş göstermektedir; çocukların ilk eğitim yuvası ve ilkokulları durumunda olan ve onlara sevgi ve iyilik aşılaması gereken aile ortamı, nifak ve hainliğin öğretildiği bir yuva haline gelmektedir.

Çok kadınlı evliliğin, bütün bu menfi eğitim etkilerini doğuran bir ortam olduğuna şüphe yok. Ne var ki bu etkilerin ne kadarının bizzat çok kadınlı evliliğin tabiatından ve ne kadının erkekle ikinci hanımının takındığı tavır ve sergilediği davranışlardan kaynaklandığını da hesaplamak gerekir. Biz, yukarıda bahsi geçen arazların bütünüyle çok kadınlı evlilikten kaynaklanmadığı, bilakis bu evliliğin yanlış icrasından doğduğu kanaatindeyiz.

Bir kadınla bir erkek birlikte normal hayatlarını sürdürmekteyken erkeğin karşısına çıkan diğer bir kadın onun aklını başından alıyor ve adam ikinci evliliğe niyetleniveriyor... Aralarında gizlice sözleşip anlaştıktan sonra adam nikâhı bastırıyor. Derken bir gün ikinci kadın tıpkı ecel gibi, siniveriyor birinci kadının evine barkına. Hem kocasını elinden alıyor hem yuvasını. Daha yerinde bir deyişle kadıncağızın "hayat" ına ani bir baskında bulunarak her şeyi alt-üst ediveriyor... Bu durumda ilk hanımın kin ve intikamdan başka bir tepki göstermeyeceği ortadadır.

Kocası tarafından hakarete uğrayıp horlanma kadar bir kadını üzecek ikinci bir şey yoktur. Bir kadın için en büyük yenilgi kocasının kalbini elinde bulunduramamak ve ona başkalarının sahiplendiğini görmektir. Erkek kendi başına buyruk ve keyfine düşkün bir davranış sergiler, ikinci kadın da onun evine "baskın" tertipleyen bir konum kazanırsa, ev sahibi hanımın bunu soğukkanlı ve anlayışla karşılamasını ummak elbette ki abes olacaktır.

Ancak, ev sahibi hanım, kocasının bu iş için "ruhsatlı" olduğunu bilir ve kocasının ondan bıkmadığını, ikinci evliliğin ona sırt çevirmek anlamına gelmediğine inanırsa; kocası ona karşı zorba, keyfine düşkün ve basma buyruk bir havaya bürünmez ve ona karşı daha sevecen ve daha saygılı davranırsa, aynı şekilde ikinci hanım da birinci hanımın birtakım haklara sahip olduğunu, bu haklara saygı göstermek ve çiğnememek gerektiğini göz önünde bulundurursa; bilhassa hepsi, aslında sosyal bir müşkülün halli yolunda bir adım atmakta olduklarını idrak eder ve bu önemli hususu unutmazlarsa ev içi rahatsızlıkların büyük ölçüde azalacağı açıktır.

Birden fazla kadınla evlenebilme kanunu, geniş bir sosyal bakıştan kaynaklanmış ileri bir kanundur. Binaenaleyh böyle bir kanunu icra edecek olanların da yüksek bir fikrî düzeye sahip olması ve ileri seviyede bir İslamî eğitim ve öğretimden geçmiş bulunması gerekir.

Tecrübe göstermiştir ki erkeğin keyfî olmayıp başına buyruk bir tavır sergilemediği ve kadının da, kocasının ikinci bir kadına ihtiyaç duyduğuna kanaat getirdiği durumlarda bizzat ev hanımı kadın bu işe talip olmuş ve kocası için ikinci bir hanım seçip eve getirmiş, mezkur rahatsızlıkların hiçbiri de vuku bulmamıştır. Meydana gelen rahatsızlıkların çoğu, bu kanunun icrasında kimi erkeklerin sergilemiş olduğu vahşice davranışlardan kaynaklanmaktadır.

AHLAKİ AÇIDAN

Kimilerine göre çok kadınlı evliliğe izin vermek, şehvet ve hırsa açık kapı bırakmak demektir. Bu, erkeğin şehvetperest olmasına yol açmaktadır. Hâlbuki ahlâk, insanın şehevi eğilimlerini en aza indirmesini gerekli kılar. Zira insanoğlu, şehevî arzularım tatmin yoluna gittikçe şehvete olan düşkünlüğü de tabiatı gereği artar. Onun mizacı böyledir çünkü.

Montesquieu "Kanunların Ruhu" adlı eserinde çok kadınlı evlilik konusunda şöyle der: "Fas kralının harеminde beyaz, sarı ve siyah ırktan olmak üzere her milletten kadın vardır. Ancak, bu adam hâlihazırdakinin iki katı kadına da sahip olsa yine de yeni kadınları olsun isteyecektir. Zira şehvetperestlik de tıpkı cimrilik ve pintilik gibidir, giderek artar, giderek daha şiddetli bir hal alır. Nitekim kişi altın ve mücevher sahibi oldukça altına olan hırsı daha da artar. Öte yandan çok kadınlı evlilik, müstehcen gayri tabii cinsel ilişkileri de -eşcinsellik- öğretir insana. Bu tür ilişkilerin yaygınlık kazanmasına yol açar. Çünkü şehevi arzuları tatmin etmenin sınırları vardır. Bu sınır ve ölçünün aşılması, kuralsız ilişkilere götürür insanı. İstanbul'da vuku bulan bir ayaklanma sırasında sultanın sarayında bir tek kadının dahi mevcut olmadığı görüldü. Sultan eşcinseldi çünkü..."

Bu eleştiri iki açıdan ele alınabilir: Birincisi iyi ahlaklı olmanın şehevi eylemlerle temelden bağdaşmadığı, binaenaleyh nefsin temiz kalması için şehevi isteklerin en aza indirgenmesi gerektiği yolundaki görüş; diğeriyse insanoğlunun tabiatı gereği, isteklerine kavuştuğu ölçüde isyankâr olacağı, isteklerine karşı çıktığı ölçüde yatışacağı şeklindeki görüştür.

Önce birinci görüşü ele alalım; Bu görüş, kalanderlik ve çilekeşlik esasına dayanan ve Hind, Budist ve melamilik okullarından etkilenmiş bulunan Hıristiyan ahlakî inançlarının telkin etmiş olduğu görüştür maalesef. İslam ahlakı böyle bir esasa dayalı değildir. "Şehevi eğilimler azaldığı ölçüde ahlakî eğilimlerin artacağı ve şehvetin sıfıra indiği yerde otomatik olarak ahlakın da üst düzeye yükseleceği" şeklinde değildir İslam'ın görüşü... İslam'ın bu konudaki görüşü: "Şehevi eylemlerde aşırıya kaçmanın ahlakla bağdaşmayacağı" yolundadır.

Çok kadınlı evliliğin bir "ifrat" olup olmadığını anlamak için erkeğin, tabiatı gereği tek kadınlı mı, yoksa çok kadınlı mı olduğuna bakmak gerekir.

Geçen bölümde erkeğin tek kadınlı bir evlilik tabiatına sahip olduğu görüşüne katılan, çok kadınlı evliliği bir "sapıklık" veya "ifrat" şeklinde telakkieden hiç kimseye rastlanamayacağını; bilakis bugün pek çoklarının "erkeğin çok kadınlı bir evlilik mizacına sahip olduğu ve tek kadınlılığın tıpkı bekârlık gibi onun mizacına aykırı düşeceği" görüşünde olduğunu belirtmiştik.

Erkek mizacının çok kadınlı olduğu yolundaki görüşe katılmadığımız gibi, erkeğin tabiatı itibariyle tek kadınlı olduğu ve çok kadınlılığın tıpkı eşcinsellik gibi erkeğin mizacına aykırı bir sapıklık sayıldığı görüşüne de karşıyız...

Çok kadınlı evliliği şehvetperestlikle özdeş sayan Montesquieu gibilerini bu konudaki yegâne ölçü ve kıstasları harem saraylarıdır. Bu tür yazarlar İslam'ın, çok kadınlı evliliği caiz görmekle Abbasi, Osmanlı....vb'lerinin harem saraylarına bir nevi ruhsat çıkarma gayesi güttüğünü sanırlar. Oysa ki bu tür sapmalara herkesten çok İslam karşı çıkmış ve çıkmaktadır. İslam'ın çok kadınlı evlilik uygulaması için gerekli gördüğü ön şartlar ve tespit etmiş olduğu sınırlar, şehvet düşkünü bir erkeğin bu eğilimi paralelindeki bütün hareket yeteneğini sıfıra indirger.

İkinci görüşe gelince... İnsan tabiatının, tatmin oldukça azan, mahrum bırakıldıkça yumuşayıp eriyen bir yapıya sahip olduğu şeklindeki görüş, tıpkı bugün Freudizm yanlılarının savunmakta olduğunun tam karşı noktasında yer alan bir görüştür. Freudcülere göre insan tabiatı "tatmin olduğu ölçüde yatışır, mahrum bırakıldığı ölçüdeyse azgınlaşır ve isyan eder". Bu cihetle Freudçular yüzde yüz bir serbestlikten yanadırlar. -özellikle cinsel konul arda- Mevcut bütün ahlak kurallarının çiğnenmesi gerektiğini savunurlar.

Keşke Montesquieu bugün sağ olsaydı... Sağ olsaydı da teorisinin Freudçularca nasıl alaya alındığını görseydi...

.

Islama hlakı açısından yukarıdaki görüşlerin ikisi de yanlıştır. Tabiat ve mizaç denilen şeyin ikisi de yanlıştır. Tabiat ve mizaç denilen şeyin belli hak ve hudutları vardır, her şeyden önce bu hak ve hudutları bilmek gerekir. Tabiat, iki durumda her şeyi alt-üst eder:

1- Tamamıyla mahrum bırakılması halinde.

2-Tamamıyla serbest bırakılması ve bağlayıcı bütün kural ve kayıtların önünden kaldırılması halinde...

Kısacası ne Montesquieu gibilerinin iddia etmiş olduğu gibi çok kadınlı evlilik ahlaka mugayir, psikolojik huzuru bozucu ve nefsanî temizliğe aykırı bir uygulamadır. Ne de Freud ve taraftarlarının propagandasını yaptığı gibi erkeğin tek kadınla veya ancak meşru ölçüler çerçevesinde sahip olabileceği kadınlarla yetinmesi bir ahlaki marazdır...

HUKUKÎ AÇIDAN

Çok kadınlı evliliğe yöneltilen eleştirilerden biri de şu şekildedir: "Nikâh akdi gereğince çiftler birbirine ait olur. Bunun sebebi, nikâh akdi gereğince tarafların, birbirlerine karı-kocalıkla ilgili hassalarına "malik" olmuş bulunmalarıdır. Binaenaleyh çok kadınlı evlilik gibi bir olayda ilk ve asıl "hak sahibi" olan birinci kadındır. Aynı sebeple, söz konusu erkekle ikinci bir kadın arasında -nikâh hususunda- yapılacak bir anılaşma "yersiz ve haksız bir müdahale" mesabesindedir. Mesela antlaşma konusu edilen erkeğin evlilikle ilgili hassaları- daha önce yapılan bir kontratla satılmış ve birinci kadının mutlak mülkiyetine girmiştir. O halde birinci planda rızası alınması ve muvafakat göstermesi icab eden taraf, birinci kadındır. Binaenaleyh çok kadınlı evliliğe izin verilecekse bunu her şeyden önce birinci kadının izin ve rızasına bağlamak gerekir; kocasının ikinci bir kadınla evlenip evlenemeyeceğine karar verme hakkı gerçekte onundur. Birden fazla; yani ikinci, üçüncü ve dördüncü bir kadın nikâhlamak; tıpkı bir adamın belli bir malı daha önce resmen satmış olduğu halde ikinci, üçüncü ve dördüncü şahıslara da satmaya kalkışmasına benzer. Böyle bir satış muamelesinin geçerliliği, mülk sahibi olan birinci şahısta, ikinci ve üçüncü şahısların rızasına bağlıdır. Aksi takdirde satıcı şahsın söz konusu malı başkalarının kullanımına sunmasısuçtur ve cezalandırılmalıdır."

Bu eleştiri, evliliğin hukuki tabiatını çıkarlar mübadelesine bağlama ve "eşlerden her birini, diğerinin kan-kocalık hassalarına maliki olarak görme" aslına dayanıyor. Bu, tartışılır bir düşünce tarzı olmasına rağmen biz burada bu tartışmaya girmiyor ve izdivacın hukuki tabiatının bu olduğunu kabul ettiğimizi farz ediyoruz. Bu durumda söz konusu eleştiri, ancak erkeğin bir eğlence ve değişiklik olsun gibi keyfi bir gayeyle çok kadınlı evliliğe kalkışması halinde geçerli olabilecektir. Nitekim evliliğin hukuki niteliği eşler arasında "karı-kocalık münasebetiyle ilgili hassaların karşılıklı mübadelesi" şeklinde kabul edilir ve kadın da, kocasının söz konusu münasebetler konusundaki bütün ihtiyaçlarını karşılamaya muktedir olursa erkeğin ikinci bir evlilikte bulunabilmek için geçerli hiç bir sebep ve "ruhsat" bulamayacağı apaçık ortadadır. Fakat

mesele, kocanın "keyfiliğinden" kaynaklanmıyor ve erkek, önceden kısaca belirtmiş olduğumuz "ruhsat" lardan birini taşıyorsa o zaman iş değişecek ve bu eleştiri tamamen "yersiz" olmayacak mıdır? Mesela kadının kısır olması veya çocuk yapamayacak döneme girdiği halde kocasının çocuğa ihtiyaç duyması ya da kocasının makul isteklerine cevap veremeyecek bir hastalığa yakalanması pekâlâ mümkündür. Bu durumda kadının hakkı, kocasının başka bir evlilikte bulunmasına elbette engel teşkil etmez.

Kaldı ki bütün bunlar çok kadınlı evlilikte bulunma ruhsatının sadece erkeğin şahsını ilgilendiren bir durum olması halinde geçerlidir. Sosyal bir mesele söz konusu olur, ya da kadın nüfusunun erkek nüfusa oranla daha fazla oluşu veya nüfusunun artması zaruretinin doğuşu gibi haller gündeme gelirse çok kadınlı evlilik bir sosyal görev konumu kazanacak ve meselenin görünümü değişiverecektir. Bu gibi durumlarda toplumu fesada, fuhşa sürüklenmekten kurtarmak veya gerekiyorsa nüfus artışım sağlamak gayesiyle çok kadınlı evlilik bir vazife ve farz-ı kifaye haline gelir. Şer'i vazife ve sosyal mesuliyetin söz konusu olduğu bir durumda ferdin izin veya rızasının hiçbir anlam ifade etmeyeceği açıktır. Toplumda kadın nüfusunun gerçekten erkek nüfusu aştığım veya toplumun nüfus artışına cidden ihtiyaç duyduğunu farz ediniz; bu durumda bütün erkekler ve evli kadınlar için bir vazife, bir farz-ı kifaye söz konusudur. Toplumu bir krizden kurtarabilmek için evli kadınların bir takım fedakârlıklara katlanması gereken bir durum vardır ortada... Tıpkı toplumun geleceği için aziz evlatlarını gözden çıkarmak ve onları savaş meydanına göndermekle mükellef olan ana ve babaların askerlik ödevi karşısındaki sorumlulukları gibi... Bu ve benzeri meselelerde karar bir şahıs veya birtakım şahısların iradesine terk edilemez.

Erkeğin birden fazla evlilikte bulunabilmesi için ilk eşinin rızasını alması gerektiği, hak ve adaletin bunu gerektirdiği şeklinde düşünenler meseleye yalnızca bir zaviyeden yaklaşmakta, sadece erkeğin keyfi davranması ihtimalini göz önünde bulundurmakta, ferdî ve sosyal zaruretleri hiç hesaba katmamaktadırlar. Nitekim ferdî veya sosyal zaruretlerin söz konusu olmadığı durumlarda, birinci hanım izin verse dahi, birden fazla kadınla evlenmek zaten kabul edilir şey değildir.

FELSEFİ AÇIDAN

Çok kadınlı evliliğe felsefi açıdan yöneltilen eleştiri şudur: Çok kadınlı evlilik kanunu, kadınla erkeğin birer insan olarak eşitliklerinden kaynaklanan kadınla erkeğin eşit oldukları" yolundaki temel felsefi gerçeğe aykırıdır. Zira kadın da erek gibi bir insandır, her ikisi de eşit haklara sahiptirler. Binaenaleyh ya her ikisine de çok eşli evlilik hakkı tanımalı, ya hiçbirine böyle bir hak verilmemelidir. Erkeğe birden fazla kadınla evlenme hakkı tanıyıp da kadına birden fazla kocayla yaşama hakkı vermemek erkeği kayırmaktır, ikisi arasında ayırım gözetmektir. Erkeğe dört kadınla evlenme hakkı vermek, bir kadının değerinin bir erkeğin değerinin ancak dörtte biri kadar olduğu manasına gelir. Bu ise kadına yapılabilecek en büyük hakarettir; hatta miras ve şehadette bulunma hususunda iki kadının miras hakkı ve şehadetinin bir erkeğinkine denk sayan İslami usule de aykırıdır.

Çok kadınlı evliliğe yöneltilen en zayıf ve en tutarsız eleştiridir bu... Söz konusu eleştiride bulunanlar, çok kadınlı evliliğin ferdi ve içtimai zaruretlerine zerrece dikkat göstermemiş ve meselenin keyif ve zevkten ibaret olduğunu zannederek "Erkeğin istekleri göz önünde bulundurulmuş da kadınınki neden gö zardı edilmiş efendim?" diye itiraza kalkışmışlardır.

Çok kadınlı evliliğin sebepleri, ruhsatları ve bilhassa bekar kadınlar için onun evli kadın ve erkekler üzerinde bir hak durumuna getiren nedenleri daha önceki bahislerimizde etraflıca ele almış olduğumuzdan burada onların tekrarına girmeyeceğiz.

Burada şunu söylemekle yetiniyoruz: Eğer çok kadınlı evlilik, miras ve şahidlik hususlarında İslam'ın hareket noktası ve felsefesinin temeli olan asıl unsur kadın haklarına lakayt davranmak ve onu aşağılamak olsaydı, keza insanlık ve insan olmanı doğurduğu haklar açısından İslam dini kadınla erkek arasında ayırım gözetseydi her durumda ve bütün şartlarda aynı şekilde görüş belirtmesi icab ederdi. -Zira yukarıda sözü geçen felsefenin yaptığı şey tamamen budur.- Bir yerde kadın erkeğin yarısı kadar miras alacak derken başka bir yerde kadın erkeğin aldığı kadar miras alacak demez; bir yerde erkek dört kadınla evlenebilir derken başka bir yerde, mesela şahitlik hususunda, muhtelif hallerde muhtelif hükümlerde bulunmazdı. Bütün bunlardan da kolayca anlaşılabileceği gibi İslam apayrı nedenlerden hareket etmiş ve yola çıkmıştır. Önceki konuların birinde miras konusunu ele almış, bir diğer konuda da insan olma ve bunun doğurduğu haklar açısından kadınla erkeğin eşit durumlarda görüşünün Islam nazarında insan haklarının birinci maddelerinden biri, daha yerinde bir deyişle bu işin alfabesi olduğunu belirtmiştik, İslam nazarında, kadın-erkek hakları mevzuunda eşitliğin de ötesinde birtakım meseleler vardır ki bunlara dakik bir şekilde uymak ve uygulamak icab eder.

* * *

ÇOK KADINLI EVLİLİKTE İSLAM'IN ROLÜ

İslam ne çok kadınlı evliliği ilk kez bizatihi icad etmiş, ne de, onu temelinden iptal edip kaldırmıştır. İcad etmemiştir, çünkü İslam'dan asırlar önce bu uygulama zaten vardı; onu bütünüyle kaldırma yoluna da gitmemiştir, zira İslam nazarında toplum, yegane çözüm yolu çok kadınlı evlilik olan birtakım sosyal problemlerle her an karşı karşıya gelebilir.

İslam'ın yaptığı şey, çok kadınlı evlilik geleneğini ıslah etmek olmuştur.

SINIRLAMA

Bu konudaki ilk ıslahı, çok kadınlı evliliği belli bir oranda sınırlamış olmasıdır. İslam'dan önce çok kadınlı evlilikte bu tür sınırlamalar yoktu, bir erkek isterse yüzlerce kadın alır, harem sarayları kurabilirdi. İslam buna izin vermedi. Bir erkeğin dörtten fazla kadınla evlenemeyeceğini bildirdi. Müslüman olmadan önce dörtten fazla karısı olan ve İslam'ı kabul ettikten sonra fazlasını boşamak mecburiyetinde kalan niceleri olmuştur. Bunlar arasında, adı geçenlerden biri Gıylan B. Eslem'dir. Bu adamın on karısı vardı. Resul-ü Ekrem (saa) hanımlarından altısını boşattırdı ona... Keza Nevfel B. Muaviye'nin beş hanımı vardı. İslamî kabullenmesi üzerine Hz. Peygamber (saa) ona, hanımlarından birini kesinlikle bırakması gerektiğini buyurdu.

Şia rivayetlerinde geçen bir hadisede de, Mecusi bir İranlı'nın Hz. İmam Sadık (s) zamanında İslam'ı kabul ettiği, ancak bu sırada yedi kadınla evli bulunduğu anlatılır. Şimdi Müslüman olan bu adamın ne yapması gerektiği sorulduğunda, İmamın cevabı "üçünü kesinlikle boşamalıdır." şeklinde olmuştur.

ADALET

İslam'ın bu konuda getirmiş olduğu düzenlemelerden biri de, adaleti şart koşarak kadınlar ve onların çocukları arasında ayrım gözetilmesini engellemek oldu. Kur'an-ı Kerim bu hükmü apaçık bir ifadeyle ortaya koyar ve şöyle buyurur: "Kadınlar arasında adaletle davranamayacağınızdan korkarsanız -yani onlara adil davranma hususunda kendinize tam olarak güvenmiyorsanız-biriyle iktifa edin."

İslam öncesi dünyada ister kadınlar, ister onların çocuklarına karşı olsun, asla adil davranılmıyordu. Geçen bahislerimizden birinde Cristien ve diğerlerinin araştırmalarından örnekler

aktarmış ve bu kabilde olmak üzere Sasaniler dönemi İran'ında hem kadınlar, hem onların doğurduğu çocuklar arasında apaçık ayırım gözetildiğini; kadınlardan bazıları kral kadın unvanı alır ve birtakım hukuki ayrıcalıklardan faydalanırken, bazılarının hizmetçi veya emektar kadın şeklinde adlandırıldığını ve kral kadınlara oranla daha az haklara sahip olduğunu belirtmiştik. Hizmetçinin doğurduğu çocuk erkek olursa babası onu evlatları arasına alıp kabul ediyor, kız olursa onu reddediyordu.

İslam bütün bu çirkin gelenekleri kaldırdı, eşler veya onların çocuklan arasında ayrım gözetilmesini yasakladı.

Will Dorant, "Medeniyet Tarihi" adlı eserinin 1. cildinde çok kadınlı evlilikten söz ederken; 'Birinin serveti artacak olsa, çok sayıdaki çocuklan arasında bölüşülecek olan bu servetten onların her birine az miktarda bir pay düşeceğini göz önünde bulundurarak hanımları arasında en çok sevdiği "sevgilisi" kadınla diğer kadınlar arasında ayrım gözetmeye başlar, böylece mirasın sadece "sevgilisi" nin çocuklarına kalmasını sağlardı." der.

Bu ifadeler kadınlarla onların doğurduğu çocuklar arasında ayrım gözetmenin geçmişte pek yaygın olduğu ve normal karşılandığını apaçık gözler önüne sermektedir. Ancak, W. Dorant'ın bu ifadelerinin devamında yer alan bir cümlesine şaşırmamak elde değildir:

"Çağdaş kuşağa gelinceye kadar bütün Asya kıtasında mevcut olan evlilik usulü bu minval üzeydi. Zamanla, en çok sevilen ve adına "sevgili" denilen gözağrısı kadın, tek eşli evlilikteki "ferde münhasır kadın" konumu kazandı. Diğer kadınlarsa ya erkeğin fiziki metreslerio ldular veya bütünüyle sahneden silindiler."

Will Dorant bunları söylerken İslam dini sayesinde, Asya'da eşler ve çocuklar arasında ayrım gözetme şeklindeki çirkin geleneğe 14 asırdan beri şer'an son verilmiş olduğunu hiç hatırlamamış veya hatırlamak istememiştir. Bir nikâhlı kadından başka gizlice birtakım metreslere de sahip olma, Asya'ya değil, Avrupa'ya mahsus geleneklerdendir. Son gülerde maalesef Avrupa'dan Asya'ya da sirayet etmeye başladı. Velhasıl çok kadınlı evliliğe İslam'ın getirdiği ikinci düzenleme, eşler ve çocuklar arasında ayrım gözetilmesini yasaklamak olmuştur.

Eşler arasında ayrımı gözetmek ve birine sevgi gösterip diğerini ihmal etmek ne şekil ve surette olursa olsun İslam'da caiz değildir. Ulema arasında da bu hususta ittifak ve görüş birliği vardır. Sadece bazı mezhep ve tarikatlar fikhi görüşlerinde kadın haklarını ayırma gibi bazı şekillere büründürmüşlerdir ki bizce bu kesinlikle yanlış ve Kur'an-ı Kerim'de geçen ilgili ayet-i kerimenin mefhumuna kesinlikle aykırıdır. Resul-ü Ekrem (saa) den nakledilen, Şia ve Sünni Müslümanlarca da mükerreren rivayet edilen bir hadis-i şerif bu mevzudaki bütün şüpheleri ortadan kaldırmaktadır. Hz. Resulullah (saa) bu hadiste şöyle buyururlar: "Her kimin iki hanımı olur da onlar arasında adaletle davranmaz ve birine diğerinden daha fazla ilgi gösterirse, kıyamet günü vücudunun bir tarafı onu cehenneme sokmak için sürekli yere yapışır bir şekilde haşrolunacaktır."

Adalet, en yüce insani fazilettir; adaletin şart koşulması demek, en yüce ahlaki güce sahip olma şartının aranması demektir. Erkeğin bütün kadınlara karşı beslediği duygunun eşit bir miktar ve muayyen bir ölçüde olmaması cihetiyle kadınlar arasında hiçbir ayrımda bulunmaksızın adaletle davranabilmeyi becermesi gerçekten onun en zor görevlerinde biri durumundadır.

İslami savaşlar dönemi olan Medine döneminde birçok Müslüman kadının kocasız ve kimsesiz kaldığını ve Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) ömrünün son on yılına rastlayan bu dönemde birçok evlilikte bulunduğunu hepimiz biliyoruz. Peygamber'in (saa) nikâhlamış olduğu kadınlar

genellikle çok yaşlı veya dul kalmış bulunanlardı ve çoğunun, ilk eşinden dünyaya gelmiş bulunan evlatları da vardı. Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) bütün mübarek ömürleri boyunca nikâhlamış oldukları yegane bakire kadın Ayşe'ydi. Ayşe (Ra) daima bununla iftihar eder ve "Ben, peygamberin (saa) hanımları arasında, peygamberden başka koca görmemiş bulunan tek kadınım." derdi.

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) eşleri arasında tam bir adaletle davranır ve hiçbirine zerrece ayrıcalık gözetmezdi. Ayşe (Ra), Hz. Resul-ü Ekrem'in (saa) eşlerine karşı nasıl davrandığını soran kız kardeşinin oğlu Urve b. Zübeyr'e "Peygamber-i Ekrem (saa) hiçbirimizi diğerine tercih etmezdi" diye cevap verir ve şöyle ekler: "Hepimize karşı tam bir adalet ve eşitlikle davranırdı. Bütün eşlerine uğrayıp hal-hatırlarını sormadığı günler pek azdır. Ancak o gün kimin sırası olursa olsun ona da tıpkı diğerlerine gösterdiği kadar ilgi gösterir ve aynı ölçüde hal-hatır sorardı. O gün kimin sırasıysa geceyi onun evinde geçirirdi; icap eder de sırası olmayan bir hanımının evine gitmek isterse mutlaka gelip öteki hanımından izin ister, o razı olursa gider, razı olmazsa gitmezdi. Benden izin istediği zamanlar ben şahsen izin vermezdim kendisine..."

Hz. Resul-ü Ekrem (saa) vefatlarıyla sonuçlanan ağır hastalık dönemlerinde dahi tam adaletle davranmaya dikkatle önem göstermişlerdir. Ağır şekilde hastalanmış ve bütün takatini yitirmiş bulundukları halde hanımları arasındaki sıraya riayet etmiş olmak ve adil davranabilmek için hasta yatağını her gün hanımlarından birinin odasına taşırlardı. Ta ki bir gün bütün eşlerini bir araya çağırarak bir odada kalmasına izin vermelerini rica ettiler; onlar da Ayşe'nin evinde kalmasına izin verdiler.

Ali B. Ebu Talib, iki hanımı olduğu dönemlerde abdest almak istediğinde dahi, o gün sırası olmayan hanımının evinde almaz, sırası olan hanımının evine giderdi.

İslam, adalet şartına fevkalade ehemmiyet verir. O kadar ki nikâh sırasında, ikinci hanımla erkeğin, ikinci hanımın birinci hanımla eşit olmayan şartlarda yaşamayı kabul etmesi hususunda anlaşmaya varmalarını bile reddeder. Başka bir deyişle, İslam nazarında adalet, erkeğin daha önce eşiyle anlaşarak omzundan atabileceği bir mesuliyet değildir. Böyle bir şartı nikâh akdinde ne kadın koşabilir ne de erkek... İkinci kadın, filan kendi haklarından vazgeçebilir; fakat bunu hukuken nikâh akdinde belirlemez; aynı şey birinci kadın için de geçerlidir, pratik uygulamada birtakım haklarından mahrum bırakacak bir şart koşamaz. İmam Bakır (s) "Erkek, yalnızca gündüz vakti ve belli saatlerde veya haftada ya da ayda bir gün eşinin yanına gitmeyi, veyahutta ona, diğer eşine verdiği kadar nafaka vermemeyi şart koşabilir mi? Eğer önceden bu şartları koşar ve kadın da kabul ederse şer'an caiz olur mu? şeklindeki bir soruya "Hayır!" diye cevap verdiler. "Bu tür şartlar öne sürmek doğru değildir. Her kadın nikâh akdiyle birlikte ister istemez bir kadının sahip olması gereken tüm haklara sahip olmuş olur. Ancak şu var ki, nikâh akdi vuku bulduktan sonra onu bırakmaması veya başka bir sebebe binaen kadın, kocasını memnun etmek için haklarından kısmen veya tamamen vazgeçebilir."

Bunca katı! (titiz) ahlakî kurallarıyla çok kadınlı evlilik erkek için bir şehvetperestlik ve eğlence vesilesi olmaktan ziyade "zor bir vazife" konumundadır. Şehvetperestlik ve keyfine düşkünlük, hiçbir kural ve kayda bağlanmaksızın arzularının peşinde olma ve onları tatmin için uğraşmayı gerektirir. Heva ve heveslerin tatmini, ancak kişinin gönlünce yürümesi ve gönlünü de istek ve heveslerinin emrine vermesiyle mümkündür. Gönül ve "gönlün çektiği şeyler" akıl ve hesapla bağdaşmaz; disiplin, adalet ve mesuliyetin yürürlüğe girdiği noktadan itibaren "keyfilikler" ve "gönlünce davranışlar" a sahneyi terk etmek düşer. Bu cihetle, İslamî şartlarla yapılacak birçok eşli evliliğin bir takım şehevi keyfiliklere hizmet eden bir unsura dönüşmesi asla mümkün değildir. Çok kadınlı evliliği, şehvetlerinin tatmini yolunda kullandıkları bir araç haline getirenler gerçekte İslami bir kanunu birtakım çirkin emellerine "bahane" ve alet etmektedirler.

Toplum bu gibileri gereğince cezalandırarak söz konusu kuralın suiistimal edilmesini önleme yetkisine sahiptir.

ADALETE UYAMAMA KORKUSU

İnsafla düşünülecek olursa, çok kadınlı evlilikte İslamî şartlara tam ve yeterince riayet edenlerin pek az olduğunu kabul etmek gerekir. İslam fıkhında "Eğer suyun, vücuduna zarar vereceğinden korkuyorsan abdest alma", veya "Orucun sana zarar vereceğinden korkuyorsan oruç tutma" gibi iki hüküm geçer, "Suyun bana zararlı olmasından korkuyorum, abdest alayım mı almayayım mı?" veya "Orucun bana zararlı olmasından korkuyorum, oruç tutayım mı tutmayayım mı?" diye soran insanlara rastlamışsınızdır; bunlar tabii ki şer'an haklı sorulardır ve bu "tedirginlik" i taşıyanların abdest almaması veya mesela oruç tutmaması gerekir elbette...

Ancak, şer'i vazifelerin icrası konusunda duyulması caiz olan başka birtakım "tedirginlikler" daha vardır. Mesela "Eğer aralarında adaletle davranamayacağınızdan korkuyorsanız birden fazla kadın nikahlamayın" hükmü Kur'an-ı Kerim'in en sarih nasslarındandır!.. Bu apaçık nassa rağmen, şimdiye değin bir kez olsun ".... Efendim, ben ikinci bir hanım nikâhlamak istiyorum, fakat aralarında tam bir adalet ve eşitlikle davranamamaktan da korkarım; bu durumda ikincisini alsam mı yoksa almasam mı acaba?" diye soran birine ben şahsen rastlamadım. Muhtemelen siz de öyle... Ne var ki, insanlarımıza bu pek kolay gelir. Adaletle davranamayacağını çok iyi bildiği, hatta zaten böyle davranmayacağı yolunda bir kararla yola çıkmış olduğu halde birden fazla kadın nikâhlayan, üstelik bunu İslam adına yapıp işe şeriat kılıfı uyduran niceleri vardır... Bu tür çirkin davranışlarla İslam'ın adını lekeleyenler bunlardır işte!

Birden fazla kadınla evlenmeye kalkışanlar, bari sadece bu şarta olsun, haiz bulunsalardı mesele kalmazdı zaten.

HAREM SARAYLARI

Çok kadınlı evliliğin İslamî kanunlara bir eleştiri vesilesi haline getirilmesine yol açan uygulamalardan biri de geçmişteki "halife sultan" ların kurmuş olduğu harem saraylardır. Bazı Hıristiyan yazar ve misyonerler onca aşağılık şekliyle harem sarayların, İslamî uygulama olan "şer'i çok kadınlı evlilik" le aynıymış gibi göstermeye çalışmakta ve İslam'ın sözünü ettiği çok kadınlı evliliğin, tarih sayfalarına karışmış bulunan "halife sultanların harem sarayları" dan başka bir şey olmadığı şeklinde bir zihniyet aşılamaktadırlar.

Batılıların düşünce ve emellerini yorumlayıp adeta onların "duyguların tercümanlığını" yapan bazı yazarlarımız da maalesef aynı izden yürümekte ve ne zaman çok kadınlı evlilikten söz edilecek olsa hemen sözü harem saraylarına getirerek bu ikisini aynı kefeye koymaktadırlar. Bunların tamamen ayrı şeyler olduğunu idrak edebilecek kadar olsun düşünce ve kişilik hürriyetleri kalmamıştır zira...

DİĞER İMKÂN VE ŞARTLAR

Adalet şartından başka, erkeğe düşen birtakım vazife ve şartlar daha vardır. Kadının erkek üzerinde birtakım maddi ve ekonomik haklara sahip olduğunu hepimiz biliyoruz; binaenaleyh ikinci bir nikahtan dem vuran bir erkeğin maddi ve ekonomik durumu bu masrafı karşılayabilecek *güçte* olmalıdır. (Ekonomik yeterlilik şartı tek kadınlı evlilikte de vardır; ancak konunun dağılmaması için şimdilik bu konuya girmiyoruz.)

Gerekli şart ve vecibelerden biri de fiziki ve cinsel açıdan yeterli olabilmektir.

Kâfi ve Vesail'de İmam Sadık'lan (s) şu rivayette bulunulur: "Cinsel açıdan tatmin edemediği halde bir grup kadıncağızı etrafına toplayan bir erkek; bu kadınların zina ve fuhuşta bulunması halinde işlenen fuhuş ve zinanın günahını fiilen üzerine almış olur." Tarih, harem sarayları konusunda, cinsel mahrumiyetler sonucu baskı altında kalıp fuhuş ve zinaya sürüklenen nice genç kadınların hazin hikâyelerinden söz eder; bunların çoğu neticede kanlı cinayetlerle noktalanmıştır.

* * *

Çok kadınlı evlilik veya "taaddüt-i zevcat" hususunda buraya kadar anlattıklarımızla çok kadınlı evliliği doğuran sebep ve faktörleri açıklamaya ve Islam'ın bu uygulamaya neden bir son vermeyip ona ne gibi sınırlar, şartlar ve kayıtlar tayin ettiğini belirtmeye çalıştık. Bu sohbetler sonucu, çok kadınlı evliliği kaldırmayıp onu -belli şart ve sınırlar dahilinde- caiz tanımakla İslam'ın kadını tahkir etmediği, bilakis bu uygulamaya getirdiği sıhhatli ıslah ve düzenlemeler neticesinde kadına en büyük hizmeti vermiş olduğu; çok kadınlı evliliğe izin verilmesi halinde; özellikle öteden beri var olagelen "evlenmeye hazır kadın nüfusun evlenmeye hazır erkek nüfustan daha fazla olduğu" bir ortamda bu uygulamanın engellenmesi halinde kadın nüfusun en çirkin şekilleriyle erkeklerin oyuncağı haline geleceği ve erkeklerin onlara karşı bir "cariye" den bile daha kötü davranacağı anlaşılmış oldu. Zira bir erkek, cariyesine karşı hiç olmazsa onun doğurduğu çocuğu resmen kabullenecek kadar bir mesuliyet taşır; metres hayatı ve gayri meşru diğer ilişkilerde ise bu kadar bile mesuliyet ve kayıt yoktur.

BUGÜNÜN ERKEĞİ VE ÇOK KADINLI EVLİLİK

Bugünün erkeği çok kadınlı evliliğe yanaşmamaktadır.

Neden acaba?....

Eşine sadık kalmak ve tek kadınla yetinmiş olmak için mi, yoksa türlü kadınlara karşı beslediği ilgiyi en üst noktada tatmin edebilmesini sağlayacak sayısız kapıları ardına kadar açan günah ve çirkef yoluyla mı?..

Günümüzde çok kadınlı evliliğin yerine ikame edilen şey günah ve çirkeftir, erkeğin eşine sadakat göstermesi değil...

Bu sebepledir ki günümüz erkeği, bir takım mesuliyet ve vazifeleri de beraberinde getiren çok kadınlı evlilikten hiç mi hiç hoşlanmamaktadır. Dünün erkeği heva ve heveslerini tatmin etmek istediğinde günah yollarının genellikle kapalı olduğunu görerek çok kadınlı evliliğe başvuruyor ve ancak bu yoldan arzularını tatmin edebiliyordu. Ancak, bunu yaparken, pek çok mesuliyetlerini yerine getirmese de; eşleri ve onların doğurduğu çocuklarla ilgili birtakım ekonomik ve insani vazifelerini de yerine getirmeden de edemiyordu. Bu sorumlulukları ister istemez üstlenmek mecburiyetinde kalıyordu. Bugünün erkeğiyse bitmek tükenmek bilmez şehvet ve arzularına karşılık zerrece mesuliyet kabullenmeye yanaşmamakta, esasen bu hususta hiçbir mecburiyet ve zorunluluk da hissetmemekte ve neticede çok kadınlı evliliğe karşı çıkmaktadır.

Bugünün erkeği ise daktilocu, sekreter... vb. yüzlerce isim altında kadınla gönül eğlendirmekte; üstelik bunun bütün masraflarını da çalıştığı özel şirkete ödetmekte veya devlet memuruysa devlet bütçesine yüklemektedir... Kendi cebinden beş kuruş dahi ödemeden hem de!...

Bugünün erkeği mihr, nafaka, nikah, boşanma... vb. protokollere hiç mi hiç ihtiyaç duymaksızın gömlek değiştirir gibi sevgili değiştirmektedir.

Çok kadınlı evliliğe elbette ki karşı çıkacaktır; zira onun istediği an yanında olan sarışın veya kumral bir sekreteri vardır daima... Her birkaç yılda bir, bıktığında, onu başından atmakta ve yerine bir başkasını getirmektedir kolayca...

Bunca imkana sahipken çok kadınlı evliliğe ne hacet?,..

Çok kadınlı evliliğe şiddetle karşı çıkanlardan biri olan Bertrand Russell'in hayatını okurken şu satırlara rastlarsınız: "Hayatının ilk yıllarında büyükannesinden başka önemli izler bırakan iki kadın daha oldu; bunlardan biri ilk eşi Alice, diğeriyse sevgilisi Ottoline Murrel'di. Murrel o yılların gözde yıldızlarının çoğuyla da sıkı ilişkileri vardı."

Böyle bir şahsın, çok kadınlı evlilik gibi onca sorumluluklar getiren bir uygulamadan pek hoşlanmayacağı açıktır.

Ne var ki sevgilisiyle olan ilişkisi, eşi Alice'den ayırdı onu sonunda... Bizzat Russell'in ağzından aktarılan bir cümle bu sevimsiz gerçeği şöyle ifade eder: "Bisikletle, şehrin yakınında bulunan yaylalardan birine doğru gittiğim bir öğle üzeri Alice'i artık sevmediğimi hissettim birden..."

BİTTİ